

ŽELEZAR

JESENICE, 27. DECEMBRA 1984

ŠTEVILKA: 51 • XXXIII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstodnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odkrival z radom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varč. Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oprosti prometnega davka po pristojnem mnenju rev.: 421/1-72

SAMO Z DOSLEDNIM URESNIČEVANJEM NALOG LAHKO DOSEŽEMO PRIČAKOVANE REZULTATE

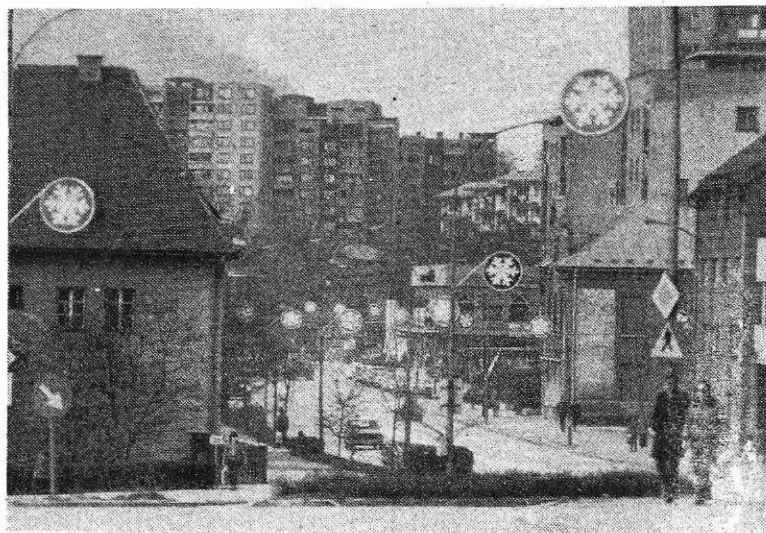
Predsednik sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Dušan Bogdanov Senka je za sredstva informiranja v združenem delu in občinah v že tradicionalnem novoletnem intervjuju odgovoril na nekatera vprašanja uredništva Informatorja o najpomembnejših nalogah organizacij in organov zveze sindikata v novem, nastopajočem letu 1985.

VPRAŠANJE: S sprejemom dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije je aktivnost zveze sindikata še bolj usmerjena h konkretnim vprašanjem zapletene družbeno-ekonomske in politične situacije. V

tej zvezi so posebnega pomena sklepi 13. seje centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije in aktivnosti v zvezi s sprejemanjem in uresničevanjem resolucije o družbeno-ekonomskem in socialnem razvoju v letu 1985. Katere najpomembnejše naloge v zvezi s tem stojijo pred sindikalnimi organizacijami in organi?

ODGOVOR: Najprej bi želel poudariti, da so zaključki 13. seje centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije spodbudili delavski razred, da sproži več pomembnih vprašanj, povezanih z njegovim samoupravnim položajem, njegovim odločujočim položajem v družbeni repro-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Jesenice zadnje dni starega leta (foto I. Kučina)

S KOORDINIRANO AKCIJO SMO USPELI NORMALIZIRATI EKONOMSKO STANJE ŽELEZARNE IN SI POVRNITI ZAUPANJE V LASTNE SPOSOBNOSTI

Ko smo pripravljali in sprejemali planske usmeritve za leto 1984, smo se zavedali neugodne startne osnove in ovir na leto dni trajajoči tekmi s časom in ekonomiko. Vedeli smo, da nosimo s seboj breme premalo ustvarjenih skladov v letu 1983 in zaloge surovin z višjo nabavno vrednostjo. Upali smo na hitro in ugodno rešitev nekaterih sistemskih zakonov, predvsem glede devizne problematike in pogojev oskrbljenosti.

Načrtovali smo večje vzdrževalne posege na plavžih in v TOZD Valjarna bluming-štel ob drugih normalnih letnih remontih in popravilih. Vse to naj bi ob kolikor toliko normalni oskrbljenosti s surovinami in energijo omogočalo doseganje planiranih ciljev.

V prvem četrtletju sicer nismo, razen v mesecu marcu, dosegli načrta skupne proizvodnje, vendar je bilo odstopanje minimalno. Pri gotovi proizvodnji pa smo februarja in marca presegali količine tako po go-

spodarskem kot operativnem načrtu. Ti rezultati so vplivali upanje v normalno nadaljevanje doseženih gibanj.

Žal v naslednjih mesecih kljub nekaterim dobrim rezultatom, predvsem v primerjavi z operativnim načrtom, nismo uspeli ponoviti dosežkov glede količin. Svoje so k temu prispevali tudi podaljšani veliki remont. Ponovno se je izkazalo, da dobro poznamo problematiko, saj so bile vse priprave odlično izvedene, težave pa smo imeli v zadnji fazi, to je

tik pred, ali po zagonu naprav. Dragoceni čas, ki se ga pri napravah, ki obratujejo neprekinjeno, ne da nadoknaditi, nam je uhajal hitreje, kot smo načrtovali.

Vse to žal zmanjšuje pohvalo, ki jo sicer vsi udeleženci teh remontov prav gotovo zaslužijo.

Stroški vhodnih surovin in ostalega so rasli vse hitreje. Nekatero podrazitve, na primer, električne energije so bile že v prvem polletju večje, kot smo načrtovali v celem letu. Poslabšali so se nam pogoji na zunanjih tržiščih, kjer nas je prizadela tako recesija in z njo pritiski na absolutno znižanje cen jekla, kakor tudi neugodno gibanje dolarja glede

(Nadaljevanje na 6. strani)

PANTZOVA NAGRADA IN NAGRADA »NOVATOR LETA« ZA LETO 1984

Jutri, v petek, 28. decembra, bodo na zadnji seji delavskega sveta Železarne podelili letošnjo Pantzovo nagrado dipl. inž. Avgustu KARBI in nagrado »novator leta« Francu POTOKARJU. Izbor nagradencev komisija utemeljuje takole:

LAMBERT PANTZOVA NAGRADA INŽ. AVGUSTU KARBI

Komisija se je odločila, da Lambert Pantzovo nagrado podeli AVGUSTU KARBI, dipl. inž. metalurgije,

je, za njegovo življenjsko delo na področju metalurgije v Železarni Jesenice.

Avgust Karba se je v martinarni v Železarni zaposlil že 1943. leta. Leta (Nadaljevanje na 3. strani)

V ŠESTIH MESECIH ZA 643.644.000 DIN ZMANJŠANI PROIZVODNI STROŠKI

Ob visoki poslovni izgubi in negativnih gibanjih v prvem polletju je delavski svet Železarne sprejel program ukrepov za izboljšanje poslovnega rezultata, med drugim tudi, da bomo z notranjimi ukrepi do konca leta prihranili 600.000.000 dinarjev, dejansko pa prihranki na račun zmanjševanja proizvodnih stroškov v obdobju junij-november znašajo 643.644.200 dinarjev.

O tem in sploh o izvajanju sprejetih strokovnih ukrepov na področju proizvodnje, komercialne, financ in kadrov za sanacijo poslovnih rezul-

tatov Železarne bodo na jutrišnji seji govorili delegati delavskega sveta Železarne, ki jim je poslovodni od-

(Nadaljevanje na 3. strani)

GOSPODARSKI NAČRT ŽELEZARNE ZA LETO 1985

Zaključek leta je obdobje, ko v Železarni ob analiziranju že doseženih poslovnih rezultatov in upoštevanju usmeritev republiške in zvezne resolucije pripravljamo cilje in naloge za prihodnje leto in jih oblikujemo v predloge gospodarskih načrtov TOZD, delovnih skupnosti in delovne organizacije. Ključne cilje našega poslovanja v prihodnjem letu smo opredelili in sprejeli v poslovni politiki Železarne, predlogi planov pa predstavljajo njihov izvedbeni dokument.

Naši načrti za prihodnje leto izhajajo iz pogojev gospodarjenja, ki pa so se v tekočem srednjeročnem obdobju močno poslabšali. Prišlo je do

močno zmanjšanih možnosti uvoza in s tem do slabše oskrbljenosti s su-

(Nadaljevanje na 8. strani)

KO SE STARO LETO PREVESI V NOVO, DANES V VČERAJ...

Ko se staro leto prevesi v novo, danes v včeraj... bi tako posamezniki, kakor tudi vse gospodarske, samoupravne, družbenopolitične in druge skupnosti in družbe morale narediti bilanco svojega dela in se vprašati, kaj so včeraj... v letu, ki ga zaključujemo naredili vrednega pri uresničevanju zgodovinskega poslanstva - osvoboditve človeka in dela, za premoščanje zgodovinske delitve dela na umsko in ročno, za nadaljnji razvoj produktivnosti dela, ki edino zagotavlja, da bo lahko sleherni človek združen v svoji osebi ustvarjalca materialnih in duhovnih dobrin in se razvil v celovito osebnost. Kaj so naredili vrednega, da bi čim manj boleče - za posameznika in družbo - premostili težko razvojno obdobje, ki ga pogosto zaostrene mednarodne politične in gospodarske razmere, delitev sveta na revne in bogate pa tudi naš dosednji razvoj, ki je bil usmerjen v to, da bi se čim prej izvlekli iz podedovane zaostalosti in odvisnosti od drugih. Pri tem pa smo se srečevali z veliko spontanostjo, nenačrtovano, nestrokovnostjo in drugimi negativnimi pojavi ob prepočasnem reagiranju tistih, ki jih ustava pooblašča, da skrbijo za usklajen razvoj - od občin do federacije - da bi ob doseženi ustrezni ravni našim materialnim sposobnostim ustavili tako ekspanzivno rast in jo preusmerili v intenzivni razvoj.

V tem težkem sedanjem trenutku pa nekateri, med njimi tudi mlade sposobne in inventivne ljudi, žal miselno bolj zaposlujejo nekateri dogodki v preteklosti in na njih iskanje vzrokov v sedanjem razvoju, namesto, da bi svoje sposobnosti in ustvarjalnost usmerili v to, da bi čim prej premostili sedanje težave, ki jih spremljajo tudi subjektivni vzroki in različni odpori, da bi čim bolj dosledno uresničevali ustavno določila, ki odpirajo pot k osvoboditvi človeka in dela, k večji produktivnosti dela, razvoju ustvarjalnih sil ljudi in vsestranskemu razvoju osebnosti, humaniziranju socialističnih samoupravnih odnosov in splošnemu napredku družbe. Z brskanjem po preteklosti, ki nam je z zmago v narodnoosvobodilnem boju in socialistično revolucijo dala osnovo za osvoboditev človeka in dela, za kar se brskalci po preteklosti tudi zavzemajo, dejansko pomeni odvračanje od sedanjih problemov in nalog, katerih reševanje še kako potrebuje pogumnih in sposobnih ljudi.

Pri vsem tem nihče ne zanika, da se mnogokje še zelo razhajamo med proklamiranim in resničnim stanjem. Da večkrat tudi zelo glasni proklamatorji ustavnih določil le-teh ne spoštujejo ali jih celo kršijo. Ravno zato bi morali vse sposobnosti in znanje, vse naše ustvarjalne potenciale vložiti v dosledno uresničevanje ustavnih določil in zakona o združenem delu in se pogumno spoprijeti z vsemi tehnokratsko-birokratskimi in etatističnimi težnjami, ki to zavirajo ali celo maliciozno. Te težnje pa niso med delavci v materialni proizvodnji in drugimi delavci, kamor sodi tudi napredna inteligenca, temveč največ med ljudmi, ki smo jim zaupali najodgovornejše naloge v gospodarstvu in političnem sistemu, ki so se zbirokratizirali in zamenjali skupne interese z osebnimi interesi in ki za vsako ceno hočejo ohraniti pridobljene privilegije in položaj. Takim težnjam brskanje po nekaterih »grehih« v preteklosti, poudarjanje generacijskega konflikta in celo potreba po spremembi ustavno opredeljenega političnega sistema socialističnega samoupravljanja celo ustreza, saj se poskuša pozornost usmerjati na za sedanjí razvoj nepomembna vprašanja, vključno z vnašanjem nemira v že tako slabo vzdušje, ki ga ustvarja upadanje standarda in prepočasno uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije.

Cez nekaj dni bomo vstopili v zadnje plansko leto zelo težkega in zapletenega srednjeročnega obdobja, ki ne mineva brez različnih političnih, ekonomskih pa tudi moralno-etičnih pretresov in konfliktov tako v domovini kot v svetu. To pa nam seveda ne bi smelo megliti perspektive, ki nam jo zagotavlja naš politični sistem socialističnega samoupravljanja z jasnimi opredelitvami v dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije, niti omalovaževati pomembnih dosežkov v dosedanjem socialističnem razvoju življenjsko povezane Jugoslavije in celoti, kakor tudi posameznih območij. Dovolj je pošteno pogledati okrog sebe, v občino in Železarno, kaj smo podedovali in kaj imamo. Gradnja jeklarne 2, v sodelovanju s slovenskim in jugoslovanskim združenim delom in druge naložbe v občini pa nam zagotavljajo, da se bomo v nekaj letih ponovno vrnili po družbenem dohodku v vrh slovenskih občin.

V novem letu 1985, katerega prag bomo pravkar prestopili, se bomo železarji in vsi občani s spoštovanjem spominjali leta 1935, velike stavke kovinarjev, v kateri je bila, poleg ekonomskega izboljšanja položaja delavcev, za nadaljnji razvoj in zgodnje dosežene izredno pomembna delavska akcijska enotnost, ki se je izrazito pokazala že prvo leto narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, ko se je v boj vključilo 231 železarjev, ki so to leto predstavljali 12 % vseh slovenskih partizanov. Naš največji praznik pa bo 40-letnica osvoboditve, 40-letnica izjemnega razvoja v svobodi in miru, v katerem smo kljub zapletenim protislovjem v mednarodnih odnosih in številnim kriznim žariščem v svetu in lastnim objektivnim in subjektivnim težavam, okrepili svojo varnost in utrdili neodvisen položaj v mednarodnih odnosih, ob našem velikem prispevku za ohranitev miru v svetu.

Za starejše morda nekoliko ponavljajoč, za mlajše pa najbrž premalo nazoren preblik skozi čas ob vstopu v štirideseto leto v svobodi, bi nam moral osvetliti napore, pomanjkanje, odpovedovanje, krize in uspehe v našem razvoju, katerega cilj je ustvariti človeku srečo, kakor jo je opredelil Edvard Kardelj:

»Sreče človeku ne more dati niti država niti sistem niti politična stran-ka. Srečo si lahko človek ustvari sam. Avantgardne sile socializma in socialistična družba imajo potemtakem lahko samo en cilj - da glede na možnosti danega zgodovinskega trenutka ustvarjajo razmere, v katerih bo človek kar najbolj svoboden pri takšnem osebnem izražanju in ustvarjanju, da bo lahko - na podlagi družbene lastnine proizvodnih sredstev - svobodno delal in ustvarjal za svojo srečo. To je samoupravljanje.«

Zato, ko bomo ob novem letu najbližnjim, sodelavcem, prijateljem in znancom zaželeli zdravja in sreče, bomo ob stisku rok pomislili tudi na to, da je pot k resnični sreči v našem samoupravljanju, v boljšem in odgovornejšem delu, v humanejših in kulturnejših medsebojnih odnosih in da k tej sreči mora vsakdo prispevati po svojih sposobnostih in zmožnostih.

Delavcem TOZD in delovnih skupnosti Železarne, njihovim svojcem in bralcem Železarja

srečno v novem letu 1985

PLAVŽARJI IN JEKLARJI NAD PLANOM

Po podatkih statistične službe smo do 24. decembra izdelali 101.683,7 tone skupne proizvodnje in tako presegli družbeni načrt za 0,4 % in operativni program za 3,3 %. Ker smo imeli v proizvodnji v posameznih mesecih nekaj težav z doseganjem plana, smo v kumulativni letu do 24. decembra izdelali 1.410.422 ton skupne proizvodnje, kar je 98,5 % skupnega operativnega programa.

V 24 dnež decembra so delavci TOZD Plavž izdelali 11.559,8 tone grodlja in tako presegli operativni program za 14,9 %.

Tudi v TOZD Jeklarne je proizvodnja jekla potekala uspešno, saj so vili 34.266 ton, kar je za 6,8 % nad planirano količino.

Do 24. decembra smo odpremili 24.054,5 tone gotovih izdelkov in stritev in tako izpolnili operativni program 90,4 %. Težave pri odpremi imajo predvsem v TOZD Valjarna bluming-štel, Valjarna žice in profilov, Valjarna debele pločevine, Jeklovlek in Željarna.

SAMO Z DOSLEDNIM URESNIČEVANJEM NALOG LAHKO DOSEŽEMO PRIČAKOVANE REZULTATE

(Nadaljevanje s 1. strani)

dukciji, kakor tudi za uresničevanje njegovega materialnega in socialnega položaja. Do teh vprašanj, pobud in zahtev morajo organizacije in organi imeti ne samo svoj odnos, temveč morajo tudi svojo aktivnost usmeriti v reševanje teh vprašanj in nalog. To izraža tudi poudarjeno zahtevo delavcev, da se spremeni odnos vsakega posameznika do nalog in obveznosti, ki jih ima vsakdo izmed nas v naši socialistični družbi.

Delavci so konkretno kritizirali kasnitve pri sprejemanju sistemskih sprememb in ukrepov, predvidenih v dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije. Zahtevajo, da se odločneje borimo za nadaljnji razvoj samoupravljanja in krepitev materialne osnove združenega dela. Poudarjajo, da vse opredelitve v družbi morajo izhajati iz krepitev razrednega interesa in novih kvalitativnih samoupravljanja. Delavci so tisti, ki zahtevajo, da se bolje uveljavlja delo in rezultati dela in da delo dobi materialno in družbeno priznanje.

Vsakomur je dobro znano, da za rešitev sedanjih težav moramo povečati proizvodnjo, produktivnost, kvaliteto dela in uslug, kakor tudi intenzivirati organizirano orijentacijo na izvoz. Vse to dolgoročni program stabilizacije in resolucija za naslednje leto postavljata v prvi plan nalog, ne samo družbe v celoti, temveč vsake terelne organizacije združenega dela in vsakega posameznika in glede na to tudi sindikalnih organizacij. Samo na ta način bomo lahko umirili inflacijo in cene in urejali odnose pri uresničevanju dogovorjene politike pri delitvi dohodka, socialni politiki in življenjskem standardu.

VPRAŠANJE: Inflacija nas že dolgo spremlja, vendar se počasi odpravljajo njeni vzroki. O čem morajo delavci v združenem delu še posebno voditi računa?

ODGOVOR: Res je, da se inflacija ne zmanjšuje in da počasi iščemo rešitve za odpravljanje njenih vzrokov. Vsekakor smo nekatera žarišča uspeli zmanjšati, predvsem na področju vseh oblik porabe, še posebno investicijske. Moramo pa se dobro organizirati, da bomo zmanjšali stroške poslovanja, še posebno tiste, ki niso v funkciji večje proizvodnje in doseganja večjega izvoza. Sindikat mora imeti vedno pred očmi, da inflacija najbolj prizadeva delavca v proizvodnji, da veržno deluje na povečevanje obresti in upadanje vrednosti dinarja in tako poslabšuje skupno stabilizacijsko orijentacijo. Ker gremo na svobodno oblikovanje cen, pri čemer je vloga delovnih kolektivov velika, imajo njihove odločitve tudi vpliv na inflacijo. Zato delavci — samoupravljalci pri odločanju o tem morajo voditi računa, kako se bo povečanje cen finalnega proizvoda odražalo na cenah skupnega proizvoda, na zapiranje tržišča, na plasma izdelkov in na reprodukcijo, potem na položaj drugih delavcev, pa tudi na položaj delavskega razreda v celoti.

VPRAŠANJE: Dosedanji rezultati poslovanja in gospodarjenja se brez dvoma negativno odražajo na življenjskem standardu delavcev, delovnih ljudi in prebivalcev. Kaj v tem pogledu stoji pred sindikatom?

ODGOVOR: Prišli smo do meje, prek katere bi se nadaljnje prenašanje bremena stabilizacije na osebne dohodke in življenjski standard pripeljalo do še resnejših socialnih motenj. To moramo imeti pred očmi, še posebno z vidika motiviranja delavcev za boljše delo, da bi bolje živeli od lastnega dela.

Svet Zveze sindikata Jugoslavije je letos opredelil program aktivnosti organizacij in organov zveze sindikata na področju življenjskega standarda. Program, ne samo da se izpolnjuje, temveč se tudi uresničuje v vseh organizacijah združenega dela. Vzporedno teče tudi posebna akcija za zaščito življenjskega standarda delavcev z nizkimi dohodki na člana družine, nezaposlenih, upokojenцев, študentov in mladine. Borba za ohranitev realnih osebnih dohodkov mora biti eden najpomembnejših ciljev ekonomske politike v letu 1985.

Posebno pomembne naloge so pred nami na področju zaposlovanja. V naslednjem letu se predvideva povečanje števila zaposlenih za 2,5 %. Ob tem pa znatno število mladih, šolanih ljudi, ki bi se lahko spodbudili kvalitetnejše gospodarjenje in uresničevanje programa stabilizacije, ni vključeno v proizvodnjo. Zato bomo to akcijo, kot prioriteto naloge, vodili skupaj z organizacijami in organi zveze socialistične mladine in to v vsaki temeljni organizaciji, delovni organizaciji, se-

stavljene organizaciji in družbenopolitičnih skupnostih.

VPRAŠANJE: V programu gospodarske stabilizacije je poudarjeno, da je ena od odločilnih sprememb, ki jo moramo uspešno opraviti, samoupravno združevanje, povezovalno in sodelovanje delavcev na celotnem jugoslovanskem gospodarskem področju na osnovi ekonomskih interesov proizvajalcev in na osnovi dohodka in reprodukcijskih povezav in odnosov. Sedanje stanje v tem pogledu ni zadovoljivo. Kaj bi morali narediti?

ODGOVOR: Namesto, da bi bile ekonomske težave in nizka akumulacija odločilni stimulansi sedanjih počinosti pri združevanju in povezovanju, ju nekje navajajo kot oviro. Na srečo take in nekatere druge izgovore demantirajo rezultati in izkušnje v nekaterih drugih organizacijah. Ti potrjujejo nasprotno, da združevanje na dohodkovnih osnovah prispeva k racionalnejšemu izkoriščanju sredstev za proizvodnjo, redno in pravočasno nabavo surovin, repromateriala in rezervnih delov, skupnemu dogovarjanju, bolj organiziranemu in enotnemu usklajevanju razvoja, uspešni prodaji blaga na domačem in še posebno na zunanjih tržiščih in drugo. Vse to je bistveno za samoupravno urejanje pogojev gospodarjenja in s tem tudi za krepitev samoupravnega položaja delavcev.

VPRAŠANJE: Vse, pogojno rešeno, se začneja in zaključuje pri ustvarjanju dohodka. Svet ZSJ je leta 1983 dal pobudo za sprejem družbenega dogovora o dohodku za vso Jugoslavijo z namenom enotnega pristopa k nadaljnjemu dograjevanju in izpopolnjevanju samoupravnega urejanja odnosov pri pridobivanju, razporejanju dohodka in čistega dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev. Kaj je s tem?

ODGOVOR: Ker je dogovor osvojen, nas torej čaka, da se na organiziran način nadaljuje z dograjevanjem in nadaljnjim razvojem sistema dohodka in dohodkovnih odnosov v vseh samoupravnih organizacijah in skupnostih. Naslednji korak je, da se sprejmejo družbeni dogovori v republikah in pokrajinah, zatem pa samoupravni sporazumi in drugi samoupravni dokumenti, s katerimi se urejajo odnosi v dohodku in delitvi in razčlenjujejo opredelitve iz programa ekonomske stabilizacije.

Vse te in druge naloge so pred organizacijami in organi zveze sindikata na vseh nivojih organiziranosti v naslednjem 1985. letu. Da jih bomo spodbudili, da jih bomo spravili v gi-

banje, morajo izhajati iz pravih in neposrednih interesov delavcev in šele na osnovi tega bomo opredelili svoje konkretne naloge. Ker če delavec ne bo občutil namena in ne videl konkretnih rezultatov aktivnosti svoje osnovne organizacije zveze sindikata, je nesmiselno sklicevati zbere oziroma sestanke, ker se ne bodo odzvali. Sindikalna aktivnost bi se tako zožila na golo sestankovanje izvršnih teles, torej na forumsko delo, ki ne more dati željenih učinkov. Edino z doslednim in konkretnim uresničevanjem nalog bomo lahko dosegli večji interes in angažiranost delavcev in seveda tudi pričakovane rezultate.

VPRAŠANJE: Prihodnje leto bo 40-letnica obnove sindikata Jugoslavije. Jubilej sovpadaja v leto obeleževanja velike zmage nad fašizmom, osvoboditve domovine in ustvarjanja nove — Titove Jugoslavije. Lepa prilika, da delovno proslavimo te velike jubileje.

ODGOVOR: Sindikalno organizacijo smo obnovili, ko je fronta potekala še nedaleč od Beograda, torej še v vojnih dneh. Od 23. do 25. januarja 1945 je bilo na splošnodržavni sindikalni konferenci sklenjeno, da se osnuje enoten sindikat delavcev in nameščenecv Jugoslavije. Tega dne, 23. januarja 1985, bo svet ZSJ imel svečano sejo, ki bo praznoprav začetek obeleževanja obletnice. Ti jubileji morajo biti povod za dodatne spodbude za dosledno uresničevanje nalog, ki izhajajo iz programa gospodarske stabilizacije in resolucije razvoja za naslednje leto, za odločen prispevek vseh subjektivnih sil k temu in tako tudi vseh organizacij in organov zveze sindikata.

Vse te manifestacije bi v zvezi sindikata morali povezovati s konkretno akcijo, kot, na primer: tematsko-delovni sestanki in posvetovanja, delovno-proizvodna tekmovanja, delovni, kulturni, izobraževalni, športni in drugi programi in podobno. Na sploh bi praznovanje 40-letnice nove Jugoslavije in enotnih sindikatov Jugoslavije moralo v vseh okoljih spodbuditi in okrepiti akcijo za hitrejšo reševanje težav in problemov tako v lastnem delovnem okolju, kakor v družbi kot celoti.

Izkoriščam priliko, in vsem delavcem in bralcem tovarniškega glasila čestitam ob nastopajočem letu 1985 z željo, da združeni ustvarjamo skupne rezultate, s katerimi bomo šli v novo obdobje razvoja naše socialistične družbe z mnogo večjim optimizmom in zanesljivostjo v vsakem pogledu.

Joža Arh
glavni tehnolog

POHVALA DELAVCEM ASEA ELEKTRIČNE PEČI IN VOD NAPRAVE

Izteklo se je leto dni, odkar smo odlili prvo šaržo na vakuumski napravi. Prehodili smo običajno pot vseh, ki jim je naloženo delo, da s pridobljenim znanjem, vestnim in pridnim delom osvojijo neko novo tehnologijo oziroma proizvodnjo.

Osvajanje zelo zahtevne tehnologije — izdelava jekel po dupleks postopku: električna obločna peč — vakuumске naprave, je res trajalo leto dni in še traja, kar je, kot sem že napisal v prispevku za praznik republike, za naše razmere normalno, ker pač nimamo nikoli dovolj denarja, da bi delavce bolj temeljito in v večjem številu izšolali in ker jih še pred dvema mesecema sploh nismo imeli dovolj za normalno štiriizmensko delo.

Po začetnih težavah je sedaj osvajanje znanja, kakor kažejo rezultati dela, vedno hitrejši in pri izdelavi nerjavnih jekel že dosegamo tiste razmere, ki jih omogoča tehnologija in ki so zapisani v projektu in v garancijskih pogojih dobavitelja. To pa je sad skupnega dela delavcev pri peči, pri VOD napravi, delovodij in tehnologov, za kar jim je treba dati vse priznanje.

Kalkulanti in ekonomisti bodo povedali, kakšen je znesek v dinarjih, ki ga prihranimo z novo tehnologijo. Dejstvo je, da smo dosegli nivo, ko so izgube kroma v peči že minimalne, da rabimo le najcenejše surovine, ki jih imamo na razpolago in da smo z nenehnim izpopolnjevanjem postopka dosegli visoke izkoristke reducentov in fero legur, kot so ferocilij, ferokrom, ferotitan, v vakuumski napravi.

Osvajali smo izredno zahtevno tehnologijo pri nas najdražjega jekla Pr 20/9/7 Ti za posebne namene, za kar je treba že veliko znanja, izkušnje in osebne prizadevnosti.

Ker se pri nas zelo hitro najde kdo, ki vedno oporeka, ki, kot reče mo, vedno išče dlako v jajcu, naj povem, da podobne dobre rezultate be-

ležimo tudi pri izdelavi dinamo jekel prek VOD naprave in da bodo ti tudi iz dneva v dan boljši. Naj dodam v opravičilo, da smo mi, kolikor nam je znano, šele drugi na svetu, ki delamo dinamo jeklo v VOD napravi, da je o tej tehnologiji zelo malo znane in še ničesar objavljenega, zato je naše delo na tem področju do neke mere pionirsko in zato napredek, ki ga dosegamo, tem bolj hvale vreden.

Naj končam s čestitkami vsem delavcem v elektro jeklarni in na VOD napravi, tudi ponvičarjem in livnim vodjem, ki opravljajo najbolj garaško delo in vzdrževalcem, ki omogočajo, da naprava nemoteno dela.

Dopisujte

PET TEMELJNIH ORGANIZACIJ ŽE IZPOLNILO LETNI DRUŽBENI PLAN

Za temeljnima organizacijama Hladna valjarna Bela in Jeklovlek, ki sta družbeni letni plan proizvodnje izpolnili 29. novembra in 18. decembra, izredne delovne uspehe dosegajo tudi delavci temeljnih organizacij Vratni podboji, Livarna in Elektrode.

Z OPTIMIZMOM PRIČAKUJEMO NOVO LETO 1985

Ponovno smo pred zaključkom koledarskega obdobja, zato na vseh ravneh analiziramo dosežene rezultate in se istočasno dogovarjamo, kako bomo v prihodnjem letu odpravili pomanjkljivosti in vsaj delno nadoknadili zamujeno.

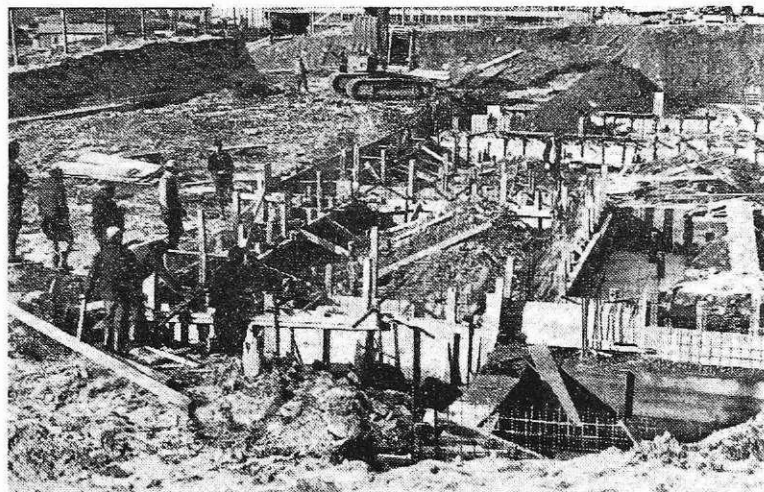
Z rezultati, ki jih bomo dokončno ocenili v začetku prihodnjega leta, ne moremo biti v celoti zadovoljni, saj so nas nekatere težke omejitve prizadele bolj kot druge. Položaj jeseniške občine so poslabšuje tako v okviru gorenjske regije kot tudi v primerjavi z nekaterimi drugimi občinami v Sloveniji. Vse bolj smo omejeni pri delitvi družbenega proizvoda, v skladu z dogovorom pa zaostajamo tudi pri delitvi dohodka, kar se odraža na realni rasti osebnega standarda, saj osebna, skupna in splošna poraba ne dosegajo nivoja, ki smo ga načrtovali z republiško resolucijo.

Vseeno pa ob tej prelomnici leta lahko z večjim optimizmom pričakujemo prihodnje leto, še bolj pa prihodnje srednjeročno obdobje. Prav v tem letu, ki se izteka, smo začeli na Jesenicah z največjo slovensko naložbo, s posodobitvijo jeklarstva, saj so prav v tem glavni vzroki za omenjena negativna gibanja v občini. Prav tako so obetajoče usmeritve, ki jih za naslednje obdobje načrtujemo na področju turizma, špediterske transportnih storitev, trgovine pa tudi na področju gospodarske infrastrukture. Vsak razvoj ima določena nihanja, sedaj smo v občini Jesenice pač na spodnjem delu krivulje z vsemi možnostmi, da se ta krivulja v naslednjih letih začne dvigati in doseže nivo, ki občini glede na gospodarsko razvitost, lego in druge možnosti pripada.

V prihodnjem letu nas poleg obvez za izvajanje resolucije čaka še ena pomembna naloga. Začeti bomo morali z evidentiranjem možnih kandidatov za delegate na vseh nivojih, izmed katerih bomo izvolili v letu 1986 tudi tiste za najodgovornejše funkcije. Le izredno odgovoren pristop do te naloge, z vidika dogovorjene kadrovske politike, bo zagotavljal kontinuiteto dela in doseganje postavljenih ciljev v dogovorjenih rokih.

Vsem delovnim ljudem želim mnogo uspehov pri osebnem in skupnem delu v letu 1985.

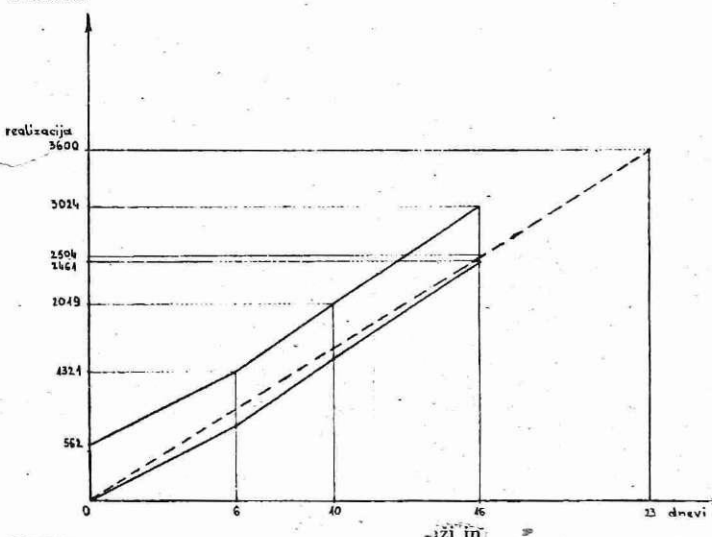
Predsednik Skupščine občine Jesenice
Franc Brelih

Zemeljska dela in priprave za gradnjo jeklarne 2 (foto I. Kučina)

DOSEGANJE SKUPNEGA CILJA POSLOVANJA

Zadnji podatki o doseženi realizaciji v Železarni kažejo na stalnost gibanja tega kazalca poslovanja. Podobno kot v prejšnjih mesecih je tudi tokrat začetek druge polovice obetavnejši od prve polovice meseca.

LEGENDA: 3.024 mio din = dosežena realizacija pa v 16 dneh decembra, plus presežek iz novembra; 2.504 mio din = ciljna realizacija za 16 dni v decembru; 2.461 mio din = dosežena realizacija v 16 dneh decembra.

V preteklem tednu je dnevna realizacija presegla ciljno realizacijo, tako da je zaostanek iz prve polovice meseca praktično že nadoknaden.

Ob takem tempu odpreme bomo dosegli skupni cilj za december 3,6 milij. din, presegli operativni načrt prodaje za december in s tem krepko presegli cilj poslovanja za zadnje tromesečje letošnjega leta.

12. decembra so družbeni plan proizvodnje dosegli tudi v TOZD Elektrode, kjer so skupno naredili 21.700 ton izdelkov. To jim daje dobro osnovo za naslednje leto in še večji prodor na tuje tržišče.

V TOZD Vratni podboji so 1400 ton letnega družbenega plana izpolnili 19. decembra. To je za vse zaposlene nedvomno velik dosežek, saj je to drugo izpolnjevanje družbenih obveznosti, odkar temeljna organizacija obstaja.

Delavci TOZD Livarna so letni družbeni plan 1900 ton izpolnili 21. decembra, 26. decembra pa so izpolnili letni plan prodaje in tako v celoti izpolnili svoje dolžnosti. Vodja temeljne organizacije je dejal, da je to za vse zaposlene najlepše novoletno darilo.

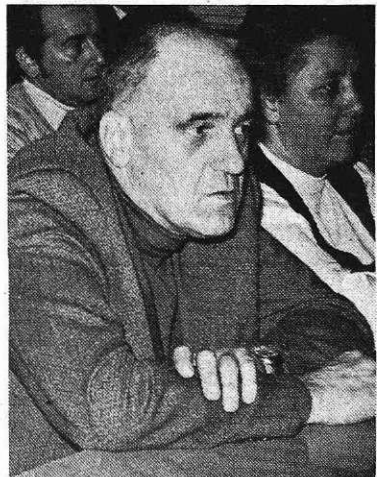
Vsem delavcem, ki so s prizadevnim delom že izpolnili svoje letne družbene obveznosti, iskreno čestitamo in jim želimo srečno, zdravo in uspešno novo leto.

L. K.

PANTZOVA NAGRADA IN NAGRADA »NOVATOR LETA« ZA LETO 1984

(Nadaljevanje s 1. strani)

1945 je odšel na študij metalurgije na Univerzo v Ljubljani, kjer je leta 1950 diplomiral in se vrnil v martinarno kot asistent. Od leta 1953 do 1963 je bil obratovodja martinarne. Polnih deset let je kot obratovodja martinarne sodeloval in osebno vodil tehnološke, tehnične in organizacijske spremembe. To je bil čas povojne graditve naše industrije in v tem času je bilo uvedeno v proizvodnjo več novih kvalitet jekla, kot najpomembnejša dinamo jekla. Izvedena je bila rekonstrukcija pete peči in na novo postavljeni šesta in sedma in s tem v zvezi predelava livne jame.

V obdobju njegovega vodenja martinarne je bil kot gorivo vpeljan mazut namesto generatorskega plina, v postopku žilavljenja pa vpihovanje kisika, kar je zahtevalo spremembo tehnologije v proizvodnji kvalitetnih jekel. Nova tehnologija proizvodnje jekla in žilavljenje s kisikom sta omogočila povečanje proizvodnje, tako da je bila leta 1962 izdelana rekordna količina 331.292 ton surovega jekla. Ta proizvodnja je bila presežena samo leta 1968 s pričetkom obratovanja nove kisikarne.

Od leta 1963 do 1969 je bil zaposlen kot pomočnik tehničnega direktorja za talilnice. V elektrotehnikarni je stekla proizvodnja na ASEA peči leta 1965 in na Lectromelt leta 1968, vpeljane pa so bile tudi spremembe v livni jami, kjer so za novo valjarno bluming-štel prišli vlivati osemtonske brame in pettonske ingote. Za potrebe elektrotehnikarne se je uredilo novo skladišče za staro železo s pristaniškimi žerjavji.

Leta 1969 je Avgust Karba prevzel mesto direktorja proizvodnje in ga opravljal do leta 1973. V tem času je bila zamenjana tehnologija valjanja žice. Leta 1969 je prenehala obratovati stara valjarna žice na Jesenicah, uspešno pa je stekla proizvodnja v novi valjarni na Beli. V tem času sta prenehali obratovati težka proga in valjarna tanke pločevine,

urejena pa je bila proizvodnja v novem obratu profilarne. Prestrukturiranju proizvodnje v tem obdobju je globok pečat vtisnilo delo nagrajenca.

Ob reorganizaciji leta 1973 je postal direktor TOZD Valjarne. Tehnični ukrepi in organizacijske spremembe so obrodile sadove 1976. leta, ko je bila dosežena tudi največja proizvodnja.

Danes opravlja dela in naloge vodje oddelka za operativno planiranje proizvodnje. Kljub stalnemu pomanjkanju osnovnih surovin in problematične nabave jekla iz uvoza inž. Karbi uspeva zagotavljati vložek za čimbolj uspešno delo vseh temeljnih organizacij.

Skoraj vse povojne generacije doma vzgojenih kadrov so se srečale z nagrajencem kot predavateljem strokovnih predmetov s področja metalurgije na Tehnični srednji šoli na Jesenicah. Za te potrebe je napisal tudi skripta »Železarna Jesenice danes in jutri«. Danes pa skrbi za širjenje obzorja vseh zaposlenih železarjev s svojim železarskim globusom in tehničnimi feljtoni v glasilu Železar.

NAGRADA »NOVATOR LETA« FRANCU POTOKARJU

Komisija za podelitev nagrade »novator leta« je na osnovi podatkov o najboljših inovacijah v letu 1983 in na osnovi sedmega člena pravilnika enoglasno odločila, da se nagrado podeli za tehnično izboljšavo št. 2742 z naslovom Spremenjen način zidanja školjk v livno ponev, avtorja FRANCA POTOKARJA.

Pri realizaciji inovacije sta poleg avtorja Franca Potokarja sodelovali še dnini Žibert in Kastelic, vendar ne moreta biti soudeleženi pri podelitvi nagrade, ker je njuna udeležba le 15 %, pravilnik pa določa vsaj 20 %.

Z uvedbo terdolomitne opeke za obzidavo livnih ponev je bil spremenjen tudi način zidanja. Školjk niso več vzdavali z mokro malto, temveč so jih zaphali s terdolomitno maso, kadar so bile okrogle, ali pa obložili s terdolomitno opeko, kadar so bile

kvadratne. Na tem mestu pa je prihajalo do prodora jekla skozi dno ponev.

Uporabljali so šamotne in visokoaluminatne školjke. Ker pa šamot in dolomit že pri razmeroma nizkih temperaturah medsebojno reagirata, po sedmih do osmih šaržah pa tudi aluminat in dolomit, je bilo potrebno ta dva materiala med seboj ločiti.

Prva rešitev je bila, da so kvadratne školjke obzidali z bazično (mahromit) opeko. Pri tem pa je ostala fuga ob školjki do plašča ponev.

Od 4. marca 1982, ko so porabili kvadratne školjke, pa so okrogle školjke zaphali z magnezitno maso. Najprimernejša domača masa, ki je bila na razpolago, je bila Sitmag-puch 32 G. Ker pa se mora ta masa pred uporabo navlažiti, terdolomitna opeka pa začne pri dotiku z vlogo razpadati, še naprej uporabljajo tudi mahromitno opeko, ki loči vlažno maso od terdolomitne opeke.

V TOZD Jeklarna je bilo v preteklih letih več prodorov jekla. Poleg izgube jekla je bil v vsakem primeru uničen tudi mehanizem za drsno zapiralo, poškodovana je bila oprema v neposredni bližini, ogrožena pa so bila tudi življenja delavcev. S tehnično izboljšavo Franca Potokarja je bila ta nevarnost odpravljena.

V ŠESTIH MESECIH...

(Nadaljevanje s 1. strani)

bor Železarne posredoval zelo konkretno poročilo o izvajanju ukrepov v mesecu novembru.

Novembrska prizadevanja kažejo, da so v temeljni organizaciji Jeklarna prihranili, oziroma zmanjšali proizvodne stroške za 57.281.365 dinarjev. Od tega odpade okroglo dva odstotka na povečanje deleža vlitga jekla na konti livu, kar je ceneje kot klasično vlivanje jekla. Največ, okroglo 83 % prihranka so prispevale odlite šarže nerjavnih jekel na VOD napravi zaradi uporabe cenejših surovin, kar omogoča ta naprava, in okrog 15 % prihranka odpade na celotno tehnološko pot pri proizvodnji dinamo jekla.

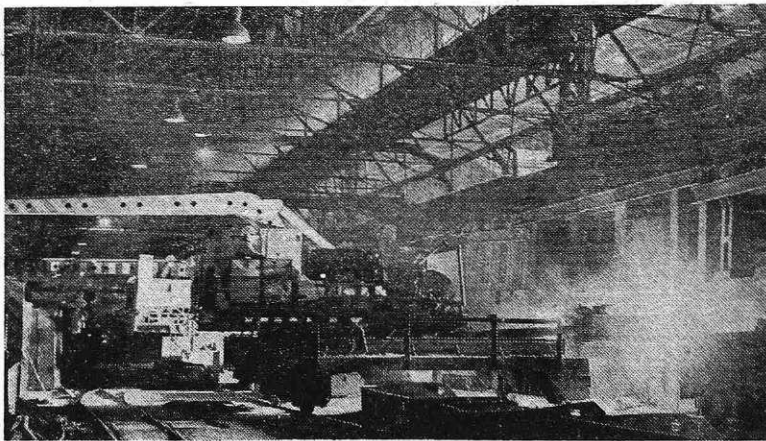
V TOZD Hladna valjarna Bela so v novembru zaradi varjenja kolobarjev in povečanja izplena in s tem povečanja kapacitet delovnih naprav prihranili 33.739.021 dinarjev. V TOZD Žičarna pa so v tem mesecu zaradi povečane količine izdelanih nerjavnih žic prihranili 12.397.297 dinarjev.

Vključno z navedenimi prihranki je bilo v času od junija do konca novembra prihranjenih 413.044.020 dinarjev. Z izboljšanim asortimentom v primerjavi z junijem, ko je bil dosežen relativno dober asortiment, pa se je neto učinek od julija do novembra povečal za 230.600.000 dinarjev, kar dejansko skupaj pomeni prihranek 643.644.000 dinarjev.

To je seveda le nekaj najbolj neposrednih rezultatov izvajanja ukrepov za izboljšanje poslovnega rezultata posameznih temeljnih organizacij oziroma delovne organizacije Železarne kot celote. Nekateri drugi kvalitativni premiki se bodo odrazili šele v kasnejšem obdobju, seveda so pa tudi področja, kjer se ni vidnejših rezultatov, na primer, pri znižanju porabe energije na tono proizvodnje, kjer v novembru ni bilo vidnih rezultatov.

Ob teh doseženih rezultatih se seveda ne bi smeli uspraviti, kajti nekateri sprejeti ukrepi imajo trajni značaj. Kljub nekaterim kvalitativnim premikom še mnogokje nismo dosegli optimalnih rezultatov. Poleg proizvodnih nalog, povečevanje proizvodnje, predvsem pa produktivnosti in kvalitete, s čimer bomo lahko uspešno nastopali tudi na zunanem trgu, je nedvomno trajna naloga — varčevanje na vseh področjih, predvsem pa pri vseh vrstah energije. Velike notranje rezerve so tudi v boljši organizaciji dela, večji delovni in tehnološki disciplini in drugje. Še imamo primere nedela in slabega dela in prav temu bi morala zdrava in delovna večinska jedra v posameznih temeljnih organizacijah in službah napovedati neizprosno boj.

Čeprav se vedno več delavcev zaveda, da je pot do stabilizacije razmer in boljših poslovnih uspehov le v produktivnejšem in kvalitetnejšem delu, ki je najmočnejše orodje, da zavremo upadanje realnih osebnih dohodkov, bodo potrebna še prizadevanja, da to v svoji zavesti osvojijo vsi delavci. Prav zato bi morali biti sprejeti strokovni ukrepi stalno prisotni pri presojanju osebnega in skupnega dela v TOZD in delovnih skupnostih, predvsem na sestankih samoupravnih delovnih skupin.

Zakladanje martinovk (foto I. Kučina)

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA KOLEK

JUBILANTI 50-LETNIKI

V mesecu januarju bodo praznovali petdeset let svojega življenja naslednji sodelavci: Janko LIČEF, Energetika — 6. januarja; Anton KRALJIČ, Vzdrževanje — 9. januarja; Marjan POGAČAR, Valjarna debele pločevine — 12. januarja; Bogdan LANGUS, Družbena prehrana — 14. januarja; Vinko PAZLAR, Vzdrževanje — 21. januarja; Pavel PLATISA, Jeklarna — 23. januarja; Marjan VILMAN, Strojne delavnice — 29. januarja in Marija JAKOPIČ, Valjarna bluming-štel — 31. januarja.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

DEŽURNI VZDRŽEVANJA OD 31. DECEMBRA 1984 DO 13. JANUARJA 1985

31. decembra, Jože KRAMAR, vodja TOZD Energetika, Mojstrana, Dovje št. 112.

1. januarja, Jože OSVALD, vodja TOZD Livarna, Rateče 21, tel. št. 88-012.

2. januarja, Jakob MEDJA, vodja OTK, Jesenice, Titova 1/a, tel. št. 81-117.

3. januarja, Leon MESARIČ, vodja TOZD Žebljarna, Jesenice, Titova 3, tel. št. 81-216.

4. januarja, Srečo MEŽNAR, vodja TOZD Jeklovlek, Mojstrana, Dovje 107/a.

5. januarja, Vladimir OBLAK, vodja TOZD Stroj. delav., Jesenice, Titova 1/a, tel. št. 81-727.

6. januarja, Sašo MANDELJC, vodja TOZD Valjarna bluming-štel, Jesenice, Tomšičeva 88, tel. št. 82-054.

7. januarja, Janko PERNE, vodja invest. razvoja, Jesenice, Titova 20, tel. št. 81-904.

8. januarja, Janez POLJŠAK, vodja spl. sektorja, Jesenice, Hrušica 12.

9. januarja, Boris PESJAK, vodja FRS, Jesenice, C. revolucije 2, tel. št. 82-726.

10. januarja, Ernest PUŠNIK, vodja komerciale, Jesenice, Hrušica 138.

11. januarja, Bogdan RAVNIK, vodja HV Bela, Jesenice, C. Tavčarja 3/b, tel. št. 83-734.

12. januarja, Viktor ROTAR, vodja TOZD Remont. delavnice, Jesenice, C. talcev 8/a, tel. št. 82-792.

13. januarja, Lado ŠKETA, vodja SEO, Bled, Alpska 1, tel. št. 77-136.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. do 6. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.

V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja opazanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 31. 12.	VLADO REPE	MARJAN TRONTELJ
TOREK — 1. 1.	STANE MENCINGER	PAVEL ZUPAN
SREDA — 2. 1.	DUŠAN POLAJNAR	IGOR MEŽEK
ČETRTEK — 3. 1.	BRANKO GERČAR	RADO LEGAT
PETEK — 4. 1.	SAŠO DOLŽAN	BOŽIDAR ČERNE
SOBOTA — 5. 1.	ZDENKO CUND	ALOJZ LEBAR
NEDELJA — 6. 1.	ALOJZ VARL	JANEZ KOVAČ
PONEDELJEK — 7. 1.	JANEZ FALETIČ	IVO LEBAN
TOREK — 8. 1.	DUŠAN BAK	MARJAN ROBIČ
SREDA — 9. 1.	PETER SEKLOČA	JANKO CERKOVNIK
ČETRTEK — 10. 1.	BORUT CEGNAR	MATIJA URH
PETEK — 11. 1.	JANEZ VEHAR	ALEŠ ROBIČ
SOBOTA — 12. 1.	MATJAŽ KELVIŠAR	MIRKO ZUPAN
NEDELJA — 13. 1.	BOŽIDAR INTIHAR	JANEZ JAKŠIČ

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 31. decembra do 5. januarja bodo delale naslednje obratne ambulante: 31. decembra samo dopoldne: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andoljšek.

DOPOLDNE 3. in 4. januarja: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andoljšek.

POPOLDNE 3. in 4. januarja: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

V soboto, 5. januarja, samo dopoldne: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

ZOBNE AMBULANTE:

DOPOLDNE 3. in 4. januarja: II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej in III. zobna ambulanta — mr. dr. Bela Gazafi.

Za Vatrostalno od 9,30 do 10,30.

POPOLDNE 3. in 4. januarja: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.

V soboto, 5. januarja, samo dopoldne: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.

Od 7. do 12. januarja bodo delale naslednje obratne ambulante:

DOPOLDNE: I. obratna ambulanta: dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta: dr. Ivica Vreš.

DISPANZER ZA BORCE: dr. Ivica Vreš.

POPOLDNE: II. obratna ambulanta: dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta: dr. Matej Andoljšek.

V soboto, 12. januarja, samo dopoldne: II. obratna ambulanta: dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta: dr. Matej Andoljšek.

DOPOLDNE: I. zobna ambulanta: v. dent. Viktor Stražišar in II. zobna ambulanta: dr. Alojz Smolej. Za borce od 11. do 12. ure.

POPOLDNE: III. zobna ambulanta: mr. dr. Bela Gazafi.

Za Vatrostalno od 15,30 do 16,30.

V soboto, 12. januarja, samo dopoldne: III. zobna ambulanta: mr. dr. Bela Gazafi.

Za Vatrostalno od 15,30 do 16,30.

V soboto, 12. januarja, samo dopoldne: III. zobna ambulanta: mr. dr. Bela Gazafi.

RAZPORED DEŽURSTVA V VATROSTALNI ZENICA TOZD JESENICE

29., 30. in 31. decembra, Branko MARKIZETI, Jesenice, Titova 4/a, tel. št. 83-596.

Dežurni Vatrostalne je v soboto od 6. do 12. ure v Vatrostalni, telefon 81-743, oziroma telefon Železarne 34-65.

V preostalem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj je dežurni dosegljiv na domu.

1. in 2. januarja 1985, Branko MARKIZETI, Jesenice, Titova 4/a, tel. št. 83-596.

5. in 6. januarja, Ivan KLOKOČOVNIK, Jesenice, Kurirska 1/a, tel. št. 83-830.

Dežurni Vastrostalne je v soboto od 6. do 12. ure v Vatrostalni, telefon 81-743, oziroma telefon Železarne 34-65.

V preostalem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj je dežurni dosegljiv na domu.

11. SEJA DELAVSKEGA SVETA ŽELEZARNE

Predsednik delavskega sveta Železarne Edo Kavčič sklicuje jutri, v petek, 28. decembra, 11. sejo delavskega sveta Železarne. Poleg pregleda sklepov zadnje seje in sklepov delavskega sveta SOZD Slovenske železarne in govora predsednika poslovnega odbora Železarne Borisa Breganta ob zaključku gospodarskega leta, delegatom v razpravo in opredeljevanje predloga:

— poročilo o izvajanju programa ukrepov za odpravo motenj v poslovanju Železarne (krajši povzetek objavlja mo tudi v današnji številki Železarja),

— gospodarski načrt za leto 1985,

— članstvo Železarne v GUIDU — mednarodnem združenju uporabnikov velikih IBM računalnikov v Evropi,

— samoupravni sporazum o sodelovanju s Centrom srednjega usmerjenega izobraževanja Jesenice z Železarno na področju obdelave podatkov,

— samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za delitev osebnega dohodka in dela sklada skupne porabe v Železarni in

— podelitev Pantzove nagrade in nagrade »novator leta« za leto 1984.

PREGLED SESTANKOV SDS

(nadaljevanje)

Iz TOZD HLADNA VALJARNA BELA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, odprema, lužilnica + priprava vložka 1, 2 in 3, žarilnica 1, 2, 3 in 4, adjušta 1, 2 in 3, strojna adjušta 1, 2 in 3 ter valjarna 1, 2, 3 in SDS lužilnica + priprava vložka 1 je na sestanku s sedmega novembra zahtevala, naj se pospeši »postavitve kabin na vstopih SCAP in SSAP linije«. Isto predlaga tudi SDS lužilnica + priprava vložka 3. Poleg tega opozarja, da je treba popraviti ventilacijo v garderobah, ker neznosno smrdi ter popraviti streho, očistiti kaloriferje za ogrevanje, urediti razsvetljavo na CBL ter »proučiti možnost, da se na CBL uvede delitev čaja«. O problemih, ki jih »žulijo«, bi bilo po njihovem mnenju treba sklicati skupen sestanek delavcev vseh treh izmen, ki delajo na CBL liniji. Predlagali so tudi, naj se zaradi dobrega dela SCAP in CBL linije dodeli enemu delavcu z vsake linije posebna nagrada. SDS žarilnica 4 takole razmišlja o nekaterih vprašanjih v zvezi z devetmesečnim poslovnim poročilom: »Ži je imela velik primanjkljaj dohodka (815 milijonov din) zaradi izvoza. Velik delež pri izpadu dohodka zaradi izvoza je imela HVB. Tega izpada bi bilo precej manj, ko bi bilo boljše dohodkovno povezovanje (devizna participacija). Zazelenje bi bile temeljitejšie informacije, kolikšen delež potrebnih deviz dobimo z dohodkovnim povezovanjem in kakšne možnosti ima Železarna, da pridobiva devize na tak način, ki bi obenem koristil vsem v verigi dohodkovnega povezovanja. In še: »HVB je v 9. mesecih letošnjega leta dobila okrog 20 % manj vložnega materiala, kot ga je planirala. Če bi bila oskrba z vložnim materialom 100 %, bi bilo vezano okrog 178 milijonov din več kot pa je bilo. To pa bi pomenilo tudi tak rezultat, da bi zmanjkalo denarja za OD (ob manjši nabavi vložnega materiala pa smo pokrili še razne sklade). SDS zato apelira na odgovorne službe, da nas v skladu z možnostmi oskrbujejo s čim bolj optimalnimi zalogami vložnega materiala. Seznani se je tudi z informacijo o adaptaciji kantine HVB. SDS adjušta 2 in strojna adjušta 1 sta imeli k poslovnemu poročilu naslednje pripombe: »uvede naj se večja kontrola nad rezervnimi deli pri remontih. Glede izpada nerjavnih in dinamo jekel naj dajo točno obrazložitev predhodne TOZD (zadovoljitev tudi v okviru sanitarnih ukrepov). Kvaliteta zaščitnih sredstev še vedno ni zadovoljiva. Prerazporejanje delavcev iz oddelka za časa mirovanja še vedno ni zadovoljivo.« Na vodstvo TOZD pa naslavlja v zvezi z njihovo pobudo naslednje priporočilo: »SDS podpira predlog vodstva TOZD za realizacijo letnega plana, vendar s tem, da naj vodstvo TOZD v primeru uspeha preskrbi dodatno premijo — in to za vse delavce v TOZD v enakem znesku. Mislimo, da bi vodju pri PO Ži to uspelo. Menimo, da to ne bi bil le uspeh za našo TOZD, temveč za celotno železarno.« SDS adjušta 2 in strojna adjušta 2 ob poslovnem poročilu zastavlja več vprašanj: »Zakaj sedemkratna prekoračitev transportnih storitev drugih? Zakaj niso narejene klima naprave na žerjavu št. 226, če so bila sredstva za to planirana, ostala pa so neizkoriščena? Poraba zaščitnih sredstev narašča zaradi slabe kvalitete; ali odgovorni vztrajajo, da dobavitelji izboljšajo kvaliteto teh sredstev, kajti tu ni mogoče varčevati (iztrošena zaščitna sredstva je treba zamenjati)? Zakaj niso izkoriščena sredstva pod konti 015-0/210-06 in 09?

Iz zapisnikov SDS običajno povzemamo predvsem kritična stališča, toda tokrat si privoščimo izjemo z objavo stališča SDS adjušta 3 in strojna adjušta 3 — tudi zato, ker je neke vrste protiutež tistim, ki vidijo uspeh in pogoj za uspeh, le v količini in kvaliteti tistega, kar lahko primemo, otupimo: »SDS je bila seznajena z dopisom, ki ga je poslal vodja TO HV Bela in v katerem čestita vsem zaposlenim za izredne rezultate, dosežene v 10 mesecih. SDS meni, da so doseženi rezultati plod dobre organiziranosti in zavednosti vsakega posameznika v TOZD. SDS tudi meni, da h kvaliteti in večji proizvodnji poleg zadostne količine vložka sodi tudi dobro obveščanje SDS o poslovanju, organiziranosti, medsebojni odnosi in upoštevanje predlogov ali zahtev SDS. Vsi si želimo še naprej dobre delovne rezultate in s tem zadovoljive osebné dohodke.« SDS valjarna 1 opozarja, da je treba očistiti kaloriferje, urediti klima napravo za žerjav ZRM ter izboljšati vzdrževanje na ZRM (vse napake je treba odstranjevati sprotno in ne čakati, da pride do resnih okvar). SDS valjarna 2 vprašuje, kdaj bodo usposobili kaloriferje po halah. Tudi odgovora na vprašanje s prejšnjega sestanka ni prejela. Odgovor prav tako ni dobila tudi SDS valjarna 3 (vprašuje zakaj?), ki jo zanima, kdaj bo dokončana predelna stena med lužilnico in B halo. Zaradi gretja se pritožujejo tudi člani SDS valjarna 4 ter zaradi premajhnega števila toplih obrokov na nočnih dlinah. Pravijo, da je treba popraviti nihalna vrata na CTM ter da je na ZRM zelo kritična zaloga I. vmesnih in delovnih valjev.

Iz TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, hladna valjarna 1, 2 in 3, skladišče vložka, žarilnica 1, 2, 3 in 4, lužilnica, karisti ter odprema. SDS hladna valjarna 2 opozarja na ogrevanje obrata (12.11.), rezalci krožnih škarij pa, da vmesnih gum za nože še vedno ni. Člane SDS žarilnica 1 je v zvezi z devet mesečnim poslovanjem zanimalo, zakaj so bili nekateri stroški toliko večji od planiranih (na primer na kontih 4001, 4005, 4020, 4042, 4053, 4102). Po mnenju SDS žarilnica 4 je še vedno veliko subjektivnih vzrokov, ki vplivajo na kvaliteto izdelkov. Za njihovo odpravo pa bi bili po njihovem mnenju »potrebni strogi ukrepi, ne pa, da ti ostajajo samo na papirju«. Opozarja, da je 7,5-tonski žerjav v žarilnici potreben večjega remonta in da so tla v žarilnici potrebna popravila (»Kljub večkratnim obvestilom še vedno ni zadovoljivega odgovora«). Hkrati s popravilom bi po njihovem mnenju kazalo očistiti tudi cevovode in rezervoarje za tesnilno olje. Vprašujejo, kdaj bo usposobljena prevračalna miza, ker delo brez nje ni varno. SDS lužilnica opozarja, da »problem in vprašanja, ki so bili obravnavani na prejšnjih sestankih, še niso rešeni«. Še že kar »klasična« pripomba karistov: »Popravilo in očiščenje naj poti za viljarje, ker so v veliki meri krive za prekomerno porabo gum.« SDS odprema opozarja, da je treba urediti nakladalno rampo in popraviti vsa vrata.

Zbor delavcev TOZD VRATNI PODOBOJI ugotavlja, da je za izboljšanje poslovnih rezultatov potrebno zagotoviti večje število naročil in boljše kvaliteto vložka, prodajno ceno pa uskladiti s proizvodno ceno. Pripombo so imeli tudi glede osebnih dohodkov, »saj TOZD zaostaja pod povprečjem železarne, izpolnjujemo pa vse proizvodne pogoje«. Seznani so se tudi s planiranim izvozom njihovih izdelkov v Alžir. Sklenili so, da bodo zaradi kratkega dobavnega roka temu primerno organizirali svoje delo.

Iz TOZD JEKLOVLEK smo prejeli zapisnike SDS hladna predelava 1, 2 in 3 ter adjušta 1 in 2. SDS hladna predelava 1 opozarja, da se vzdrževanju obeh peskarskih strojev namenja premalo pozornosti. »Tako se dogaja, da po več tednov brizga pesek iz stroja ali da se praši po obratu, pa se za to nihče ne zmeni.« Ugotavljajo, da se pri pisanju nadur in ur za manjkajoče dogajajo razne nepravilnosti, »tako nekateri ure za manjkajoče pošteno zaslužijo, drugim pa jih pišejo neupravičeno«. Glede nadur menijo, »da je nepravilno, če se kateremu piše nadure, ki bi jih opravil v rednem delovnem času«. SDS adjušta 1 je ob devetmesečnih delovnih in poslovnih rezultatih »tudi zadovoljna s količino proizvodnje, ne pa s kvaliteto izdelkov in dela«. »Zu je še dosti rezerve«, pravijo, »zato je ena prvih nalog kvaliteta dela ali po naše: tehnološka doslednost.«

Iz TOZD ELEKTRODE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, rezalnica 1 in 2, oplaševalnica 1 in 2, priprava elektroodnih mas, varilni praški ter transport. Na sestankih so bila izpostavljena naslednja vprašanja: Ali je možno, da bi vsak mesec dobili mlo in toaletni papir? Ali pripada žičarjem delovna srajca? SDS rezalnica 1 in oplaševalnica 1 posebej (5.11.) izpostavljata vprašanje ogrevanja: »Ogrevanje še vedno ni zadovoljivo, posebno še ob sobotah in nedeljah. Zbor pripominja, da se ogrevanje ob sobotah in nedeljah ne bi smelo izklapljati ker je v ponedeljek zaradi mraza delo težkočeno.« »Kjer ni možno ogrevanje s toplo vodo in paro, naj se uvede ogrevanje na plin (priprava taljenih praškov, ognjestalni materiali), menita omenjeni SDS. Opozarjata pa tudi, da v moških garderobah radiatorji pušajo.«

Iz TOZD ŽEJLJARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, žejlarna 1, 2, 3, adjušta ter orodjarna. SDS vodstvo TOZD v zvezi z rezultati devetmesečnega poslovanja ugotavlja, da bi bil rezultat TOZD žejlarna lahko bistveno boljši, če bi izpolnili družbeni plan. Takole pravijo: »Za neizpolnjevanje je osnovni vzrok pomanjkanje delavcev. Menijo, da zmanjševanje proizvodnje močno znižuje izvoz, in če je ta za železarno pomemben, bi morala kadrovska služba boljše skrbeti za kadrovske popolnjevanje v žejljarni. Odhajanje delavcev iz žejljarne v druge TOZD (Livarna, Jeklarna), je posledica nizkih OD. Te je treba primerno popraviti, sicer bo malo možnosti, da bodo delavci ostali v TOZD žejljarni.« SDS je razpravljala tudi o uresničevanju stabilizacijskega programa in o posameznih zadolžitvah v zvezi z uvajanjem nove proizvodnje navojnih žejljev. SDS žejlarna 1 podobno ugotavlja, da pomanjkanje delavcev ter preostale I. žejljarjane na navojne stroje bistveno znižuje družbeni plan, s tem pa tudi zmanjšuje osebne dohodke, kar pa spet povečuje nezadovoljstvo delavcev. SDS žejlarna 3 vprašuje, če so kakšne možnosti, da bi delavcem v čistilnici njihovo težko delo ocenili z osmo grupo ter kdaj bodo pri odvijalcih in okoli žejljarskih strojev »zakrpali« luknje. SDS adjušta je kritično

spregovorila o kvaliteti in o čiščenju žicnikov. Sami so glede tega posevemo nemočni. Čudijo se, zakaj vodstvo glede tega nič ne ukrene. Boli jih zlasti, da so v primeru reklamacije delavce krive, ker so take žičnice zapakirale. SDS soglasno ocenjuje, da za slabe žičnice in za slabo čiščenje oni niso odgovorni, temveč delavci v čistilnici in na žejljarskih strojih ter delovodje v žejljarni. Lahko pa se jih obdolži za slabo tehtanje, če se to tudi dokaže. Vsak naj odgovarja za svoje, to je, za delo, za katero je plačan, ne pa, da za slabo delo enega odgovarjajo vsi, meni SDS.

Iz TOZD STROJNE DELAVNICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, materialna služba, priprava dela, težka obdelava Javornik, strugarna 1 in 2, orodjarna 1 in 2, konstrukcijska delavnica 1 in 2, strugarna valjev Javornik in Bela, ključavničarji strojev ter kovačnica-kalilnica. SDS vodstvo TOZD glede poslovanja ugotavlja, da so vsi večji remontni dokončani in da je zato vsa prizadevanja treba usmeriti k znižanju nedovršene proizvodnje, analizirati pa je treba tudi vzroke za veliko bolniško odsotnost. SDS priprava dela na osnovi poročila strojnih delavnic ugotavlja, da je vrednost nedokončane proizvodnje po devetih mesecih narasla kar za 43,9 %. Zato predlaga, »da se izvrši pregled vseh tistih naročil, ki najbolj bremenijo nedovršeno proizvodnjo, in se jih realizira do konca leta«. SDS materialna služba želi, da bi čimprej pričeli z deli za izboljšanje delovnih pogojev delavcev v skladišču na Javorniku. Predlagala je delavca, ki naj bi skrbel za povezavo med novogradnjami in njihovim TOZD. »Tovariš Klinar sprašuje, zakaj ima samo on 70 % medtem ko imajo vsi skupinovodje v TOZD po 100 % in zahteva odgovor.« SDS orodjarna 1 želi, da bi zaradi ropota prešo čimprej prestavili. SDS orodjarna 2 je v zvezi s poslovnim poročilom predlagala, »da se na strani 10 popravi delitveno razmerje čistega dohodka v korist osebnega dohodka«. Tudi ta SDS opozarja, da preša še vedno ni prestavljena v sosednji prostor. Tudi SDS konstrukcijska delavnica 1 in 2 sta, podobno kot že nekatere druge SDS, opozorili na potrebo po zmanjšanju in po analizi vzrokov nedovršene proizvodnje. Izboljšati in urediti pa je treba tudi dostavo rezervnih delov iz drugih obratov ter odpremo končnih izdelkov. In še njihova pripomba: »Pri zadnjem povišanju osebnega dohodka povišanji ni bilo razvidno. Zato SDS zahteva primer izračuna osebnega dohodka za I. ključavničarja v obratu konstrukcij.« Člani SDS strugarna valjev Javornik in Bela (6.11.) vprašujejo, kdaj bo na Beli popravljeno oziroma urejeno ogrevanje. SDS kovačnica-kalilnica je predlagala, da bi v pralnici delovne obleke ne le oprali, temveč tudi zakrpali. Postavila je tudi tole zanimivo, vendar dokaj nejasno vprašanje: »Ali je resnična potreba, da se tako število izdelkov daje zunanjim izvajalcem.«

Iz TOZD REMONTNE DELAVNICE smo prejeli zapisnike SDS ključavničarji 1 in 2, instalacija 1 in 2, montaža 1 in 2, žerjavni oddelek, hidravlika in pnevmatika, elektrodela, elektrožerjavni oddelek, delavnica elektrostrojev 1 in 2, vodstvo gradbeno-remontnih delavnic, tesarji, mizarji, kleparji, zidarji, plastika in GRD Javornik ter RTA 1, 2, 3, 4, 5 in 6. SDS ključavničarji 1 in 2 v zvezi z devetmesečnim poslovanjem menijo, »da se iste težave in pomanjkljivosti, kar se tiče RD, še vedno ponavljajo«. SDS instalacija 1 in 2 meni, da zaradi pomanjkanja kadrov prihaja do povečanja nadurnega dela. Zanimaja jih tudi, »zakaj se je zastoj pri popravilu odtoka olja za nastavo napravo pisal na naš TOZD, čeprav vemo, da je do zastoja prišlo predvsem zaradi počene delovne mize, ki jo je bilo treba zavariti.« O nadurah je razmišljala tudi SDS montaža 2 (Javornik): »V času, ki je daljši od enega leta, se je nekaterim delavcem na montaži Javornik nabralo že toliko nadur (prenašanje odvečnih nadur iz meseca v mesec), da jih do konca leta ne morejo več narediti. Čeprav o tem govorimo že nekaj časa, ni bilo nič dokončno rešeno. Člani SDS sprašujejo, ali delavec, ki ima v dobro že več ali vsaj 60 nadur, lahko še dela nadure. Ker je takih delavcev veliko, sprašujejo, kaj je potrebno storiti ob velikih intervencijah, ko bodo morali delati, dokler ne bo delo končano.« Vprašanje SDS žerjavni oddelek se nanaša predvsem na tisti del poslovnega poročila, ki obravnava kadrovsko problematiko. Zanimaja jih, kateri profili delavcev so bili sprejeti oziroma so prekinili delovno razmerje. Ugotavljajo sicer, da je številni stalež zadovoljiv, toda zanima jih, »ali je enako zadovoljiv tudi po oddelkih, na primer v žerjavnem« in ali je tudi pri »neposrednih ključavničarjih enako zadovoljiv kot kaže povprečje«. Pri tem še posebej opozarja na zdravstveno stanje delavcev na njihovem oddelku, ki je dovolj kritično, saj nekateri delavci (starejši in invalidi) ne smejo delati na višini. Glede problemov, omenjenih pod točko 7. (pomanjkanje vzdrževalcev, rezervni deli, malomarno ravnanje) pravijo, »da so to problemi, ki jih obravnava poročilo in delovne skupine že leta, pa se nič ne spremeni.« Pri teh problemih bo treba odpraviti vzroke, deficitarne poklice boljše plačati, malomaren odnos do naprav pa ostreje kaznovati, meni SDS. Tudi problem rezervnih delov je po njihovem mnenju »želo povezan z deficitarnostjo«. SDS HIP vprašuje, kdaj bodo pričeli z deli za razširitev delavnice. SDS kleparji je v zapisnik 6.11. zapisala naslednje svarilo: »V HVZ smo porabili vse cevi 60 in 100 in zato preti nevarnost, da pri večji okvari na cevovodih teh ne bomo mogli popraviti. Temu sledi ustavitev lužine lestve, ki bi jih rabili pri remontih celotnih GRD. SDS GRD Javornik je le ena od številnih SDS v železarni, ki se hujuje nad slabo kvaliteto zaščitnih sredstev (čevlji, rokavice). Dogovorili so se, da bodo »primerke zaščitnih sredstev, ki so bili uporabljeni izredno malo časa, reklamirali.«

Iz TOZD VZDRŽEVANJE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, vzdrževanje plavž 1, 2 in 3, vzdrževanje Jesenice 1 in 2, vzdrževanje Javornik 2, vzdrževanje Bela 1, 2, 3, 4 in 5 ter vzdrževanje HVB 1 in 2. SDS vodstvo TOZD je imela k poslovnemu poročilu samo tole pripombo: »da bi v bodoče za zmanjšanje stroškov pisarniškega materiala na TIDN nabavljala mape skladišča služba in bi jih bilo potem možno dvigniti iz skladišča na delovni nalog posamičnega projekta«. Člani SDS vzdrževanje plavž 1 in 2 »opozarjajo na vodo v garderobah in na čiščenje garderob ter problem čistilke«. SDS vzdrževanje plavž meni, »da so stroški za praktikante preveč preseženi«. V bodoče naj se zato boljše planira sprejemanje novih praktikantov. Glede visokega indeksa porabe materiala za osebno higieno in zaščito pa SDS meni, da se točno določi, koliko materiala delavcu pripada, pri večjih odstopanjih pa naj se uvede sankcije«. Stroški tujih firm so po mnenju SDS previsoki: »mnogo dela v železarni bi lahko opravili sami z boljšim planiranjem, med delovnim časom ali z boljšim stimuliranjem pogodbeno na proste delovne dni«. Glede na stalno zviševanje vrednosti malice jih zanima, kdaj se bo povečala tudi vrednost bona, opozarjajo pa tudi na problem čistilke v garderobah. SDS vzdrževanje HVZ 1 in 2 sta razpravljali tudi o proizvodni problematiki in zavzeli naslednje stališče: »SDS menita, da zaradi pomanjkanja rezervnih delov in premajhnih vlaganj v posodobitev proizvodnih naprav za slabše proizvodne rezultate ne more biti odgovorno vzdrževanje«. SDS vzdrževanje Javornik 2 predlaga, da bi dodatno finančno stimulacijo izplačevali v fiksnem znesku: »vsakemu delavcu enako in ne v odstotkih na plačilno skupino«. Menijo tudi, da je poklic ključavničar, električar in strugar v železarni vedno bolj razvrednoten, »saj delavec s poklicno solo na vzdrževanju lahko pride maksimalno do 11. skupine, v proizvodnji pa delavci z raznimi tečajji brez poklicne šole lahko zasedejo delovno mesto z 12. skupino«. SDS vzdrževanje Bela 1 in 5 vprašujeta, kdaj bo njihov normativ izpolnjen s strugarji. Opozarjajo tudi na pomanjkanje rezervnih delov (pogonsko vreteno za žično valjarno, sklopke za Jumping, konične puše za valje) ter na slabo kvaliteto zaščitnih sredstev. Potrebno bi bilo nabaviti dva boljerna za toplo vodo, nad jeklovleko nad strožnico urediti tonsko dvigalo, za dmino »Lešnjak« pa preskrbeti mazilnega ključavničarja. SDS vzdrževanje Bela 2, 3 in 4 opozarjajo na zaostajanje višine OD za dvigom cen ter na nekatere probleme v zvezi z varnim delom. Tako pravijo, da podesti žerjavne proge III. hale niso več varni, ker ponekod manjka precej delce, delno pa so zatrpani s starimi tračnicami. Dostop v centralno skladišče skozi HVB je večkrat onemogočen, ker je zatrpan s kolobarji ali reno. Varo hogo onemogočajo tudi zatrpani prehodi v hali škepla. V adjuštaži bluminga pa bi bilo treba material umakniti od stene vsaj za pol metra, da bi omogočili vstop v strojno bluminga z obeh strani. Predlagali so, da se v delavnici priklopijo »novi« kaloriferji, ki so montirani že več let, ker delavnica pozimi ni dovolj ogrevana. SDS vzdrževanje HVB 1 in 2 sta imeli v zvezi z devetmesečnim poslovanjem nekaj zanimivih pripomb: »Ugotavljata, da TIDN vsako leto močno prekorači izdelavne ure glede na planiranje. Ali je to upravičeno? Delavci vprašujejo, kakšni bodo dodatni ukrepi za TOZD, ki še naprej poslujejo z izgubo. Postavljeno je bilo tudi vprašanje, kaj je glavni vzrok, da ima TOZD žejlarna izgubo. Vemo, da se večina izdelkov izvaja.« Opozarjajo, da »je v letu dni odšlo iz vzdrževanja HVB nekaj sodelavcev, za katere od sedaj še niso dobili zamenjave«. Seznani so se tudi s stroški zaščitnih sredstev in plotrošnega materiala. Ti stroški kljub dogovoru ne upadajo. Zato so se odločili, da jih bodo mesečno spremljali in gibanje objavljali na oglasni deski. Tudi ti dve SDS menita, da bi delo zunanjih izvajalcev kazalo v čimvečji meri nadomestiti z lastnim delom. Njihov predlog, da bi takšno delo nadomestili s pogodbenim delom ali delom v nadurah, se nanaša predvsem na delavce »Metalne«, ki pomagajo vzdrževati hladno valjarno Bela.

Iz TOZD ENERGETIKA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, energetiki 1, 2, 3 in 4, parne naprave 1, 2, 3 in 4, delavnica toplotne energije, delavnica elektroenergije, delavnica PIV energije ter PIV energija 1, 2, 3 in 4. SDS vodstvo TOZD meni, da bi moralo biti poročilo opremljeno še s tabelami, ki bi prikazale odvisnost OD in stroškov energije od skupnega prihodka. SDS energetiki 1, 2, 3 in 4 so na sestanku 6.11. od oddelka za študij dela in časa zahtevale obrazložitev, »kako je z upoštevanjem in usklajevanjem pripomb na delovne nalo-

Preboda na plavžu (foto I. Kučina)

ge«. SDS parne naprave 1 meni, »da je skrajni čas, da se dispečerje pare in vroče vode razporedi na delovna mesta po dlinah; to se pravi, da začnejo delati v sistemu 4+1. Ker se ta stvar vleče že v nedogled, zahteva odgovor, kdaj se bo to izvedlo.« Predlagala je, da bi vsa gradiva, ki jih obravnavajo SDS, personalka razposlala tudi na oddaljena delovna mesta (Javornik—Bela), da bi bili tudi ti delavci z njimi bolje seznani. SDS parne naprave 4 v zvezi s poslovnim poročilom želi dobiti odgovor na vprašanje, »zakaj imajo zgubai večje premije kot pa Energetika«. SDS delavnica elektroenergije vprašuje, kdaj bodo delavci elektroenergije zdravniško pregledani (zadnji redni pregled so imeli leta 1982). SDS PIV energija 3 poziva temeljne organizacije, da bi bolj gospodarno uporabljale energetske medije. To argumentira s podatkom, da je hladilna voda povsod preveč odprta, »tako, da ima na iztoku skoraj isto temperaturo kot na vstopu«. Zato morajo imeti v pogonu več črpalk z močjo več sto kilovatov. To opozorilo se še posebej nanaša na energetske gospodarstvo, saj pravijo: »mislimo, da je dolžnost energetskega gospodarstva tudi, da izvaja kontrolo, kako se energetske medije uporabljajo na posameznih pogonih in objektih.«

Iz TOZD TRANSPORT smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, promet + vleka 1, 2, 3 in 4, avtomobilski prevozi, tovor, tehtali, lokomotivna delavnica, vozovna delavnica, delavnica motornih vozil, elektromehanična delavnica ter vzdrževanje proge, ki pa niso imele pripomb na poslovnem poročilu ali obratno problematiko.

Iz TOZD DRUŽBENA PREHRANA smo prejeli zapisnik zbora delavcev, ki mu je prisostvovalo 76 članov SDS (število vseh oziroma odstotnih delavcev ni navedeno). Prisotni so se seznani tudi z »analizo rezultatov dopolnilnega obroka in analizo brisov na snažnost«. K tej analizi je vodja TOZD podala še dodatna pojasnila oziroma komentar, ki ga zaradi še vedno dokaj številnih pripomb v zvezi s prehrano v celoti povzemamo: »Vodja TOZD Romana Bradic je poudarila, da je bila analiza izdelana predvsem zato, da smo dobili strnjeno oceno, kako poteka delo na področju prehrane (Samopostrežne restavracije in kantin). Ocena je zadovoljiva, le da bo v bodoče potrebna kontrola (Zavod za socialno higieno in medicino dela in Sanitarna inšpekcija SOB Jesenice) tudi v Restavraciji železarne, samskih in počitniških domovih. Poudarila je, da je pred nami zahtevno in odgovorno delo, saj z dobro uslugjo še kako prispevamo k dobremu počutju in delovni vnemu delavcev železarne. Ker smo s svojim delom izpostavljeni 6.300 delavcem železarne, je več kot nujno, da odpravljamo vse pomanjkljivosti. Velik poudarek je potrebno dati uporabi razkužil in čiščenju posode ter prodajanju toplega obroka (porcioniranju) po normativih. Ob zaključku leta bo tehnološka izdelava ponovno analizo in če se bo v nečem okoli pojavil negativen rezultat (kalorična vrednost, higiena, porcioniranje) bo pomenilo, da ni odgovornosti, za kar se bodo delavci zagovarjali. Da bo delo potekalo s čimmanj napakami, je potrebno, da smo odgovorni vsi, od vodij (organizacija dela), referenta za vzdrževanje (popravila), referenta nabave (nabava materiala, živil), računovodja (cene) in ostalih delavcev. Analiza, ki jo bo tehnološka izdelava ob pomoči sanitarnega inšpektorja, bo v bodoče še bolj zahtevna in strokovna. Zato moramo k delu pristopiti odgovorno in kritično jemati dobroznamenno, saj bomo le tako odpravili pomanjkljivosti, do katerih prihaja. Kontrolo smo dolžni izvajati po zakonu ter zato, da bomo zadostili vsem zahtevam, ki so pred nami.«

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA KOMERCIALNE IN FINANČNE ZADEVE smo prejeli zapisnike SDS nabava, domača prodaja, spedičija, računovodstvo prihodkov in odhodkov, računovodstvo osnovnih sredstev ter računovodstvo osebnega dohodka. Na sestanku SDS nabava-zunanja trgovina je bila v razpravi o poslovnem poročilu dana pripomba, »da se v poročilu premalo poudarja, da je izguba zaradi nizkih izvoznih cen posledica nizkih cen, ki nam jih priznava tuje tržišče in da smo zaradi kroničnega pomanjkanja deviznih sredstev prisiljeni izvažati za vsako ceno«. Vodja SDS domača prodaja je na sestanku te SDS poudaril, »da bi bil za prodajo izredno zanimiv podatek o realizaciji proizvodov po nomenklaturnih grupah, iz katerega bi bilo dejansko vidno prestrukturiranje izdelkov iz nižje v višjo kvaliteto grupo«. Na sestanku iste SDS je bilo 19.11. izpostavljeno vprašanje sklepanja pogodb za dobave v letu 1985: »Ugotovili so, da se je situacija iz lanskega leta ponovila. Smo v drugi polovici novembra, pa nam še do sedaj niso poznani načini dela oziroma pogoji, ki bodo veljali za naslednje leto. Ugotovili smo, da je popolnoma nesprejemljivo, da še sedaj ni izdelan plan za leto 1985, na osnovi katerega bi bila možna razdelitev proizvodov po kupcih. To delo je odgovorno in obsežno in ga v nekaj dneh ne bo možno opraviti. Poleg tega ugotavljajo, da enotnega teksta plačilnih pogojev za leto 1985, ki naj bi ga po sklepu komercialnega odbora v Ljubljani, dne 26.10.1984, usklajala tov. Cetinski in Belej, še zdaj nimamo. Menijo, da je odnos do kupcev naših proizvodov zaradi takih nepravilnosti že ob samem začetku poslovanja skrajno neresen, ker v pogodbi, ki je osnova vsakega posla in brez katere ne morejo specifikacije plasirati v obdelavo na ERC, piše, da je rok za dostavo specifikacij 45 oziroma 90 dni pred začetkom vsakega kvartala. Ta pogoj utemeljuje pri kupcih s skrbjo za pravočasno nabavo vložnega materiala in podobnim. Delavci so podprli predlog Zdravka Smoleja, da nam na te kritične pripombe poslovdni odbor da pismeni odgovor.« SDS računovodstvo prihodkov in odhodkov je namenila članom inventurne komisije posebno opozorilo: »da redneje sodelujejo pri SDS«.

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA KADROVSKE IN SPLOŠNE ZADEVE TER INFORMIRANJE smo prejeli zapisnike SDS kadrovske sektor, oddelek za zdravstveno in socialno varstvo, oddelek splošne administracije-čistilke, CPSI, splošna varnostna služba 1, 2, 3 in 4, ter PGRČ. SDS oddelek splošne administracije-čistilke opozarja na zelo star problem: »Odvoz starih avtomobilov pri Kovačevih hiši ni rešen.« SDS CPSI je bil s strani vodje splošnega sektorja posredovan pismi odgovor, kaj pomeni »družboslovna usmeritev«. Z odgovorom SDS ni zadovoljna, ker niso navedeni nobeni viri. Nekaj vprašanj je imela tudi v zvezi s poslovnim poročilom: »Za katera dela so delavci upravičeni do terenskega dodatka? Kaj spada pod druge proizvodne storitve? Kje so vzroki za prekoračen indeks pri vodstvu delovne skupnosti?«

Iz DELOVNE SKUPNOSTI ZA EKONOMIKO, TKR IN NOVOGRADNJE smo prejeli zapisnike SDS oddelek za ekonomske analize in planiranje, organizacija dela, oddelek za študij dela in časa, ERC, energetske gospodarstvo, raziskovalni oddelek, kontrola kvalitete, mehanika delavnica OTK, glavni laboratorij, spektrokemični oddelek, tehnološki laboratorij, laboratorij za vohodno kontrolo surovin, kemični laboratorij HVB, OJD, operativna novogradnja ter oddelek za operativno planiranje proizvodnje. SDS oddelek za ekonomske analize in planiranje je ugodno ocenila rezultate stimuliranja proizvodnje in prodaje v oktobru, »saj smo dosegli nadpovprečno realizacijo«. To se bo odražalo, tako meni SDS, tudi pri izboljšanju poslovnih rezultatov. »Zato bi bilo smotno, da tako obliko stimulacije zadržimo.« SDS oddelek za študij dela in časa meni, »da je kvalitetno področje v poslovnem poročilu delovne organizacije slabo prikazano«. V poslovnem poročilo DO je potrebno po njihovem mnenju »vključiti vzroke reklamacij«. Članom SDS ERC je bil na sestanku predstavljen tudi projekt procesnega računalnika v jeklarni 1 (sedanji in 2 (novi)). »Menimo, da sta projekt in sam predlog izvedbe tega projekta postavljena tako, da bo možno začeti z delom v zelo kratkem času.« komentira zadevo SDS v svojem zapisniku. Zavedajo se, da bodo morali, če hočejo to doseči, »nameniti posebno pozornost organizaciji projekta, kadrovanju in izobraževanju«. Predlagali so, da je treba takoj pripraviti predlog novih delokrogov za devet oseb. Na področju procesnega računalnika bodo delali Franc Novak, Veronika Korosec in Stevo Ščavničar. SDS je bila

(Nadaljevanje na 6. strani)

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

TUDI MLADI IZ SOZD SŽ SO PRIPRAVLJENI POMAGATI PRI IZGRADNJI JEKLARNE 2

V soboto, 22. in nedeljo, 23. decembra, so se v Ravnah na Koroškem na seminarju in programsko-volilni seji SVETA ZSMS SOZD Slovenske Železarnice zbrali mladi iz Železarn Ravne, Štore in Jesenice, Verige Lesce, Plamena Kroepe in Žične Celje.

Prvega dne je bil seminar, na katerem so bile predstavljene tri teme:

— Vloga in pomen SOZD Slovenske Železarnice in trenutna gospodarska situacija, o čemer je govoril predsednik poslovnega odbora SOZD SŽ Igor Uršič, ki je v svojem uvodu navedel tudi največje trenutne težave.

V razpravi je bil dan največji poudarek politiki cen, tečajnim razlikam, ki ta trenutek najbolj pestijo Železarno Jesenice, dolgoročnemu razvoju SOZD SŽ in padanju realnega osebnega standarda.

— O ustvarjanju in delitvi dohodka in čistega dohodka s poudarkom na minulem delu in osebnem prispevku je govoril Aleksander Jug iz Železarn Ravne. Pri tej temi se je pokazalo, da imamo v SOZD Slovenske Železarnice precej različna stališča in da še nismo usklajeni, predvsem na področju nagajevanja, družbenega standarda itd.

— Zadnja tema so bile aktualne naloge in oblike dela v ZSMS za prihodnje obdobje. Pri tem bi moral sodelovati tudi sekretar RK ZSMS, a se je seminarja udeležil le bivši član predsedstva Janez Janša.

OB DNEVU JLA NA CSUI JESENICE

Tudi letos smo ob dnevu JLA učenci Centra srednjega usmerjenega izobraževanja Jesenice s pripadniki JLA izvedli športna tekmovanja in si ogledali vojašnico na Bohinjski Beli.

V vojašnici na Beli so nas pričakali vojaki in nam pokazali orožje, konjušnico in športna igrišča. Vojaška enota je zelo aktivna in uspešna, saj je bila na tekmovanju prva v brigadi.

Na ta dan smo se na centru srečali tudi dijaki — športniki in graničarji iz vojašnice v Radovljici in obmejnih stražarnic. Pomerili smo se v malem nogometu, streljanju z zračno puško, v košarki in namiznem tenisu. Graničarji so za vse štiri discipline dali eno ekipo, učenci CSUI pa dve.

Srečanje je potekalo v prijateljskem vzdušju, zato smo se dogovorili, da bomo podobna srečanja z vojniki imeli večkrat v letu, ne samo za dan JLA.

Zumra Čatak
Novinarski krožek
CSUI Jesenice

Železarski globus

AVSTRIJA

Tudi avstrijske železarnice spadajo med tiste, ki v svojih jeklnah nimajo več Siemens-Martinovih peči. Leta 1983 so izdelale 4,41 milijona ton surovega jekla, in sicer 3,99 milijona ton ali 90,5 % v kisikovih konvertorjih in 0,41 milijona ton ali 9,5 % v obločnih električnih pečeh. Na napravah za kontinuirno vlivanje jekla so v avstrijskih železarnah odlili lani 3,86 milijona ton ali 87,5 % celotne količine surovega jekla in tudi na tem področju so med prvimi v Evropi in na svetu.

Na splošno so na področju razvoja železarske industrije v preteklih desetih letih dosegle največ dežele Latinske Amerike in jugovzhodne Azije. Dejansko je bila rast na področju železarske proizvodnje večja kot splošni ekonomski razvoj. Ker je zato povpraševanje po železarskih izdelkih na domačem tržišču nekoliko padlo, je bila posledica ustreznega večji pritisk na svetovno tržišče. Na zadnji konferenci Združenja za železo in jeklo Latinske Amerike (ILFA) so predstavniki železarske industrije te celine povedali, da bodo tudi v bodoče ostale dežele v razvoju stalni izvozniki svojih izdelkov in zato sedanja situacija ni samo prehodna.

Medtem ko sta Južna Koreja in Brazilija sedaj nekoliko

Glavni poudarek razprave so bili zapleti ob prekinjeni seji RK ZSMS in »spopadi« okrog nje. Udeležence seminarja je zanimal predvsem kup obrobni stvari, ki so se dogajale ob seji in »odstopih« nekaterih članov predsedstva RK ZSMS, o katerih niso bili obveščeni niti neprofesionalni člani predsedstva, kaj šele ostali mladinci.

V nedeljo, 23. decembra, je bila programsko-volilna seja sveta, na kateri so ocenili delo sveta ZSMS SOZD Slovenske Železarnice, sprejeli program dela za naslednje obdobje in podelili priznanja najboljšim mladim delavcem samoupravljalcem v SOZD SŽ.

Pri oceni dela je bila najbolj izpostavljena vloga sveta ZSMS SOZD SŽ in ostalih družbenopolitičnih orga-

ganizacij v SOZD. Mladi so ocenili, da gredo mimo mladih in ostalih DPO mnoga pomembna vprašanja (družbeni standard, predvsem uskladitev višine regresa ipd.).

Pri programskih usmeritvah so največ spregovorili o ustaljenih oblikah delovanja in akcij, ki jih svet ZSMS SOZD Slovenske Železarnice že izvaja, od brigade Norbert Veber, srečanja mladih jugoslovanskih železarn in drugih.

Se posebej je zanimivo, da je bila sprejeta pobuda mladih iz Železarnice Jesenice, da se v naslednjem letu organizira mladinska delovna brigada SOZD SŽ, ki bo pomagala pri izgradnji jeseniške jeklarne 2. Mladi v SOZD SŽ so bili enotni, da je tudi ta oblika dela zelo koristna in lahko v bodoče v veliki meri pripomore k večji enotnosti v SOZD SŽ.

Za novega predsednika sveta ZSMS SOZD SŽ za naslednji enoletni mandat so izvolili Sandija Kokleja iz Verige Lesce.

Z. K.

REDNI SESTANEK OO ZSMS TOZD LIVARNA

V petek, 21. decembra, smo imeli mladi v TOZD Livarna redni sestanek. Najprej smo izvedli nadomestne volitve, ker je naš dosedanji predsednik Šaban Hodžić prevzel dolžnosti sekretarja osnovne organizacije zveze komunistov v naši temeljni organizaciji. Zahvalili smo se mu za požrtvovalno delo, za ves trud, ki ga je vložil v delo z mladino, kajti prav pod njegovim vodstvom smo mladi dosegali najboljše rezultate.

Šaban je bil požrtvovalen mladinec in želimo mu, da bi bil tudi na novi dolžnosti tak, v kar smo prepričani.

Za novega predsednika osnovne organizacije smo izvolili Črtomirja Mesariča, za sekretarja Bogdana Jeklarja, za novega referenta za kulturo pa Senada Katerana.

Prebrali smo sklepe volilno-programske konference OK ZSMS Jesenice, soglašali z novospredetim vodstvom in sprejeli program dela.

Obpravljali smo tudi pohod po poteh partizanske Jelovice v januarju in nekaj besed namenili livarskemu in mizarskemu kadru v livarni, ki ga vse bolj primanjkuje.

Črtomir Mesarič

MLADINSKI SERVIS ZA OBČINI JESENICE IN RADOVLJICO

Ustanovljen je mladinski servis za občini Jesenice in Radovljica. Uradne ure so vsak dan od ponedeljka do petka od 10. do 14. ure na sedežu servisa — mladinski prostori v hotelu Pošta na Jesenicah, Titova 53, in vsako sredo od 12. do 17. ure na sedežu OK ZSMS Radovljica, Gorenjska cesta 25, telefon 74-988.

Mladinski servis bo posredoval začasna in občasna dela dijakom in študentom.

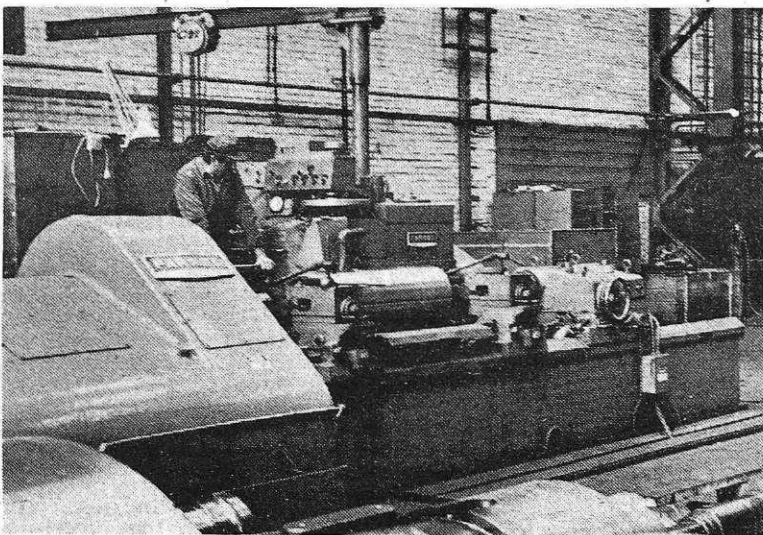
Dijake in študente pozivamo, da se čimprej včlanijo v mladinski servis. Pri vpisu v članstvo potrebujejo:

- dve slike 3 x 4 cm
- potrjeni indeks ali potrdilo o šolanju.

Članarina je 150,00 dinarjev.

Delovne organizacije vabimo, da nam potrebe po občasnih in začasnih delih in nalogah, ki so primerne za dijake in študente, pisno posredujejo na naslov: Mladinski servis Jesenice, Titova 53. Lahko pa tudi vsako sredo od 12. do 17. ure po telefonu 74-988.

Darko Mlakar

Sodelavec strugar (foto I. Kučina)

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

PLIMA PANIKE IN PANIČNA OTRPLOST

Ukrepi morajo biti hitri, optimistični, ukrepati je potrebno tam, kjer so izbruhnile reakcije. Aktivirati moramo vsakega posameznika, pri katerem se reakcija ni pojavila. Prizadetega najprej spravimo v zavetje in ga pomirimo s prepričevanjem. Dajemo mu pogum in ga spravimo h govorjenju. Če ima željo po hrani in osvežilni pijači mu jo ponudimo. Včasih izrazi tudi željo po cigareti. Tudi tej želji ugodimo, saj nikotin preko centralnega živčnega sistema povečuje potrebo po aktivnosti. S humorjem prizadetemu izboljšamo razpoloženje. Če si čez čas opomore, mu lažjo nalogo naložimo takoj. Ker je v zavesti prizadetega prisotna še zavora, ta naloga ne sme biti prezahtevna. Posamezniku razložimo, da je njegova nadaljnja udeležba sila pomembna za obstoj skupine. Spomnimo ga na položaj, iz katerega se je rešil in mu čimprej damo priložnost, da se izkaže v skupini in pred njo. Če prizadeti uspešno premaga kritično stanje, to dvigne moralo v vsej skupini. Ponavadi se zgodi, da ko so odzivi na stres premagani, se razpoloženje vojakov spremeni v pravo navdušenje.

Premagovati paniko pomeni delovati proti množici, ki je ne vodi več razum, temveč občutja. Ko nastopi panika moramo:

- takoj reagirati v začetni fazi,
- ukrepi veljajo za vse, njihovo realizacijo pa naj vodi vodja skupine, ki je uveljavljena osebnost,
- osebe, ki jih je zajela panika, takoj osamimo

Paniko preprečujemo z nasprotno sugestijo, ki jo prenašamo vidno in slušno. Pozornost moramo preusmeriti s tehničnimi sredstvi (zvočniki, reflektorji) in z ostalimi dražljaji. Da se položaj spremeni, zadoščajo jasni in glasni ukazi.

Vir: Truppen praxis 3,1981—Berlin

PES V SLUŽBI CIVILNE ZAŠČITE

Pes upravičeno zasluži hvalo, da je najboljši tovariš in najzvestejši človekov prijatelj. Tako je že od davnih dni, vse odkar ga je človek udomačil in prilagodil svojim potrebam. Uveljavil se je kot varuh domačije, nepogrešljiv pomočnik na lovu, kot vprežna žival v ledenih puščavah Arktike in Antarktike in še kje.

Zaradi tisočletnega sodelovanja med psom in človekom se nam zdi pol stoletja, odkar uporabljamo psa za iskanje zasutih v snežnih plazovih, zelo kratko obdobje. Še krajše pa je obdobje, odkar psi odkrivajo ljudi v ruševinah.

Uporaba psov za reševanje iz ruševin se je precej uveljavila v Švici, Avstriji, ZDA in Nemčiji.

Pse so najprej uporabljali kot sledne pse, predvsem se je izkazal nemški ovčar. Poleg njegove zvestobe in privrženosti gospodarju nas najbolj zanima njegov izjemni voh. Z vohom pes daleč prekaša svoje gospodarja.

V velikih možganih človeka je za zaznavanje vonjav namenjenih 5 % možganske skorje. V pasjih možganih je s to dejavnostjo zavzeto kar 50 % možganske skorje. V človekovih možganih je na 5 kvadratnih centimetrov okrog 2 milijona vonjalnih celic, v pasjih pa na 5 kvadratnih centimetrov kar 225 milijonov ali približno 113-krat več kot pri človeku. V tem je skrivnost, zakaj pes odkrije nezvestnega ali celo mrtvega človeka, ki oddaja prav malo ali nič ogljikovega dioksida (CO₂). Pes si pri iskanju pomaga tudi z drugimi vonji, še več, te vonje tudi razpozna.

Človekovo telo je sestavljeno iz približno 60 trilijonov (6·10¹⁹) celic, od teh jih okrog 2 bilijona (2·10¹²) sestavlja koža. Celice nenehno odmirajo. V človekovem telesu jih dnevno odmrne približno 50 milijonov, v koži okrog 40 tisoč.

Te celice so posebno pomembne, saj pripadajo naši telesni lupini, ki povezuje telo z zunanjim okoljem. V določenem smislu prav odmrle kožne celice zaznamujejo našo navzočnost. Da je temu tako, so krive bakterije, ki jih je na vsakem kvadratnem centimetru kože kar 200 tisoč. Odmrlih celic se skoraj zagotovo drže različni telesni izločki. Oboje, zlasti rast bakterij, povzroča tisti zaznaven vonj, ki se od človeka širi v prostor. Ta vonj zavoha pes. Po namembnosti ločimo:

- sledne pse in
- iskalne pse.

Za slehernega psa sta najpomembnejši sled in izhodišče, od koder prične pes slediti. To pa je zmeraj tam, kjer so pogrešanega zadnjič videli. Sled daje vonj, ki ga je pogrešanec pustil za seboj ob poti ali na tleh (zemlji). Psa privedemo na izhodišče, sledenje se prične. Da bi spoznal osebni vonj pogrešanca in ga razlikoval od vonjev drugih oseb in preostalih vonjev, mu ponudimo za primerjavo »vzorec vonja«, to je osebni predmet pogrešanca. Ta »vzorec« ne sme biti opran ali kako drugače očiščen, saj sicer na njem ni sledov »osebnega« vonja. Potrebujemo vzorec, ki je zanesljivo zaznamovan z lastnikovim vonjem. Ko prične slediti pes svojo pot, moramo upoštevati razmere, ki mu omogočajo uspešno delo. Torej moramo vedeti, da ohrani sled samo omejen čas svoj značilni vonj. Če želimo uspešno slediti, moramo upoštevati:

- čas, ki preteče, preden pričnemo slediti,
- vreme (vročina, mraz, padavine),
- postavitev na pravo izhodišče,
- vzorec »osebnega« vonja pogrešane osebe.

Iskalni pes od navedenih razmer ni odvisen ali pa dosti manj kot sledilni pes. Iskalnemu psu nagaja predvsem vreme. Izhodišče ni pomembno, saj natančno vemo, v katerih ruševinah ali v katerem plazu je iskana oseba. Moč vonja na sledi s časom upada, medtem ko postaja zadah nad zasutim vse močnejši. Seveda to ne gre v neskončnost. Vročina, brezvetrje in padavine vplivajo na pasji voh.

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

ARABSKE DEŽELE IN ŽELEZARSKA INDUSTRIJA

Potem, ko so dežele v razvoju v letih 1974—1980 skoraj podvojile svojo proizvodno zmogljivost za surovo jeklo na 60 milijonov ton, predvidevajo do leta 1990 še nadaljne povečanje, in sicer od 104 do 118 milijonov ton. Vendar te številke skrivajo v sebi velike razlike med različnimi deli manj razvitega sveta.

Na splošno so na področju razvoja železarske industrije v preteklih desetih letih dosegle največ dežele Latinske Amerike in jugovzhodne Azije. Dejansko je bila rast na področju železarske proizvodnje večja kot splošni ekonomski razvoj. Ker je zato povpraševanje po železarskih izdelkih na domačem tržišču nekoliko padlo, je bila posledica ustreznega večji pritisk na svetovno tržišče. Na zadnji konferenci Združenja za železo in jeklo Latinske Amerike (ILFA) so predstavniki železarske industrije te celine povedali, da bodo tudi v bodoče ostale dežele v razvoju stalni izvozniki svojih izdelkov in zato sedanja situacija ni samo prehodna.

Medtem ko sta Južna Koreja in Brazilija sedaj nekoliko

zavrlji svoj do nedavna zelo hitri razvoj železarske industrije, se pojavljajo v nekaterih drugih deželah manj razvitega sveta bolj ambiciozni načrti. To velja predvsem za arabske dežele, ki računajo na svoje velike zaloge zemeljskega plina, ki ga je mogoče uporabiti kot reducent v proizvodnem postopku direktne redukcije železove rude. V preteklih 10 do 15 letih je prišlo na področju Srednjega vzhoda do pomembnega razvoja železarske industrije, vendar pri tem rast ni bila tako hitra, kot je bila dejansko predvidena.

Glavni vzrok za to so bili predvsem politični problemi na tem območju. Revolucija v Iranu je močno zavrla enega izmed na svetu najbolj ambicioznih programov za razvoj železarske industrije. Čeprav sedaj kaže, da skuša iranska vlada ponovno pospešiti izgradnjo železarske industrije, vendar to še zdaleč niso takšni načrti, kot so bili predvideni v času šahove vladavine.

V arabskem svetu bi lahko veliki dohodki, doseženi s prodajo nafte, že v preteklosti omogočili večje podvige pri izgradnji železarske industrije, vendar je bil dejanski napredek precej bolj počasen.

Z japonsko tehnično pomočjo je postala naftna država ob Perzijskem zalivu Katar pomemben proizvajalec valjane žice in paličastega jekla na tem območju. Tudi Saudska Arabija je pričela z izgradnjo svoje železarske industrije, vendar so njeni koraki bolj umirjeni.

Danes je največ železarskih projektov v deželah arabskega sveta na področju severne Afrike. Libija je osredotočila svoje finančne in tehnične napore na železarno Misurata, ki naj bi pričela obratovati prihodnje leto. Egipt gradi svojo novo železarno s tehnično in finančno pomočjo japonskih železarskih družb v mestu El Dikeila. Tudi Alžirija pripravlja projekt za novo železarno v mestu Bellara, ki bo proizvajala blume in gredice za potrebe drugih alžirskih železarn. Vsi ti trije projekti imajo za svojo tehnološko osnovo postopek direktne redukcije železove rude in elektro jeklarne.

Vse kaže, da bi lahko postalo področje Srednjega vzhoda v bližnji prihodnosti največji dobavitelj železove rude na svetu proizvedene z direktno redukcijo železove gobe. Tu gre predvsem za izkoriščanje cenenege zemeljskega plina kot reducenta. Na zadnjem zasedanju arabskega združenja za železo in jeklo v Alžiru so govorili o možni proizvodni količini 35 milijonov ton letno. Doslej je bilo precej novih železarskih zmogljivosti v deželah nerazvitega sveta zgrajenih tudi s finančno pomočjo »petro« dolarjev iz arabskih dežel. Zato se bodo te dežele tudi lahko odločile, da uporabijo del sredstev, ki jih dobijo s prodajo nafte, za izgradnjo svoje železarske industrije.

S KOORDINIRANO AKCIJO SMO USPELI NORMALIZIRATI EKONOMSKO STANJE ŽELEZARNE IN SI POVRNITI ZAUPANJE V LASTNE SPOSOBNOSTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

na druge valute. Ker delež izvoza naših izdelkov ni več zanemarljivo majhen, so bile posledice občutne. Običajni rasti cen so se vse bolj priključevale tudi dodatne zahteve po združevanju sredstev, za kupca po manj ugodnih pogojih. Na deviznem tržišču pa nas je premajhna razpoložna pravica in premalo združenih deviz od kupcev naših izdelkov silila v terminske nakupe, obremenjene z obrestmi in tečajnimi razlikami, ali drag nakup.

Ker so cene naših izdelkov v prvem polletju prekleto mirovale, smo se iz meseca v mesec srečevali z večjo negativno razliko med lastno in prodajno ceno.

Nismo čakali zakonskih rokov za ukrepanje. Analizirali smo položaj in pripravili program ukrepov. Zavedali smo se, da brez premika cen naših izdelkov ne bo mogoče najti izhoda, istočasno pa smo se zavedali tudi tega, da samo čakanje na rešitev od zunaj ne bo rešilo težav in da bomo morali korenito poseči v lastne tehnološke in delovne navade.

Že v mesecu juniju smo uspeli zastaviti negativne tokove in skoraj izravnati lastno in prodajno ceno. Seveda tega ne bi dosegli brez premika v kvaliteten pogled. Istočasno smo v tem mesecu tudi krepko presegli gospodarski načrt za 6,7 % in operativni program za 10,1 % (skupaj z uslugami prevajanja).

Izguba ob polletju je bila kljub temu 1,58 milijarde dinarjev in visoka tudi za takšno veliko organizacijo, kot je Železarna Jesenice. Znašli smo se v dokaj nezavidljivem položaju. Cene surovin in reprodukcij skega materiala so se še naprej povečevale. Strmo so se povečevali tudi življenjski stroški. Likvidnost se je nevarno poslabševala. Nismo bili sposobni hitreje povečevati osebnih dohodkov, zato smo tudi na tem področju zaostajali za republiškimi pogoji in znotraj SOZD Slovenske železarnice. Nekateri so v teh trenutkih iskali socialno varnost izven Železarnice. Žal je zapustilo Železarno tudi nekaj strokovnjakov z večletnimi delovnimi izkušnjami.

Izdelan program ukrepov je, ob pričakovanem dogovoru o spremembah cen naših izdelkov, kazal na možnosti, da že do konca leta bistveno spremenimo svoj položaj. Pričakovali smo, da bomo vsaj eno tretjino problemov rešili sami z aktivnostmi predvsem na področju tehnologije, spremembe proizvodnega programa, racionalne rabe surovin in energije, z zmanjševanjem zaloga surovin, nedovršene in gotove proizvodnje, s premiki v zunanjetrgovinskem in finančnem poslovanju.

Ta tretjina je predstavljala okroglih 600 milij. din. Ambiciozen načrt, ki pa je bil edino sprejemljiv. Osnovne aktivnosti so temeljne organizacijske in delovne skupnosti obdelale do podrobnosti. Vodstva in samoupravni organi pa so prevzeli kontrolo nad izvajanjem ukrepov.

Rezultati niso izostali. Pozitivni učinki rastejo iz meseca v mesec. Od prvih 30 milij. din v mesecu juniju je v novembru vrednost že presegla 100 milij. din. Analiza kaže, da smo

sami pri glavnih nalogah prihranili 640 milij. din, s čimer smo v celoti izpolnili obvezo.

Ob tem ne gre prezreti aktivnosti, ki sicer v finančnem pogledu ne prinaša stotimilijonskih vrednosti, čeprav tudi ekonomski učinek ni zanemarljiv. Mislim na obvezo, da vsak delavec dela prostovoljno osem ur v neposredni proizvodnji. Vsi še niso mogli opraviti obveze, vendar jo je več kot 90 % zaposlenih opravilo in za marsikoga, nevarjenega fizičnega dela, je bilo to dosti naporno. Velika večina z zadovoljstvom pripoveduje o doseženi normi. Praktično ni primera z izrazito negativno izkušnjo kljub nekaterim manjšim organizacijskim spodrslijajem. Tudi delavci, ki še niso uspeli izpolniti svoje obveze, bodo to storili do 15. januarja naslednjega leta in le zelo redki odklanjajo taka dela. Ne gre pa prezreti obveze mladih v nekaterih TOZD, da opravijo tudi 16 ur prostovoljnega dela in delavcem Metalke Ljubljana, ki so kot poslovni partner čutili potrebo, da se udeležijo te akcije in so svoje namere tudi uresničili.

Najpomembnejše je, da smo s to akcijo okrepili povezanost kolektiva in da je marsikdo spoznal, da je pri vseh delih le s polno miselnostjo in fizično prisotnostjo možno dosegati pričakovane rezultate.

Kljub večjemu obsegu remontov in premikom v kvaliteti bomo uspeli v skupni proizvodnji preseči dosežke preteklega leta, v gotovi proizvodnji pa se skupaj z uslugami prevajanja približati na vsega nekaj desetink odstotka planiranim rezultatom.

Ne gre prezreti temeljnih organizacij, ki so pred iztekom leta že presegale načrtovane cilje. To so: LIVARNA, HLADNA VALJARNA BELA, PROFILARNA, VRATNI PODBOJI, JEKLOVLEK in ELEKRODE.

Žal nam je občasno kritično slaba oskrbljenost s ključnimi ferolegurami, kot so: Simetal, Fe Cr suraffine, Fe Cr carbure in Fe Mn affine in grodlja preprečila izpolnjevanje kvaliteta programa, kar bi še izboljšalo ekonomičnost proizvodnje, predvsem pa nam dalo spričevalo solidnega proizvajalca kvalitetnih in plemenitih jekel.

Že v letošnjem letu smo se srečevali z manj ugodnimi tržnimi gibanji. Na domačem trgu se že pojavljajo presežki. Kupci se tako kot mi srečujejo s pomanjkanjem sredstev in visoko obrestno mero, kar ustavlja prodajo blaga iz zaloge in ne-kvalitetnih izdelkov.

Vse to bo zahtevalo veliko več programske discipline v letu, ki je pred nami.

Vztrajati bomo morali na nadaljnjem zmanjševanju stroškov proizvodnje, na osnovi bolj zanesljive obdelave jekla prek sekundarne vakuumske tehnologije, večjem izkoriščanju naprave za kontinuirno vlijanje gredic, boljšem izkoriščanju jekla pri vroči in hladni predelavi. Rezultati, doseženi v posameznih obdobjih v drugem polletju letošnjega leta, so spodbudni in obvezujoči, prav tako kot tisti pri osvajanju novih tehnologij za proizvodnjo nerjavnih žic in drugih okroglih profilov za dodatne materiale.

Tudi z naporom za zmanjšanje porabe vseh vrst energije bomo morali nadaljevati. Doslej smo dosegli manjšo porabo električne energije za 2 %, zmanjšanje izgub plavžnega plina za 20 %, zemeljskega plina na globinskih pečeh za 2 %, skupne porabe energije v TOZD HVB za 13,5 % in povečanje intenzivnosti dela potisne peči za več kot 70 %.

Na investicijskem področju smo prvega avgusta po dolgi letih priprav, dokazovanj in prepričevanj uspeli prijaviti izgradnjo jeklarne 2 pri Službi družbenega knjigovodstva, kar pomeni, da smo imeli na ta dan zagotovljena finančna sredstva. Ker smo razpolagali tudi z osnovno tehnično dokumentacijo, smo kmalu začeli tudi s fizično izgradnjo. Mnoge ovire smo prebrodili, vendar se moramo zavedati, da formalno zagotovljena sredstva še ne pomenijo tudi njihovo razpolaganje v času in obsegu, ki ga terja dinamika izgradnje. Imenovali smo močne ekipe domačih strokovnjakov, ki so se že dokazali na sorodnih projektih in ki dobro vedo, da bo uspeh dosežen le, če bomo marca 1987 ponosno dočakali prve tone jekla iz nove elektropeči za dodelavo v vakuumu napravi in odlitje na napravi za kontinuirno vlijanje slabov. Investicija je namreč poleg prekoračitve sredstev najbolj občutljiva na prekoračitev termina izgradnje.

Nekako v senci velike naložbe v jeklarno 2 teče izgradnja naprav za finalizacijo debele pločevine. Celotna eskalirana vrednost bo znašala več kot pet milijard dinarjev.

Prve naprave: odbrizg okujine, termična obdelava, rezanje, krojenje in ravnanje že obratujejo in omogočajo povečanje najzahtevnejše proizvodnje vroče valjanih pločevin. Tudi tu bo le polno obratovanje dragih, modernih (tudi elektronsko krmiljenih) naprav omogočalo pokrivanje proizvodnih in investicijskih stroškov. Ko bo naložba v celoti zaključena, bomo razpolagali z najsoodnejšo opremo za proizvodnjo termično obdelanih visokokvalitetnih jekel.

Vsi pričakujemo, da bodo te naložbe privabile mlade delavce-strokovnjake in tudi spodbudile generacijo, ki prihaja, za delo v metalurgiji, ki naj bi bila v bodoče bolj znana po svoji strokovni zahtevnosti kot po težkih fizičnih pogojih dela.

Zaradi znanih omejitev pri zagotavljanju sredstev za naložbe, uvoznih restrikcij in pomanjkanju ustrezne domače opreme so poleg navedenih v izvajanju le še naložbe v brusilni stroj za slabe, dograditev lužilne linije v TOZD Hladna valjarna Bela, obnova Siemag ogrodja in povečanje proizvodnje dodatnih materialov.

Pričeli smo tudi z izgradnjo preprotnih jedilnice in garderob za Jeklarno.

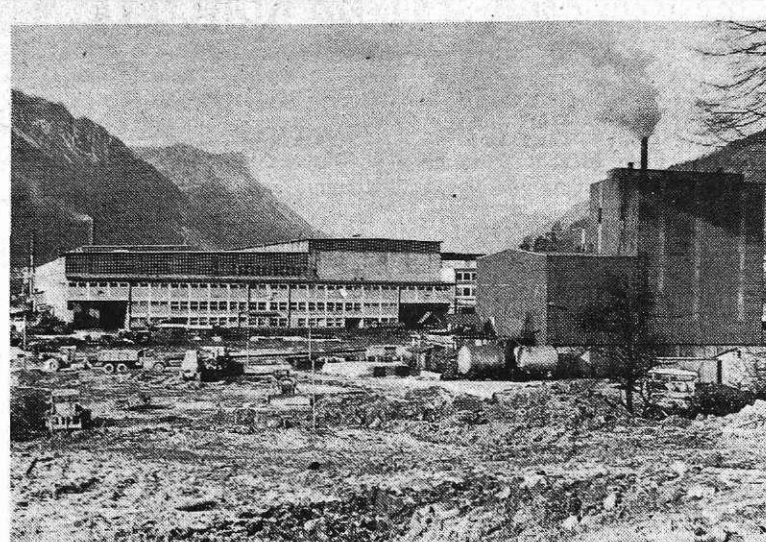
Ob tem ne gre prezreti priprav na nove naložbe, ki naj bi jih realizirali v naslednjih obdobjih in so zajete v osnovah za planske dokumente za obdobje 1986–1990 in dolgoročnih usmeritev Železarnice do leta 2000.

V razpravah o delu in načrtih za prihodnje ne moremo mimo osnovnega nosilca — delavca.

V planskih usmeritvah smo se trdno odločili, da vso skrb namenimo produktivnemu zaposlovanju in izboljšanju kadrovske strukture, smotrno izkoriščanju kadrovskih virov, odpravljanju razkoraka med ponudbo in potrebami po kadrih in omejevanju avtomatičnega priliva. Vztrajanje na teh izhodiščih že daje rezultate, seveda pa je v določenih obdobjih povzročalo hudo pomanjkanje in potrebo po delavcih za fizična dela v težkih delovnih pogojih.

Manjko delavcev (kar 200 po planu) smo pokrivali s pogodbenim delom, delom prek polnega delovnega časa, delavci zunanji delovnih organizacij, dijaki in študenti. Ne gre pa prezreti dela delavcev skupnih služb, ki so prišli za delo v osnovnih talilniških obratih v času največjega pomanjkanja ali odstotnosti delavcev.

Pomanjkanje delavcev, iztrošene naprave in zastarela tehnologija so bili žal tudi v letošnjem letu glavni vzrok poškodb pri delu. Najhuje je

Gradbišče na Beli (foto I. Kučina)

to, da smo zopet beležili tudi dve smrtni nesreči.

Da bi zmanjšali bolezensko odsotnost, skušamo predvsem s preventivnimi ukrepi in tesnim sodelovanjem z zdravniki obratne ambulante najti osnovne vzroke in ukrepe za njihovo odpravljanje.

Prizadevanja, da bi zmanjšali vrsto prosilcev za družbena stanovanja, so sicer omogočila rešitev 130 stanovanjskih problemov naših delavcev (od tega 40 novih stanovanj), vendar bo treba najti tudi druge oblike za odpravo stanovanjskega problema v dolgem času.

Na področju nagrajevanja so bili narejeni nekateri odločilni premiki. Pripravljen je osnutek samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za delitve osebnega dohodka in dela sredstev sklada skupne porabe in praktično zaključene priprave za sprejetje in uveljavitev kataloga nalog in opravil.

S stimulativnimi cilji, kot, na primer, doseganje planirane mesečne realizacije 3,6 milijarde din v zadnjih treh mesecih, smo skušali in tudi dosegli take rezultate, ki omogočajo dvig osebnih dohodkov v tem obdobju. Po pričakovanju naj bi bila rast osebnega dohodka v letu 1984, v primerjavi z letom popreje, z indeksom med 143 in 145. To ustreza tudi rasti dohodka. Na ta način se bomo ob koncu leta približali poprečnemu osebnemu dohodku 39.000 din in tudi letno popreje naj ne bi dosti zaostajalo za 30.000 din na zaposlenega.

Se vedno pa vztrajamo, da moramo v prihodnje dosegati take rezultate, ki bodo omogočali izplačilo osebnih dohodkov, ki bodo vsaj sledili rasti življenjskih stroškov.

Prav gotovo bomo rezultate izboljšali z realizacijo zastavljenih nalog in ukrepov. Veliko vlogo bodo pri tem igrali tudi medsebojni odnosi. Več bomo morali storiti za povezanost znotraj delovne organizacije. Zavedam se pomembnosti organiziranja v TOZD, vendar ne smemo pozabiti, da ni temeljne organizacije brez delovne organizacije, kjer morajo biti interesi usklajeni, četudi včasih na škodo posameznikov.

Vse preveč je tudi pojavov napada na družbeno premoženje in splošno povečevanje števila kaznivih dejanj v času, ko vsi zatrjujemo, da smo se pripravljene spoprijeti z osnovnimi problemi dela in življenja. Ker gre tu za posameznike, bo potrebna še večja previdnost pri zaposlovanju tako delavcev z manj zahtevnimi, kot tistih z najbolj odgovornimi nalogami.

Mnogo pozitivnih premikov smo že naredili v letu, ki se izteka. Toda bližnja prihodnost ne bo rožnata. Zavedati se moramo nadaljnjega zaostrovanja na področju cen in tržnih odnosov. Nad nami je temen oblak tečajnih razlik, ki ga bo treba v naslednjih letih na najustrenejši način reševati. Ta problem bo ob obremenitvah, ki jih bo prinašala redna proizvodnja in tekoče ter nove naložbe, zahteval dobre poslovne rezultate, da bomo kos obremenitvam in da

bomo lahko ustvarjali pogoje za lepši in srečnejši jutri.

Potrebna bo dobra informiranost, da bo še boljše kot doslej deloval sistem našega samoupravljanja. Potrebna bo enotna akcija vseh zaposlenih v proizvodnji, vzdrževanju in drugih vzporednih aktivnostih. Nujno bo skupno pripravljanje akcij v okviru sindikalne organiziranosti, v povezavi s samoupravnimi in ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami in strokovnimi vodstvi.

Spoštovati bo treba dogovore in sprejeti metode dela.

Potrebno bo izkoristiti vsako trohico znanja na najprimernejši način in pridobiti nova spoznanja.

Predvsem v drugi polovici letošnjega leta smo dokazali, da ne znamo kloniti pred trenutnimi problemi, če jih poznamo in torej tudi vidimo njihovo rešitev.

Uspejo nam je tisto, kar je še pred nedavnim izgledalo skoraj nedosegljivo — poslovno leto 1984 bomo zaključili brez nepokrite izgube.

Za vse to čestitam celotnemu kolektivu v prepričanju, da bomo uresničili tudi nedokončane naloge, ki smo jih sprejeli.

Vsem zaposlenim želim uspešno in zdravo leto 1985.

Predsednik
poslovodnega odbora
BORIS BREGANT

Železarski globus

ALŽIRIJA

Pred kratkim je bila v alžirskem glavnem mestu Alžiru konferenca Združenja arabske železarske industrije (AISU), na kateri so med drugim obravnavali tudi možnost železarske proizvodnje prek direktne redukcije železove rude. Med drugim so ugotovili, da omogočajo velike zaloge zemeljskega plina v arabskem svetu in njegova uporaba kot reducenta letno proizvodnjo železove gobe okoli 35 milijonov ton. To bi zadostovalo za kritje vseh bodočih potreb arabskih dežel in še bi ostala določena količina za izvoz v Evropo. S tem bi tudi izkoristili velike količine zemeljskega plina, ki ga sedaj pokurijo na naftnih poljih z baklami. Tako velika proizvodnja železove gobe, s cenenim zemeljskim plinom kot reducentom, bi tudi omogočila njeno pocenitev in s tem tudi večjo uporabo kot vložek v obločnih električnih pečeh.

JAPONSKA

Kaže, da se svetovna situacija pri prodaji cevi z velikim premerom za plinovode in naftovode v letošnjem letu izboljšuje. Lani so japonske železarske družbe izvozile 2,35 milijona ton teh cevi in letos kaže, da bodo presegle 3 milijone ton. Vzporedno z večjim povpraševanjem so se povečale tudi izvozne cene s 500 do 550 dolarjev za tono na 600 do 700 dolarjev. Glavni kupec teh cevi iz japonskih železarn je Sovjetska zveza, ki jih potrebuje predvsem za gradnjo sibirskih plinovodov.

Globinske peči v Valjarni bluming (foto I. Kučina)

PREGLED SEŠTANKOV SDS

(Nadaljevanje s 4. strani)

obveščena o »časasem odhodu vodje ERC s 1. 1. 1985«. SDS raziskovalni oddelček ugotavlja, da iz poslovnega poročila niso razvidni rezultati sanacijskih ukrepov. Ne zdi se jim prav, da TOZD ne uveljavljajo reklamacijskih zahtevkov za neodgovarajoče surovine, ki povzročajo številne težave pri proizvodnji naših izdelkov, pa tudi to, da se pri poslovnih odločitvah premalo koristi informacije, ki jih nudi računalni-

ška obdelava podatkov. SDS spektrokemični oddelček opozarja (3. 11.), da je že v razpravi ob polletnem poslovnem poročilu omenila delovno nalogo »SARŽNI KARTON«, »ki pa niti po devetih mesecih ni ustrezno zaključena«. SDS tehnološki laboratorij meni, da je »poročilo v tako obsežni obliki za SDS vsake tri mesece preobsežno«. Taka širina poročila bi zadostovala enkrat ali dvakrat letno. Takole pravijo: »Posamezne naloge se pojavljajo skozi vse leto. Vsak sektor lahko interno in bolj podrobno analizira svoje delo v vsakem tromesečju. Prihranili bi veliko papirja in tudi časa.« SDS kemični laboratorij HVB v zapisniku med drugim omenja, da analize vode ionskega izmenjevalca ZRM potekajo tudi organizacijsko zelo v redu, tako da je regeneracija pravočasna, medtem ko zelo nerodno prihajajo vzorci Fe.O iz regeneracije. »Z ozirom na pomembnost in hitrost rezultata C. je to težko razumeti«, pripominja SDS. Ob tritedenski odsotnosti čistilke so imeli spet probleme s čiščenjem laboratorija. Obnesli so se tudi preizkusi »jugoslovanske izolacijske prevleke dinamno pločevine«. SDS OID se je pri po-

slovnem poročilu srečala z naslednjim matematičnim vprašanjem: »Če je odšlo pet delavcev več, kot je bilo sprejetih, zakaj je stalež samo za dva delavca višji?« Če so prekoračitve nekaterih postavk potrebne, naj bo to razvidno iz poslovnega poročila, meni SDS operativna novogradnja. Še zlasti pa jo zanima razlog prekoračitve pri amortizacijski zamenjavi, ki se izkazuje pri sektorju novogradenj. »Kaj je bilo naba-vljenega?«, se vprašujejo. Zanima jih tudi, kako planiramo, da smo v proizvodnji običajno pod planom. »Treba je planirati realno«, pravijo, »ali pa povsem določeno ugotoviti, da slabo delamo.« SDS oddelček za operativno planiranje proizvodnje pa zahteva, da morajo biti sodelavci v oddelku priprave proizvodnje nagrajevani enako, kot so bili pred reorganizacijo priprave dela, to je 1. 10. 1983. Tedaj jim je bilo namreč zagotovljeno, da z reorganizacijo ne bodo za isto delo prikrajšani pri osebnih dohodkih.

Center za proučevanje samoupravljanja
ter informiranje — Božidar Lakota

V TOZD HLADNA VALJARNA BELA OB KONCU LETA

V TOZD Hladna valjarna Bela so letos izvaljali okoli 109 tisoč ton pločevine. S tem so se nekoliko presegle cilje, ki so si ga sami zadali, da bodo v dvanajstih mesecih realizirali proizvodnjo trinajstih mesecev. Ta izjemni rezultat so lahko dosegli zato, ker so bili skozi vse leto dobro oskrbovani z vložkom in ker so imeli vseskozi kar najbolj izkoriščene vse proizvodne kapacitete.

Veliko je k temu pripomogla tudi prizadevnost vseh delavcev te temeljne organizacije. Imajo zelo zahteven proizvodni program, ki so ga morali skozi vse leto prilagajati trenutnemu stanju v obratu. Čeprav je bila oskrba s TVT dobra, je bila dostava včasih tako časovno kot glede na asortiment neenakomerna. To je zahtevalo hitre prilagoditve proizvodnje vložku, ki so ga imeli na zalogi. Programe valjanja so morali spreminjati tudi zaradi zastojev na posameznih linijah. Takrat so proizvodnjo usmerjali na tiste linije, ki so delovale in pri tem upoštevati program proizvodnje. Imeli so tudi do tisoč ton izpada pri posameznih izdelkih v enem mesecu in zato so morali nujno prerazporediti program. Vse to je terjalo mnogo osebnega angažiranja vseh zaposlenih, pripravljenosti na spremembe, predvsem pa odločenost izpolnjevati svoje delovne obveze ne glede na vložene napore.

Vse to seveda ne bi prineslo takih delovnih rezultatov, če v TOZD Hladna valjarna Bela ne bi z veliko prizadevnostjo povečevali proizvodnje in izboljševali kvalitete izdelkov s tehnološkimi in organizacijskimi spremembami. Že pred sprejetjem ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov v Železarni so sprejeli svoje ukrepe za dvig produktivnosti. Poleg tega so izvedli vrsto tehnoloških sprememb iz svojega razvojnega programa.

TEHNOLOŠKE SPREMEMBE V TOZD HVB V LETU 1984

1. Način žarjenja kolobarjev ogljičnih jekel na visoko temperaturnih podstavkih.

Zaradi poprečno trikratnega žarjenja kolobarjev ogljičnih jekel je bila močno omejena proizvodnja v zvonastih žarilnih pečeh, kar je vplivalo na končno proizvodnjo v Hladni valjarni Bela.

Z uspešno izvedenim prvim žarjenjem na visoko temperaturnih podstavkih (žarjenje na zraku) je bila povečana proizvodnja ob nezmanjšanju celotnega plana Hladne valjarne Bela.

2. Žarjenje ogljičnih jekel v zvonastih žarilnih pečeh za potrebe DO Filip Kljajič.

Omogočila je doseganje zahtevanih trdnosti (višje od normalnih), kar zahteva specifična proizvodnja galovih verig. Proizvodnja je sedaj dosegla že mesečno 400 ton teh jekel.

3. Tehnologija žarjenja različnih vrst jekel na žarilni liniji za silicijeva jekla.

Ob izpadih dinamo toplovaljanih trakov izpade dnevno sto ton končne proizvodnje v Hladni valjarni Bela. Te izpade smo uspešno zmanjšali z uvedbo načinov žarjenja kvaliteta Elmag CO 147 in platrak. Pri nadomestnih izdelkih smo zmanjšali porabo vodika ter povečali proizvodnjo in tako zmanjšali sicer velike stroške žarjenja.

4. Tehnologija izdelave nerjavnih trakov. Poleg varjenja oziroma združevanja dveh kolobarjev v enega na liniji za pripravo kolobarjev smo dodatno pričeli z varjenjem koncev dolžine 10 metrov. Konci se po končanem dresiranju nerjavnih trakov vračajo (večkratna uporaba) in kompenzirajo tehnološki odpadki na valjavnih strojih.

5. Varjenje kolobarjev. Dosledno smo pričeli z varjenjem in nato z valjanjem vseh za varjenje sposobnih kvaliteta. Ukrep je zopet povečal celotni izplen v Hladni valjarni Bela, povečal kapaciteto zvonastih pečev in zmanjšal manipulativne čase na valjavniškem ogradju.

6. Varjenje dinamov trakov na lužilni liniji. Zaradi neuspešnosti varjenja trakov na liniji za pripravo kolobarjev (nastanek grobe strukture, nezadovoljiv profil traku) smo pričeli združevati kolobarje na lužilni liniji s točkovnim varom. Povečali smo tako izplen oziroma zmanjšali odpadki na valjavniškem ogradju.

7. Luženje trakov ogljičnih jekel. Uspešno smo izvedli način luženja ogljičnih jekel. Nov način žarjenja je zahteval nov način luženja v kombinaciji s peskanjem.

8. Plavljenje trakov na lužilni liniji. Uspešno smo korigirali način plavljenja trakov, da smo dosegli odgovarjajočo (nižjo) trdnost, kar omogoča normalno uporabnost trakov.

9. Čiščenje trakov na lužilni liniji. Uspešno smo pričeli s čiščenjem trakov (izvoznih) debelin nad 1,2 mm po hladnem valjanju. Brez tega čiščenja je zelo malo možnosti za doseg zadovoljive površine trakov v teh debelinah, namenjenih za izvoz.

10. Valjanje trakov brez predhodnega obreza. S takim načinom valjanja smo pričeli izdelovati tako tuje kot domače trakove. Način valjanja močno poveča izplen (idealno za 4%).

11. Tehnologija izdelave poltridnih trakov. Na dresirnem ogradju izdelava treh trakov ni možna. Z uspešno izvedenim dvojnim valjanjem na Sendzimir valjavniškem stroju z vmesnim žarjenjem smo omogočili izdelavo poltridnih in svetlih povezovalnih trakov za izvoz.

12. Uvedba novega tipa valjavniške emulzije. Uspešno smo preizkusili tip valjavniške emulzije z nižjim številom omiljenja, kar omogoča večje izločevanje nečistoč iz emulzije. Čistoča se je bistveno izboljšala.

13. Kombinacija valjev (način bombiranja na dresirnem ogradju). Končno smo uvedli uspešno kombinacijo bombiranja valjev na dresirnem ogradju, ki daje najboljšo ravnost valjanega traku. Uspešno izvedeni način bombiranja in brušenja valjev na Sendzimir valjavskem ogradju so bili vpeljeni že prejšnje leto.

14. Žarjenje vakuumiranih jekel na žarilni liniji za silicijeva jekla. Žarjenje oziroma razogljčevanje vakuumiranih trakov je dalo dobre rezultate, močno se je povečala proizvodnja in količina (kar za okoli 40%).

15. Tehnologija izdelave širokih trakov, namenjenih za izvoz. Korigirali smo način izdelave teh trakov s takojšnjim obrezom po hladnem valjanju in nato žarjenjem in dresiranjem. Ukrep je izboljšal kvaliteto trakov, saj je zmanjšal robno valovitost.

NOVOGRADNJE OZIROMA PREDELAVE V LETU 1984

1. Lužilna linija za silicijeva jekla.

— izdelava in vgradnja dodatne banje za solno kislino,
— izdelava temeljev za peskarski stroj,

— izdelava peskarskega stroja (rok junij 1985).

Spremembe bodo povečale kapaciteto luženja in kvaliteto luženih toplovaljanih trakov.

— predelava prečrpavanja odpadnih voda iz ruthnerjeve kleti v regeneracijo. Dosedanje kapacitete so premajhne, povečana količina odpadnih voda zahteva to predelavo,
— gradnja 12 ventilatorjev nad lužilnimi banjami. Ta predelava je že končana.

Prvotno je bila hala v tem delu brez ventilatorjev. S tem delno rešujemo prisotnost kislinjskih hlapov v obratu. Predelave bodo še sledile.

2. Sendzimir valjavniško ogradjje.
— Končana je predelava emulzijskega sistema (vgradnja vključno z naknadno vgrajenim magnetnim separatorjem prispeva k izboljševanju površine trakov:

— predelava ožemalnikov (v zaključni fazi). Predelava naj bi omogočila normalni dvig in spust ožemalnikov. S tem bi močno zmanjšali zastoj.

V izdelavi je projekt prezračevanja strojne ogradjje. V strojnici se še vedno nahaja vlaga in kislinski hlapci, kar povzroča korozijo kontaktov na regulaciji,

— predvidena je nabava pečev za napuščanje delovnih valjev Sendzimir ogradjja. Računamo na močno povečanje vzdržnosti valjev, ki predstavljajo velik strošek na tem stroju.

Nabava novega procesnega računalnika PDPS. Na obstoječem računalniku je logika močno nestabilna. V izpadih napetosti pride do izgube spomina. Vso regulacijo debeline in nategov krmili računalnik. Nabava tega stroja je nujna,

— nabava novega brusilnega stroja. S tem bomo zmanjšali večno pomanjkanje brusilnih kapacitet. Končne pogodbe s proizvajalcem še ni.

3. Žarilna linija za silicijeva jekla.

— Predvidena je izdelava in zamenjava dotrajane prvotnega izpiralnika,

— izdelava prezračevanja TC omare, kjer se nahaja regulacija motorjev. S tem bi se zastoj bistveno zmanjšal;

— izdelava načrtov za nov lakirni stroj. Proizvodnja na liniji je skoraj stoodstotno lakirana. S tem bodo zamenjave valjev hitreje in z manjšimi zastoji,

— izvedena je bila predelava ožračevalne in sušilne pečev. Produkta sušenja smo odvedli iz pečev. Sledijo še nekatere spremembe,

— izdelava načrtov vstopne komore in vrat pečev. Omenjene komore so zaradi temperature že dotrajane,

— izdelava načrtov usedalnika v sistemu za čiščenje trakov. Sistem dela v zaprtem ciklusu. Z usedalnikom se bodo izločevale nečistoče iz raztopine detergentov,

— predvidena je razširitev hladilnikov cone pečev. Dosegli bomo povečanje kapacitete pri vakuumiranih kvalitetah, ki jih sedaj omejujejo zmogljivosti hlajenja.

4. Zvonaste žarilne pečev.

Izdelali smo deset novih zvonov, predvidenih je še pet,

— predelava (povišanje) podstavkov,

— predvidena poprava vseh podstavkov, ker je prišlo do pokanja varov, izolacije itd.

Zvonaste žarilne pečev delajo z maksimalno kapaciteto, zato zahtevajo stalna popravila.

5. Dresirno ogradjje.

Izdelani so načrti za predelavo poliranja valjev za dresiranje nerjavnih jekel. Poliranje je obvezno za doseg kvalitete površine nerjavnih trakov.

— izvedena je že prestavitev peskarskega stroja za peskanje valjev na dresirnem ogradju. Odpadle so tako težave s transportom in poškodbe, ki so pri tem transportu nastajale na valjih,

— predvidena je nabava kompresorja za peskarski stroj; zaradi povečanja kvalitete peskanja je potrebno povečati pritisk zraka na šobe. Tako bomo dosegli zadovoljivo kvaliteto peskanja.

6. Linija za vzdolžni razrez.

— Izvedba načrtov za novo pakirno linijo v podaljšku razreznice linije. S tem bomo povečali možnost razrezovanja in adjustiranja trakov. Večja finalizacija izdelkov se bo odražala tudi na končni ceni izdelkov.

— predvidena je tudi nabava in izdelava kvalitetnega oljnika v liniji. Linija prvotno ni bila opremljena z oljnikom in s kvaliteto oljenja imamo sedaj težave.

7. Linija za prečni razrez.

— predvidena je izdelava konzolnega dvigala linije, ki bo povezovala oba odlagalna mesta na liniji in pakirne mize. S tem bomo močno povečali kapaciteto te linije.

— predvidena je tudi izdelava načrtov za preureditev vakuumskega odlagalnika zaradi povečanja kapacitete linije.

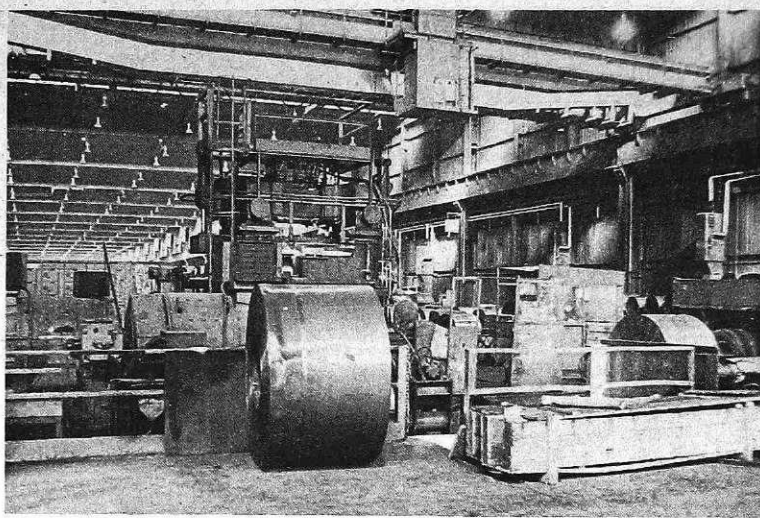
8. Odprema.

Na odpremi je bila postavljena zasilna rampa za nakladanje vagonov, da se ne odpirata streh vagonov. Rešitev se je pokazala kot dobra in v načrtu imamo povečanje teh ramp. S tem se povečujejo možnosti nakladanja različnih vrst vagonov.

Na tem področju so izredno prizadevno delali strokovni delavci TOZD, posebno pomočnik vodje TOZD Ivo Cundrič.

»Vsaka sprememba pomeni veliko dela,« pravi, »stalno spremljanje delovanja, ukrepanje, če je to potrebno, dodelave. Včasih nimam časa napisati regulativa in ga dati v proizvodnjo, ker je potem potrebno čakati na rezultate. Sam moram biti tam. Proizvodnja pri tem ne sme biti ovirana, to pa pomeni več dela, riziko, spremembo ustaljenih navad, zaradi česar se pojavljajo odpori. Potrebno je veliko kontaktov z ljudmi in osebnega angažiranja.«

Za leto 1985 so si v TOZD Hladna valjarna Bela zadali nalogo, da bodo še izboljšali kvaliteto izdelkov, kar mislijo uresničiti predvsem s tehnološkimi izboljšavami. Spoprijeti se nameravajo tudi s kvaliteto asortimenta izdelkov, to pa pomeni, da bodo morali izdelovati planirane količine dinamov, nerjavnih in višjeogljčnih jekel. To pa ni povsem v njihovih rokah, kajti dobava pravega vložka je stvar cele Železarne in stvar izpolnjevanja planskih obveznosti temeljnih organizacij, ki so v proizvodni verigi pred njimi. Z iz-

Dresirno ogradjje v Hladni valjarni Bela (foto I. Kučina)

boljšanjem asortimenta bomo začeli izdelovati večvrstne izdelke. Da pa pri tem ne bi zmanjševali količine, bodo morali biti toplo valjani trakovi, ki jih bomo predelovali, kvalitetni.

»Ena izmed nalog, ki ji bomo morali posvetiti več pozornosti, je spodbujanje množične inventivne dejavnosti. To dejavnost smo letos zamenjali, čeprav je bilo veliko delavcev prisotnih pri izvedbi raznih tehnoloških sprememb,« pravi vodja TOZD Bogdan RAVNIK.

»Od zunaj izgleda vse enostavno. Toda mi se poleg vsega rednega dela

ukvarjamo še s tehnološkimi spremembami. V to smo pravzaprav prisiljeni, da bi delo normalno potekalo. Gnala nas je želja nekaj ustvariti, izpeljati zastavljene cilje in če z obstoječimi napravami ne dosežemo tega, kar si želiš, jih moraš spreminjati.

Vse to so, kot jih mi imenujemo, mikro spremembe. Dosežene so z majhnimi vlaganji, pripravljamo pa se že na končno podobo TOZD Hladna valjarna Bela, ki bo pomenila tudi njen dokončen razvoj in usmeritev Železarne Jesenice v ploščati asortiment proizvodnje.«

DEVET OSEBNIH RAČUNALNIKOV ZA NAŠO ŽELEZARNO

Belgijska firma Steriabel je naši železarni kot znak dolgoletnega in uspešnega sodelovanja poklonila devet osebnih računalnikov za potrebe izobraževanja. Te računalnike pa je Železarna s samoupravnim sporazumom predala Centru za srednje usmerjeno izobraževanje na področju obdelave podatkov, saj se je že v investicijskem programu za nabavo novega računalnika leta 1979 obvezala, da bo tudi z instalacijo opreme v šolskem centru omogočila, da se bo proces izobraževanja na področju obdelave podatkov čimbolj povezal s praktičnim delom v Železarni.

Belgijska firma Steriabel sodeluje z našo železarno že od leta 1979, ko so se v Dubrovniku na seminarju o obdelavi podatkov v železarnah dogovorili o sodelovanju. Takrat so skupno izdelali študijo »Planiranje in spremljanje naročil ter kontrola proizvodnje«, ki je bila osnova za

razvoj obdelave podatkov v naši železarni od leta 1980 dalje.

Steriabel je firma, ki nudi pomoč in sodelovanje pri načrtovanju informacijskih sistemov in komunikacijskih mrež, inženiringa in izobraževanja na področju obdelave podatkov ter uporabe obdelave podatkov na področju železarstva, zdravstva, bančništva, zavarovalnic in podobno. Deluje na vseh področjih informatike od izdelave mikroprocesorjev do izdelave študij celovitih integriranih informacijskih sistemov v različnih deželah Evrope.

V letu 1979 smo se v Železarni odločili, da bomo na našem računalniku instalirali operacijski sistem MVS in banko podatkov IMS. S tem smo na področju softverske opreme računalnika naredili velik korak naprej, pri tem pa so nam zelo pomagali strokovnjaki belgijske firme Steriabel in železarne Sidmar.

Z nadaljnjo pomočjo strokovnjakov firme Steriabel smo začeli z delom na projektih in kupili tudi nekatere programe, ki so jih imeli v centrih v Belgiji. Ti programi so omogočili hitrejšo realizacijo projektov, ki so zastopani v integrirani on-line obdelavi.

Železarni Jesenice je sodelovanje s firmo Steriabel in preko nje z računalniškimi centri v železarnah v Belgiji in Luksemburgu omogočilo, da ohranja stik z najboljšimi rešitvami na področju obdelave v svetu, zato bi morali sodelovanje s Steriabelom ohraniti in ga okrepiti s skupnim delom na projektih v Jugoslaviji in morda tudi v tujini.

Lilijana Kos

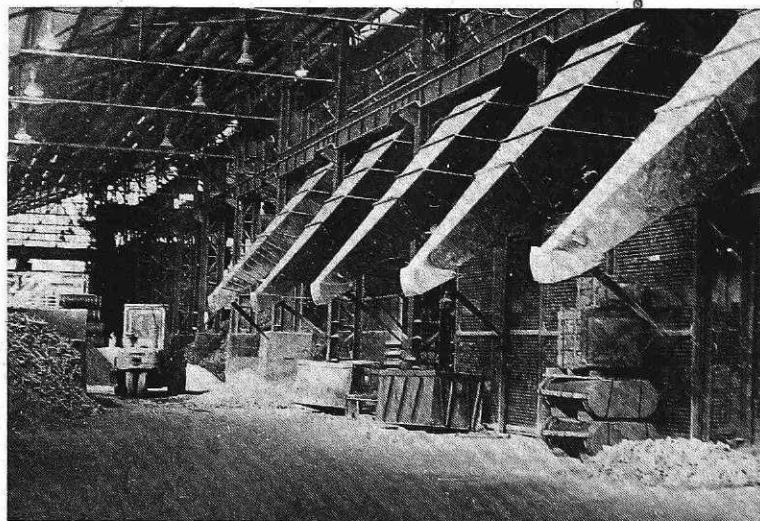
BOŽIDAR ČERNE IN MILOŠ FERK PROSTOVOLJNO V JEKLARNO

Božidar Černe in Miloš Ferk, sodelavca novogradnje, sta v tem mesecu štirinajst dni prostovoljno delala v TOZD Jeklarni.

Ko so v martinarni začeli delati s petimi pečmi, je prišlo do velikega pomanjkanja delavcev. Na kadrovskem sektorju so menili, da bodo to pomanjkanje zapolnili sezonski delavci gradbenih in drugih delovnih organizacij, vendar se je mrtva sezona začela nekoliko kasneje. Zato so se odločili, da bodo za delo v martinarni poiskali prostovoljce. Pozivu sta se takoj odzvala omenjena sodelavca, ki imata tudi že nekaj izkušenj, saj že več let v poletnih mesecih delata v martinarni.

Ob velikem pomanjkanju delavcev v tem obratu je njun delež zelo pomemben, zato zaslužita pohvalo za pomoč in prizadevnost.

L. K.

Rudarna (foto I. Kučina)

VPLIV ZNIŽANJA OZIROMA ZVIŠANJA PLANIRANIH STROŠKOV NA POSLOVNI REZULTAT V NOVEMBRU

V novembru letos smo prodali 30.997 ton izdelkov osnovne dejavnosti in opravili 1.932 ton storitev prevallanja. V tem mesecu so imele pozitivni vpliv na poslovni rezultat naslednje kategorije: razlika med prodajo in lastno ceno prodanih izdelkov skupaj s storitvami prevallanja, fiksni stroški v zmanjšanih zalogah nedokončane proizvodnje, polizdelkov in gotovih izdelkov ter ostali stroški, ki se poročunavajo iz skupnega prihodka. Negativni vpliv pa so imeli: odstopanje cen nabavljenega materiala od planiranih cen, razlika med domačo in izvozno ceno, stroški izvoza, stroški delovnih skupnosti skupnih služb (ki v cenah izdelkov oziroma storitev niso vključeni) ter proizvodni stroški temeljnih organizacij, ki so bili višji od načrtovanih.

Poleg teh stroškov so morale temeljne organizacije pokriti še obveznosti do skupne in splošne porabe (v ceni izdelkov niso vključene), pogodbene in ostale zakonske obveznosti, izredne materialne stroške ter razliko med vključitvami in izplačili osebnimi dohodki.

Rezultat poslovanja Železarne Jesenice po fakturirani realizaciji v enajstih mesecih letos je izguba v višini 714,8 milijona dinarjev, z razporeditvijo doseženega čistega dohodka na sklade pa znaša konsolidirani čisti dohodek 21,3 milijona dinarjev. Z izgubo so v tem obdobju poslovale naslednje temeljne organizacije: Plavž, Jeklarna, Valjarna blumingštel, Valjarna debele pločevine, Profilarna in Žebljarna.

V TOZD PLAVŽ so imeli v novembru za 64,9 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem znesku višji za 2,6 milijona dinarjev. Zaradi večje porabe koks od načrtovane so imeli za 11 milijonov dinarjev višje stroške, spremenjeni asortiman vložka (manjša poraba predelane rude — aglomerata) pa je vplival na znižanje stroškov v vrednosti 7,2 milijona dinarjev. Doseženi dobropisi so bili višji od načrtovanih za 1,1 milijona dinarjev, vrednost proizvodnje pa za 0,1 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 62,3 milijona dinarjev zaradi nedoseganja načrtovane proizvodnje in višjih stroškov za osebne dohodke, večjega kalkulativenega odpisa pri remontih, velike porabe zraka za vetrila in poročuna obresti.

V TOZD JEKLARNA so načrtovane stroške presegli za 77,3 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili nižji za 78,1 milijona dinarjev, stroški predelave pa so bili za 155,4 milijona dinarjev višji.

V SM jeklarni so načrtovane stroške presegli za 108,5 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili višji za 23,5 milijona dinarjev. Zvišanje je bilo zaradi spremenjenega asortimana vložka (večja poraba grodja), nedoseženega planiranega izplesa ter internih reklamacij, in sicer v vrednosti 45,7 milijona dinarjev. Nastalo zvišanje so zmanjšali višje doseženi dobropisi, boljši asortiment proizvodnje od načrtovane ter manjša poraba kovinskih dodatkov v skupni vrednosti 22,2 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 85 milijonov dinarjev zaradi večje porabe zemeljskega plina, pomožnega materiala, poročuna obresti, višjih prevallanih stroškov (valjanje izmečka) in stroškov za osebne dohodke.

V elektro jeklarni so za načrtovanimi stroški zaostali za 34,5 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili nižji za 91,4 milijona dinarjev. Zaradi nižje porabe kovinskih in nekovinskih dodatkov (uporaba legiranih odpadkov namesto legur ter valjanje skozi VOD) ter večje porabe starega železa namesto surovega so bili stroški nižji za 67,5 milijona dinarjev. Stroški vložka so znižali tudi višje doseženi dobropisi v vrednosti 2,5 milijona dinarjev ter boljši asortiment proizvodnje v vrednosti 28,8 milijona dinarjev. Nedosežen planirani izpelen in interne reklamacije so stroške zvišali za 7,4 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 56,9 milijona dinarjev zaradi večje porabe električne energije, mazuta in pomožnega materiala, višjih prevallanih stroškov, stroškov vzdrževanja, osebnih dohodkov in poročuna obresti.

V TOZD JEKLARNA so stroške presegli za 6,3 milijona dinarjev predvsem zaradi višjih stroškov vlivanja. V PTO oddelku so imeli za 3 milijone dinarjev nižje stroške od načrtovanih zaradi velike količine izkopanega starega železa ter prodane žindre tujim naročnikom. V kamolomu so dosegli višje stroške od načrtovanih zaradi manjše proizvodnje dolomita.

V TOZD LIVARNA so dosegli za 2,7 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili nižji za 3,4 milijona dinarjev zaradi boljše doseženega izplesa od načrtovane ter zahtevnejšega asortimenta proizvodnje v kovinolitarni. Stroški predelave so bili višji za 0,7 milijona dinarjev zaradi višjih

stroškov za osebne dohodke, večje porabe električne energije ter pomožnega materiala.

V TOZD VALJARNA BLUMINGŠTEKEL so imeli za 63,9 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih. Nedoseganje planiranega izplesa (na blumingu za 1,9 odstotne točke in na štelu za 2,1 odstotne točke) je vplivalo na zvišanje stroškov v vrednosti 35,1 milijona dinarjev. Nižje doseženi dobropisi so stroške še dodatno zvišali za 2,9 milijona dinarjev, dvakratno valjanje pa za 0,5 milijona dinarjev. Interne reklamacije so stroške znižale za 4,3 milijona dinarjev. Predelovalni stroški so bili višji za 29,7 milijona dinarjev zaradi nedoseganja planirane proizvodnje, višjih stroškov za osebne dohodke, večje porabe energije ter materiala na delovni nalog in popravila.

V TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV so dosegli za 14 milijonov dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili nižji za 30,8 milijona dinarjev zaradi presejanja planiranega izplesa, internih reklamacij ter nižje cene gredic s kontiliva. Nastalo znižanje so zmanjšali slabše doseženi dobropisi. Stroški predelave so bili za 16,8 milijona dinarjev višji od načrtovanih, in sicer zaradi višjih stroškov za osebne dohodke, materiala za popravilo in vzdrževanje, materiala na delovni nalog ter poročuna obresti.

V TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE so imeli za 19,5 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili nižji za 10,9 milijona dinarjev. S presejanjem planiranega izplesa (za 1 odstotno točko) so stroške vložka znižali za 6,6 milijona dinarjev, višje doseženi dobropisi za odpadek so znižali stroške za 0,9 milijona dinarjev, spremenjen asortiment v zalozah nedovršene proizvodnje pa za 3,4 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 30,4 milijona dinarjev zaradi višjih stroškov za osebne dohodke, večje porabe zemeljskega plina in materiala na delovni nalog, višjih stroškov za remonte in vzdrževanje ter poročuna obresti.

V TOZD HLADNA VALJARNA BELA so dosegli za 16 milijonov dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili nižji za 56,1 milijona dinarjev, in sicer zaradi presejanja planiranega izplesa za 1,7 odstotne točke v vrednosti 7 milijonov dinarjev, doseganja planiranega izplesa na liniji za pripravo kolobarjev in pri storitvah prevallanja v vrednosti 17,5 milijona dinarjev. Zaradi poročuna za 2.a kvaliteto so imeli za 10,2 milijona dinarjev nižje stroške, 21,4 milijona dinarjev znižanja stroškov pa so dosegli zaradi nižje planske cene nabavljenega vložka v primerjavi s plansko ceno domačega vložka. V primerjavi planske nabavne cene tujega vložka z dejansko nabavno ceno bi bila ta razlika za 9,4 milijone dinarjev manjša. Dodatnih stroškov pri nabavljenem vložku ni bilo. Stroški predelave so bili višji za 40,1 milijona dinarjev predvsem zaradi večje porabe, poročuna obresti in zmanjšanja zalog nedovršene proizvodnje.

V TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE so imeli za 0,7 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so bili v skupnem znesku nižji za 12,6 milijona dinarjev. S presejanjem planiranega izplesa so stroške znižali za 3,5 milijona dinarjev, interne reklamacije so stroške dodatno znižale za 0,6 milijona dinarjev. Znižanje v vrednosti 8,5 milijona dinarjev so dosegli zaradi nižjih planskih cen nabavljenega tujega vložka v primerjavi s plansko ceno domačega vložka. V primerjavi planske nabavne cene tujega vložka z dejansko nabavno ceno bi bila ta razlika manjša za 4,8 milijona dinarjev. Izpad proizvodnje in dodatni stroški predelave tujega vložka so znašali 4,7 milijona dinarjev. Stroški predelave so bili višji za 11,9 milijona dinarjev zaradi nedoseganja planirane proizvodnje, večje porabe in poročuna obresti.

V TOZD ŽICARNA so za načrtovanimi stroški zaostali za 1,2 milijona dinarjev. Zaradi presejanja planiranega izplesa so bili stroški vložka nižji za 4,8 milijona dinarjev, inter-

ne reklamacije so stroške znižale za 2,4 milijona dinarjev, spremembe v zalozah nedokončane proizvodnje za 4,2 milijona dinarjev, nižja planska cena nabavljene žice v primerjavi s plansko ceno domačega vložka pa je dodatno stroške znižala za 1,2 milijona dinarjev. Izpadi proizvodnje zaradi uporabe tujega vložka so znašali 0,7 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili nižji za 12,6 milijona dinarjev, stroški predelave pa so bili višji za 11,4 milijona dinarjev zaradi nedoseganja plana proizvodnje, poročuna obresti od kreditov in višjih stroškov za osebne dohodke.

V TOZD PROFILARNA so dosegli za 0,8 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Za 0,9 milijona dinarjev višje stroške vložka so imeli zaradi nedoseganja planiranega izplesa ter internih reklamacij. Zaradi povečanega izvoza so imeli za 3,4 milijona dinarjev stroškov (izločeni stroški), ki so se nanašali na dodatno prebranje profilov za izvoz (1,6 milijona dinarjev) in na višje stroške vložnega materiala zaradi slabšega izplesa pri materialu za izvoz (1,8 milijona dinarjev). Stroški predelave so bili za 5 milijonov dinarjev nižji od načrtovanih zaradi manjše porabe.

V TOZD VRATNI PODBOJI so imeli za 0,4 milijona dinarjev nižje stroške od načrtovanih. Doseženi dobropisi so stroške znižali za 0,1 milijona dinarjev, zaradi slabšega izplesa pa so imeli zvišanje stroškov. Predelavni stroški so bili nižji za 0,3 milijona dinarjev zaradi presejanja planirane proizvodnje in manjše porabe.

V TOZD JEKLOVLEK so načrtovane stroške presegli za 7,3 milijona dinarjev. Stroški vložka so bili v skupnem znesku nižji za 0,3 milijona dinarjev. Zaradi presejanja planiranega izplesa (za 0,5 odstotne točke) so dosegli za 0,8 milijona dinarjev nižje stroške, preklasifikacije izdelkov iz slabše kvalitete v boljšo ter slabši asortiment pa so vplivali na zvišanje stroškov za 0,5 milijona dinarjev. Nabavljenega tujega vložka niso imeli. Predelavni stroški so bili višji za 7,6 milijona dinarjev zaradi nedoseženega planirane proizvodnje, večje porabe oziroma višjih stroškov za osebne dohodke in poročuna obresti.

V TOZD ELEKTRODE so načrtovane stroške presegli za 7 milijonov dinarjev. Stroški vložka so bili nižji za 10,7 milijona dinarjev. Zaradi presejanja planiranega izplesa (za 3,5 odstotne točke) so dosegli za 4,5 milijona dinarjev nižje stroške, nižje planske cene nabavljenega vložka (EMONA) od planskih cen domačega vložka pa so dodatno znižale stroške vložka za 9,2 milijona dinarjev. Zvišanje stroškov v vrednosti 3 milijone dinarjev je nastalo zaradi surovine Potaša za izdelovanje vodnega stekla, ki je vložek za oplačene elektrode (v kalkulaciji ta surovina ni zajeta). Stroški predelave so bili višji za 17,7 milijona dinarjev zaradi obračunane licence, večje porabe ter nedoseganja plana proizvodnje dodatnih materialov.

V TOZD ŽEBLJARNA so imeli za 12,3 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih. Stroški vložka so višji za 2,1 milijona dinarjev zaradi nedoseganja planiranega izplesa za 3,3 odstotne točke. Stroški predelave so bili višji za 10,2 milijona dinarjev zaradi nedoseganja plana proizvodnje ter večje porabe.

V TOZD STROJNE DELAVNICE so dosegli za 11,6 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih zaradi višjih fiksnih stroškov, stroškov za osebne dohodke, večje porabe ter nedoseganja plana izdelavnih ur.

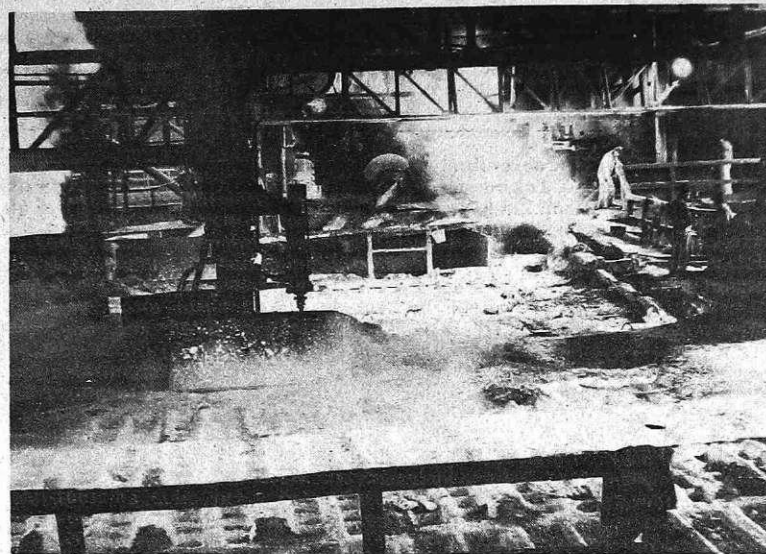
V TOZD REMONTNE DELAVNICE so planirane stroške presegli za 16,1 milijona dinarjev zaradi višjih stroškov za osebne dohodke, večje porabe, višjih fiksnih stroškov, stroškov energetike ter nedoseženega plana izdelavnih ur.

V TOZD VZDRŽEVANJE so dosegli za 13,6 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih predvsem zaradi višjih stroškov za osebne dohodke, večje porabe ter stroškov energije in transporta.

V TOZD ENERGETIKA so za načrtovanimi stroški proizvodnje zaostali za 253,8 milijona dinarjev zaradi manjše porabe in presejanja proizvodnje v termo centralah.

V TOZD TRANSPORT so imeli za 13,5 milijona dinarjev višje stroške od načrtovanih zaradi višjih stroškov popravil za remonte ter osebne dohodke.

Stroški delovnih skupnosti KO-FI, KSI in E-TKR-NG so bili višji od načrtovanih zaradi višjih cen nabavljenega materiala v centralnih skladiščih ter obresti od kreditov za ERC.

Livno polje pri plavžih (foto I. Kučina)

GOSPODARSKI NAČRT ŽELEZARNE ZA LETO 1985

(Nadaljevanje s 1. strani)

rovinami in reprodukcijskimi materiali tudi iz domačega tržišča, kot posledice pospeševanja izvoza. To se je neposredno odražalo kot odločilna omejitev za možnosti proizvodnje, pogosto pa celo kot vzrok zastojev v industriji. Navedeni pogoji gospodarjenja, s katerimi se pri izvajanju planskih nalog srečujemo v letošnjem letu, bodo še v večji meri prisotni v prihodnjem letu, obenem pa nas težaven energetski položaj kot velikega porabnika obvezuje, da sprejmemo vse ukrepe za varčevanje z energijo. Varčevanje z energijo, surovinami in reprodromaterialom bo ostala naša stalna naloga.

Osnovni cilji, ki jih načrtujemo za prihodnje leto, so:

- skupna proizvodnja 1.484.200 ton
- gotova proizvodnja 384.700 ton
- prodaja 383.420 ton
- od tega izvoz 64.100 ton
- storitve 23.300 ton
- realizacija osnovnih dejavnosti 59.900 milj. din
- povprečna prodajna cena 155.156 din/t
- realizacija izvoza 30,6 milj. dol.
- povprečna izvozna cena 477 dol./t

- število zaposlenih 6.759
- celotni prihodek 81.291 milj. din
- dohodek 11.197 milj. din
- čisti dohodek 6.024 milj. din

Doseganje navedenih ciljev je možno, vendar je verizna povezava izredno močna. Izpad enega izmed ciljev bi imel tudi neposreden vpliv na izpad ostalih predvidenih rezultatov. Naš osnovni cilj mora zagotoviti dovolj surovin za predvideno proizvodnjo kvalitetnega jekla, kar nam bo omogočilo preskrbljenost nadaljnjih TOZD in s tem predvideno prodajo in izvoz; izvoz pa nam bo zopet omogočil nabavo surovin in polproizvodov, kar nam bo zagotovilo polno zaposlenost naših kapacitet.

Razpoložljivo jeklo, katerega načrtovana količina znaša 490.000 ton, bomo morali usmeriti v bolj donosne proizvode, s čimer bomo dosegli večji ekonomski učinek in določeno prestrukturiranje proizvodnje v okviru Železarne. V prihodnjem letu pa načrtujemo na nivoju Železarne realni porast vrednostne produktivnosti za 8 %.

Naš cilj je tudi, da višino gotove proizvodnje zadržimo na letošnjem nivoju. Neizkoriščene zmogljivosti v proizvodnji bomo zapolnili s prevzemom storitev prevallanja in drugih storitev. Naši naporji bodo usmerjeni k doslednemu izpolnjevanju proizvodnega plana in predvide-

nega asortimenta, ker le s tem lahko dosežemo načrtovane poslovne rezultate.

Za prihodnje leto načrtujemo približno enako višino lastnega izvoza, kot jo bomo dosegli v letu 1984, napore pa bomo usmerili v povečanje skupnega izvoza v sodelovanju z našimi kupci. Ker za leto 1985 ne načrtujemo povečanja fizičnega obsega proizvodnje, tudi planiranega števila zaposlenih v primerjavi s planom za letošnje leto nismo poviševali. Večjo izkoriščenost kadrov bomo dosegli z boljšo organizacijo dela, to je z združevanjem del in nalog, ustrežnejšo razporeditvijo delovnega časa, preazporeditvijo kadrov, itd.

Na področju naložb smo v skladu s sprejetim srednjeročnim planom razvoja in konceptom dolgoročnih usmeritev Železarne v letu 1984 pričeli z izgradnjo jeklarnе 2. S posodobitvijo zastarelega postopka si bomo zagotovili možnost za dvig kvalitete asortimenta in boljši ekonomski položaj. Ostala investicijska dejavnost bo usmerjena v dokončanje začetih projektov, pri novopričetih naložbah pa bodo tudi v letu 1985 imeli prednost projekti, ki pomenijo sanacijo tehnologije in delovnih pogojev in ki bodo omogočali doseganje kvalitetnejšega asortimenta. Za financiranje investicij bomo v letu 1985 namenili 9.293 milijonov din.

Na osnovi predvidenega obsega fizične proizvodnje in prodaje ter izboljšanja asortimenta naših izdelkov načrtujemo, da bomo v letu 1985 dosegli 11.197 milijonov din dohodka. Z njegovo ustrezno delitvijo si bomo omogočili krepitve materialne osnove dela in hkrati zagotovili pokrivanje naših samopravno sprejetih in pogodbenih obveznosti.

Sredstva za bruto osebne dohodke načrtujemo v višini 4.611 milijonov din in bodo v skladu z družbenimi usmeritvami naraščala počasneje od dohodka, prizadevanja za realno rast dohodka pa nam bodo omogočila zaustaviti realno padanje osebnih dohodkov, ki je v zadnjem času vedno bolj prisotno.

Namen našega sestavka je bil, da v času, ko sprejemamo gospodarske načrte za leto 1985, opozorimo na njihovo vsebino in poudarimo ključne točke. Pri tem se moramo v sedanjih težkih pogojih gospodarjenja optimalno nasloniti na lastno delo in lastne sposobnosti. Zato mora vsak posamezni delavec prispevati svoj delež k uresničevanju skupnih ciljev, saj nas le to vodi k dobrim poslovnim rezultatom in ustrežnemu načrtovani višini dohodka.

OEAP

V PROIZVODNJI DELALO 5.300 DELAVCEV

Do 24. decembra je v proizvodnji prostovoljno delalo že okrog 5300 delavcev. Od ostalih delavcev jih je zaradi bolezni in porodniškega dopusta tristo opravičenih dela v proizvodnji, ostali pa imajo možnost osemurno prostovoljno delo v proizvodnji opraviti do konca meseca oziroma do 15. januarja prihodnjega leta.

Kadrovski sektor bo skupaj z vodstvi temeljnih organizacij in delovnih skupnosti pripravil razpored potreb za vse delavce, ki se niso opravičili osemurnega dela v proizvodnji. Če delavci tega razporeda ne bodo upoštevali, bodo na kadrovskem sektorju to ocenili kot odklonitev.

Na začetku te akcije so se pojavljali dvomi, koliko delavcev iz služb bo delalo v proizvodnji. Podatki pa kažejo, da so se v akcijo slabše vključili delavci nekaterih temeljnih organizacij (Valjarna blumingštel in Energetika) kot delavci delovnih skupnosti.

Celotna analiza s finančnimi učinki bo narejena ob zaključku akcije ob koncu januarja prihodnjega leta. Čeprav akcija poteka dalj časa, kot so prvotno načrtovali, pripravljenost delavcev ni nič manjša, kar kaže na to, da so vsi zaposleni pripravljeni pomagati reševati naše skupne probleme. Delavci v temeljnih organizacijah so namreč videli, da v delovnih skupnostih niso samo »pisarniški molji«, ki ne vidijo nikogar razen sebe, pa tudi v delovnih skupnostih so spoznali, da se z delavci v neposredni proizvodnji da delati in sodelovati, če le vsi skupaj verjamejo, da je to za našo skupno korist. L. Kos

OKROGLA MIZA: INOVATIVNOST V ŽELEZARNI

V ponedeljek, 17. decembra, smo delavci uredništva Železarnja spet pripravili okroglo mizo. Tokrat smo se odločili, da se pogovorimo o inovativni dejavnosti v Železarni. Zdelo se nam je, da so v zadnjem času aktivnosti na tem področju upadle, da stagnirajo in da so celo zamrle. Da bi lažje odkrili vzroke tega stanja, smo na razgovor povabili delavce Železarnje, ki se z novatorstvom ukvarjajo ali so za njegov razvoj zadolženi.

Našemu vabilu so se odzvali naslednji sodelavci: BOŽIDAR BARTELIJ kot predstavnik poslovnega odbora, IVANKA PETRIČEVA, vodja oddelka za zaščito industrijske lastnine, ALEŠ LAGOJA, vodja raziskovalnega oddelka, ANTON KELVIŠAR, vodja TOZD Žičarna, STANE MENCINGER, tehnolog v TOZD Remontne delavnice, SAŠO PIBER, predsednik DIATI, JANEZ AMBROŽIČ, vodja krožka za izboljšanje proizvodnje v TOZD Žičarna, PETER FRELIH, valjavec v TOZD Valjarna blamine-štel, MILOŠ GASPERIN, izumski vodja vzdrževanja v HVŽ, NIKOLA BRAJIČ, vzdrževalec v TOZD Hladna valjarna Bela, BRANKO CEPIČ kot predstavnik inovacijske komisije pri konferenci osnovnih organizacij sindikata Železarnje, FRANCI TREVEN, strokovni delavec kadrovskega sektorja in ROK ŠTRAUS, pripravniki na raziskovalnem oddelku.

Normativno imamo inovacijsko dejavnost zelo dobro urejeno. V aprilu je bil sprejet pravilnik o inovacijah, v katerem so podrobno in pregledno opredeljeni vsi postopki za uveljavitev in realizacijo neke ideje, vse pristojnosti in odgovornosti posameznih organov in služb. Dohodek od inovacije je opredeljen tudi v novem samoupravnem sporazumu o delitvi sredstev za osebne dohodka in dela sklada skupne porabe, ki je v razpravi. Teoretično je torej večina stvari jasnih, opredeljenih. Kakšna pa je naša praksa?

Na začetku razgovora za okroglo mizo je Joža Varl, glavni in odgovorni urednik Železarnje, skušal teoretično opredeliti, kaj je to ustvarjalnost. Na lastne sile se bomo lahko oprli (kar zahteva naš program gospodarske stabilizacije) le, če bomo v vsakem posamezniku prebudili njegovo ustvarjalnost in izkoristili njegove umske sposobnosti. Da bi to dosegli, bomo morali spremeniti naš odnos do strokovnega in ustvarjalnega dela. Psiholog dr. Anton Trstenjak je v svoji knjigi Psihologija ustvarjalnosti odnosi družbe do ustvarjalnosti opredelil z naslednjimi besedami: »Na kreativnost kot vrsto dela moremo gledati sistematično le, če začnemo ročno delo povezovati z umskim, znanstveno pa s praktičnim, tehničnim. Le tako moremo gledati na ustvarjalnost kot na izraz splošne dejavnosti, ne pa kot na posebno dejavnost, ki naj bi bila poseben proces umetnikov in znanstvenikov, docela različen od druge dejavnosti.«

Izvor ustvarjalnosti po Trstenjaku ni samo posameznik ampak tudi družba, oziroma dejavnost ustvarjalnosti je posameznik v sodelovanju z družbo in obratno — dejavnost ustvarjalnosti je družba, kolikor spodbuja posameznika.

Če to tezo konkretiziramo, je dejavnost ustvarjalnosti TOZD in delovna skupnost, kolikor spodbuja posameznika delavca k inovativnosti. V naši železarni je v mnogih sredinah prav ta dejavnost zastajala. In ne samo to. Srečujemo se celo z odpori in zaviranjem ustvarjalnosti in inovatorstva, z oskornostjo in ljubosumjem, zavistjo in lenobo.

V Železarni smo vsa leta nazaj o inovacijski dejavnosti precej pisali. Razgovori z inovatorji, ki smo jih objavili, so razkrili vrsto nerešenih problemov v zvezi z inovacijsko dejavnostjo. Tudi v letošnjem februarju in marcu, ko naj bi v temeljnih organizacijah potekale široke aktivnosti ob problemski konferenci Zveze komunistov Slovenije o nalogah komunistov pri kreipitvi inovacijske sposobnosti delavcev v združenem delu, smo v Železarni tej temi spet namenili večjo pozornost. S to okroglo mizo naj bi spet prispevali k osveščanju in razširjanju spoznanja o izrednem pomenu inovativne dejavnosti med delavci Železarnje. Hkrati bi radi sprožili akcijo za uresničevanje sprejetih samoupravnih aktov za to področje in da bi ta problematika postala sestavni del poslovne politike v TOZD, delovnih skupnostih oziroma v Železarni.

V razgovoru smo se najprej dotaknili splošne družbene klime. Strinjali smo se, da ima inovativna dejavnost deklarativno vso družbeno podporo za svoj razvoj in množično uveljavitev, da je to opredeljeno tudi v različnih družbenih dokumentih in samoupravnih aktih. Toda za uresničitev inovativne dejavnosti v praksi je besedna podpora premalo. Tako je Stane Mencinger opozoril, da so že decembra 1981 organizirali razgovor o inovacijah, vendar bistvenih premikov od takrat ni. S pravilnikom se je stanje sicer izboljšalo,

vendar na pobude inovatorjev še vedno ni odgovora s strani samoupravnih organov in poslovnega odbora. Za konkretno akcijo je potrebno zadolžiti posamezne službe, saj same besede nič ne zaležejo. Potrebujemo aktiviste, ki bodo pospeševali inovativno dejavnost in inovatorjem pomagali pri reševanju praktičnih problemov. Sedaj inovator vse prevečkrat ostane prepuščen sameu sebi, ker ni prave povezave med njim in tistimi, ki bi morali skrbeti za realizacijo inovacije. Družbena potreba po inovacijah je očitna bolj v besedah kot v dejanjih, saj raje kupujemo tujo tehnologijo, kot da bi uporabljali domače znanje. Ne dovolimo, da bi tehnološke potrebe vzpodbujale inovativnost naših strokovnjakov. Tudi zaradi poslovne uspešnosti se raje zanašamo na po viševanje cen, saj z njimi na lažji način dosežemo boljši poslovni rezultat kot s kreativnim delom, zato nas tudi ne zanima, kako je zaposlen kader z višjo in visoko izobrazbo.

Franci Treven: »Glede na nivo znanja, ki ga danes dajejo naše šole, je običajno premalo dodatnega izobraževanja vseh kadrov. V Železarni je dodatno izobraževanje celo zamrlo in zanj namenjamo manj denarja, kot je slovensko poprečje. Za prihodnji razvoj inovativne dejavnosti je pomembno tudi to, kakšen nivo znanja bodo prinesli mladi delavci in strokovnjaki iz usmerjenega izobraževanja in univerze, ker je kvaliteta pouka zelo padla. Inovativno dejavnost zavira tudi naša porabniška miselnost, ker bi vsi radi delili dohodek še preden ga ustvarimo.«

Nikola Brajič poudarja, da je osnovna enota, notraj katere se mora organizirati inovativna dejavnost, temeljna organizacija. Tam pa je včasih navadno zelo odklonilo, saj se je nakopičilo preveč problemov, ki se prepočasno rešujejo. »Zakaj iz TOZD ni več idej? Ideje so, saj delavci probleme vidijo in jih znajo rešiti, vendar do realizacije ne pride. Nekatere inovacije so res drobne in ne prinašajo večjih koristi, zato se odgovornim delavcem za njihovo uresničitev zdi škoda časa in truda. S tem pa zamorijo ustvarjalnega avtorja ideje, da preneha razmišljati o reševanju problemov in postane le pasivni izvrševalec delovnih nalog. Ni pravega postopka, da bi brez posebnih težav uresničili tako idejo in jo tudi ovrednotili. Ideje selekcijiramo glede na njihovo donosnost, s tem pa ne moremo motivirati delavcev in inovatorstva uveljaviti kot množične dejavnosti. Vendar tudi pomembnih dosežkov, ki so že skoraj patenti, ne znamo ali nočemo stimulativno nagraditi.«

»Na papirju smo res vse lepo uredili,« je zatrdil Sašo Piber, »problem pa je, kako zamisliti v praksi uresničiti. Problemi pri uveljavljanju neke ideje nastajajo tudi zato, ker delavci ne poznajo niti pravilnika o inovacijah niti članov inovacijskih komisij v TOZD. Večina komisij v TOZD res ni aktivnih, toda za to so odgovorni vodje TOZD. Oni bi morali vzpodbujati in nadzorovati inovativno dejavnost in od predsednikov komisij redno zahtevati poročila o njihovem delu. Tudi za izdelavo strokovne ocene inovacije je odgovoren vodja TOZD. V novem pravilniku smo pozabili opredeliti stimulacijo tistih, ki naj bi vzpodbujali inovatorstvo, ocenjevali ideje in skrbeli za njihovo realizacijo, kar se že kaže kot velika ovira pri pospeševanju množične inovativne dejavnosti. V Železarni je odnos večine vodilnih delavcev do inovacij dokaj slab, mogoče tudi zato, ker v ocenah ob njihovem kadrovanju ne upoštevamo njihovega odnosa do inovativne dejavnosti.«

Ivanka Petričeva meni, da je za razvoj množične inovativne dejavnosti pomembno predvsem to, da vsi verjamemo, da so inovacije potrebne. Dobro moramo poznati tudi problem, ki ga želimo rešiti in metode reševanja, hkrati pa k reševanju pritegniti več ljudi iz različnih strok. Takega medsebojnega sodelovanja pa pri nas skoraj ni. Inovacije so pri nas največkrat naključne in odvisne od aktivnosti ustvarjalnih delavcev, ker še vedno premalo problemov ugotavljamo in rešujemo na podlagi javnih razpisov. Inovatorje bi morali usmerjati in spodbujati za reševanje problemov, ki jih je nujno treba odpraviti in so pomembnejši, da ne bi izgubljali energije in volje s tem, da probleme iščejo sami.

»Razmejiti, kaj je delovna dolžnost in kaj inovacija, je zelo težko,« je povedal Aleš Lagoja. »Če nekdo delovni dolžnosti skuša odpraviti nek problem in pri tem najde reši-

tev, ki vsem prinaša koristi, bi ga prav tako morali nagraditi, vsaj za vzpodbudo njemu kot kreativnemu delavcu in vsem ostalim. Tak primer inovacije, ki ni bila nikoli ovrednotena in nagrajena, ker je nastala v okviru delovnih dolžnosti, je proizvodnja nerjavne žice. Inovativno dejavnost zavira tudi nepravilna zaposlitev strokovnjakov, ki jih že imamo. Posamezni delavci nimajo natančno določenih delokrogov, zato pogosto svojega dela ne opravljajo. Problematično je tudi praktično izpopolnjevanje mladih strokovnjakov, ki prihajajo iz šol. Najprej bi se morali usposobiti na raziskovalnem oddelku in šele kot izkušeni strokovnjaki oditi v proizvodnjo, sedaj pa se prav zaradi pomanjkanja praktičnega znanja med delavci v proizvodnih obratih večkrat osmešijo in po nepotrebnem zgubljajo avtoriteto in zaupanje v svoje sposobnosti. Marsikaj bi bilo potrebno tudi izčrpano dodatno izobraževanje v tujini in to preden začnemo uvajati neko novo tehnologijo ali stroje, ker bomo le s kvalitetnimi dovolj izobraženimi delavci najhitreje dosegli načrtovane rezultate. Ljudi, ki so se dodatno izobraževali, bi morali znati tudi obdržati v Železarni in jih seveda tudi zaposliti na delih, za katera so se izobraževali.«

Peter Frelah je iz svoje dolgoletne prakse delavca in inovatorja opozoril na počasno uresničevanje neke ideje. Čeprav je dovolj jasno nakazal rešitev nekega problema, že devet let čaka na strokovno oceno svoje ideje, da bi problem lahko odpravili. Pri prodoru neke ideje sta velika problema tudi lenoba in zavist. Če predlog ali predlagatelj nista všeč tistemu, ki bi idejo moral posredovati naprej, zanjo nihče ne izve. Zato bi moral imeti vsak inovator možnost, da bi s pomočjo samoupravnih organov in strokovnih služb dosegel uresničitev svoje ideje.

Tudi Branko Cepič je potrdil, da je v Železarni lenoba močan zaviralni element. Prehitro smo namreč zadovoljni z obstoječim stanjem: če je bilo dobro deset let, bo pa še naslednjih deset.

Stane Mencinger: »Mnogi problemi pri nas nastajajo zato, ker ni reda in discipline. Čeprav so kazni za neizpolnjevanje delovnih dolžnosti natančno opredeljene, še nihče ni odgovarjal zaradi svoje nestrokovnosti.«

V vsaki delovni organizaciji je potrebna tudi hierarhija v vodenju in odgovornosti. Največjo odgovornost torej nosijo poslovodni delavci, zato so tudi za inovacijsko dejavnost najbolj odgovorni. Vendar si odgovornost zelo radi delimo in zato navadno nihče ni odgovoren za neizpolnjevanje nalog in tako tudi še nihče ni bil slabše ovrednoten, ker svojih nalog na področju inovativne dejavnosti ni opravil.«

»Glavni problemi pri inovacijah so torej kadri,« je povzel Franci Treven, »njihovo neznanje in inertnost, neorganiziranost strokovnih služb, ki jih radi obravnavamo kot nepotrebnost administracijo, da jim zmanjšamo pomen, in premajhna afirmacija pravih strokovnjakov.«

Božidar Bartelj: »Disciplina pri izvrševanju delovnih dolžnosti je v Železarni res zelo omajana. Zelo radi se zgovarjamo na opise delovnih nalog, da nam tega in tega ni treba narediti. Zato je reševanje nekega problema tudi tako počasno. Ne spoštujemo tudi tistega, kar naredi nekdo drug. Iz zavisti idejo ali delo drugega zelo radi razvrednotimo, jo onemogočimo. Tudi pri nagrajevanju ideje, inovacije je preveč uravnilovke, ostajanja na poprečni sredini.«

Za reševanje nekaterih večjih problemov so imenovane strokovne skupine, vendar v večini primerov ne delujejo, saj so vanje imenovani vedno isti ljudje, ki so z nalogami preobremenjeni.

Uveljavitev inovativne dejavnosti je res odvisna od tega, kako je posamezni vodje TOZD znajo približati vsem delavcem. Toda kaj storiti z idejami, ki so mnogokrat neuporabne? Mnogi vodje TOZD so opustili razpisovanje problemov, ker so dobili preveč neuporabnih in neizvedljivih predlogov in so porabili preveč časa in energije, da so to dopovedali prizadetim predlagateljem.«

»Ker smo se v TOZD Žičarna odločili, da nagradimo prav vsako idejo, takih problemov nimamo,« je pojasnil Anton Kelvišar. »Vsako idejo nagradimo zato, da vse delavce motiviramo za razmišljanje, za bolj ustvarjalen odnos do dela. Žičarji imamo namreč toliko problemov, da smo jih prisiljeni reševati bolj sistematično. Tudi v Železarni bi se inovativne dejavnosti morale lotiti sistematično, natančno opredeliti, do katere stopnje razvoja smo že prišli, katere naloge smo izpolnili in kje se nam zati-ka in kaj ovira nadaljnji razvoj. Tudi strokovnjake je potrebno drugače

vrednotiti, jih motivirati, ne pa da inženirje zaposlujejo kot administratorje in jim na takih delih omogočimo celo večjo afirmacijo kot v proizvodnji. Pri inovativnem delu je poleg sposobnosti in odgovornosti potrebna tudi poštenost.«

»Probleme bi lahko zbirali na samoupravnih delovnih skupinah,« je menil Sašo Piber, »ker delavci v neposredni proizvodnji najbolj vejo, kaj jih teži. S tem bi tudi vsakemu delavcu omogočili, da razmišlja, kako bi navedeni problem rešil, in da se vključi v inovatorsko dejavnost. Samoupravna delovna skupina bi lahko imela tudi nadzorno funkcijo, ker bi lahko vsak delavec povedal, kako se uvedene inovacije obnesejo, oziroma kako se v praksi uporabljajo. Za pospeševanje inovativne dejavnosti je nujno izobraževanje ob delu, od mojstrov navzgor. Oddelek za zaščito industrijske lastnine je preobremenjen z administrativnim delom, zato mu primanjkuje časa za operativno delo v proizvodnji, ki je nujno potrebno. Na tem oddelku bi nujno potrebovali vsaj dva delavca, ki bi povezovala delo komisij v temeljnih organizacijah.«

Pred leti smo že uvedli metodo delovnih ciljev, vendar smo jo opustili, ker nam ni odgovarjala. Njen smisel je namreč bil, da je vsakdo moral v določenem roku izpolniti določeno nalogo, to pa ni ustrezalo našim delovnim navadam.

Božidar Bartelj je menil, da inovacijsko dejavnost in dosežke na tem področju obravnavamo zelo kritično, vendar rezultati, kot so za štiri odstotke boljši asortiment proizvodnje ob istih napravah in za deset odstotkov večja produktivnost ter običajno nižji stroški na tono proizvodnje, kažejo, da se inovatorstvo kljub določenim problemom le uveljavlja. Vse to so namreč tudi rezultati tehničnih izboljšav in inovacij.

Če orej strnemo vse misli, ki so bile izrečene na tej okrogli mizi, nam postane jasno, da je takoj potrebna konkretna akcija za poživitev inovativne dejavnosti. S samoupravnimi akti smo opredelili pot in način uveljavljanja inovacij in razvoja množične inovativne dejavnosti, sedaj pa moramo začeti to uresničevati. Res je, da bo za to potrebno še mnogo potrpežljivega in vztrajnega dela, saj vse sredine v Železarni niso enako odprte oziroma naklonjene inovativni dejavnosti.

Vsi dosedanja razgovori in ugotovitve kažejo, da je za inovativno dejavnost bistvenega pomena odnos vodstvenih delavcev do nje. In tu je treba sprožiti prvo akcijo: preko poslovnega odbora Železarnje motivirati in zadolžiti vodstvo TOZD za pospeševanje množične inovativne dejavnosti in hitrejšo reševanje inovacijskih predlogov. Če bodo vodstva sama inovativna, bodo tudi med delavci lažje uveljavila ustvarjalno vzdušje — to nam kažejo primeri nekaterih TOZD v Železarni.

Drugo akcijo je potrebno sprožiti zaradi premajhne obveščenosti delavcev. Nekateri problemi inovativne dejavnosti so namreč že dolgo časa teoretično rešeni in razjasnjeni, vendar rešitve pozna le ožek krog ljudi, do posameznih delavcev in inovatorjev, ki zaradi teh problemov izgubljajo voljo in zaupanje, pa niso prišli. V vseh TOZD bi morale biti

ustanovljene posebne inovacijske komisije pri odborih za gospodarstvo s člani, ki dobro poznajo inovacijsko dejavnost tako s teoretične kot praktične plati. In člani teh komisij bi morali poznati vsi delavci v TOZD, saj preko njih lahko uresničujemo svoje zamisli, od njih zahtevamo potrebne informacije.

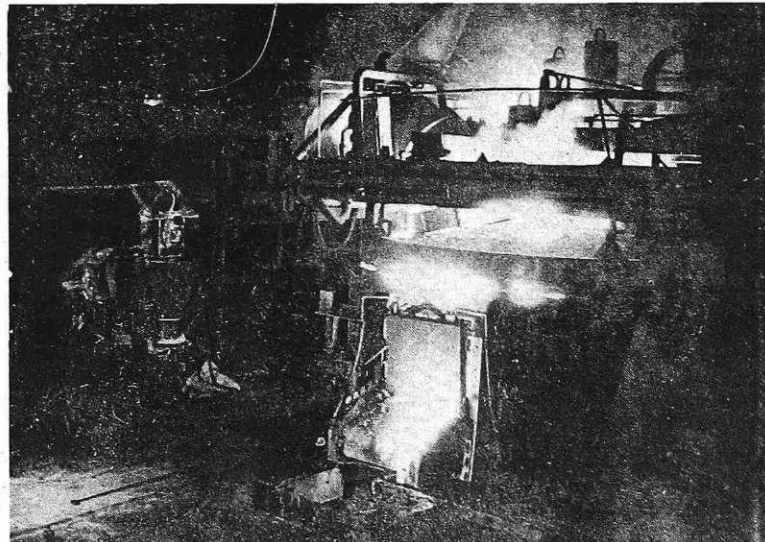
Ko bomo bolj resno začeli uveljavljati dohodkovne odnose med temeljnimi organizacijami, bo tudi dohodek od inovacij oziroma prihranek prišel bolj do veljave, saj bodo že zaradi dobrega gospodarjenja TOZD prisiljene ceniti vsako inovacijo, ki bo prispevala k dobremu poslovnemu rezultatu.

Ker je delovna disciplina v splošnem upadu, je tudi realizacija neke inovacije odvisna od dobre volje tega ali onega posameznika, ki lahko o tem odloča. Z zaostrovanjem delovne odgovornosti na vseh ravneh bo postalo tudi bolj očitno, da inovativna dejavnost ni stvar posameznika, ampak delovna dolžnost slehernega delavca, še posebno tistega, ki ima zaradi večje funkcije tudi večjo odgovornost. Podobno je s strokovnim izpopolnjevanjem.

Zaradi preobširnosti problemov, ki so se nakopičili ob inventivni dejavnosti, na okrogli mizi nismo uspeli obravnavati vseh, čeprav smo jih predvideli za razpravo. Tako nam je zmanjkalo časa, da bi se pogovorili o stimulaciji ocenjevalcev inovacijskega predloga, o konkretni realizaciji neke inovacije, kdo naj nosi riziko uspešnosti ali neuspešnosti inovacije in kaj je z inovacijskim dohodkom. V »dobrih starih časih« so strokovnjaki imeli za poseben izraz zaupanja, če jih je kdo naprosil za strokovno oceno nekega predloga. Danes se vsi ocenjevanja otepaajo, češ da so preobremenjeni s svojimi nalogami in nimajo časa, da so že tako premalo stimulirani in podobno. Tudi glede realizacije neke inovacije je več predlogov, saj je današnji način precej neučinkovit, počasen in odvisen od iznajdljivosti in položaja inovatorja. Tako nekateri predlagajo, da bi konkretne predloge realizirala posebna remontna skupina, ali da bi se ustanovil celo oddelk za realizacijo inovacij, ki naj bi po svoji službeni dolžnosti ob sodelovanju avtorja razvijal idejo naprej in jo tudi realiziral. Tudi rizika oziroma odgovornosti za vpeljavo inovacije v proizvodnjo se vsak otepa. Zato marsikatero koristno in uporabno idejo sicer nagradijo, a jo odložijo v predal s pripombo, da trenutno ni izvedljiva. In tu je še eden najmanj teoretično obdelanih in razjasnjenih problemov, to je inovacijski dohodek.

Vse te probleme in teme bomo skušali natančneje predstaviti v Železarni s pomočjo ljudi, ki te probleme še dalj časa rešujejo, da bi tako dobili celovitejšo podobo o današnjem stanju in prihodnjem razvoju inovativne dejavnosti v naši železarni. Čas gre namreč neusmiljeno naprej, tehnika napreduje, zato bomo morali tudi železarji pošteno priznati svoje neznanje in ga s čutom za delovno dolžnost odpravljati, kajti pred nami je doba nujnega uvajanja računalnikov, mikroprocesorjev in robotizacije, če bomo hoteli še naprej uspešno delati in poslovati.

Dare Brađaškja
Lilijana Kos
Cvetka Martinčič

Lectromelt električna peč med obratovanjem (foto I. Kučina)

Železarski globus

MAVRETANIJA

Ta zahodnoafriška dežela ima precejšnje težave pri prodaji svoje železove rude, ki spada med njene najvažnejše izvozne surovine. Za obdobje od decembra 1984 do junija

1985 je uspela prodati državna rudarska družba Snim japonskim železarnam samo 380.000 ton, čeprav je računalna na precej večjo količino.

GIBANJE INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE NA GORENJSKEM

Zaključujemo leto 1984 in kot pravi ljudski pregovor, kar smo naredili, to imamo. Rezultati dela so odvisni od različnih pogojev, doseženi rezultati pa so tudi start za uresničevanje nadaljnjih planskih nalog. Ker se december šele izteka, so na voljo le podatki o gospodarjenju na Gorenjskem do konca novembra.

Iz podatkov, ki jih izdaja medobčinska gospodarska zbornica, je razvidno, da se je industrijska proizvodnja na Gorenjskem v letošnjem letu povečala za 3,5 % glede na leto 1983, kar je več kot v celotni Sloveniji, kjer znaša porast 2,8 %.

Tudi novembrska proizvodnja je večja kot v lanskem novembru: na Jesenicah za 0,7 %, v Kranju za 14 %, v Trzinu za 8,2 %, medtem ko je v Radovljici dosegla le 91,2 % lanskega novembra in v Škofji Loki 96,4 %. V vseh petih gorenjskih občinah pa je novembrska proizvodnja manjša kot v oktobru. V poprečju znaša 86,6 % oktobrske.

Boljši kot kazalci po občinah, ki imajo le statistično vrednost, so kazalci po posameznih panogah. Iz teh se vidi problematika posamezne dejavnosti.

PORAST PROIZVODNJE JANUAR—NOVEMBER 1984/1983

črna metalurgija	100,6
kovinska predelava	99,8
proizvodnja elektr. strojev in aparatov	105,8
proizvodnja kem. izdelkov	105,6
proizvodnja končnih lesnih izdelkov	96,9
proizvodnja tekstilnih izdelkov	95,7
proizvodnja preje in tkanin	103,1
proizvodnja obutve	106,1
predelava kavičuka	99,4
proizvodnja živilskih izdelkov	102,4

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD HLADNA VALJARNA BELA

Na sedmi seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata, ki je bila v torek, 27. novembra. Obravnavali so informacijo občinskega sindikalnega sveta, priprave na letno konferenco in pomoč prizadetim ob potresu na Kopaoniku.

TOZD VZDRŽEVANJE

Dvanajsta seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata je bila v torek, 27. novembra. Obravnavali so informacijo občinskega sindikalnega sveta, priprave na letno konferenco, delo po komisijah in samoupravno aktivnost za december.

TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE

Na osmi redni seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata, ki je bila v ponedeljek, 10. decembra, so obravnavali poslovno poročilo, priprave na letno konferenco in prošnje za denarno pomoč.

TOZD VRATNI PODBOJI

Deveta seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata je bila v sredo, 12. decembra. Obravnavali so poročilo o izvajanju sanacijskih ukrepov, priprave na letno konferenco, informacijo o možnostih zimskega oddiha na Čehoslovaškem, pomoč prizadetim ob potresu na Kopaoniku in pomoči sodelavcem.

Poročilo o izvajanju sanacijskih ukrepov je podal vodja temeljne organizacije. Ukrepi se dobro izvajajo, kar je vidno tudi po tem, da so se znižali proizvodni stroški in v skladu s tem izguba temeljne organizacije.

L. K.

		Jesenice	Kranj	Radov.	Šk. Loka	Trzin
januar— november 84/83	stroj. ind.	165,8	99,4	127,4	109,5	—
	kovin. pred. industrija	210,8	107,3	92,3	91,1	97,3
november 84/83	stroj. ind.	105,8	104,6	117,6	131,6	—
	kovin. pred. industrija	210	140,2	86,1	86,3	54,3

Rast proizvodnje je odvisna tudi od stanja in položaja na tržišču. Na primer, v lesni stroki ne dosega gorenjske proizvodnje tudi zaradi manjšega prevzema blaga na domačem tržišču in večje konkurenčnosti na tujem, vseeno pa računajo, da bo letni plan izvoza izpolnjen. Tudi v panogi končnih tekstilnih izdelkov je proizvodnja manjša kot lani. Kopicijo se zaloge. Je pa zabeležen precejšen porast proizvodnje v obutveni industriji. Čeprav je to sezonski artikel in je poraba na domačem tržišču enaka, se je v novembru povečala proizvodnja kar za 21,4 %. To jim omogoča velik izvoz, saj znaša, na primer, v Peku in Planiki že več kot 60 % celotne proizvodnje. V Planiki je bila novembrska proizvodnja kar za 94,6 % večja kot v lanskem letu.

Tudi v strojni in kovinski industriji je zaznaven porast proizvodnje, glede na lansko leto, ki pa je v posameznih občinah različen. Ta prikaz je zanimiv tudi zaradi povezave s črno metalurgijo.

Vse bolj je jasno, da je nadaljnje povečanje proizvodnje v predelovalni industriji odvisno od izvoza. Proizvodnja narašča v tistih delovnih organizacijah, kjer je možno roditi izdelke na domačem in tujem tržišču. Tudi za naslednje obdobje postaja vse bolj jasno, da je izvoz velik faktor rasti proizvodnje, tako zaradi

pridobivanja deviz kot plasmana izdelkov. Za bazično industrijo pa postaja potreba po dobri povezavi s predelovalno industrijo vedno bolj stvarnost.

Zanimiv je prikaz deleža dohodka po posameznih industrijskih panogah na Gorenjskem in kolikšen je njen delež v Sloveniji (iz podatkov iz leta 1983).

Ind. panoga	delež v dohodku ind. na Gorenjskem	delež dohodka SRS
Proiz. električnih strojev in aparatov	24,0	25,2
Proiz. teks. preje in tkanin	12,5	29,0
Predelava kovin	8,9	11,8
Proizvodnja usnjene obutve	8,7	44,8
Črna metalurgija	8,7	37,3
Predelava kavičuka	7,8	74,2
Proiz. končnih les. izd.	5,3	12,5
Proiz. konč. tekst. izd.	5,2	9,0
Raznovrstni izdelki	2,3	31,0
Nekovinska ind.	1,6	15,0
Proiz. kamna, gramoza	0,2	22,0

Navedenih enajst panog ustvarja 85 % celotnega dohodka gorenjske industrije.

Š. N.

PROBLEMATIKA OGREVANJA STANOVANJSKIH HIŠ OZIROMA STANOVANJ

V zadnjem času, predvsem pa po zadnjih podražitvah naftnih derivatov, so se v stanovanjskem gospodarstvu množično začela pojavljati vprašanja v zvezi s problematiko centralnega ogrevanja. Najaktualnejše je vprašanje visokih cen ogrevanja zaradi uporabljenih goriv, uporabljenega sistema in števila uporabnikov, ki so priključeni na posamezni vir.

Uporabniki stanovanjskih hiš in prostorov, ki so priključeni na skupne kotlovnice, navadno plačujejo ogrevanje po kvadratnem metru stanovanjske površine vse leto. Medtem ko so bile še v septembru cene ogrevanja na kv. meter precej nižje, glede na kraj pa precej različne, so se sedaj bistveno povečale.

Za ilustracijo navajamo nekatere cene po Sloveniji. Stare cene so bile: v Velenju 19,45 din/m², v Ljutomeru 85,00 din/m², v Litiji 110,00 din/m² in v Kranju 72,50 din/m². Na Jesenicah pa kot vemo 53,85 din/m² za stanovanja, vezana na toplovod iz Železarne (trgovine 77,44 din/m² in poslovni prostori 64,62 din/m² — razlika je zaradi poprečno izračunanih večjih hladilnih površin, izločb itd.). V stanovanjih, vezanih na kotlovnice, kjer kurijo s kurilnim oljem, so bile že do sedaj cene za kv. meter precej visoke. (Kranjska gora 101,64 oziroma 106,64 din/m², Tomšičeva 82,10 din/m², Svetinova — Kor. Bela 82,30 din/m².) Ceneje je v stanovanjih, ki so vezana na kotlovnice, kurjene s premogom, pa tudi podražitve so počasnejše. Tako je cena za ogrevanje v stanovanjih na Belem polju 65,35 din/m², Hrušica 76,78 din/m² (dražje zato, ker je le 18 stanovanj vezanih na eno kotlovnico), v Mojstrani 63,56 din/m².

Nove cene, ki so izračunane na osnovi zadnjih podražitev tekočih goriv, so povsod močno poskočile. V ilustracijo navajamo tudi cene v Kranju: od 109,69 din/m² do 136,77 din/m². Najnižja je 87,57 din/m², vezana na kotlovnico, kurjeno s premogom.

Na Jesenicah je glede na ekološko najsprejemljivejši način, povezava na vročevod iz Železarne, najnižja cena 66,34 din/m². Stanovanja, vezana na kotlovnico kurjeno s kurilnim oljem v Kranjski gori 144,08 din/m², Svetinova na Koroški Beli 102,16 din/m², stanovanja v blokhi na Tomšičevi cesti 123,10 din/m². Za stano-

vanja, ki so vezana na kotlovnice s premogom, ni predlogov za bistveno povečanje cen.

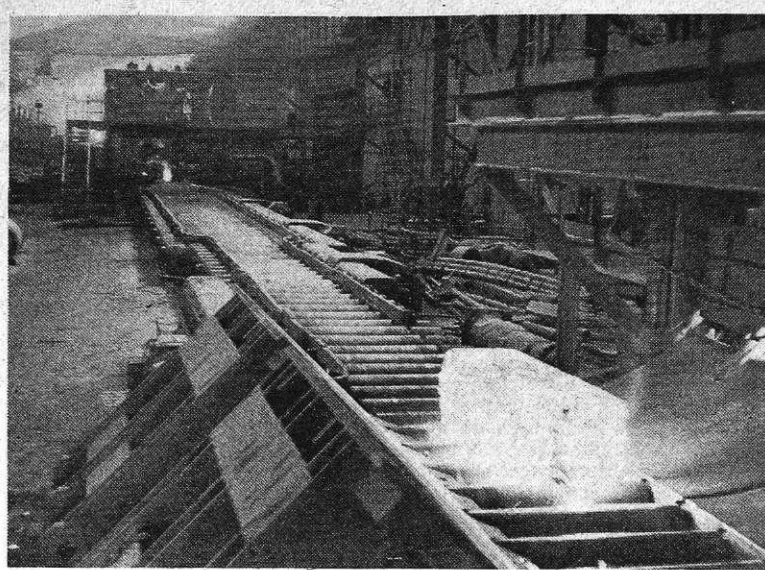
V Sloveniji so se pojavljala (bolj kot pri nas) tudi druga vprašanja, kot je odklapanje koristnikov iz sistema ogrevanja. Srečujejo se s primeri, ko so kotlovnice sestavni deli in naprave stanovanjskih hiš in primeri, ko so kotlovnice komunalni objekti oziroma naprave (na Jesenicah teh ni).

Odklapanje posameznih uporabnikov v stanovanjskih hišah iz sistema centralnega ogrevanja ni dovoljeno. To je rešeno s sodbo vrhovnega sodišča, ki je razsodilo, da je stanovanjska hiša gospodarska in funkcionalna enota in so vsi stanovalci dolžni spoštovati skupno dogovorjeni način ogrevanja in nositi sorazmerni del stroškov ogrevanja.

Če je priključeno več hiš na eno kotlovnico, je vprašanje kompleksnejše. Po zakonu o stanovanjskem gospodarstvu in zakonu o pravicah na delih stavb so skupnosti stanovanjske dolžne gospodariti s stanovanjskimi hišami, torej tudi s skupnimi deli in napravami, kar so tudi kotlovnice, ki služijo za ogrevanje več stanovanjskih objektov. Zato je tudi tu odklop iz sistema centralnega ogrevanja oziroma od kotlovnice verjetno nedopusten.

Posebno vprašanje pa je prehod na cenejša goriva, na primer, prehod kurjenja z oljem na kurjenje s premogom. Pri tem nastopijo tehnična vprašanja glede dimnikov, skramb za gorivo, odvoza ogorkov in pepela, onesnaženja zraka in podobno. Posebno vprašanje so sredstva za predelavo. Ena izmed možnosti je uporaba sredstev amortizacije, ki so zbrana v samoupravni stanovanjski skupnosti in posojila bank. Take posege bi morale samoupravne stanovanjske skupnosti vključiti v družbene plane. Tak način je na Jesenicah uporabljen za priključevanje na vročevod iz Železarne.

Š. N.

Valjarna bluming (foto I. Kučina)

ŠKARJE ZA RAZREZ STAREGA ŽELEZA PONOVO OBRATUJEJO

Škarje za razrez starega železa smo začeli popravljati 25. septembra. Škarje so obratovalne brez generalnega remonta skoraj pet let, zato se je prvotni rok 35 dni močno podaljšal. Šele med demontažo sklopov se je izkazalo, da se bo obseg dela zelo povečal, ker niso bili pripravljeni rezervni deli in ostali material kot je pločevina in vijaki, dodatna tesnila in drsne plošče vodil pa je bilo potreba naročiti iz uvoza. Pomanjkanje rezervnih delov in dodatne nepredvidene okvare sklopov so bili vzrok za prekoračitev roka.

Največ problemov je bilo s sanacijo sani zgornjega noža, ki so jih remontirali v METALNI MARIBOR. Sani so se po varjenju in žarjenju deformirale, zato je bilo potrebno vse drsne plošče strojno obdelati.

Glavni izvajalec del so bili delavci TOZD SERVIS — METALNA MARIBOR. Demontirali, izdelali in montirali so skoraj vse obrobne pločevine, demontirali in montirali hidravlične cilindre in opravili remont cilindrov. Batnici cilindra profila 200 x 8510 mm je bilo potrebno zaradi izredne dolžine brusiti v LITO-STROJU, ker pri nas nimamo obdelovalnega stroja za tako dolžino obdelovanca. Ostale batnice so brusili v strugarni valjev na Beli.

Nepričakovana okvara je bila počena batnica glavnega cilindra škarij profila 400 x 2300 mm. Ker ni bilo rezerve, smo se odločili, da bomo popravili obstoječo. Konstrukcijsko rešitev je določil MARJAN ENDLIHER, načrte pa so izdelali na oddelku TIDN. Novi del batnice so izdelali v težki obdelavi na Javorniku. Sodelavci oddelka TIDN so nam zelo pomagali, saj je bilo potrebno skicirati množico strojnih delov, ki so jih potem izdelali v strojnih delavnicah.

Mnogo težav nam je povzročala tudi razpoka na koritu stiskalne postelje škarij globine 70 mm in dolžine 6 metrov. Prvo varjenje ni uspelo in je zvar ponovno počil. Ob sodelovanju strokovnjakov raziskovalnega oddelka in varilec montažne skupine METALNE, pod vodstvom tovariša KLASIČA, je drugo varjenje odlično uspelo. Zato gre varilec resnično priznanje, saj so varili neprekinjeno dan in noč v nemogočih vremenskih pogojih.

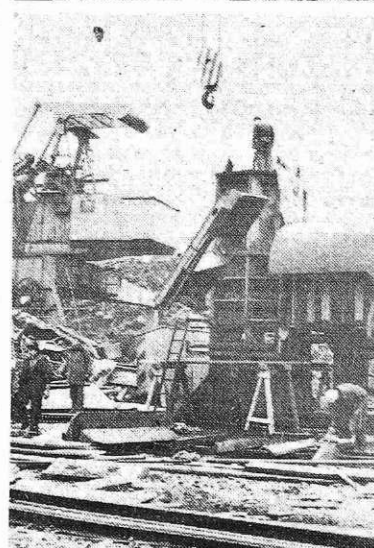
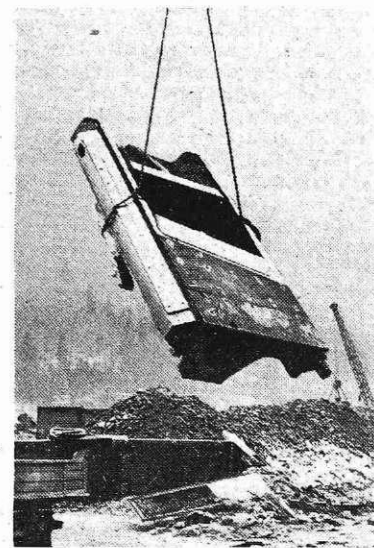
Med remontom nam je uspelo usposobiti tudi glavni krmilni blok forme REXROTH, ki je bil že dalj časa v okvari. Hidrološke ventile so obrusili v oddelku hidravlika in pnevmatika na Javorniku — izdelali so nam tudi nove krmilne protipovratne ventile in nam pomagali pri »beračenju« različnih tesnil po tovarni. Poudariti moram, da za hidravliko ni navadno nobenih rezervnih delov in smo imeli res srečo, da nam je popravilo uspelo.

V času remonta je bila obnovljena elektro oprema, instalacije za luč pa so obnovili sodelavci, elektrikiarji vzdrževanja Jeklarne.

Zelo so nam pomagali tudi sodelavci strojnih delavnic, saj je bilo potrebno izdelati veliko rezervnih delov, brez katerih ne bi mogli nadaljevati dela oz. kompletirati sklopov pri ponovni montaži.

Pravijo, da je petek slab začetek, vendar nam je tokrat 21. decembra uspelo, da so škarje za razrez starega železa spet pričele delati. Vsem, ki so sodelovali pri popravilu, se za prispevek k skupnem uspehu najlepše zahvaljujem.

Franc Novak

vati dela oz. kompletirati sklopov pri ponovni montaži. Pri izvajanju del so sodelovali še: sodelavci gradbeno-remontnih delavnic, montaže in ključavničarji vzdrževanja jeklarne. Posebno priznanje izrekamo voznikom avto dvigal, saj so nam pri delu veliko pomagali.

Pravijo, da je petek slab začetek, vendar nam je tokrat 21. decembra uspelo, da so škarje za razrez starega železa spet pričele delati. Vsem, ki so sodelovali pri popravilu, se za prispevek k skupnem uspehu najlepše zahvaljujem.

Franc Novak

Jeseniška razglednica (foto I. Kučina)

SEDMA PETLETKA INDIJSKE ŽELEZARSKA INDUSTRIJE

Indijska vlada je pred kratkim objavila okvirne načrte za izvedbo modernizacije v treh železarnah Durgapur, Rourkela in Burnpur, ki jih predvidevajo v okviru sedme petletke.

Železarno Durgapur, ki je stara 25 let, bodo večji del rekonstruirali in pri tem izkoristili britansko tehnično ter finančno pomoč. Zaradi večkratnih stavk in slabega dela so postali nekateri proizvodni agregati tako zanemarjeni, da dosega ta železarna danes rezultate, ki so za več kot polovico manjši od projektiranih, ki so 1,6 milijona ton surovega jekla letno. Rekonstrukcijo in modernizacijo bodo izvedli v dveh stopnjah; prvo stopnjo bodo pričeli uresničevati v finančnem letu 1985/1986 (1. april 1985 — 31. marec 1986). Najprej bodo izboljšali transport surovin in povečali proizvodno zmogljivost koksarne, naprav za sintranje in plavžev. V drugi fazi bodo zgradili jeklarne s kisikovimi konvertorji in napravo za kontinuirno vlivanje jekla. V tem načrtu modernizacija valjarn ni predvidena. Skupni stroški celotne modernizacije so ocenjeni na 12 milijard rupij.

Tudi železarna Rourkela, ki je bila zgrajena s pomočjo ZR Nemčije, je danes stara 25 let. Modernizirali jo bodo ob uporabi investicijske vsote 8,6 milijarde rupij, z delom pa bodo pričeli že v prihodnjem letu.

Program modernizacije te železarne predvideva povečanje proizvodnje surovega jekla s sedanjih 1,32 na 1,84 milijona ton. Predvsem se bodo osredotočili na odstranjevanje ozkih grl, ki so sedaj onemogočala doseganje boljših proizvodnih rezultatov. Glavni problemi so na področju proizvodnje grodja in surovega jekla (zaradi slabše kakovosti vložnih materialov), sedaj že zastarelih in izrabljenih proizvodnih naprav ter pomanjkanje nekaterih pomožnih agregatov. Del modernizacijskih posegov je predviden za območje proizvodnje koksar, naprav za sintranje in plavžev. V valjarni debele pločevine bodo montirali nove škarje za rezanje pločevine do debeline 55 mm. Poleg tega bodo uvedli tudi vrsto ukrepov na področju varčevanja z energijo in zmanjšanje porabe cinka na napravi za vroče pocinkanje pločevine.

Za železarno Burnpur izdelujejo v Sovjetski zvezi študijo za izvedbo modernizacije in rekonstrukcije, vzporedno s tem pa pripravljajo podoben elaborat tudi indijska stran. Skupni stroški so predvideni v višini 9,3 milijarde rupij. V tej vsoti je vključena tudi modernizacija rudnika železove rude Goa. Težišče vseh ukrepov v tej železarni bo na modernizaciji tehnologije, kar bi naj predvsem omogočilo izboljšanje celotnega izpla in zmanjšanje specifične porabe energije. V tej železarni, ki ima sedaj proizvodno zmogljivost milijon ton surovega jekla in 800.000 ton valjanih izdelkov, so iz raznih vzrokov v zadnjem finančnem letu izdelali samo 543 ton surovega jekla in 444.000 ton valjanih izdelkov.

Danes tudi kaže, da se je indijska vlada dokončno odločila pričeti z gradnjo že dolgo časa odlaganih projektov za gradnjo dveh novih železarn Vijayangar in Daitari. V ta namen so v okviru prihodnjega petletnega načrta rezervirali za pričetek del investicijsko vsoto 4 milijarde rupij.

Za železarno Vijayangar je bil že pred več kot desetimi leti vzidan temeljni kamen. Sedanji projekt predvideva tehnološko pot preko direktne redukcije železove rude, elektro jeklarne in naprave za kontinuirno vlivanje jekla. Prvi načrti so bili sicer izdelani na osnovi plavžev in kisikovih konvertorjev z letno proizvodno zmogljivostjo 3 milijone ton surovega jekla. Novi projekt predvideva začetno proizvodno zmogljivost 500.000 ton surovega jekla, s postopnim povečanjem na milijon ton.

Železarna Daitari bi naj imela proizvodni postopek prek plavžev, kisikovih konvertorjev in naprave za kontinuirno vlivanje, medtem ko bodo v valjarnah izdelovali profilno in paličasto jeklo ter valjano žico. Vendar dokončne odločitve o tehnološki poti te železarne zaenkrat še ni. Kaže, da tudi pri tej železarni računajo na možnost izdelave surovega jekla prek direktne redukcije železove rude in elektro jeklarne. Prva varianta za gradnjo te železarne je predvidevala njeno lokacijo ob morski obali, šele kasneje so se odločili za mesto Daitari, ki leži v notranjosti dežele.

ROMUNSKA ŽELEZARSKA INDUSTRIJA

V obdobju po drugi svetovni vojni in še posebej po letu 1960 je Romunija porabila velika investicijska sredstva za izgradnjo svoje železarske industrije in to predvsem z namenom, da ustrezno zmanjša uvoz železarskih izdelkov.

V petletki 1961—1965 so 10 % vseh investicij v industriji namenili za povečanje proizvodnje jekla. V letih 1966—1970 se je ta delež povečal na 11,3 % in proizvodnja surovega jekla na prebivalca se je povečala na 325 kg. To je bilo približno na isti ravni kot v Franciji, Italiji in Poljski. V tem obdobju je romunska železarska proizvodnja pokrivala približno 90 % vseh domačih potreb po jeklu.

Leta 1983 je letna proizvodna zmogljivost za surovo jeklo v romunskih železarnah presegla 14 milijonov ton (leta 1950 — 555.000 ton) in na prebivalca je dosegla 650 kg jekla. Za leto 1984 so načrtovali 14,8 milijona ton surovega jekla. Proizvodnja v Siemens-Martinovih pečeh so zmanjšali z 89 % v letu 1968 in 53 % v letu 1975 na 33,7 % v letu 1984. Vzporedno s tem so povečali proizvodnjo v kisikovih konvertorjih s 7,47 % v letu 1968 na današnjih 50 % in elektro jekla s 3,3 % v letu 1968, na 9,6 % v letu 1976 in na 16,5 % danes. Leta 1982 so 22 % celotne proizvodnje surovega jekla odlili na napravah za kontinuirno vlivanje.

Takšno povečanje proizvodnje železarske industrije je po gojevalo tudi ustrezno naraščanje uvoza potrebnih surovin. Že ob koncu šestdesetih let so morale romunske železarne uvažati 65 % potrebne železove rude iz Indije, Alžirije, Brazilije in Sovjetske zveze. Kljub povečanju lastnega izkopa železove rude s 140.000 ton letno v letu 1938 na preko 2 milijona ton v letu 1982 morajo danes romunske železarne uvažati okoli 60 % ali 14 milijonov ton rude in sicer iz Indije, Liberije in Sovjetske zveze. Poleg tega uvažajo tudi milijon ton jeklenega odpadka, predvsem iz ZDA in dežel zahodne Evrope.

Tudi premoga za koksiranje v romunskih premogovnikih

niso nakopali dovolj in v 60. letih so morali precej kokska uvažati iz Sovjetske zveze. V 70. letih so romunske železarne namenile posebno pozornost zmanjšanju uvoza kokska in so pri proizvodnji kokska uporabljale tudi za koksiranje manj primerne vrste domačega premoga. Romunske zaloge premoga se približno delijo 50 % na lignit in 50 % na premog za koksiranje. Poleg tega so tudi z ustreznimi ukrepi na plavžih zniževali specifično porabo kokska. Največja romunska železarna Galati uvažala okoli 60 % potrebnega premoga za koksiranje in to predvsem iz Sovjetske zveze in Poljske.

Za povečanje svoje proizvodnje v železarski industriji je Romunija izbrala dve različni poti. Prva je bila modernizacija in rekonstrukcija obstoječih železarn, kot se je to zgodilo v železarnah Hunedoara in Resita in druga, gradnja dveh novih železarn Galati in Trgoviste.

Z gradnjo velike železarne Galati so pričeli leta 1961. Leži ob Donavi, 100 km oddaljena od Črnega morja. V njeni, skoraj 20-letni postopni izgradnji so sodelovale pri projektiranju, dobavi in montaži naprav tako romunska, kakor tudi podjetja iz ZR Nemčije, Velike Britanije, Švedska in Sovjetske zveze. Ta največja romunska železarna ima danes v svojem sklopu osem koksarskih baterij z letno proizvodno zmogljivostjo čez štiri milijone ton in šest plavžev, največji med njimi ima koristno prostornino 3.500 kub. m., tri jeklarne s po tremi 180-tonskimi kisikovimi konvertorji z letno proizvodno zmogljivostjo 10 milijonov ton surovega jekla, dve 50-tonski obločni električni peči in naprave za kontinuirno vlivanje slabov. Leta 1983 so v tej železarni izdelali 8,5 milijona ton surovega jekla. Proizvodni program valjarn zajema toplo in hladno valjano pločevino ter trake in debelo pločevino.

Medtem ko je bila železarna Galati zgrajena po drugi svetovni vojni, imata drugi dve integralni romunski železarni Resita in Hunedoara za seboj že dolgo zgodovino. Prvi plavž v železarni Resita je pričel obratovati že leta 1771 in v železarni Hunedoara leta 1882.

Leta 1938 so v železarni Resita izdelali 66 % romunskega grodja, 74 % surovega jekla in 52 % valjanih proizvodov. V obdobju po drugi svetovni vojni so pričeli to železarno rekonstruirati in povečevati njeno proizvodnjo. Predvsem so modernizirali in zgradili v jeklarni nove Siemens Martinove peči in do leta 1974 so dosegli milijon ton letne proizvodnje surovega jekla. Valjarne imajo v svojem proizvodnem programu težke, srednje in lahke profile ter pločevine.

Tudi v železarni Hunedoara izdelujejo surovo jeklo v 13 sodobnih in velikih Siemens Martinovih pečeh, dveh 50-tonskih in šestih 25-tonskih obločnih električnih pečeh. Njena današnja proizvodna zmogljivost je 2,5 milijona ton surovega jekla. Grodja izdelujejo v 11 manjših plavžih, saj imata med njimi samo dva koristno prostornino 1000 kub. m. V njenih valjarnah izdelujejo težke, srednje in lahke profile, vroče valjane trake in valjano žico.

Za proizvodnjo nizko in visoko legiranih in posebnih jekel, ki jih vedno več potrebuje razvijajoča se romunska industrija, so pričeli leta 1970 graditi v mestu Trgoviste novo železarno. Zgrajena je bila leta 1973 z letno proizvodno zmogljivostjo 600.000 ton surovega jekla, ki je danes že povečana na okoli milijon ton. Pri njeni gradnji je sodelovalo več podjetij iz zahodne in vzhodne Evrope. Potrebno surovo jeklo izdelujejo v obločnih električnih pečeh, imajo pa tudi naprave za pončivo metalurgijo. V svojem proizvodnem programu imajo elektro in nerjavno pločevino in razne druge vrste nizko in visoko legiranih jekel.

Poleg teh štirih največjih železarn obratuje v Romuniji še več manjših železarn, specializiranih predvsem za proizvodnjo cevi in žice. Leta 1982 so v romunskih železarnah izdelali 1.422 milijonov ton cevi, in sicer 765.000 ton brezšivnih in 657.000 ton varjenih. Precejšnje količine teh cevi izvažajo.

Cilj, ki si ga je iz gradnjo železarske industrije postavila Romunija, da ji ne bo treba več uvažati železarskih izdelkov, je bil v veliki meri dosežen. Uvoz valjane žice se je zmanjšal z 221.000 ton v letu 1972 na 61.000 ton leta 1982, medtem ko se je v istem obdobju povečal njen izvoz z 59.000 na 205.000 ton.

Kljub tem dosežkom pa niso dosegli še vsega, kar so želeli. Poleg zelo sodobnih naprav, uvoženih iz držav zahodne Evrope, je tudi še precej zastarelih proizvodnih agregatov, med njimi plavžev, ki jih bodo morali modernizirati ali zgraditi na novo. Prevelik je tudi še delež Siemens-Martinovega jekla, medtem, ko je kontinuirno odlitega jekla premalo. Poleg tega bodo morali še mnogo narediti na področju avtomatizacije proizvodnje in njenih naprav.

O BIOLOŠKEM IN KULTURNEM RAZVOJU ČLOVEKA

Hiter razvoj človeških možganov v preteklih treh milijonih let je danes zaključen. Današnje socialno stanje na svetu je odpravilo princip selekcije in danes ne preživi samo najboljši. Zato v bistvu ni postavljenih mej za kulturni razvoj človeka.

Bistveni sestavini biološkega razvoja sta genetična sprememba in naravna selekcija. Genetične spremembe so naključne in ne potekajo načrtno. Samo zunanje gledano je odgovor na te spremembe v okolju, ki pa vpliva le posredno. Spremembe nastajajo in potekajo čisto naključno in za preživetje vsake vrste odloča njeno prilagajanje okolju. Naravni izbor je prilagodljiv in se ukvarja samo s preživetjem in z nadaljnjim razvojem določene vrste. Zato je posamezno bitje neusmiljeno izpostavljen okolju, v katerem je bilo rojeno. Lahko je seveda tudi drugače, da višje razvita bitja raziskujejo okolje, iščejo za sebe primerne ekološke pogoje in jih celo spreminjajo v svoje dobro.

Posebno hitro je potekal ta razvoj pri naših zgodnjih prednikih, hominidih. Če gledamo na osnovi danes razpoložljivih izkopanin razvoj hominidnih lobanj, potem lahko ugotovimo, da so postajali možgani v presenetljivo kratkem času vedno večji in večji. Celotni razvoj hominidov v sodobnega človeka je trajal samo tri milijone let in v tem obdobju se je prostornina možganov povečala za trikrat. Ta neverjetno hiter razvoj je moral biti posledica zelo trdega boja za obstanek in pri tem ni bila odločilna telesna moč, temveč inteligenca in sposobnost govora. Tako so se lahko medsebojno sporazumevali pripadniki določenega plemena, lahko so določili strategijo lova in boja in urejali socialno organizacijo. S tem so imeli ogromno prednost pred primitivnimi bitji in zato tudi večjo možnost za preživetje.

Razvoj človeka je potekal prek posameznih stopenj, vendar je bil v popolnosti dosežen že pri neandertalcu.

Zato v preteklih 60.000 letih ni bil napravljen nadaljnji

biološki razvoj. Če bi danes neandertalcu uredili frizuro in ga sodobno oblekli, zelo verjetno ne bi vzbujal nikakršne pozornosti.

V zgodovinskem obdobju, to je v zadnjih 5000 letih, je dolgo časa veljalo pravilo, da preživi samo najsposobnejši in najodpornější. Primitivne družbe so bile tudi poligamne (množenstvo) in zato je imel najsposobnejši tudi največje možnosti za prenos svojih genov številnim naslednikom. Vendar kljub temu ni bilo dokazanega nadaljnega genetskega razvoja, saj je bilo razpoložljivo obdobje najbrž prekratko.

Biološki razvoj je v današnji družbi popolnoma zavrt, saj le-ta posveča večjo ali manjšo pozornost, glede na razvitost posameznih zemljepisnih področij, socialnim ukrepom. V industrijsko razvitejših deželah preživijo danes skoraj vsi otroci in se lahko tudi naprej razmnožujejo. Sedaj ne preživijo samo najsposobnejši in najodpornější, temveč tudi tisti, ki so v tem pogledu slabši.

Biološki razvoj je prirojen, medtem ko je kulturni razvoj proizvod človekove ustvarjalnosti. Vendar se mora vsak član človeške družbe od rojstva naprej prilagajati svojemu kulturnemu krogu. Pred dvema milijonoma leti so pričeli naši predniki lomiti kremenjak in ga oblikovati v orodje. Razvoj je najprej potekal počasi in pred 500.000 leti so bila orodja že prilagojena namenu posamezne uporabe, vendar so bila še vedno izdelana iz kamna. Še neandertalec je bil človek kamene dobe, čeprav je uporabljal tako popolna orodja, da so že umetniški izdelki.

Tehnično obdobje, katerega značilnost je predvsem uporaba kovin, se je pričelo pred 5000 leti. V tem obdobju so razvili tudi prve pisave in vzporedno s tem je bil dosežen tudi velik napredek v poljedelstvu in tehniki. Biološki razvoj je omogočal nastanek možganov, ki so bili sposobni tudi kulturnih dosežkov. Vendar velik razmah kulturnega razvoja kljub temu ni bil povsod možen. Še danes živijo na Novi Gvineji in v Braziliji pravi ljudje iz kamene dobe, izvrstne slike in kipe pa so naredili že deset tisoč let pred prvim orodjem iz bronu.

V zvezi s prihodnostjo je močno razširjeno mnenje, da bo tekel biološki razvoj naprej in bo to vodilo do še bolj sposobnih možganov. Vendar se to zanesljivo ne bo zgodilo in kot je bilo že omenjeno, je naš biološki razvoj že zaključen.

Dolgoročno je mogoče celo pričakovati določeno nazadovanje poprečne sposobnosti možganov, ker ne bo več takšnega boja za obstoj, kot je bil v preteklosti. Tudi povratek k naravni selekciji je danes izključen, čeprav je bila v preteklosti izredno uspešna in je omogočila razvoj do današnjega človeka. Pri človeku je bil osnovno gibal to selekcije neusmiljen boj na življenje in smrt, ki je potekal več sto tisoč let. Ta boj je potekal med posameznimi rodovi in celo v njih samih. Znano je, da so bile vse stranske veje človeškega rodu prekinjene. Vendar niso enostavno izumrle, temveč so bile iztrebljene v boju proti pametnejšim, bojevitejšim in bolj učinkovitim našim daljnim prednikom. Pri tem ni bilo milosti: kdor ni ubijal, je bil sam ubit.

Biološko gledano smo torej prišli do viška razvoja. Vendar pa smo v zvezi s kulturnim razvojem lahko optimisti, kajti ni ovir za nadaljnji veliki napredek. Ko so bili naši predniki še krvi željni vojščaki, so se razvili možgani, katerih sposobnosti segajo daleč prek potreb golega preživetja in ki so sposobni čudovite kulturne ustvarjalnosti. Zato bodo za našo prihodnost značilni nadaljnji veliki dosežki na področju znanosti, tehnike in kulture.

Žal pri tem ne smemo pozabiti na drugo stran medalje, kajti živimo v svetu, ki ga ogroža veliko zelo težkih problemov. Posebno grozeča so konvencionalna in jedrska orodja, vedno manjše zaloge nekaterih energetskih virov, različno ogrožanje okolja, hitro naraščanje števila prebivalstva v nerazvitih deželah in problem mamil in kriminala. Te probleme je v osnovi mogoče rešiti, vendar je izredno pomembno, kakšne so pri tem dejanske možnosti in omejitve, posebno še na področju znanosti.

EKONOMIJA IN ENERGIJA

Deset let po študiji »Meje rasti«, ki jo je objavil znani rimski klub, o bližnjem svetovnem pomanjkanju energetskih virov in surovin kaže, da si širša javnost ne beli več glave s takšno problematiko. Seveda to ne pomeni, da teh problemov več ni, oziroma da niso pomembni. Vendar je tudi res, da marsikateri energetski pesimist, po dveh spektakularnih naftnih krizah pripisuje veliko večji pomen prilagajanju ekonomskih sistemov nastalim energetskim razmeram, kot pred desetimi leti. Kot reakcija na eksplozijo naftnih cen so bili pri varčevanju in nadomeščanju energetskih virov doseženi takšni rezultati, ki so jih ob pričeku preteklega desetletja imeli za nemogoče. Pomembni spodbujevalci so bili predvsem mehanizmi cen, manjšo vlogo pa so imeli državni predpisi in ukrepi.

Za ekonomiste niso bile takšne ugotovitve nobeno preseženje. Glavno vprašanje gospodarsko znanstvene analize je bilo, kako razdeliti razpoložljive energetske rezerve. Brez dvoma je v ospredju razdelitev omejenih razpoložljivih surovin ali energetskih virov v določenem obdobju. Če pa imamo opravka s končnimi zalogami, ki bodo v bližnji ali daljnji prihodnosti popolnoma izčrpane, potem so možni odgovori na isto vprašanje nekoliko bolj zapleteni. Ekonomisti govorijo o »medčasovnem alokacijskem problemu«. Dilema je, kako razdeliti dokončne in neobnovljive rezerve med sedanjo in bodočo generacijo. Na odgovor seveda vplivajo različni in znani predpogoji, uporabiti pa je potrebno tudi poglobljene in obširne matematične analize in modele.

H gospodarsko uporabnim rezultatom takšnih analiz sodi tudi ugotovitev, da na zmanjšanje zalog energetskih virov ne vpliva samo ponudna, temveč prav tako tudi povpraševanje in možnost varčevanja in nadomeščanja z drugimi viri. Tako je izgubilo ogljje svoj omejevalni vpliv na proizvodnjo grodja v plavžih takoj po uvedbo kokska, izdelanega iz črnega premoga. Danes vemo, da je v zvezi s tem nastala okoli leta 1870 neupravičena zaskrbljenost o vedno večjem pomanjkanju premoga. Od takrat naprej so vedno višje cene premoga omogočile odpiranje novih premogovnikov in bolj varčno uporabo.

Če gledamo s tega zornega kota, potem niso dokončno znane rezerve surovin in energetskih virov povod za nastanek danes sporne študije rimskega kluba »Meje rasti«. Znano je, da pod določenimi pogoji tudi uporaba investicijskih finančnih sredstev deluje kot omejitveni faktor. Na osnovi tega je mogoče zaključiti, da današnji pesimizem v zvezi z gospodarsko stagnacijo temelji predvsem na dveh dejavnikih: na eni strani težave s finančnimi sredstvi, potrebnimi za naložbe in na drugi strani spoznanje, da se rezerve surovin in energetskih virov v zemeljski skorji vedno bolj zmanjšujejo.

KONFERENCE DELEGACIJ V DECEMBRU

V dveh tednih, od 10. do 24. decembra, so se v Železarni sestali delegati na desetih sejah konferenc delegacij za samoupravne interesne skupnosti. Delegacijam so bile posredovane v obravnavo zelo pomembne zadeve za nadaljnji razvoj družbenih dejavnosti v jeseniški občini, kot so: rebalans finančnega načrta za letošnje leto in osnutek finančnega načrta za prihodnje leto, osnutek programa dela za leto 1985, predlogi analiz razvojnih možnosti v letih 1986—1995 oziroma do leta 2000 in osnutek resolucije o politiki izvajanja družbenega plana razvoja občine Jesenice za obdobje 1981—1985 za leto 1985.

Če bi ocenjevali pomembnost omenjenih zadev glede na prisotnost delegatov na sejah konferenc delegacij, je ne bi mogli dokazati. Na desetih sejah konferenc delegacij je bilo prisotnih 75 delegatov iz temeljnih organizacij in delovnih skupnosti, to je povprečno sedem in pol delegata na eni seji. Problemov neaktivnosti delegatov ne bi razčlenjevali (saj so bili že večkrat zapisani), omenimo pa naj, da so bile delegacije vabljeni na enak način, istočasno oziroma pravočasno. Vabilu za seje konferenc delegacij se je v celoti odzvala strokovna služba SIS občine Jesenice oziroma strokovni delavci za posamezno področje družbenih dejavnosti.

KONFERENCA DELEGACIJ ZA SIS ZA TELESNO KULTURO

Samo pet delegatov (od 23 možnih) je obravnavalo rebalans finančnega načrta za leto 1984 in osnutek finančnega načrta za leto 1985. Pojasnjeno je bilo, da je velik porast sredstev za vzdrževanje in amortizacijo (indeks 444) zaradi tega, ker je amortizacija povsem nova postavka v planu telesnokulturne skupnosti. Sprejeli naj bi tudi predlog družbenega dogovora o stimuliranju jeseniških športnikov mednarodnega, zveznega in perspektivnega razreda in finančni predlog stimulacij za leto 1984, ki pa je bil na skupščini umaknjen z dnevnega reda. Namesto tega so razpravljali o pravilniku o stimuliranju športnikov, ki ga bo skupščina posredovala v javno razpravo do naslednje seje skupščine. Na osnovi podane ustne informacije o pravilniku je konferenca predlagala, naj ta pravilnik velja za vse športnike po seznamu, nadomestilo osebnega dohodka pa naj se uredi po zakonu, ker to ne more biti financirano iz sredstev telesnokulturne skupnosti.

Delegati so se obravnavali analizo izvajanja razvojnih usmeritev jeseniške telesne kulture za srednjeročno in dolgoročno obdobje, osnutek programa dela skupščine TKS in osnutek resolucije, na kar niso imeli pripomb.

Pet delegatov se je udeležilo 9. seje skupščine TKS, ki pa ni bila sklepna. Čez teden dni je bila zato ponovljena (tokrat uspešno — tudi po zaslugi strokovne službe v Železarni, ki je »pridobila« dovolj delegatov iz Železarne za sejo skupščine).

O PROBLEMIH USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA DELEGATI ZA IZOBRAŽEVALNO SKUPNOST

Delegati devetih temeljnih organizacij oziroma delovnih skupnosti so ponovno razpravljali o problemih pripravnosti po končanem šolanju v usmerjenem izobraževanju (premalom proizvodnega dela med šolanjem, neustreznim mentorji pripravnikov ipd.). Kljub oceni, da so rezultati pripravništva, ki ga organiziramo v Železarni, zadovoljivi, bi po mnenju delegatov morala strokovna služba (kadrovskega sektorja) v sodelovanju s temeljnimi organizacijami v prihodnje določiti čim bolj ustrezne mentorje.

Upoštevana je bila pripomba delegatov, kar je razvidno iz poročila zavoda za šolstvo SRS, organizacijske enote Kranj, o uresničevanju vzgojnoizobraževalnega dela osnovnih šol, šole s prilagojenim programom in glasbene šole za šolsko leto 1983/84, saj je sestavni del tega poročila tudi analiza celodnevne osnovne šole.

Predlog analize stanja in razvojnih možnosti na področju vzgoje in izobraževanja v občini Jesenice pa kaže, da si moramo prizadevati za dograditev prizidka k stavbi bivšega ŽIC za potrebe CSUI Jesenice. V reševanju problema osnovnošolskega prostora, zlasti za potrebe mesta Jesenice, pa je treba vključiti različne strokovne organizacije in službe, tako da bo zagotovljeno čim bolj celovito, usklajeno, kvalitetno, racionalno in enotno prostorsko načrtovanje, je bilo mnenje delegatov ob dilemi ali adaptirati stavbo bivše gimnazije ali zgraditi novo stavbo.

Konferenca delegacij se je strinjala s predlaganim besedilom rebalansa finančnega načrta za leto 1984 in osnutkom finančnega načrta za prihodnje leto, z osnutkom programa dela skupščine in z osnutkom resolu-

cije za področje vzgoje in izobraževanja, saj bodo prednostne naloge na področju osnovnega šolstva: uvajanje novega programa življenja in dela ter nadaljnja izgradnja šolskega prostora s sredstvi drugega samopriskrbe in adaptacija šole v Kranjski gori, organizacijsko delo pa bo prilagojeno prostorskim možnostim.

Za 12. sejo skupščine izobraževalne skupnosti je konferenca delegacij delegirala šest delegatov.

NI POUČENJE NA RAZVOJU KVALITETE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

Tako so menili delegati v burni razpravi o predlogu analize razvojnih možnosti za srednjeročno in dolgoročno obdobje in ugotovili, da iz analize ni razvidno zdravstveno stanje uporabnikov, ni konkretiziranih usmeritev in prioritete, ni upoštevano večje število koristnikov zdravstvenega varstva ob izgradnji predvidenih velikih investicij. Vse to je treba upoštevati pri oblikovanju osnutka samoupravnega sporazuma o temeljnih plana zdravstvenega varstva za naslednje srednjeročno obdobje.

Pomembna zadeva je predlog rebalansa finančnega načrta občinske zdravstvene skupnosti za leto 1984 in osnutek finančnega načrta za prihodnje leto. Slednji je po ugotovitvi delegatov izdelan na osnovi rebalansa finančnega načrta za leto 1984. Tako se »zamegli« dejansko povečanje glede na plan za leto 1984, ki so ga sprejeli delavci temeljnih organizacij in delovnih skupnosti spomladi letos. Pojasnjeno je bilo, da se načrtuje na osnovi realizacije preteklega leta. Konferenca delegacij se je strinjala z občinsko investicijo treh milijonov dinarjev za priključitev na toplovod v Bolnici Jesenice. Občinska zdravstvena skupnost naj poravnava svoje obveznosti v višini 38,5%, ostala sredstva pa založi za ostale občinske zdravstvene skupnosti, ki naj jih vrnejo ob koncu prvega kvartala 1985.

Dodatno je bil posredovan še valoriziran program o svobodni menjavi dela za leto 1984 v TOZD Zdravstveni dom Jesenice in Obratna ambulanta Železarne Jesenice, ki je izveden iz rebalansa finančnega načrta za leto 1984.

V zvezi s tezami za spremembe in dopolnitve zakona o zdravstvenem varstvu so delegati ugotovili, da je občinska skupščina sprejela oziroma upoštevala pripombe konference delegacij, republiška skupščina SIS zdravstvenega varstva pa bo to obravnavala konec decembra.

Na osnutek programa dela skupščine in osnutek resolucije konference delegacij ni imela pripomb.

13. sejo skupščine zdravstvene skupnosti Jesenice se je udeležilo šest delegatov. Iz povratnih informacij je znano, da so bile pripombe konference delegacij Železarne upoštevane.

KONFERENCA DELEGACIJ ZA SIS ZA KULTURO

O problematiki kulturne dejavnosti v jeseniški občini je razpravljalo osem delegatov. Ugotovili so, da je potrebno boljše sodelovanje gledališča Tone Čufar z dramskimi sekcijami po krajevnih skupnostih. Treba je tudi rešiti problem vodstvenega kadra za različna društva, ki se ukvarjajo s kulturno dejavnostjo (npr. ženski pevski zbor). V sklopu skupnega projekta obnove gledališča oziroma kulturnega centra je potrebna ureditev parka pred gledališčem Tone Čufar (trenutno je še poseben problem parkiranje kamionov). Prisotni je tudi vprašanje, kaj bo z vhodom v gledališče po dograditvi nove kinodvorane?

Iz predloga rebalansa finančnega načrta za leto 1984 in osnutka finančnega načrta za leto 1985 ni razvidno, kakšna so bila merila za sestavo osnutka finančnega načrta za prihodnje leto.

Predlagali so tudi, da je treba v smernice razvoja kulturne dejavnosti vključiti tudi nalogo, da je treba preko sindikalnih organizacij v organizacijah združenega dela razvijati kulturno zavest delavcev (ni dovolj, da v OZD zagotavljajo le sredstva za kulturno dejavnost).

Brez pripomb so delegati sprejeli osnutek programa dela skupščine, predlog sklepa o sklenitvi družbenega dogovora o trajnem varstvu spo-

menikov in grobišč borcev v občini in osnutek resolucije.

Predlagali so tudi, naj bo skupščina kulturne skupnosti sklicana in vodena tako, da njeno delo ne bo moteno zaradi vezanosti delegatov na javni prevoz.

Konferenca delegacij je za 10. sejo skupščine delegirala osem delegatov.

POKOJNINE ŽELEZARJEV ZAOSTAJAJO

Sobota, sicer delovni dan, ni bila ovira, da se na seji konference delegacij za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ne bi sestalo več delegatov (14), kot smo sicer vajeni za ostale konference. Prisotni k predlaganim posameznim točkam dnevnega reda niso imeli pripomb, razpravljali pa so o zaostajanju pokojnin železarjev. Družbenopolitičnim organizacijam in poslovnemu odboru Železarne so predlagali, da do konca izpeljejo začeto akcijo za izboljšanje pokojnin železarjev. Strokovna služba skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja naj odgovori, kdaj bo, oziroma naj čim prej opravi analizo zaostajanja pokojnin železarjev.

Za 14. sejo zbora delegatov enote SPIZ je konferenca delegacij delegirala deset delegatov (deset delegatskih mest ima Železarna na vsaki skupščini SIS družbenih dejavnosti).

KONFERENCA DELEGACIJ ZA SOCIALNO SKRBTOST

Konference delegacij za socialno skrbstvo se je udeležilo osem delegatov. Obravnavali so poročilo o delu skupnosti v času med obema sejama skupščine in predlog rebalansa finančnega načrta za leto 1984 z osnutkom finančnega načrta za leto 1985. Največ so razpravljali o družbenih denarnih pomočeh, ki jih je treba nujno razlikovati od nadomestila osebnega dohodka za čas brezposelnosti. Družbene denarne pomoči so tema, ki se pojavlja na več sejah konferenc delegacij, vendar gre verjetno samo za nerazumevanje oziroma za neločevanje denarnih prejemkov, kar smo že omenili.

Delegati so obravnavali še predlog analize razvojnih možnosti socialnega skrbstva za srednjeročno oziroma dolgoročno obdobje, onutek resolucije in osnutek programa dela zborov skupščine skupnosti socialnega skrbstva brez pripomb. Seznanili so se tudi, da bo dnevni red skupščine dopolnjen še z dvema točkama in se na osnovi ustne obrazložitve strinjali.

Za 12. sejo skupščine skupnosti socialnega varstva je konferenca delegacij delegirala šest delegatov.

SREDSTVA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST JE TREBA VLAGATI TAKO, DA SE ČIM BOLJ VRAČAJO

Delegati (enašt), ki so se udeležili seje konference delegacij za raziskovalno dejavnost, so obravnavali precejšnje število zadev. Obravnavali so gradivo za skupščino občinske raziskovalne skupnosti in gradivo za skupščino Posobne raziskovalne skupnosti za energetiko, mineralne surovine in metalurgijo. Najprej bomo navedli pripombe, stališča in ugotovitve za občinsko raziskovalno skupnost.

Iz zaključnega računa za letošnje leto ni razvidno, katere raziskovalne naloge so bile opravljene in katere ne, niti vzroki za to. Raziskovalna in inovativna dejavnost v Železarni sta sicer dobro organizirani in delujeta, vendar se pojavljajo tudi različni problemi. Spodbujati bi morali delavce, da bi dajali koristne predloge in ideje (npr. v zvezi s svojim delovnim mestom) ter da bi jih ustrezno nagradili. Treba bi bilo tudi zagotoviti, da bi bile koristne ideje realizirane, oziroma da bi se vsaka ideja ustrezno obravnavala. Po mnenju delegatov bi bilo treba v Jugoslaviji

poenostaviti postopek za prijavljanje patentov.

Obravnavali so še predlog analize razvojnih možnosti raziskovalne dejavnosti v občini, osnutek poslovnika skupščine, dopolnitev pravilnika o organiziranju izvajanja programa dejavnosti raziskovalne skupnosti in jih sprejeli v predlaganem besedilu.

V dolgoročnem planu raziskovalne dejavnosti za energetiko, mineralne surovine in metalurgijo za SR Slovenijo je upoštevano stališče konference, da ni smiselno »preprečevanje« presežkov v SIS na različne načine (presežki kot posledica indeksnega planiranja). V dolgoročnem planu je namreč predlagano, naj se ukine politika omejevanja rasti njihovih izvirnih prihodkov glede na višino »porabe v preteklem letu« ter omogoči rast po isti stopnji kot (narodni) dohodek v družbenem gospodarstvu s pomočjo stopnje določene v SIS v osnovah plana razvoja znanstvene dejavnosti. V program je treba dodati še nalogo: proučevanje psihologije ustvarjalnosti (glede na pomen ustvarjalnosti za nadaljnji družbeni razvoj).

Iz predloga za uskladitev elementov za pripravo samoupravnega sporazuma o temeljnih plana PoRS za obdobje 1986—1990 je razvidno, da je največji porast sredstev pri medicini, družboslovju in humanistiki, medtem ko je na področju tehnike in naravoslovno-matematičnih ved minimalno povečanje sredstev. Moralo bi biti obratno. Prav sredstva, ki jih ustvarijo na področju tehnike in naravoslovno-matematičnih ved, bi lahko namenili za ostale panoge.

Ugotovili so tudi, da je predvideno močno povečanje števila kadrov za raziskovalno dejavnost. Tega ne bomo dosegli, ker tudi denarja ne bo za vse načrtovane raziskovalne naloge.

Težko bomo sledili razvoju v svetu, saj imamo tri četrtine opreme odpisane.

Sredstva za raziskovalno dejavnost je treba vlagati tako, da se nam bodo čim bolj vračala. S planiranimi sredstvi ne bomo dosegli indeksa rasti, zato je treba raziskovalne naloge selekcionirati.

Pojavil se bo problem ustreznih raziskovalnih kadrov, saj v Sloveniji nimamo mladih raziskovalcev.

V Železarni dobimo nekaj sredstev za raziskovalno dejavnost povrnjenih, saj so za prihodnje leto planirane tudi nekatere naloge, ki jih izvajamo v Železarni. Te so:

- uporaba plinske kisikove sonde za nadzor VOD postopka,
- optimizacija vodenja rafinacije nekaterih vrst jekel po uvedbi postopka vpihovanja CaSi — I. del,
- razširitev uporabe klinastega preizkusa za odrejanje preoblikovalnega odpora,
- raziskava evolucije mikrostrukture nerjavnih feritnih jekel med valjanjem,
- metodika testiranja visokotrdnih jekel za zapozneli lom in primerjava občutljivosti istega jekla z različno osnovno mikrostrukturno,
- vpliv obzidave na zmanjšanje toplotnih izgub v ogrevni peči,
- vpliv spremembe faktorja mešanja na dolžino plamena gorilnikov na plavžni plin in drugo.

Obravnavali so še nekaj zadev, vendar brez pripomb.

Konferenca delegacij je za 6. sejo skupščine občinske raziskovalne skupnosti delegirala deset delegatov, za 6. sejo skupščine PoRS 02 pa dva delegata (od treh možnih).

NA JESENICAH V VRTCIH DOVOLJ PROSTORA

Tokrat samo pet prisotnih delegatov na seji konference delegacij za SIS za otroško varstvo je bilo seznanjeno, da na Jesenicah pri sprejemu v vrtec ne odklanjajo otrok, ker je dovolj prostora. Varstvene družine je težko organizirati zaradi zahtevnih normativov (družbena stanovanja jih ne izpolnjujejo). Konferenca

je predlagala, da prek samoupravnih delovnih skupin razpravljamo o organiziranju varstva otrok v okviru delovne organizacije ob izjemnih primerih, če materialne, kadrovske, prostorske in druge možnosti to dopuščajo. Čim prej je treba tudi preiti na funkcionalne oblike pomoči otrokom namesto denarnih pomoči. V zvezi s tem je bilo delegatom podanih več informacij.

Delegati so obravnavali tudi predlog analize razvojnih možnosti otroškega varstva v občini Jesenice in osnutek resolucije in niso imeli pripomb.

Konferenca delegacij je za 11. sejo skupščine skupnosti otroškega varstva delegirala pet delegatov.

DELEGATI O ZAPOSLOVANJU

Zadeve, predložene v obravnavo, je osem delegatov obravnavalo brez pripomb. Predlagali so, naj javna razprava o osnutku samoupravnega sporazuma o usklajevanju letnih načrtov zaposlovanja v letu 1985 poteka najmanj en mesec po dostavi gradiva v organizacije združenega dela. Tako naj se dopolni tudi predlagani sklep.

Pod točko delegatska vprašanja so delegati razpravljali o konkretnih problemih pri zaposlovanju (brezposelnost) mladih po končanem šolanju (na primer medicinski tehniki). Predlagali so, da je treba neprestano usklajevati izobraževanje s potrebami organizacij združenega dela po kadrih in finančnimi možnostmi zaposlovanja.

Imeli so tudi pripombe na gradivo za skupščine, ki je preobsežno in zato delegacije o njem ne morejo konstruktivno razpravljati in dajati tehničnih pripomb.

Konferenca delegacij je za 12. sejo skupščine občinske skupnosti za zaposlovanje delegirala sedem delegatov.

ŽELEZARJI POTRDILO POVIŠANJE STANARIN ZA 40 ODSOTKOV

Na 8. seji konference delegacij za SIS za stanovanjsko gospodarstvo na ravni Železarne, ki je bila 24. decembra, so delegati potrdili predlog o povišanju stanarin in najemnin za 40 % od 1. januarja 1985 dalje.

Na osnovi devetmesečnega finančnega poročila je konferenca delegacij v razpravi ugotovila, da so hišni sveti porabili le četrtino sredstev, načrtovanih za vzdrževanje hiš. Ker so ta sredstva sestavni del stanarine, je predlagala konferenca, naj se uporabljajo skladno s potrebami (npr. omogočiti vzdrževanje starejših stanovanj, ker se za stanarino ne more zagotoviti dovolj sredstev).

Poudarili so tudi, da je treba poročilo o izvajanju plana stanovanjske gradnje v letih 1981—1984 dopolniti z realizacijo gradnje individualnih stanovanj (po srednjeročnem planu naj bi jih bilo zgrajenih 410). Razpravljali so tudi o problemih lastne udeležbe za družbena stanovanja. Dogovorjeno je bilo, da bo o konkretnih predlogih za razrešitev teh problemov potekala razprava ob osnutku sprememb in dopolnitev družbenega dogovora o skupnih osnovah za zagotavljanje in usklajevanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov na področju stanovanjskega gospodarstva v SR Sloveniji (predvidoma v prvem četrtletju 1985).

Iz razpisa stanovanjskih posojil za leto 1985 je razvidno, da je za kreditiranje gradnje in nakupa individualnim osebam namenjena vsota 40.000.000 din. Delegati so ugotovili, da se sredstva povečajo glede na leto 1984 le za 33 %, inflacija v letu 1984 pa je bila 60 %, kar pomeni, da je realna vrednost močno zmanjšana, potrebe pa zaradi družbene gradnje v Rodinah najbrž ne bodo manjše. Predlagali so, naj se ta sredstva povečajo tako, da bodo vsaj približno obdržala letošnje realno vrednost. Tudi besedilo druge alineje (da delavci lahko dobijo posojilo za nakup, graditev in prenovu stanovanj in stanovanjskih hiš, če dobijo soglasje organizacije, ki združuje sredstva vzajemnosti) omenjenega razpisa se lahko črta, saj je soglasje organizacije, da delavec lahko dobi posojilo po tem razpisu, le formalnega značaja.

Obravnavali so tudi gradivo glede organiziranosti skupne strokovne službe za potrebe SIS materialnih dejavnosti. Pomnili so, da iz gradiva ni razvidna dejanska racionalizacija dela, ki bi jo dosegli z združitvijo, saj ne zagotavlja manjših stroškov poslovanja v okviru skupnih služb. Zato delegati niso mogli dati podpore za združitve.

V zvezi s kreditiranjem prenov stanovanjskih objektov v naselju Bežje v Kranjski gori (s 125 stanova-

Sodelavec v TOZD Jeklovlek (foto I. Kučina)

nji) pa so delegati ugotovili, da je več nepojasnjenih okoliščin:

- ali so bila sredstva za kreditiranje planirana s programom obnove in prenove stanovanj,
- ali s tem ne bodo prikrajšani drugi uporabniki teh sredstev,
- zakaj se ni upoštevala ustrezna toplotna izolacija že pri projektu za gradnjo teh objektov,
- ali je to najnujnejši in najustreznejši način reševanja te problematike,
- koliko je etažnih lastnikov stanovanj v naselju Bezje, še zlasti tistih, ki v teh stanovanjih preživijo le konec tedna,

— ali se bodo družbena sredstva uporabila tudi za financiranje izolacije »privatnih« stanovanj? Konferenca je ocenila, da je cena za sanacijo zunanjih zidov previsoka, zato je predlagala, da se še preveri. Zaradi navedenih razlogov se konferenca ni strinjala z odobritvijo kredita za te namene.

Delegati so obravnavali še nekaj zadev samoupravne stanovanjske skupnosti, vendar brez pripomb.

Po končani razpravi je konferenca delegacij delegirala devet delegatov za 8. sejo zbora uporabnikov in zbora izvajalcev skupščine samoupravne stanovanjske skupnosti.

CPSI — D. H.

Pod pristaniškimi žerjavi (foto I. Kučina)

LETO 1984 — LETO TEŽKIH, REVOLUCIONARNIH IN BORBENIH SPOMINOV

Letos se je nabralo v koledarju pomembnih dogodkov več kot 30 zgodovinskih podatkov. Gre za dogodke od začetka našega stoletja do tistih najtežjih v letu 1944. Vsak od njih (pri tem gre seveda za okrogle obletnice) je tako pomemben, da se ob vsakem moramo ustaviti vsaj z nekaj vsticami. Na nekatere smo se sicer spomnili ob raznih predavanjih ali drugih priložnostih, na nekatere pa obudimo spomin vsaj s temi vsticami.

DO LETA 1941

— 16. aprila 1904 so javorniški in savski železarji pričeli z veliko stavko, ki so jo organizirali krščanski socialisti. 28. aprila so morali delavci stavko žal neuspešno končati. Ta stavka je bila deležna široke moralne podpore vsega slovenskega delavstva.

— 21. novembra 1904 je pri gradnji železniškega predora med Hrušico in Področje eksplodiral plin — metan. Nesreča je bila še bolj tragična zato, ker se je zgodila tik pred zaključkom najnevarnejših del v karavanskem predoru. Izpod Karavank so v vagončkih pripeljali trupla petnajstih delavcev. Med njimi sta bila dva delavca Italijana, eden iz

Bosne in eden z Jesenic, ostali pa so bili iz okolice Bovca in Kobarida. Pokopali so jih v skupni grob na pokopališču na Plavžu, kjer jim je bil postavljen dostojen spomenik, ki je ostal do današnjih dni.

— 28. junija 1914 so v Sarajevu izvedli člani napredne mladinske organizacije Mlada Bosna atentat na Franca Ferdinanda — prestolonaslednika avstroogrške monarhije. To je bil povod za napoved vojne kraljevini Srbiji, katero je takrat vodil kralj Peter I. S tem se je tudi pričela prva svetovna vojna, ki je trajala do oktobra leta 1918 in je terjala številne žrtve tudi med Slovenci. Padali so v Karpatih, Galiciji in na italijanski fronti.

— 21. junija 1924 je umrl velik marksistični teoretik, voditelj oktorske revolucije v Sovjetski zvezi, prvi voditelj Sovjetske zveze in vodja Komunistične internacionale, Vladimir Iljič Lenin.

— 27. aprila 1924 je podružnica Neodvisne delavske partije na Jesenicah razvila svoj prapor. Ob tem je bila velika manifestacija. Razviti sta se udeležili tudi delegaciji iz Bohinja in Trziča. Zaradi preveč revolucionarnih parol je oblast prepovedala proslavo 1. maja, hotela je tudi zapleniti novo razviti prapor, a so ga člani skrili.

— 1. junija 1924 je jeseniška ORJUNA (organizacija jugoslovanskih nacionalistov, ki je bila fašistično usmerjena in je hotela na silo preprečiti delovanje naprednih delavskih organizacij) nameravala zažgati Delavski dom na Jesenicah. Člani ilegalne komunistične partije so to z javno demonstracijo preprečili, ker so bili o nameri obveščeni. Istega dne je namreč prišlo v Trbovljah do oboroženega spopada med proletarskimi akcijskimi četami in Orjuno. Pri tem so orjunaši ubili pet naprednih delavcev in zažgali delavski — rudarski dom v Trbovljah. Kasneje je oblast organizirala znani sodni proces proti nekaterim članom komunistične partije, udeležencem spopada iz trboveljskih revirjev.

— v marcu leta 1934 je v tovarni na Savi in nato na Javorniku prišlo do krajše stavke, ker so bili delavci nezadovoljni s kršenjem kolektivne pogodbe. To je bila tudi predpripava za veliko stavko v letu 1935;

— v aprilu 1934 je bilo med sindikalnimi organizacijami in vodstvom KID (Kranjska industrijska družba) sklenjeno, da se v kolektivno pogodbo vnese tudi člen o pravici do praznovanja 1. maja.

— v letu 1934 se je na predlog komunistične partije pričel študij marksistične literature pod odrom v Delavskem domu na Jesenicah. Predavali so: delavski pisatelj in marksistični ideolog Tone Čufar, Janez Mlakar in Slavko Federle. V študiju ilegalne marksistične literature so sodelovali: Ivan Bertoncelj, brata Polde in Viktor Stražičar, Tone Talar, Ivan Sedej ter Julka in Albin Pibernik;

— 16. septembra 1934 je v Goričanih pri Medvodah, v škofiškem dvorcu v prisotnosti Josipa Broza, predstavnika CK KPJ, potekala pokrajinska konferenca KPJ za Slovenijo. Zaključevalo se je obdobje obnavljanja partijskih organizacij v Sloveniji, razbitih v prvih letih diktature;

— 24. decembra 1934 je bila v Ljubljani IV. vsedrjavna konferenca KPJ, katere se je kot delegat Jesenic in okolice udeležil Albin Pibernik.

OBDOBJE NARODNOOSVOBODILNE BORBE

— 28. januarja 1944 so Nemci napadli štab Zahodnokoroškega odreda in okrožni komite KPS za Koroško. Težko ranjen je bil Matija Verdnik-Tomaž, ki so ga prenesli do mizarja, člana OF, Mostečnika v Bistrici. Tomaž je zaradi zastrupitve rane 2. februarja umrl. Sedaj je pokopan na pokopališču v Svečah v Rožu na Koroškem. 20. decembra 1951 je bil proglašen za narodnega heroja.

— januarja 1944 je izšla prva številka ilegalnega lista Slovenke pod Karavankami, natisnjene v partizanski tiskarni. List je bil glasilo SPZZ (Slovenske protifašistične ženske zveze Slovenije) za Gorenjsko. Uredništvo je prevzela Angelca Mahnič.

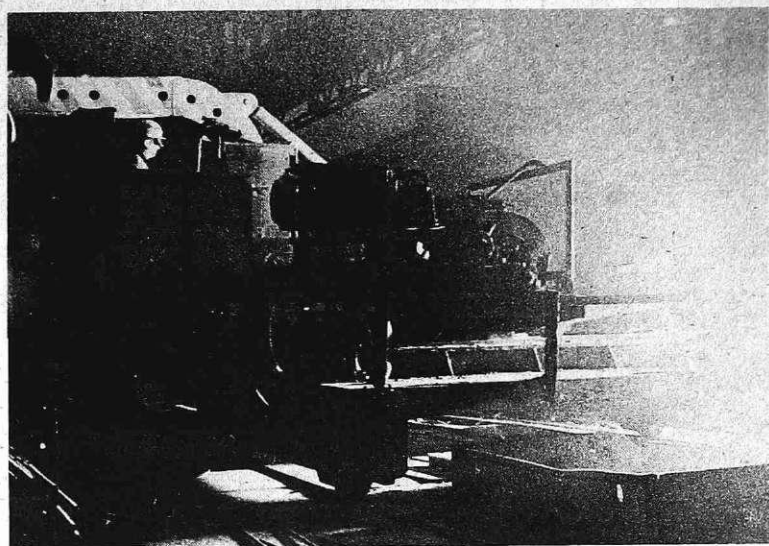
— 10. marca 1944 so pri hotelu Jasna v Kranjski gori Nemci napadli Ivana Krivca-Kostja, enega prvih aktivistov OF med jeseniškimi železničarji (1941), v času napada pa sekretarja okrajnega komiteja KPS in okrajnega odbora OF za okraj Kranjska gora. Ker se ni mogel umakniti in da ne bi živ prišel v roke Nemcem, si je sam vzel življenje.

— v noči od 31. marca na 1. april 1944 so pripadniki gestapovske morilske Črne roke umorili na Jesenicah in Javorniku Franca Marklja, Maro Kelih, Ivano Oblak in njenega sina Adolfa ter Gusti in Poldeta Pajerja;

— 3. aprila 1944 so Nemci in domači izdajalci — raztrganci (pomozna policija) napadli taborišče varnostno-obveščevalne službe (VOS) pri Zakošiču v Plavškem rovtu. Ubili so vosovca Franca Grobotka-Crtomirja, zajeli pa Jaka Bedena, Franca Koritnika, Davorina Šesta in Miša Verbiča;

— 16. aprila 1944 je III. bataljon Gorenjskega odreda, imenovan Planincev bataljon, izvedel na Borovljah na Javorniku široko mobilizacijo. V partizane je tega večera odšlo 58 mož in fantov. Žal je pri tem padel tudi pripadnik VOS Slavko Likovič-Peter. Zaradi tako številnega odhoda moških so v tovarni nastale velike težave pri proizvodnji.

— 14. maja 1944 je bila na Mostah na Jelovici pokrajinska konferenca

Zakladanje SM peči (foto I. Kučina)

aktivistov OF Gorenjske, ki jo je vodil Bogdan Osolnik, član oblastnega komiteja KPS za Gorenjsko. Navzoči so bili še: Viktor Avbelj, Janez Hribar, Boris Kraigher in Lidija Šentjunc. Neposredno po tem je bila še konferenca Delavske enotnosti. Iz jeseniškega okrožja sta bila v vodstvo izvoljena Stane Kersnik-Jelovčan in Aleš Jelenc, oba nekdanja jeseniška delavca.

— od maja do junija 1944 so minerci Gorenjskega odreda šestkrat minirali železniško progo od Jesenic do Blejske Dobrave in Žirovnice. III. bataljon je v tem času miniral visokotlačni vod pod Javorniškim rovtom in napadel nemško patroljo, ki je spremljala delavce, ki so bili poslani na popravilo.

— 15. junija 1944 je izšla prva številka jeseniškega Kovinarja, glasila Delavske enotnosti jeseniškega okrožja. V njem so bila vojaška in politična poročila, opisan potek obeh konferenc na Jelovici in predstavljena vodstva pokrajinskega odbora OF in Delavske enotnosti za Gorenjsko;

— v juniju 1944 je bilo v železarni na Savi in na Javorniku izvedenih več sabotažnih akcij.

— 27. junija 1944 je II. bataljon Gorenjskega odreda izvedel demonstrativno vojaški napad na nemško postojanko pri električni centrali v Javorniškem rovtu.

— 15. julija 1944 so borci Prešernove brigade vdrli na Jesenice — Podmežaklo in osvobodili več kot 100 delavcev, ki so bili prisilno poslani na delo v jeseniško železarno iz Francije, Italije in tudi iz Slovenije. V akciji so aktivno kot vodiči, sodelovali politični delavci — partizani iz sektorja IV. okraja Jesenice.

— v juniju (datum ni utrjen) 1944 je bil v Srednji Radovni zbor aktivistov jeseniškega okrožja. Vodil ga je Bogdan Osolnik, član oblastnega komiteja KPS za Gorenjsko.

— sredi avgusta 1944 je bil posvet delegatov Delavske enotnosti iz jeseniške železarne (25 delegatov). Izvoljen je bil tovarniški odbor DE s predsednikom Francem Žurmanom in podpredsednikom Lojzetom Ulčarjem in inž. Borisom Kuharičem. Osnovni nalogi organizacije sta bili priprava na prevzem tovarne in preprečitev miniranja pomembnejših proizvodnih naprav s strani okupatorja.

— 20. avgusta 1944 je bil ponovno ustanovljen Kokrški odred, prenehal pa je z delovanjem Gorenjski odred.

— 30. avgusta 1944 je bil v Predjambi pri Postojni ustanovljen Jeseniško-bohinjski odred. Večina borcev je bilo iz II. bataljona Prešernove brigade.

— v septembru 1944 je bil na Jesenicah postavljen mestni odbor OF, ki so ga sestavljali izključno samo legalci — aktivisti OF z Jesenic, Javornika in Koroške Bele. Odbor je deloval le do 10. novembra 1944, ker je večino članov gestapo aretiralo. Kdo je izdal imena članov odbora, še ni ugotovljeno. Predsednik Stanislav Peruzzi je bil obsojen na 20 let zapo-

ra, Jakob Rajner na 15 in Jože Stražičar na 10 let zapor.

— 2. decembra 1944 sta bila združena okrajna odbora OF in okrajna komiteja KPS Jesenice in Kranjska gora. S tem so bili ukinjeni sektorji, ki so v obeh okrajih delovali vse od pomladi leta 1944.

— v decembru 1944 je bilo v partizanski tiskarni Trilof natisnjenih 1512 izvodov grafične mape Prešernove Zdravljice. Ob VI. zboru gorenjskih aktivistov OF na Poljanah leta 1974 je bila grafična mapa ponatisnjena v skromnejši izvedbi. V Gorenjskem muzeju v Kranju pa so izdali umetniško mapo v enaki izdaji, kot je bila originalna.

Leto 1944 je bilo izredno težko. Čeprav smo se že pripravljali na prevzem oblasti in izgon okupatorja, so bile žrtve še številne. Poleg znanih aktivistov je padlo še veliko število borcev v raznih partizanskih enotah. Med njimi so bili tudi kurirji, obveščevalci in drugi. Seznam padlih iz naše občine pove, da je na Mežakli, na Pokljuki, na Jelovici in v Karavankah padlo samo v tem letu več kot 70 mož, fantov in tudi žensk. Osem talcev je bilo ustrelenih na različnih krajih, sedem jih je preminulo v nemških koncentracijskih taboriščih. Medtem ko so bili med talci in žrtvami v taboriščih bolj priletni domaćini, so bili med padlimi borci večinoma mlajši.

Ko se že pripravljamo na 40-letnico najlepšega dogodka — osvoboditve naše domovine, se bomo nehoti morali ozreti tudi na daljno in bližnjo preteklost. Le tako bomo znali oceniti pomen boja, ki ga je jeseniški delavec moral vseskozi biti za boljši kos kruha in posebno še v trdem in krutem boju za nacionalno osvoboditev izpod zverinskega nemškega okupatorja.

Slovenko

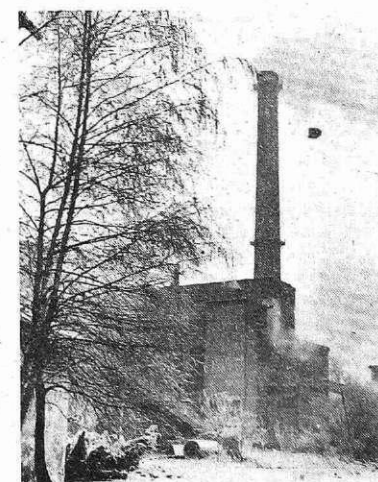
Železarski globus

JAPONSKA

Japonska železarna Kimitsu, ki pripada največji železarski družbi Nippon Steel Co., ima letno proizvodno zmogljivost 10 milijonov ton surovega jekla, medtem ko je lani izdelala 6 milijonov ton. Zanimivost te železarne je, da ima tri velike elektronske računalnike, in sicer poslovnega, procesnega in kontrolnega za naprave. Na proizvodnih linijah je montirano 40 procesnih računalnikov, v celotni železarni pa je 1900 terminalnih enot, ki so povezane s centralnimi računalniki. Tako s pomočjo računalnikov v tej železarni vodijo celotno poslovanje, proizvodni proces v posameznih obratih in kontrolirajo naprave.

ALŽIRIJA

Alžirska državna železarska družba SNS pripravlja projekt za gradnjo nove železarne, ki bo imela za svojo tehnološko osnovo direktno redukcijo železove rude z zemeljskim plinom kot reducentom. Njena letna proizvodna zmogljivost bo 3,1 milijona ton peletov, 2,2 milijona ton železove gobe in 2 milijona ton surovega jekla, izdelanega v obločnih električnih pečeh z napravo za kontinuirno vlivanje. Proizvajala bo blume in gredice kot proizvode za že obstoječe štiri valjarne. Kot vložek za direktno redukcijo bodo uporabljali 25 do 30 % alžirske železove rude in 70 do 75 % rude iz gvinejskega rudnika Mifergui-Nimba; pri njegovem financiranju je alžirska vlada udeležena s 5,9 %.

Del aglomeracije (foto I. Kučina)

OKUPACIJA JAVORNIKA

In to mnenje se je nekega dne, kakor vsaka misel, izčrpalo, ne zavoljo strupov in naših molitev, ampak zavoljo nečesa čisto drugega: skritega mehanizma, ki počiva v vsakem nazoru. Nič ne de, če smo se malce odmaknili od samega kraja in prešli na njegovo znamenite ljudi ter dogodke, k njim se bomo tako ali tako še povrnili.

Morda se še spominjate, da sem se pred tem čudil, zakaj ni Slovenski Javornik fara ali občina, ko ima že tovarno, zakaj je bilo središče kraja zunaj kraja, to je na Koroški Beli.

Bili smo pri mejah Javornika. Cestna meja med Javornikom in Belo pa je tekla na jeklenem mostu čez zapackano reko, katere duh je bil katranast in dušljiv. Prav tu, blizu mostu, je bil velban predorček, iz katerega je tekla paca, kakor smo mi imenovali odplake Železarne.

Onkraj mostu se je začela večja državnica, kot je bil Javornik-Koroška Bela.

Takoj na levi strani mostu je bil Sedejev mlin, trgovina in gostilna napredne usmeritve, na desni pa je bila trgovina za ajmohtarje, h katerim je spadala tudi moja mama.

Više gori sta bili še dve trgovini, mesarija Lepega Filipa, vila učiteljice Kernove, sredi okrasnega drevja, ki ni rodilo drugega kakor listje. Takrat je v celem kraju imela zidano garažo edino gospa Kern. V nji je stal bel športni avtomobil.

Hišo sem si zapomnil iz več razlogov. Bila je nekakšna vratarnica na poti v šolo. Mimo nje smo šli potuljeno, šikale v okna, ki so se otožno bleščala, kakor njena gospodarica. In za katerimi nisi nikoli ugrizel nikogar, redkokdaj koga. Kernova je bila kot duh, nevidna, toda vsako naše slabo obnašanje mimo njene hiše je bilo opaženo in posredovano na pravi naslov. Njen plot je bil svet, gorje, da bi iz njega izruval planko ali ga preskočil... ali tam okoli sploh kaj renčal!

Nasproti gospe Kernove je prebivala druga učiteljica, Uhonova Poldka, dosti manj imenitna kot Kernova, velika rdečelasa ženska in huda kot poper. Tako rekoč iz nič. S svojimi kostanjevo rdečimi lasmi je spominjala na naše omare v sobi, ki so bakreno zažarele, ko jih je obsulo večerno sonce izza Petelina.

Prav ta Poldka z rdečimi lasmi ima največ zasluge, da sem pisatelj. (Takoj po vojski, ko nas je dobil v roke profesor Molnar na jeseniški gimnaziji, sem v slovenščini obvisel med 1 in 0. Na dobro bi spravil le v primeru, če bi zadnjo šolsko nalogo pisal pet. To pa ni bilo mogoče. Moji stavki so se še vedno po nemško vlačili po ustih, občutka za skladnost nisem imel, nemščina je vse pomorila. Profesor Molnar je spregledal, da nas bo precej pocepalo, pa se je izvil kot Poncij Pilat, dva dni pred nalogo nam je zaupal dva naslova, ki bi prišla v poštev. Vsak je to priložnost izrabil po svoje, jaz sem jo tako, da sem obiskal Uhonovo Poldko in ji zaupal, da sem med 1 in 0. Prosil sem jo, če mi napiše dve nalogi, kakor da bi jih jaz spisal. Pristala je, da mi jih bo, toda obljubiti sem ji

moral, da se jih bom naučil na pamet in da bom med počitnicami bral lepe slovenske knjige.

Nikoli je ne bom pozabil, dobre Poldke, šolsko nalogo sem pisal manj pet in profesor Molnar je bil nad mano nepopisno navdušen, predvsem pa nad tem, kako sem se znašel in me ni bilo treba vreči.

Besedo, ki sem jo dal Poldki, pa sem držal. Cele počitnice sem bral, posebno sem bil očaran nad Jahnovi Bobri. Ta knjiga šele mi je v jezik, ki so mi ga zmrcvarili, spet odprla vrata.)

A pojdemo dalje, globlje, v samo Koroško Belo po državni cesti št. 1.

Tik ob Kernovi vili je bilo še telovadišče sokolov in Sokolski dom. Telovadišče zunaj je premoglo drog, v samem domu pa so bili še bradlja, koza, konj, krog, blazine in »federila«. Sokoli so imeli tudi oder za igranje iger, katere sem silno rad hodil gledat, vendar na veliko nevoljo mame. Tik Sokolskega doma je bilo še kegljišče kot dolga lesena lopa, tam so vedno bunkale krogle pozno v noč. In tam se je takoj začel znan Svetinov travnik z ogromnimi drevesi tepk, s katerih so nas le redkokdaj podili. Tu smo pobirali razmečkane tepke in se nacejali s sladino.

Nasproti tega sadovnjaka pa je bil nekoliko večji Malejev, skrbno ograjen, po vrhu je tekla bodeča žica. Lastnik je bil pravzaprav Malejev brat, ki so mu vsi rekli le Amerikane. To je bil krmežljav samec, ki je nosil čuden čevljar na levi nogi, ves dan je prežvekoval tobak in spirical slino kot gos svoj poliv. Ves čas je v ustih prelagal bunko tobaka od levega lica k desnemu. Opiral se je na palico in švedral navznoter, malo govoril, dosti pisal, v Ameriko, kajpak, in po potrebi tepel krave, kdaj pa kdaj pa je našel tudi katerega od nas. Zanj je bilo znano, da ni naš državljan, ampak ameriški. V tistih časih dejstvo, da je bil kdo drugačnega državljanstva kakor mi, ni naredilo posebnega vtisa. Mi smo poznali eno samo državo — Kraljevino Jugoslavijo, eno samo pesem — Sladka sladka Marijana, enega samega poglavarja — Njegovo visočanstvo kneza Pavla in kneginjo Olga, medtem ko se je Malejev Amerikane polulal na naše kneze in kneginje, tako se mi je vsaj zdelo.

No, in še to, moja država v tistem času sploh ni bila Jugoslavija, ampak Slovenski Javornik, ki se je razcepljal v meni prijazni Zajavornik, kjer je prebivala tudi sestrčna Fanička, s katero sva prav tiste čase dobila barvaste kamenčke v moko. Tam so prav tedaj doživljali tetino pritično hišo, malo niže pa je stric Anton zidal za teto Takaj prav tako, le da je imel v načrtu dozidati ji še eno nadstropje.

A povrnilo se še k Malejevemu Amerikancu.

Vsako drugo ali tretje leto se je praznje oblekel in se prek Trsta ali Hamburga vrnil v Ameriko. Nihče ni vedel, po kaj je hodil tja. Ali je imel tam ženo, otroka, kdo bi vedel, ali je hodil tja volit svojega »prezidenta«, kakor je imenoval svojega

kneza, ki pa ni bil Pavel. Mogoče pa je hodil tja urejat stvari v zvezi s svojo pokojnino, kazat se, da je še živ in da dolarjev od tam ne pošilja komu drugemu.

Nogo, kakor so vedeli povedati, mu je zmedrlo v rudniku zlata, in od tedaj na levi nogi tisti strašni čevlji navznoter.

Mimo Amerikanca drži cesta naravnost v ostrije Koroške Bele, k cerkvi, še prej pa k pokopališču, ki ga zdaj že dolgo ni več, ampak so tam bloki (na ostankih kosti); mimo pokopališča vodi steza naravnost k stari šoli, kjer je bila spod tudi občina. V to sem hodil zadnje leto Jugoslavije tudi jaz.

A na Koroški Beli so bile kar tri šole: ta, najstarejša, v katero je hodil še moj oče, ena čisto nova in ena, ki je bila tudi stara, toda po letih na drugem mestu.

Kadarkoli se spomnim na katero od teh treh šol, dobim takoj priokus tinte. Silno nevarno bi bilo, če bi s tem priokusom koga recimo ugriznil, stavim, da ga ne rešijo več.

O šolah morda samo to, da so navadne mašinke, kjer otroke predelajo v hrenovke.

In zdaj nam ostane samo še ajmohtarji prosvetni dom. Tudi tu so bili krog, bradlja, koza, konj, blazine in oder za igrice. Le semkaj mi je dovolila mama, da hodim k telovadišču, zavoljo tega so me na Zgornjih in Spodnjih Borovljah imenovali »prekleti ajmohtar«. Ajmohtar pa je bila mesna juha oziroma obara. Pravilno torej bi se moral imenovati: obarar.

Tako: krog je torej sklenjen, opisi so točni, za kroniko kraja morda res pomanjkljivi, za knjigo, ki ji pravimo leposlovje, pa več ko zadovoljivi.

Kar me morda ta hip priganja k večji izraznosti, je samo še opis Malejevega Amerikanca s tistim čudnim, debelim čevljem navznoter.

Še najbolj bi bil podoben kapitanu Ahabu z ladje Pequod, ki je smrtno sovražil Mobyja Dicka ali Belega kita. Oba, Malejev Amerikane in Ahab, sta posedovala del noge, ki je bila lesena. Malejevga Amerikanca je grabila v obraz prav taka jeza kot kapitanu Ahaba in prav taka odločnost in skrb.

Danes mi je ta obraz popolnoma razumljiv, bil je pač tipično ameriški in resda sličen Ahabovemu, toda njegovo notranjost sta nenehno obdelovali dve veliki sili, ki jih naven ne vidimo: angleščina in slovenščina; obe je govoril, toda eno od obeh bolj in več — angleščino. V njej je premišljal slovenske besede, preden je katero obelodanil. In vsak jezik, sem opazil, prilikuje po svoji zvočnosti tudi izraznost govorečega obraza.

Tako, posprehodili smo se po Javorniku, ki ga okoli in okoli obdaja še venec gora, na zapadu Možaklja s Petelinom, na severovzhodu Karavanke s Stolom in Golico ter Jelenkamnom, na jugovzhodu je še Ajda, nasproti le te pa Dobravske rove, a na dnu jugozapada je Jelovica, mračna in gosta kakor smrekov med.

In tega kraja zdaj ni več, vsaj ne takega, kot sem vam ga bil bežno opisal, že leta je spojen z Jesenicami prek tovarniškega nasipa, ki je za zmeraj zagnil vse moje prelepe spomine, jezero srebrenkastih vrb, beli prod savskih naplavin, meandre reke, v katerih je bedela steklasto čista voda, zelena kot vrbe, ki so se gledale v njih.

MARTIN PREŠEREN

4

IZIGRANA SMRT
IN SUŽNOST

(IZBRANI ODLOMKI)

Štabni kader z naredniki in podnaredniki je pričel urejevati vrstni red voz. Nekaj pred polnočjo je vse vozove še enkrat pregledala nekakšna komisija. S skoraj enournu zamudo se je kolona premaknila. Vpitje na živino in škripanje voz se je razlegalo po vasi. Le vozarji in odgovorni so bili ob vozeh, vsi drugi vojaški so v dvoredih, v bojni opremljeni, le šleme so imeli pripete ob bokih, stopali za vozovi. Ko se je enota približala mestu, je bilo v njem temno. Le slabe električne svetilke so brlele in razsvetljevale ceste in ulice, hišna okna pa so bila zatemnjena.

Pred Jelenovim klancem so morali obstati in dati prostora drugi, hitrejši enoti, zaradi česar je nastal zastoj. Vojaški, ki so neurejeno hiteli mimo Jožetove in Markove enote, prav tako v smeri Ljubljane, so bili zadanih in oznojeni. Tu in tam je padla kletva na račun pospešenega koraka, na temu in utrjenosti. Konji oficirjev, ki so spremljali drveče ljudi, so se vzpenjali na zadnje noge in nemirno rezgetali. Razlegala so se povelja: »hitreje, hitreje« in vojaški so se po Jelenovem klancu spustili v tek. Ko so zadnji vojaški te neznane enote prehiteli Markovo kolono, je ta nadaljevala svoj pohod. Marko in Jože sta hodila skupaj in se držala svojih voz. Kolona se je vila prek savskega mostu v laborski breg, do ravnine Sorskega polja, kjer je bil odrejen krajši počitek. Vse skupaj je šlo zelo počasi. S konji je še nekam šlo, volovske vprege pa so bile vedno kakšen kilometer za ostalo kolono in jih je bilo treba čakati.

14

ŽELEZAR

Marko se je ob postanku kolone spomnil majhnega zabojnika, ki ga je v zadnjem hipu vrgel na voz. Odšel je k vozu in izpod plachte potegnil zaboj in ga prinesel do Jožeta. Sedla sta nanj, si prižgala cigareti in puhala dim v mrzel zrak. Marko si je s cigaretinim ogorkom osvetlil uro in ugotovil, da je kazalec na uri prešel že drugo uro po polnoči.

»Veš, Jože, če se bomo takole počasi premikali, ne verjamem, če bomo sploh kdaj videli Ljubljano. Prej nas bodo polovili Nemci.«

Toda počitka je bilo kmalu konec. Oficir, ki je prijezdil na konju mimo kolone, je ukazal premik.

Marko je vrgel zaboj na Jožetov voz, kolona pa se je pričela z običajnim ropotom in vpitjem vozarjev premikati. Bila je huda tema, zato so se premikali zelo počasi. Noč je bila dokaj hladna, nebo na gosto posejano z zvezdami. V daljavi so se videli le rahli obrisi grebenov Karavanke, na vzhodu pa že rahlo neznana jutranja zarja. Transportna enota se je bližala Jeperci. Svetla zarja in vzhajajoče sonce sta naznanjala lep in topel dan. Utrujenost in zaspanost vojakov, nevajenih dolgih maršev, sta se opazila na njihovih obrazih. Nekaj vojakov je bilo zaradi novih škornjev hudo ožuljenih, zato so hodili kar v nogavicah ali pa so se vozili na vozovih.

Na Jeperci se je kolona ustavila, vprege in vojaštvo pa se je umaknilo v hrastov gozdček nasproti vaskerke cerkve. Nadaljni premik enote je bil napovedan za deveto uro zvečer, ta čas pa naj se vojaški naspijo in spočijejo.

Vojaški so si pričeli urejati svoja ležišča, vozarji pa so izpregali živino, jo privezovali k drevesom in ji polagali krmo. Jože in Marko sta si izbrala primeren prostor pod večjim hrastom in si uredila ležišče. Oficirji na konjih so odjezdili proti Medvodam in se nastanili v gostilni na vrhu klanca, kjer je bilo zanje že vse rezervirano, vojakom pa so razdelili topel čaj in kos kruha.

»Po takem maršu je pa to res močna hrana ali ne, Jože?« se je ponorčeval Marko.

»Kaj boš, glavno je, da ohranimo kondicijo oficirjem na konjih, ki se sedaj mastijo z ocvrtimi jajčki in maslom v gostilni na klancu. Kdo bi nas pa vodil, če ne bi bilo njih. Preklete gnide« scrkljane. Čakaj Marko, tudi midva se bova podprla.«

»Moja pijanost je bila kriva, da sem to žensko zamenjal z Jožko. In tista medla svetloba zunaj na peronu. In njen smeh, ki najbrž sploh ni bil namenjen meni, pač pa temu bradatemu tipu, ki zdaj sedi poleg nje in jo drži čez pas. Povedal ji je kakšno smešnico, ko je gledala skozi okno, zasmejala se je, jaz pa sem mislil, da se smeje meni.«

Sel je nazaj po vagonih, da bi našel kakšen prost kupe. Povsem praznega ni bilo nobenega, zato je prisedel k nekemu starejšemu zaskonskemu paru v zadnjem vagonu, kjer se mu je zdelo še najbolj mirno. Zleknil se je čez dva sedeža in zatisnil oči pred smečeno svetlobo v kupeju.

»Fant moj dragi, izgubljeni!« se je nagovoril Serž. »Čas bi že bil, da bi se enkrat za vselej poslovil od teh tvojih bolnih sanjarij in pogledal tej trdi policijski resničnosti v obraz... Saj sam prav dobro veš, da tukaj ni nikjer nobene mamice, ki bi tolažila uboga sinčka, kadar mu podivja igla v kompasu in ne najde več poti... Nikjer nobene Jožke, da bi prinašala s soncem ožarjene oblake in nežne spomladanske liste v tvojo mrzlo zimsko hišo. Jožka že sama ni več to, kar je bila, že zdavnaj nima več petnajst let, ampak jih ima enaindvajset, zaročena je s kakšnim inženirjem ali bančnim uradnikom in nič več ne verjame v oblake in zvezde.«

Mimo oken so v enakomernih presledkih bežali drogovji električne napeljave.

Moški z roževinastimi naočniki na nosu je listal po novoletni izdaji Primorskega dnevnika, ženska pa je spala — z vznag nagnjeno glavico in z odprtimi usti.

Moškemu so se očala očividno zarosila, ker jih je snel in jih jel skrbno brisati z žepnim robcem. Med tem opravičilo je ves čas mežikal in žmrkal z očmi. Potem je očala položil na mizico, si odpel suknjič in zrahljaj kravato. Segel je v žep po robec in si ga začel hitro polagati na vrat in prepoteno čelo.

»Malce bi odprl okno, če dovolite,« se je obrnil proti Seržu.

»Seveda, seveda, kar odprite,« je pohitel Serž.

»Saj je tudi vam vroče, kajne?« Kurijo, kakor, da bi jih zlodej gonil.«

EDO TORKAR

19

ZIMA SERŽA POLAJNARJA

Serž se je še zdalej zavedel, da mu ni niti malo vroče. Da ga pravzaprav zebe. Pogledal je svoje roke, ki so mu stegnjeno počivale na stegnih. Ko jih je stisnil v pest je začutil med prsti mrzlo vlago. Ni mogel močno stisniti. Mišice so mu bile ohlapne in oslabele. Prsti so mu mrtvo zabingljali čez kolena.

»Lepa noč je zunaj,« je nadaljeval moški, očitno željan pogovora.

»Zjasnilo se je. Polna luna sveti.«

Serž je molčal. Čutil je, da mu je jezik v ustih težak in suh, in da se mu prav nič ne ljubi govoriti.

»... Ja... In če si človek zamisli, da je v Ljubljani celo še zvečer snežilo.« Moški je za hip pomolčal, nato pa vprašal: »Ste v Ljubljani dočakali novo leto?«

»Ja, pri prijateljih,« se je hitro zlagal Serž. V glavi se mu je oglašalo nekakšno drobno brenčanje in pred očmi mu je bilo, kot da bi se mu ves čas razblinjalo tisoče majhnih milnih mehurčkov.

»Iz kje pa ste pravzaprav?« je zanimalo moškega. »Ali daleč potujete?«

Serž je počasi obrnil glavo in ga pogledal. Sam pri sebi se je začudil, da ne more nobene stvari več jasno videti. Obraz moškega se mu je spremenil v nejasno sivobelo zaplato na tkanini noči zadaj za oknom. Milni mehurčki so se razblinjali zmeraj bolj hitro in zmeraj bolj glasno. Bilo mu je, kakor, da mu je nekdo polil milno peno po oči in ušesih.

»Ne vem... Kar tako se peljem...« Besede so se mu počasi in s težavo trgale od ust. »Sedel sem na vlak... Ne vem, nič ne vem... Nič, nič, nič...« Zaprl je oči in kar nenkrat je zaslišal, kako tudi koleša pod njim ves čas drdrajo: nič-ne-ve, nič-ne-ve, nič-ne-ve. Sam pri sebi se je slabotno nasmehnil ob tem odkritju. Ves se je zgribil na sedežu, si pritisnil mrzle potne dlani čez oči in čez čelo, (čutil je pri tem, kako mu čelo gori in kako mu žile na sencih silovito razbijajo) in ponavljal besede, ki so jih venomer drdrala kolesa spodaj na tračnicah: »Nič-ne-ve, nič-ne-ve, nič-ne-ve, nič-ne-ve, nič-ne-ve...«

»Kaj pa govorite? Ne razumem vas,« se je oglašil moški.

»Pusti ga, saj vidiš, da je bolan,« ga je prekinila njegova žena, ki se je prav tedaj prebudila v svojem kotu. Potem se je obrnila k Seržu in zaskrbljeno vprašala: »Vam je slabo, gospod? Ste bolni? Vam lahko s čim pomagava?«

Njeno govorjenje je prihajalo do njega kot da bi mu govorila skozi zaprta vrata, zamolklo in oddaljeno, čeprav je sedela ženska čisto blizu njega in je čutil, kako se mu ob njenem govorjenju sesuva pena v ušesih in šumeče pada vase.

»Nič mi ni, nič, pustite me...«

S težavo se je dvignil s sedeža in stopil ven na hodnik. V glavi se mu je tako močno zvrtilo, da se je moral nasloniti na steno.

»Ne, to ne more biti od pijače. Najbrž sem res bolan.«

Nadaljevanje

Jože je odšel k svojemu vozu in prinesel dve suhi kmečki klobasi, ki jih je snel z ražnja v črni kuhinji, ko je odhajal od doma.

Skoraj vsi vojaški so že spali, ko sta se Jože in Marko polegla na svojem ležišču pod hrastom in se poleg odej pokrila še z vojaškim plaščem. Marko je gledal hrastov vrh, ki je poganjel prvo brstje in mislil na Janino. Stisnilo ga je pri srcu, posebno ob misli na negotovost naslednjih dni. V mislih na Janino je zaspal.

Marko in Jože sta svoje ležišče že uredila in pospravila, ko je dežurni pozival na kosilo. Oba sta se z »menažko« napotila proti kuhinji, kjer sta prejela nekakšno »čorbo« s kosom mesa v njej. Pri kuhinji je stala tudi skupina oficirjev in se pogovarjala. Marko so obvisle oči na enem izmed oficirjev, ki se mu je zdel znan, ni pa vedel od kod. Misli so se mu vračale v preteklost, da bi se spomnil tega obraza. Nenadoma se je spomnil. Skupaj sta bila v Beogradu, ko je Marko služil vojaški rok pri kraljevi gardi. Bil je Ljubljancan. Spomnil se ga je, da je prišel iz kadetske šole kot podporočnik v njegovo četo, sedaj pa je bil že poročnik. Z Markom sta si bila takrat v Beogradu dobra prijatelja. Kadar je bilo poročniku dolgčas, je vedno poiskal Marka. Mogoče sta se takrat navežala eden na drugega, ker sta bila oba Slovenca ali pa zaradi športne vneme za nogomet, smučanje in gornišstvo. Marko je bil v dvomih, ali naj se mu približa ali ne in če ga bo sploh spoznal. Končno se je le odločil in odšel proti skupini oficirjev, katero je vojaško pozdravil in se obrnil proti poročniku.

»Oprostite, da motim, a rad bi vas vprašal, če smem, če sva bila midva skupaj v Beogradu pri kraljevi gardi. Bili ste podporočnik v naši četi.«

Poročnik se ga ni takoj spomnil in Marko je bil že prepričan, da se je zmotil. Zelo mu je bilo nerodno, ker so ga ostali oficirji gledali, kot bi hoteli reči: »Kaj si le upaš!« Marko bi se najraje vdrl v zemljo, tako ga je bilo sram.

Poročnik je nekaj razmišljal, nenadoma dvignil glavo in vprašal: »Ali si ti mogoče Marko, doma nekje v okolici Bleda?«

Nadaljevanje

Občinska konferenca ZRVS Radovljica je v počastitev 22. decembra, dneva Jugoslovanske ljudske armade, v domu Joža Azmana v Bohinjski Bistrici priredila svečano akademijo, na kateri je bil slavnostni govornik predsednik občinske skupščine Boris Setina. Ob tej priložnosti so zaslužnim rezervnim starešinam in aktivistom na področju SLO in družbene samostojnosti podelili plakete in priznanja. V kulturnem programu so nastopili mladinski pevski zbor in recitatorska skupina DPD Svoboda Tomaž Godec iz Bohinja, vojaki JLA in godba na pihala z Gorij.

Po osnutku resolucije o družbenem planu občine Radovljica, upoštevajoč razmere v gospodarstvu občine, napovedi gospodarskih gibanj v OZD in razvojne usmeritve Slovenije, bodo materialni okviri razvoja v občini v letu 1985 razmeroma optimistični. Družbeni proizvod bo višji za 3 %, industrijska proizvodnja za 3,5 %, kmetijska proizvodnja za 2 %, izvoz za 12 %, od tega na konvertibilni trg 17 in uvoz za 10 %. Delež naložb v osnovna sredstva gospodarstva bo večji za 15, zaposlovanje za 1 in produktivnost za 1,5 %. Osebnostna, skupna in splošna poraba bodo rasle 10 % počasneje od rasti dohodka.

Na Bledu je bilo 24. decembra zadnje letošnje posvetovanje sekretarjev OO ZK in članov predsedstva OK ZK Radovljica. Udeleženci so bili seznanjeni z aktivnostmi komunistov v razpravah o sklepih 13. seje CK ZK in osrednjimi ugotovitvami. Spregovorili so o pripravah na programske seje OO ZK, ki morajo biti sklenjene do marca 1985. Beseda pa je tekla tudi o tekočih nalogah ZK v občini v naslednjem letu. Posvet so sklenili s podelitvijo spominskih jubilejnih priznanj OK ZK Radovljica šestim članom, ki so v ZKS že nad 30 let.

Predsedstvo in sekretariat OK ZSMS Radovljica sta na tretji skupni seji 19. decembra ocenjevala delo svojih članov v obdobju po volilni konferenci od oktobra do decembra 1984. Poročili so tudi o svojih opažanjih z obiskov po OO ZSMS, ki so jih člani predsedstva opravili v zadnjih dveh mesecih po sprejetem razporedu. Udeleženci seje so bili seznanjeni tudi s poročilom o delu slovenske mladinske delovne brigade na letošnji akciji Kopaonik 84 pri obnovi ob potresu prizadetih objektov. Na akciji sta bila tudi dva brigadorja iz radovljiške občine.

Koordinacijski odbor za SLO in DS pri predsedstvu OK SZDL Radovljica je na 3. seji 24. decembra pod predsedstvom Jaka Pora razpravljalo o načinu in možnostih nabave potrebnih sredstev in opreme za osebno in kolektivno zaščito prebivalcev pred vojnimi in drugimi nevarnostmi. O tem bodo sklenili poseben dogovor.

Komisija za odnose z verskimi skupnostmi skupščine občine Radovljica je na 6. seji 10. decembra obravnavala možnost izvajanja cerkvenih obredov na Blejskem otoku, priprave za spremembe in dopolnitve občinskega odloka o pogrebnih svečanostih ter vprašanja obnovitvenih del na cerkvenih objektih v občini Radovljica.

Svet za družbeno-ekonomske odnose in stabilizacijo pri občinskem svetu ZSS Radovljica je pod predsedstvom Kemala Alibegovića na 9. seji 20. decembra obravnaval osnutek resolucije o družbenem planu občine v letu 1985 in presojo potek priprave na oblikovanje srednjeročnih in dolgoročnih planskih do-

kumentov. Sprejel je več predlogov in dopolnil k smernicam za dolgoročni plan. Spregovorili so tudi o modelu za prikazovanje rezultatov gospodarjenja.

Člani odbora za delegatski sistem, kadrovsko politiko in splošne zadeve pri Občinski skupnosti socialnega skrbstva Radovljica so na 12. seji 20. decembra obravnavali osnutek samoupravnega sporazuma o enotni evidenci prejemnikov socialnovarstvenih pomoči v občini. Dali so več pripomb in dopolnil, ki bodo na dnevnem redu skupščine te skupnosti 25. decembra.

Odbor za pripravo in nadzor izvajanja programa Raziskovalne skupnosti Radovljica je na 15. seji sprejel predlog ugotovitvenega sklepa o prispevni stopnji 0,02 od bruto OD za leto 1985. Razpravljali so o vlogah na razpis raziskovalnih nalog za leto 1985, o osnutku delovnega in finančnega načrta za leto 1985. Podano je bilo tudi poročilo o poteku raziskovalnih nalog »Izboljšanje kakovosti mleka na območju Srednje vasi« ter »Mokri postopek izdelave laminatov«. Sprejel je predlog za sofinanciranje dejavnosti mladih tehnikov Gorenjske.

Odbor za tekoče in splošne zadeve in svet za razvoj socialnega varstva ter predsedstvo skupnosti socialnega varstva Radovljica so na zadnji skupni seji v decembru potrdili predlog rebalansa in valorizacije finančnega načrta skupnosti za leto 1984 in predlog programa dela za leto 1985. Pregledali so podatke o združevanju sredstev SIS družbenih dejavnosti v tem letu in se seznanili z uskladjitvijo nekaterih socialnovarstvenih pravic občanov ter s poročilom delovne skupine za uvedbo skupne evidence upravičencev teh pravic.

V počastitev krajevnega praznika vseh krajevnih skupnosti Bohinja, v spomin na decembrsko vstajo 1941. leta, je bila 14. decembra osrednja proslava v domu Joža Azmana v Bohinjski Bistrici. Ob tej priložnosti so podelili priznanja zaslužnim posameznikom in delovnim organizacijam ter pripravili lep kulturni program. Sočasno so odprli razstavo domačega slikarja Albina Polajnjarja, ki se predstavlja z zbirko »Pot legendarne XIV. divizije«.

Krajevna konferenca SZDL Radovljica in svet KS Radovljica sta priredila 21. decembra v Domu upokoencev tradicionalno novoletno srečanje občanov, starih nad 75 let, ki jih je v KS Radovljica 219. Pripravili so jim prigrizek, kulturno zabavni program, skromno zakusko in prijetno zabavo ob glasbi ter jih obdarili. Vse bolehe, ki niso mogli na srečanje, bo do novega leta obiskala posebna komisija SZDL in KS in jim s čestitko in darilcem voščila k praznikom.

Na letošnji razpis odbora skupnosti borcev Prešernove brigade za najboljši pismeni sestavek na temo »Zmaga mrtvega bataljona«, posvečenega spominu padlim borcem 3. bataljona Prešernove brigade na Gorenjski 15. decembra 1943, so iz osnovnih šol vseh gorenjskih občin izbrali in poslali 75 spisov Občinskemu odboru ZRB NOV Radovljica, ki je imenoval ocenjevalno komisijo. Ta je izmed zares dobrih in zanimivih prispevkov izbrala deset najboljših. Prvonagrajeni spis je napisala učenka 8. razreda Urša Kavalir iz OS dr. Josipa Plemlja z Bleda. Njen spis so prebrali na svečanosti 15. decembra na Gorenjski. Ostalih devet avtorjev prejme knjižne nagrade.

Konec novembra se je 73 zaposlenih v DO Filbo Bohinjska Bistrica na referendumu odločalo o združitvi s kovinskim obratom TOZD Tomaž Godec v sestavi LIP Bled. Za združitve se je izreklo nad 65 % vseh zaposlenih. Referendum pa so izvedli 14. decembra tudi v omenjenem obratu TOZD Tomaž Godec. Izid je bil tudi pozitiven. Od 1090 zaposlenih je prišlo na glasovanje

992 delavcev, za združitve pa se je izjasnilo 69,2 % vseh zaposlenih.

Koliko časa porabijo zaposleni v Elanu Begunje za samoupravno dejavnost in naloge v raznih družbenopolitičnih organizacijah, so pred kratkim objavile skupne službe v tej delovni organizaciji. Podatki veljajo od januarja do oktobra, ko so našli skupaj 10.302 uri. To pomeni, da je vsak zaposleni Elanovec porabil v desetih mesecih za to dejavnost in naloge v povprečju devet ur.

V letu 1984 je bilo za letovanje delavcev Elana Begunje in njihovih svojcev kar dobro poskrbljeno. Turistično sezono so pričeli že 26. aprila, sklenili pa 15. oktobra, obakrat v Čateških toplicah. Dopustnikom je bilo na voljo kar 52 počitniških enot, od teh 12 zidanih, 6 bungalovov, 8 počitniških hišic in 26 prikolic. Skupaj je letovalo 380 družin s 1344 člani, kar je precej več kot leto prej. Počitniške zmogljivosti so bile zasedene v povprečju v celotnem letu 68 dni, od teh največ v Čatežu 128, najmanj pa v Selcih 43,5 dni. Največ Elanovih delavcev je letovalo letos v Martinjski in v Červarju, najmanj pa v Bunculuki na Krku. Večina delavcev je bila zadovoljna z letošnjo ponudbo in bivanjem na dopustu.

V šolskem letu 1983/84 je bilo v radovljiški občini od 3.764 osnovnošolske mladine vključeno v Glasbeno šolo Radovljica 389 učencev, ali 10,33 % vseh osnovnošolcev. V primerjavi s številom učencev drugih šol na Gorenjskem, kjer je bilo povprečje vključenih v glasbene šole 6,65 %, je v radovljiški občini najštevilnejše. Izobraževalna skupnost Radovljica prispeva za glasbeno šolanje 83,7 % potrebnega denarja, ostalo pa starši. Na Jesenicah je delež izobraževalne skupnosti za glasbeno šolo 91, v Kranju 86 in v Škofji Loki 88,8 % potrebnih sredstev.

Že vrsto let Alpski letalski center v Lescah opravlja pomembno turistično dejavnost s svojimi storitvami, predvsem s prevozi z lastnimi letali — taksi službo in nudenjem storitev za tuje, zlasti jadrane letalce. V prejšnjih turističnih sezonah konec sedemdesetih in v začetku osemdesetih let so z aerotaksi letali prepeljali na tako imenovane »panoramske polete« od šest do sedem tisoč gostov. Zaradi očitnega upadanja standarda predvsem domačih gostov in varčnosti tujcev pa je teh poletov vse manj. Letos so jih prepeljali le okoli dva tisoč. Za poživitev te dejavnosti si v ALC Lesce prizadevajo tesneje povezovati z Bledom in drugimi gorenjskimi turističnimi središči.

Na 2. seji knjižničnega sveta pri Knjižnici A. T. Linhart v Radovljici, 18. decembra, ki pa ni bil sklepčen, so zaradi nedolžljivih nalog sklenili odsotne delegate pisмено obvestiti o predlogih sklepov, ki naj bi jih potrdili ali odklonili. Med drugim so sprejeli predlog sprememb in dopolnitev statuta knjižnice, predlog poslovnika knjižnice za leto 1985, predlog delovnega načrta za leto 1985 ter se podrobno seznanili s težavami pri pridobivanju ustreznega prostora za čitalnico.

Planinsko društvo Radovljica je 13. decembra priredilo v dvorani radovljiške graščine poučno planinsko potopisno predavanje ing. Joca Balanta iz Ljubljane. Poslušalcem, ki so povsem napolnili dvorano, je predavatelj predaval tudi zanimive filme s svojih popotovanj po Aljaski, Mehiki, Ognjeni zemlji in Turčiji.

Obzornik št. 3 — glasilo SIS družbenih dejavnosti občine Radovljica, je izšlo 12. decembra v 2300 izvodih. Prejele so ga že vse delegacije in delegati ter DPO v občini. Na 65 straneh Obzornik tokrat objavlja celotno delegatsko gradivo za zadnje letošnje seje vseh osmih skupščin SIS družbenih dejavnosti, ki so sklicane od 24. do 27. decembra. Kaže poudariti, da se je skupna služba SIS tokrat pri urejanju glasila še bolj potrudila, kar se pozna pri kakovosti in preglednosti vsebine in oblike gradiv.

LETNA KONFERenca TURISTIČNEGA DRUŠTVA GORJE

V soboto, 15. decembra, je bila letna konferenca Turističnega društva Gorje v dvorani upokoencev v Spodnjih Gorjah. Konferenco je vodil poštvalni predsednik društva Matevž Bizjak. Društvo šteje 175 članov, prizadeva pa si, da bi to število povečali. Radi bi pridobili čim več mladih, še posebno, ker v osnovni šoli bratov Žvan v Gorjah že deluje podmladek tega društva. Iz poročil je bilo razvidno, da je društvo delalo zelo uspešno in učinkovito.

Društvo skrbi tudi za sotesko Vintgar. V tej soteski so mostovi, ki jih je treba vsako leto temeljito obnoviti. Sicer so mostovi že skoraj v celoti obnovljeni z železnimi nosilci, ki so delno vbetonirani v navpično skalovje, treba pa jih je pogosto barvati zaradi vlage, ki jo povzroča deroča reka Radovna, ki se v peneh valovih prebija skozi to svetovno znano tesen. Težave imajo tudi z zaščitno ograjo, ki jo vsaka zima, skalovje, plazovi in pomladna odtalitev znova in znova poškodujejo. Na novo so postavili pri slapu Šumu gostišče in povečali plato ob njem, da si obiskovalci lahko odpočijejo in odžejajo. V poletnih mesecih je soteska vedno dobro obiskana. Tako je bilo leta 1982

35.747, leta 1983 29.795 in letos 30.883 domačih obiskovalcev in v istih časovnih obdobjih 14.500, 15.197 in 15.750 tujih. Pri gostišču na slapu Šumu imajo tudi do ceste speljano žičnico za oskrbovanje gostišča. Žičnica je še na ročni pogon, preuredili pa jo bodo na električnega. Pri vstopu v sotesko je mali kiosk za prodajo vstopnic, razglednic in pijače, vendar je še brez električne razsvetljave. Letošnje jesen so že postavili drogeve in napeljali elektrovod od tovarne Vezenin v Vintgarju v dolžini 320 m, predračunska vsota pa je znašala 650.000 dinarjev. Ker so potrebe velike, načrtujejo, da bodo tudi ta zastareli in dotrajani kiosk obnovili in povečali, da bodo ob nenadnih

nevihtah v poletnih mesecih obiskovalci lahko vedrili.

Društvo je obnovilo in usposobilo tudi galerije v Poključki luknji, ki so bile že v popolnem razpadu, za boljši dostop pa bo morala poskrbeti krajevna skupnost Gorje. Obisk v teh galerijah je vedno večji in to blejski izvoški dobro vedo. Avtobusni prevoz do galerij je zaenkrat še vprašljiv, sčasoma pa bo tudi to urejeno.

Pri društvu je bil 18. septembra letos ustanovljen poseben odbor za domači in tuji turizem na podeželju. Člani odbora so obiskali in se pogovarjali z domačini, ki že oddajajo sobe in tudi s tistimi, ki bi jih želeli. Podpisanih imajo že sedemnajst pogodb in za zimsko sezono 84-85 tudi delno že zagotovljeno zasедbo, za poletje 1985 pa imajo vse oddano. Posneli so tudi barvne slike notranjosti teh sob in celotno panoramo Gorij in odposlali v Anglijo za izdelavo kataloga. Katalog nameravajo razširiti v angleščini, nemščini in italijanščini, v njem pa bodo navedene tudi vse zimske in letne prireditve na območju Gorij. Pri Kuraltu v Spodnjih Gorjah bodo te dni odprli turistično informativno pisarno. Načelo odbora je, da naravne lepote Gorij in okolice, ki jih ni malo, približajo in ponudijo domačemu in tujemu gostu.

Na konferenci je bilo tudi poudarjeno, da mora že šola učiti naše najmlajše vedenja in prijaznosti do gostov, ki bodo bivali v Gorjah in da se vsi moramo zavedati tega, da moramo varovati naravo in okolje in si prizadevati za čim lepši izgled kraja.

Na konferenci je bilo izrečeno mnogo kritičnih besed o prenapolnjenih kontejnerjih s smetmi in nerednem odvozu smeti, kar posebno velja za pokopališče v Gorjah. Tudi po vaseh je stanje podobno. Kontejnerje so si krajani nabavili in plačali sami, toda obveznega rednega odvoza ni, ker ali komunalna uprava na Bledu ni o odvozu pravočasno obveščena ali pa pozabljajo na odvoz, ne pozabijo pa na redno pobiranje denarja za neopravljene usluge. Sicer pa je to skrb krajevne skupnosti, ki se bo morala malo bolj potruditi za ureditev tega problema.

Jože Ambrožič

ZA ULTRAZVOČNO RENTGENSKO APARATURO SO DAROVALI:

V mesecu decembru so za plačilo ULTRAZVOČNE RENTGENSKE APARATURE v jeseniški bolnici darovali:

- sostanovanci na Cesti revolucije 4, Jesenice, namesto cvetja pokojni FANI BURNIK — 5.050 din;
- Marjan Kraupner iz Medvod, Radi Kraupner iz Smlednika in Nada Kožlin iz Smlednika — namesto cvetja pokojni FANI BURNIK — 3.000 din;
- TOZD OŠ Gorenjskega oddreda ŽIROVNICA — namesto venca na grob materi sodelavke Cilke Modrijan — 2.000 din;
- Franc GASSER, Žirovnica, Moste 22/b — namesto cvetja na grob umrlemu prijatelju RAJKU FAJFARJU iz Radovljice — 2.000 din;
- Marjanca ROT, Tržna 6, Ljubljana — namesto cvetja na grob pokojni teti ANTONIJI VIDIC — 2.000 din;
- Franci BURNIK, Tavčarjeva 3/b, Jesenice — namesto cvetja na grob pokojni FANI BURNIK — 2.500 din;
- Erika HEIM, Tomšičeva 8/a, Jesenice — namesto cvetja na grob pokojnemu JOŽU STRAŽIŠARJU — 2.000 din;
- Zora SMOLEJ, Titova 2/a, Jesenice — namesto venca na grob pokojnemu bratu Francu BRUČANU — 2.000 din;
- Ana ŽITNIK, Janševa 1, Jesenice — namesto cvetja za pokojno TONČKO VIDIC — 2.000 din;
- Osnovno zdravstvo Gorenjske — TOZD ZD — Obratna ambulanta Železarne Jesenice — namesto venca za dr. ALEKSANDRA RJAZANCEVA — 2.500 din.

Skupna vsota zbrane denarja znaša 383.273,50 dinarjev. Delavci Splošne bolnice Jesenice in uredništvo Železarja se zahvaljujemo za prispevke!

Pridružite se tudi vi in prispevek namesto vencev in cvetja na grob pokojnim ali namesto drugih volil, čestitk in podobno, nakazite na žiro račun: SPLOŠNA BOLNICA JESENICE, štev. 51530-603-31205, z navedbo: »namesto venca za tega in tega...«, darila in podobno.

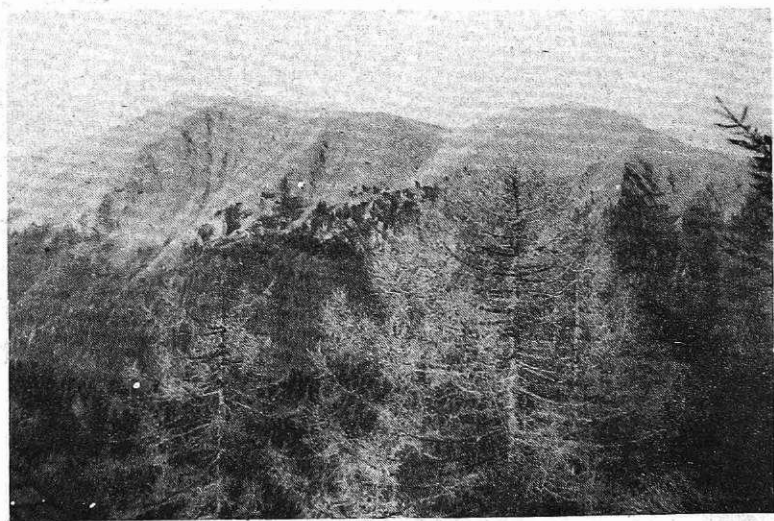
Splošna bolnica Jesenice vsem darovalcem želi zdravo in uspešno leto 1985!

Železarski globus

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

V okviru skoraj stalnih razprav okoli uvoza železarskih izdelkov iz držav Evropske gospodarske skupnosti in Japonske v ZDA, se je pred kratkim ameriška vlada odločila za precej oster ukrep. Za obdobje od 29. novembra do 31. decembra 1984 je dobila uprava carine nalog, da ne dovoli nobenega uvoza jeklenih cevi iz zahodne Evrope. Države EGS in ZDA so sklenile leta 1982 sporazum za uvozno kvoto masovnega jekla v

količini 5,8 % ameriških potreb. V tej kvoti niso bile vključene posebne vrste jekla in ne cevi. Poseben sporazum iz leta 1982 je predvideval, da bi naj ostal uvoz cevi pri 5,9 %, vendar je kasneje ta količina narasla na 14 % potreb tržišča v ZDA. Ker je ameriška vlada menila, da je takšno obnašanje zahodnoevropskih železarn neekorektno, je ukrepala z že prej omenjeno celotno zaporo za uvoz cevi.

Golica v teh dneh (foto J. Jekler)

30 LET SLOVENSKE KULTURNO-GOSPODARSKE ZVEZE V TRSTU

Komisija za manjšinska in izseljenska vprašanja pri predsedstvu RK SZDL Slovenije je na peti razširjeni seji 13. decembra v Ljubljani posvetila glavno pozornost tridesetletnici obstoja in delovanja Slovenske kulturno-gospodarske zveze iz Trsta. Tridesetletno delovanje te kulturno-gospodarske in narodno obrambne organizacije Slovencev v Italiji je v uvodu v imenu svoje delegacije predstavil predsednik Boris Race, za posamezna področja pa so govorili vodje oziroma odgovorni člani predsedstva in člani delegacije SKGZ.

Zveza je nadstrankarsko združenje vseh napredno in domoljubno mislečih Slovencev v Italiji in vseh slovenskih organizacij, društev in gospodarskih zasebnih in združenjskih podjetij. Zato v njej ni prostora za uveljavljanje ali naglašanje ozkih svetovnonazorskih ali strankarskih interesov. Bori se za enotnost Slovencev v boju za njihove narodnostne pravice, za enotni gospodarski in kulturni prostor, za povezovanje z matičnim narodom in demokratičnimi silami večinskega naroda. Izredno dragocena pa je pomoč in sodelovanje s SZDL Slovenije.

V SKGZ je vključenih kar sto različnih kolektivnih članov od Trsta do Trbiža. Največji uspeh, ki so ga dosegli v okviru SKGZ, je enotnost ne samo vrhov, pač pa večine Slovencev v Italiji, kar je imelo prav gotovo tudi določen vpliv na odnos oblasti in večinskega naroda do nerešenih vprašanj slovenske narodne skupnosti, med drugim tudi na osimski sporazum. Glavni cilj SKGZ je zdaj zakon o globalni zaščiti Slovencev v vseh treh pokrajinah v Julijski Krajini, vključno z vidensko pokrajino (Benečijo, Režijo, Kanalsko dolino).

Člani delegacije so povedali številne zanimive podatke o svojem delu in težavah in pri tem poudarjali, da je odnos večine do slovenske skupnosti odvisen največ od stalnih stikov z matično domovino, to pomeni tudi od odprtosti državne meje. Jasno so povedali, da so vse omejitve bolj škodovale kot koristile, zato

upravičeno pričakujejo, da bodo čimprej odpravljene.

Posebno velja poudariti krepitev narodne zavesti med mladimi rojaki, ki se vključujejo v številna kulturno-prosvetna in športna društva, kjer se enakopravno merijo v srečanjih z večinskimi predstavniki in tako dokazujejo svojo prisotnost v tem prostoru. To je še posebno pomembno za območje Beneške Slovenije, kjer so tamkajšnji rojaki še vedno pod pritiskom asimilacije, obravnavani kot zgolj jezikovna skupina, ki jim ne pripadajo narodnostne pravice.

Življenjska volja, trdoživost in pripravljenost za nadaljnji boj in potrditev narodnostne samobitnosti se kažejo v številnih množičnih manifestacijah, kot je bilo tudi zadnje zborovanje v Trebčah pri Trstu, ko so naši ljudje terjali od oblasti dvojezične table za kraje na tem območju.

Danes deluje v okviru SKGZ skoraj 15 tisoč aktivistov ne glede na strankarsko pripadnost. Kljub temu pa Italija ne izpolnjuje svoje obveznosti niti po londonskem sporazumu, niti po osimskem. Zato bo SKGZ morala tudi v prihodnje odločno nadaljevati boj za izvajanje teh pravic in tudi določiti italijanske ustave, predvsem za sprejetje že dolgo odlašane zakona o globalni zaščiti. V tem boju računajo naši rojaki v Italiji na solidarnost in pomoč matičnega naroda in države. Ob jubileju je delegacija SKGZ iz Trsta v Ljubljani sprejel predsednik RK SZDL Slovenije Franc Šetinc. JR

TISKOVNI SVET PRI RK SZDL SLOVENIJE OCENIL UREDNIŠKO PRAKSO V AKTUALNEM INFORMIRANJU

Tiskovni svet pri predsedstvu RK SZDL Slovenije je na sedmi seji 14. decembra v okviru daljše aktualne politične informacije, ki jo je podal predsednik sveta in RK SZDL Franc Šetinc, razpravljal in ocenil prakso uredništva naših glasil in prizadevanja uredništva za tekoče in objektivno oskrbovanje.

Beseda je tekla tudi o problemih »alternativnega« novinarstva in drugih pojavih, o katerih je bilo govora na novembrskem srečanju novinarjev na Gorjupovih dnevih v Radenci. Tiskovni svet je tudi zavrnil razlage o ravnanju urednikov časopisa Delo, ki jih vsebuje pismo Matevža Krivica in je bilo po razsodbi Vrhovnega sodišča SRS objavljeno v sobotni prilogi Dela. Izrekel pa je zaupnico urednikom tega časopisa, na kate-

re se nanaša Krivičeno pismo.

Na seji so člani tiskovnega sveta podprli osnutek družbenega dogovora o funkciji časopisnega podjetja Borba in zagotavljanju denarja za uresničevanje nalog tega časopisa, ki je glasilo SZDL Jugoslavije. Prav tako so podprli pobudo za izdajanje skupnega jugoslovanskega časopisa v romskem jeziku »Krló e Romenho«.

JR

PLAKETE IN PRIZNANJA OB DNEVU JLA

V teh dneh se vrstijo proslave in tovariška srečanja ob 22. decembru, dnevu Jugoslovanske ljudske armade. Osrednja proslava v jeseniški občini je bila v četrtek, 20. decembra, v dvorani gledališča Tone Čufar na Jesenicah. Zbranim je spregovoril predsednik občinske konference Zveze rezervnih vojaških starešin Jesenice Jaša Jelinčič.

Na proslavi so podelili več priznanj in odlikovanj. Plaketo Zveze rezervnih vojaških starešin Jugoslavije je prejel Jakob Soklič iz krajevnih skupnosti Žirovnica, zlato značko Zveze rezervnih vojaških starešin Jugoslavije pa Aleksander Kotnik iz krajevnih skupnosti Dovje-Mojstrana. Priznanja občinske konference Zveze rezervnih vojaških starešin Jesenice so prejeli: Stanko Biaggio, krajevna skupnost Javornik—Koroška Bela, Josip Dubravčič, krajevna skupnost Žirovnica, Janez Palčič, krajevna skupnost Hrušica in Marjan Veber, krajevna skupnost Javornik—Koroška Bela. Za uspešno sodelovanje z občinsko konferenco

zveze rezervnih vojaških starešin so priznanje podelili: osnovni šoli Prežihov Voranc Jesenice in občinski konferenci Zveze rezervnih vojaških starešin iz pobratene občine Trbovlje.

Pohvalo namestnika teritorialne obrambe Slovenije je prejel Stanko Biaggio, priznanje teritorialne obrambe Gorenjske pa so podelili poklicni gasilci in reševalni četi Železarne Jesenice in Jožetu Starcu, pohvale pa Marjanu Lahu, Jožu Dovžanu in Janezu Korenu.

Občinska priznanja ob dnevu Jugoslovanske ljudske armade so prejeli: vojna pošta 1081 Radovljica, Teodor Kreuzer in Leopold Bizalj.

V kulturnem programu so nastopili pihalni orkester Jeseniških železarjev in učenci osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice.

J. R.

SPOMINI NA VOJNE DNI

22. junija 1941. leta je Hitlerjeva Nemčija napadla Sovjetsko zvezo. Časopisi v okupirani Evropi so tedaj to novico objavili v posebnih izdajah, saj je bila Sovjetska zveza ena zadnjih ovir pri graditvi Hitlerjeve »evropske trdnjave«.

Ze čez nekaj dni so časopisi prinašali velikanske naslove čez celo stran: »Nemci prodirajo na vsej črti od Črnega morja do Baltika, sovražnik panično beži.«

Tedaj sem živel še doma v Baški grapi, devetnajstleten, za vojake goden fant. Vsak večer sem se s kolegom peljal v vaško gostilno, kjer je imel gostilničar, Italijan in antifašist, edini radijski sprejemnik daleč naokoli. V to gostilno smo radi zahajali slovenski fantje, ki nas je zanimalo, kaj se po svetu dogaja.

In dogajalo se je marsikaj: bolj ko se je bližala zima, bolj počasi so prodirali Nemci, dokler se niso nazadnje dokončno zaustavili pred Moskvo in Leningradom.

V začetku januarja 1942. leta je prišlo tisto, česar sem se še vseskozi bal: dobil sem poziv na vojsko. V roku treh dni sem se moral zglasiti v Udinah.

Tisti večer sem se še posebej dolgo zadržal v gostilni in skupaj s prijatelji, ki so tudi dobili pozive, premleval, kam nas bodo poslali: v Severno Afriko, na Balkan?

Prav tedaj je radijski napovedovalec sporočil, da Mussolini ponuja Hitlerju milijon vojakov za vzhodno fronto. Vse nas je zmrazilo pri srcu: že tukaj piha mrzla burja okoli vlogov kaj šele v Rusiji.

Gostilničar mi je tisti večer zastojal nalival pijačo. »Ko se boš vrnil iz vojske, se oglasi pri meni. Mene ne bodo mobilizirali, prestar sem že,« mi je rekel.

Zjutraj smo se poslovili od domačih in šli na pot. V Gorici je snežilo, na cesti je bila plundra, kmalu sem imel vodo v čevljih. V gostilni »Al tre corone« (Pri treh kronah) blizu Travnika smo si privezali duše in na ves glas zapeli po slovensko. Skupina karabinjerjev, ki je bila v gostilni, se je kaj hitro odplazila skozi vrata.

Pred železniško postajo v Udinah so nas že čakali sivo zeleni vojaški avtobusi z napisi DISTRETTO MILITARE. Oficir z rdečim trakom na rokavu nam je ukazal zložit prtljago na streho in že smo se peljali. Ustavili smo se pred kasarno na robu mesta. Tudi iz drugih avtobusov so izstopali rekruti in ko smo bili zbrani vsi, so nas postrojili v vrste in strpali na vlak.

Nič nismo vedeli, kam nas peljejo, pa nas tudi ni preveč zanimalo, saj smo bili utrujeni in smo kmalu zapali na sedežih. Le na večjih postajah nas je prebujal hrup s peronov in ščemenje luči. Poleg hrane, ki smo jo prinesli od doma, so nas v Udinah oskrbeli tudi s suho hrano za dva dni. Ze po tem smo sklepali, da se nam obeta dolga pot. Na vlaku prelistavam najnovejšo številko Corriere de la serra, ki sem jo kupil med daljšim postankom v Milanu. Naslovi na prvih straneh zdaj niso bili več tako veliki kot še poleti, z vzhodne fronte ni več kakšnih posebnih novic, fronta je obstala, Nemci se vkopavajo, da bi čim manj izpostavljeni počakali pomladi in se pripravili za odločilne bitke za osvojitev Leningrada in Moskve. Po vsej Nemčiji poteka velika akcija zbiranja toplih oblačil in obutve za vojake na vzhodni fronti.

V Genovi sem prvič v življenju videl morje, ladje, mornarje. Vlak se v Genovi dokaj sprazni, pol kompozicije nam odklopijo. Naprej teče proga tik ob morju, radovedno stegujemo vrat skozi okno: peščene plaže, jadrnice in morje, morje, morje...

Imperia, San Remo, Ventimiglia...

V Ventimigliji, tik ob francoski meji, nam slednjič ukažejo izstopiti. »Rože, povsod same rože, mar ni škoda zemlje za ta nekoristni plevel, raje bi sadili solato,« si mislim, ko sem v neurejeni koloni korakal skozi mesto. Ustavimo se pred kasarno. Umijemo se, ostrižemo in preoblečemo v uniforme. Trobenta nas pokliče k večerji: mineštra, kajpak. Ta bo pozneje še pogosto na jedilniku.

Ob devetih zvečer spet trobenta: poziv na spanje.

Za zajtrk dobimo kavo iz cikorije in hlebeček kruha.

Zbor.

»Kdo se javi za mulovodca?« zakliče oficir.

Nak, jaz že ne. Laške mule so od hudiča. Hrčajo, ritajo, trmoglavijo, pa še brčnejo te.

Medtem pa rekruti še kar naprej prihajajo: črnolasi, raztrgani, umazani, klepetavi. Med nas pa medtem že razdelijo orožje: ročne granate, zastarele puške, s katerimi bi na pet korakov zgrešil slona, mitraljeze Fiat, mitraljeze Breda, minometalce,

plinske maske, orodje za vkopavanje.

Po nekaj tednih teoretičnega pouka začnemo s praktičnim urjenjem v kamniti puščavi blizu Ventimiglije. Meni so naprtili na hrbet 17 kg težak minometalec kalibra 45 in z dometom 500 m. Vseposod je pokalo kot v zaresni bitki.

Vsak dan gledam morje, po katerem sta moja brata Franc in Peter že pred leti odplula v Ameriko po boljši kos kruha.

Minila je zima, minila je pomlad.

Od štaba armade v Genovi do štabov divizije v Imperiji, regimenta v Ventimigliji in bataljona v Valecrosi, se po telefonskih zicah prenašajo rezki ukazi. Iz usta do ust gre novica, da bo čez dva dni v San Remu parada, na kateri bo navzoč sam princ Umberto.

Iz Ventimiglije v San Remo prirokamo peš v polni bojni opremi sredi najhujše opoldanske vročine. Pol ure kasneje, ko so naše pete nehale razbijati tlak pred častno tribuno, se z godbo na čelu vračamo v Ventimiglijo.

Naslednje jutro trobenta molči. Trobentač je namreč dobil ukaz, da naj tokrat izjemoma — kot nagrado za uspešno paradiranje — pusti vojsko spat.

Naj se vojska naspi, kajti čaka jo dolga in nevarnostna polna pot na vzhodno fronto. Ko nas duhovnik blagoslovi (in tudi naše orožje kajpak, da nam bo dobro služilo v boju proti komunistom in nevernikom), se strpamo v dolgo kompozicijo vagonov, okrašenih s cvetjem, zastavami, slikami Mussolinija in kralja Vittoria Emmanuela III.

Na tistem sem upal, da se bomo peljali skozi Baško grapo, da bi tako lahko še zadnjič pozdravil svoj dom in domače, pa četudi samo skozi okno drvečega vlaka. Vendar se mi želja ni izpolnila, ker smo v Veroni zavili na sever proti južni Tirolski in Avstriji.

To je bilo 22. junija 1942, natanko eno leto po Hitlerjevem vdoru v Sovjetsko zvezo.

Parna lokomotiva sopihajoč požirala kilometre in kilometre železne ceste: Bolzano, Innsbruck, Nürnberg, Halle. Na večjih postajah nam delijo kruh in črno kavo.

Na Poljskem nas progovni delavci prosjajo za cigarete. V Belorusiji se proga prebija skozi brezkončne borove gozdove, kjer prisilno mobilizirane ženske z žagami in sekirami v rokah podirajo dreve, žagajo, klestijo, lupijo in krčijo gozd ob progi. Razcefrani pragovi in skrivljene tračnice ob progi pričajo, da je proga še nedolgo tega zletela v zrak.

Ze sedmi dan se cijazimo, ne da bi vedeli, kdaj in kje se bomo ustavili. Srečujemo se z dolгими transporti vojnih ujetnikov in ruskih žena ter deklet, mobiliziranih za prisilno delo v Nemčiji.

Prvega julija se dokončno ustavimo v mestu Izjumu — naprej namreč ni bilo proge. No, proga je bila, toda ruska širokotišina, po kateri evropski vlaki niso mogli voziti.

V bližnjem hrastovem gozdu postavimo šotore in se utaborimo, da bi se spočili za pohod do reke Don. Čez nekaj dni začnemo 500 km dolg in dva tedna trajajoč pohod do bojne črte ob Donu.

Komaj so nas Sovjeti z one strani reke opazili, že so iz vsega orožja začeli nabijati po nas. Komaj smo po-

valili smodnik, že smo imeli prve ranjene in mrtve, ki so jih ambulantni vozovi v prvem mraku odpeljali v zaledje.

Ponoči kopljemo jarke, vkopavamo se, pri tem pa moramo paziti, da nas ne odkrijejo reflektorji z one strani Dona. Kupe izkopane zemlje sproti maskiramo z vejevjem in travno rušo.

Toplo suho poletje se je prevesilo v deževno in blatno jesen. Ze konec novembra so padle prve snežinke, nekaj dni za tem pa je začel Don zamrzovati. Z minometalci sproti razbijamo ledeno skorjo na reki, četudi dobro vemo, da je le vprašanje časa, kdaj se bo led toliko odebelil, da bodo Sovjeti lahko prečkali reko.

Jugozahodno od nas neprestano bobnenje in ožarjeno nebo v nočnih urah oznanjajo začetek konca obkoljene nemške armade. Pojačano gibanje in hrumenje na oni strani Dona oznanjajo, da se podobna usoda obeta tudi osmi italijanski armadi.

Maršal Žukov piše v svojih »Spominih in premišljevanjih«, da je bila osma italijanska armada razbita dne 16. decembra 1942.

Pravzaprav se niti nismo poskušali braniti, ko so Sovjeti pritisnili čez zaledeneli Don; panično smo bežali, vsakdo si je skušal rešiti glavo, kakor je vedel in znal.

»Chi si ferma e perduto«, kdor se ustavi, je izgubljen, se glasi znana fašistična parola. Mi se nismo ustavljali na svojem begu. Vso noč smo prizadevno bežali z bojne črte in to je nekaterim od nas rešilo glave. Veliko je bilo ubitih, veliko jih je tudi zmrazilo v mrazu 30 stopinj pod ničlo.

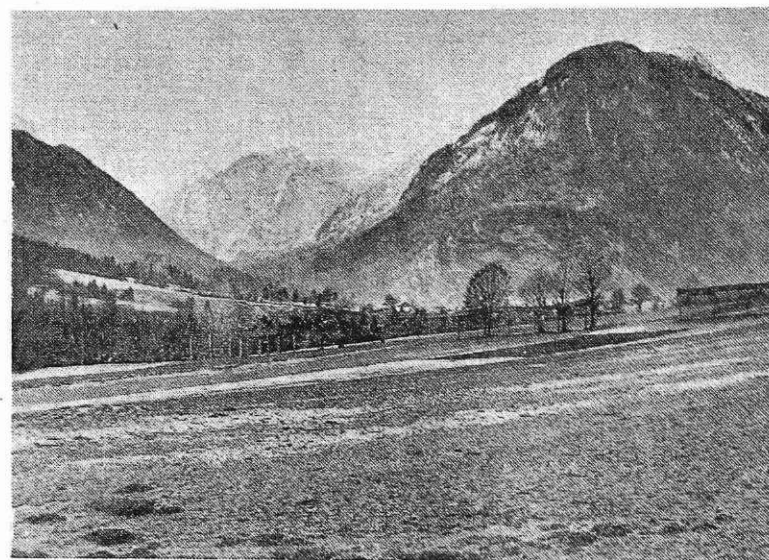
Proti jutru smo se bolj mrtvi kot živi privlekli do neke vasi. Za silo smo se pogreli in naspali in potem nadaljevali svoj križev pot po široki zasneženi cesti, kjer so na obeh straneh ležala trupla zmrznenih vojakov in odvrženo orožje.

Kontamirovka, centralna baza za oskrbovanje osme armade, je v plamenih, zažgali so jo Italijani sami, da ne bi prišla v roke Sovjetom. Gori hrana, gori obleka — mi pa premražen in sestrnjeni bežimo naprej. V Kupjansku, kjer so Nemci, smo seveda sila hladno in neprijazno sprejeti. Nemci ne vedo ali nočejo verjeti, da jih čaka enaka usoda kot nas. Res je, da imajo še puške in topove, pa kaj, ko jim že zmanjkuje streliva zanje, pa tudi za tanke jim že zmanjkuje nafte. Sicer pa so v Kupjansku že vse hiše polne Madžarov, ki tudi bežijo s fronte. Nič kaj radi nas ne sprejmejo medse, v hišah je že tako tesno. Nič čudnega, da smo se po nekaj nočeh takega drenjanja vsi do zadnjega nalezli uši.

Nekega večera smo se utaborili v opuščnem mlinu na veter, celo nekaj moke smo izbrskali izpod podganjih iztrebkov.

Čez dva dni smo v Harkovu. Le iz redkih dimnikov se kadi, ulice so polne ruševin, zapuščene hiše brez oken in vrat so videti kot mrtvaške lobanje. Srečujemo nemške motorizirane kolone, ki še kar naprej trmasto silijo na vzhod v pomoč omagajočim enotam na fronti. V mestu ni ne elektrike ne vode, najdemo pa nekaj malega hrane, dovolj do Nežina, kjer je zbirališče poražene italijanske vojske in od koder se bomo z vlakom vrnili tja, odkoder smo prišli.

Anton Torkar

Gornjesavska dolina brez snežne odeje (foto I. Kučina)

Dopisujte

STODESETLETNIK Z JESENIC

Jeseniška dolina, ki je stisnjena med masiva Mežakle in Karavank, nudi človeku komaj toliko prostora, da si postavi svoje domovanje, saj po njej tečejo poleg Save še cesta in železnica, večji del bregov ob Savi pa zavzema železarna s svojimi plavži in visokimi dimniki, iz katerih se noč in dan kadi, kjer neprestano ropotajo stroji, ki pričajo, da so tu doma pridni ljudje. Kruh, ki ga daje dolini zaprašena, kadeča, smrdeča, na prvi pogled neprijazna tovarna, je dober, domač, za ta konec slovenske zemlje najboljši.

Iz staršega naselbinskega jedra na Stari Savi so Jesenice postale dolga vas, ki se vleče od Koroške Bele do Hrušice. Tu so se naselili ljudje, ki so v prvi vrsti delavci, železarji, ki so prekaljeni prav toliko kot jeklo, ki ga v potu svojega obraza izdelujejo že več stoletij. S kmetovanjem se jih ni ukvarjalo dosti, ker je bilo zemlje premalo, zato pa je bilo in je še danes vrtničarstvo opravilo, ki je jeseniškega delavca sproščalo in pomirilo.

Ogenj v očeh železarja tudi po dnu ni ni ugašal.

Odsev iz plavžev je zamenjal skrivnostni žar, stalni nemir, ki ga je gnal in ga še danes žene stran od zapečka.

Jeseničan ni samo priden delavec, odlični železar, ampak ga najdemo kot dobrega družbenopolitičnega delavca, delegata, športnika, kulturnega delavca ..., ki mu ni težko, kljub težjim časom, žrtvovati svojega prostega časa zase in hkrati za skupnost.

Ob koncu leta navadno pregledamo opravljeno delo, naredimo obračun in načrtujemo za naprej. Napak bi bilo, da ne bi pred iztekom leta še enkrat spregovorili o jeseniškem jubileju, ki prihaja iz kulturniških krogov, a ne tistih, plačanih, ampak tistih, ki jih ljubezen do umetniškega poustvarjanja povezuje. Že dolga desetletja v veliko družino enako mislečih ljudi, ki z dobro voljo in lepo melodijo omehčajo še tako trdo gorenjsko srce. Jubilar je PIHALNI ORKESTER JESENŠKIH ŽELEZARJEV, ki letos praznuje 110-letnico začetkov te zvrsti glasbe med železarji.

Tako dolg uvod je bil potreben, da bi nepoučen bralec lahko doumel, kaj je pogojevalo tako dolg obstanek glasbenega delovanja med železarji; to je gorenjska trma, ki se ji reče lahko vztrajnost, pripadnost, ljubezen in ne nazadnje čut za lepoto in odgovornost ponesti glasbo med ljudi.

Njegova osebna izkaznica je izpisana na hrbtni strani prve in hkrati jubilejne LP plošče, ki so jo letos spomladaj posneli z velikim uspehom:

DIM IN ŽELEZO STA ZGNETLA JESENŠKEGA GODBENIKA, BOTROVALA STA MU ČEŠKI MUZIKANT IN BOHINJSKI KOVAČ, PREPRIČANJE MU JE KALIL JESENŠKI KOVINAR. PIŠČALKO JE ZAMENJALA PUŠKA, KRI JE RODILA SVOBODNEGA ČLOVEKA, SPET GODBENIKA, KI JE TROBIL SVOBODI IN NOVEMU ŽIVLJENJU V POZDRAV. OB TAKI DEDIŠČINI NI MOGEL POSTATI DRUGAČEN, KOT JE; KAR V ŠTIRIH ORKESTRIH JE SPRVA DOKAZOVAL SVOJO LJUBEZEN IN PRIVRŽENOST H GLASBI. ZDRUŽITEV JESENŠKEGA IN JAVORNIŠKEGA ORKESTRA JE RODILA KVALITETO IN MOČ.

ZAPRAŠENI JESENŠKI VSAKDAN LEPŠA S KONCERTI IN BUDNICAMI, ODZOVE SE VABILOM MLADINE, BORCEV, PLANINCEV, JESENŠKEGA DELAVCA RAZUME V VESELJU IN ŽALOSTI, SLOVENCEM NA KOROŠKEM IN V ITALIJI VEDNO ZNOVA NOSI KOŠČEK DOMOVINE, SLOVENSKE PESEM IN MELODIJO.

DELEŽ PIHALNEGA ORKESTRA JESENŠKIH ŽELEZARJEV V AMATERSKI KULTURI JE VELIKANSKI.

Za bralca utegnejo postati zgodovinski podatki nezanimivi, saj so za godbenike skrbno shranjeni v kroniki delovanja pihalnih orkestrrov na Jesenicah, ki je bila napisana ob letošnjem jubileju. Ta je tako visok, da kar sili k zapisu o taki tradiciji in ljubitelstvu. Prav je, da si поблиže pogledamo, kako se je vloga godbenika skozi 110 let spreminjala in dograjevala.

Vloga, ki se skozi stoletja ni prav nič spremenila, je njihov osebni odnos do igranja, saj so vedno igrali naprej sebi v zabavo in za kratak čas. Zaradi širokega srca in znane dobre volje so bili dobrodošli gostje na veselih nedeljskih srečanjih in delavskih shodih. Njihova vloga se je še povečala, ko so skupaj z naprednim delavstvom izpovedovali svoje prepričanje in kljub prepovedim igrali prvomajske budnice, zbirali okrog sebe napredne ljudi in tiste, katerih je bilo treba še zbuditi narodno zavest, pripadnost, borbenost, predvsem ljubezen do resnice, pravice, svobode in lepote. To pripadnost so sicer izražali v različnih orkestrih, a jih je vojna vihra združila in utišala in mnogo godbenikov je nadaljevalo boj s puško, dokler končno le ni napočil čas, ko so se trobente oglasile tudi iz partizanskih gozdov in oznanjale svobodo.

Godbenikovo poslanstvo se je nadaljevalo. Pomagal je pri obnovi domovine: čez dan kramp, lopata in klavir, zvečer boben in klarinet, tako je pomagal sebi in drugim preživeti najtežje čase. Noben dosežek, slava, državni ali občinski praznik ni minil in ne mine, da ga ne bi obogatil koncert domačega pihalnega orkestra.

Zaradi vztrajnih vaj dvakrat tedensko, po potrebi pa tudi vsak dan, uspeh ni izostal. Na številnih tekmovanjih pihalnih orkestrrov so posegali po najvišjih mestih, posebej pa so ponosni na največje priznanje, ki so ga 1972. leta prejeli na jugoslovanskem tekmovanju amaterskih skupin v Valjevu, kjer so dobili zlati kipec Koste Abraševića.

V zadnjem desetletju je opazen velik napredek. Nanj so ponosni, ponosni so tudi na izjave, ki so jih dali o njihovem delu zvesti ljubitelji in glasbeni strokovnjaki. Zavedajo se svoje izjemnosti, zato pa čutijo še večjo odgovornost, da bi svoje delo še izboljšali. To postaja njihova glavna naloga v prihodnosti. Po vajah, ki so mnogokrat dolgotrajne in včasih za koga navidezno dolgočasne, je tu pa tam med godbeniki slišati pripombe, da niso profesionalci. Ivan Knific, njihov dirigent, pogosto govori, da je glasba ena in nedeljiva, da je zelo zgrešeno, če govorimo o amaterskih in profesionalnih glasbenikih. Vse družijo isto: ljubezen do glasbe, le pot do uspeha je različna. Amater porabi za uspešno delo več časa, trdega dela, rezultat pa mora biti enak: kvalitetno in brezhibno zaigrana melodija, resna ali zabavna, lahkotna ali zapletena. Morebitna tolažba o amaterskih glasbenikih torej ne more biti upravičena.

Orkester se otepa s podobnimi težavami kot v preteklosti. V prejšnjem stoletju so si godbeniki sami kupovali instrumente, celo obleke. Že dolgo tega ni več, a ne bi mogli reči, da so z instrumenti preskrbljeni. Stari so obrabljeni, številni nastopi v različnih vremenskih pogojih jim škodujejo. Nabava novih je omejena, ker so zelo dragi in jih ni mogoče uvoziti. Tudi sicer orkester, kljub pozornosti ZKO, nima toliko sredstev, da bi ustrezno nadomeščal stare z novimi, ker so sredstva, ki jih prejema, namenjena le za redno dejavnost.

Pihalni orkester Jeseniških železarjev (foto I. Kučina)

NOVOLETNI KONCERT PIHALNEGA ORKESTRA JESENŠKIH ŽELEZARJEV

Pihalni orkester Jeseniških železarjev bo v dvorani amaterskega gledališča Tone Čufar na Jesenicah 27. in 29. decembra, obakrat ob 19.30, imel že tradicionalni novoletni koncert z naslednjim programom:

1. Knific: JESENŠKI ŽELEZARJI
2. V. Dlesk: ROKOVNJAČI
3. P. Krstič: SKERCO
4. S. Romber: PRINC ŠTUDENT
5. Dvorak-Stolmeier: SLOVANSKI PLES
6. Monti-Maas: ČARDAŠ
7. V. S. Avsenik: SPOMIN, solo trobenta: Franc KOŠIR
8. O. Dübon: PRAZNIK TROBENT
9. Strauss: NA LEPI MODRI DONAVI
10. G. Orsomondo: BANDA SUCRE

Desetletja je bil velik problem pomlajevanje orkestra. Delno je še tako, čeprav je danes med 59 člani orkestra četrtnina mladih, od tega sedem deklet. V orkestru se zavedajo, da so mlade moči še kako potrebne, zato se trudijo, da bi bilo sodelovanje z jeseniško glasbeno šolo še boljše.

Za uspešno delo so potrebni tudi primerni prostori. Današnji prostor v kletnih prostorih gledališča se zdaleč ne ustreza, zato si bodo po večletnih prizadevanjih uredili še sosednja dva prostora, ki bosta služila za študijsko sobo in klubski prostor, kjer bodo lahko na dostojen način pokazali svoje plakete, priznanja in nagrade, med katerimi je veliko umetniških slik, ki se sedaj stiskajo v skladišču. Tam naj bi našla svoje mesto tudi kronika, s katero bodo tudi v prihodnje nadaljevali.

Prehrojena pot je dolga, naporna, a lepa. Sedanji dirigent in umetniški vodja Ivan Knific, skladatelj, podpolkovnik in bivši vojaški dirigent, ne pozabi omeniti, da so za sedanjí uspeh orkestra pomembni vsi njegovi predhodniki in da je on njihovo delo le nadaljeval in dopolnjeval. Danes je na orkester ponosen, čeprav ga od vsega najbolj moti to, da obisk na vajah ni polnoštevilen. Godbeniki delajo v različnih delovnih organizacijah, nekateri tudi na tri izmene, zato so mnogo izostanki nujni. Z dopusti za nastope ni vedno enostavno. Vse to zavira študijsko delo. Rad omeni ploščo in njeno popularnost doma in onkraj meja, kjer odigrava orkester še posebej veliko vlogo.

Ploščo je izdal Helidon, glasbeni producent je bil znani slovenski glasbenik Vilko Avsenik, ki jo je prvi ocenil kot visoko kvalitetno. Umetniška zasnova melodij je taka, da se vrstijo domače in tuje koračnice, domače in tuje uspešnice in večno lepe melodije, višek pa predstavlja predigra in ples iz baleta Ohridska legenda Stevana Hristića. Godbeniki so upravičeno ponosni na svoje delo. Plošča je izšla v nakladi 2.000 izvodov in polovica je že prodana.

V tem letu ima orkester pred seboj še nekaj nastopov. Pred tedni je uspešno nastopil na tradicionalnem koncertu za upokojece Železarne, katerih ljub gost je vsako leto.

Že nekaj časa se pripravljajo na novoletni koncert, ki prav tako postaja tradicija in ki mora biti poleg vsestranske uspelega jubilejnega koncerta najboljši koncert leta. Ta dolg čutijo godbeniki do svojih zvestih Jeseničanov, ki kvaliteto tudi zaslužijo.

Š. M.

PREGOVORI, DOMISLICE IN REKI V ŠALJIVI PREOBLEKI

STE VEDELI:
— DA SO MED NADJESENICAMI IN PODJESENICAMI JESENICE NEKDANJIH JESENIC?
— DA SO PODJESENICE ŠE V IZGRADNJI GENERALNI PRIHODNOSTI?

— DA IMA TRIMESTNO MESTO TRIGLAVO RADIJSKO POSTAJO, KI SPOMINJA NA OBGLAVLJENEGA TRIGLAVSKEGA ZMAJA?

— DA JE JESENŠKA KULTURA V ROKAH HUDOBNE ČAROVNICE, KI ČARA Z BARVAMI ODPADAJOČIH JESENŠKIH LISTOV IN SPREMINJA MISLI IN SANJE V DIM IN SAJE?

— DA MESTO HREPENI PO VELIKI TRAGEDIJI IN OBUPNO IŠČE PISCA SOFOKLEJEVEGA FORMATA, KER MU GROZI INVAZIJA EKOLOŠKO OGROŽENIH KLOPOV.

— DA JE MOČ SKLEPATI PO TEM, KAKO LJUDJE RADI PIJEJO KRI DRUG DRUGEMU, DA BO KLOP ŽE JUTRI SIMBOL MESTA?

— DA IMAJO JESENICE ZASLUŽNIH MOŽ ZA NEKAJ STOLETIJ, KAR OGROŽA POLOŽAJE NAJZASLUŽNEJŠIH. ZATO LE-TI VNTO RAZISKUJEJO TRŽIŠČE?

— DA JE NAJBOLJE, ČE NIČ NE VESTE, KER SO NEVARNE VSE NAŠE CESTE?

ŠOLSKE:
RAZREDNI BOJ JE BOJ MED RAZREDI, DOKLER SE NE PODERE ŠOLA, KI SMO JO ZGRADILI S SAMOPRISPEVKOM.

DRAGE TOVARIŠICE IN SPOŠTOVANI PRIMEREK TOVARIŠA: VELIKI BRAT JE V ZBORNICI — IN DUŠE OTROK SO ZMEDENE!

V ŠOLSTVU SMO SE POVSEM PRIBLIŽALI SAMOUPRAVNEMU IDEALU: PRODUKT JE RESNIČNO V ROKAH TISTEGA, KI GA JE SPOSOBN USTVARITI S SVOJIMI PRODUKCIJSKIMI SREDSTVI.

Benjamin GRACER

»FIGOLE FAGOLE« SPREJELI STAREJŠI IN MLAJŠI GLEDALCI

V soboto, 8. decembra, je bila v amaterskem gledališču Tone Čufar na Jesenicah druga premiera v tej gledališki sezoni. Mladi jeseniški gledališčniki so izvedli mladinsko komedijo Leopolda Suhodolčana FIGOLE FAGOLE v režiji Vere Smukavec.

LEOPOLD SUHODOLČAN je bil plodovit pisatelj. Za mladino je pisal zgodbe, povesti in igrice in tako postal eden najpopularnejših sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev. Za mlade gledališke rodove je napisal precejšnje število komedij in igrice. Ena od uspešnic je mladinska komedija FIGOLE FAGOLE. Suhodolčan je umrl mlad, star je bil 52 let. V kratki življenjski dobi je dobro spoznal svet, v katerem je živel. Železne zavese in betonski zidovi, ki so in še ločujejo »mareljarje in klobučarje«, so ga spodbudili, da je napisal to poučno komedijo. Ob krstni izvedbi, ki je bila na odru v Celju 1972. leta, je o svojem delu povedal tole: »Žele sem napisal komedijo v pravem pomenu besede; tako seveda prevladujeta situacijska in značajna komika. Kljub taki zasnovi pa sem skušal izpovedati zelo bridko, a žal še zmerom aktualno resnico: ko je sosed do skrajnosti nestrpen do svojega sosesa v najožjem pomenu besede in v najširšem, vse tja do zloglasne železne zavese in betonskega zidu, ko si domišljamo, da smo najpametnejši, da živimo najboljše vseh svetov, ko nerazsodno razglajamo lastne misli, ideje za edinozveličavne, enkratne, odresilne, nezmotljive; še več: te svoje poglede, ideje, celo nerazumno, nehumano vsiljujemo svojem sosesu, tistemu, ki drugače misli kot mi, ki se je rodil v drugačem svetu, rasel svoje življenje, ki vidi svojo pot v bodočnost... Ta ugotovitev je že dolga moja skrita, trpka bolečina, spodbuda za marsikatero delo, ki sem ga že napisal... Vse počnem z upanjem, da MLADI MOREBITI NEKEGA DNE NE BODO DELALI TOLIKO NAPAČ, KOLIKO JIH ŠE DANES DELAMO ODRASLI...«

Tako je Leopold Suhodolčan 1972. leta razmišljal o svojem gledališkem delu. Od takrat se v svetu, katerega je zapustil veliko prezgodaj, ni prav nič spremenilo, zato je Suhodolčanova komedija še danes aktualna kakor v času svojega nastanka, saj se njen komedijski zaplet vrti okoli mej. Mej, ki ločujejo svet na dvoje, na tiste, ki so na TEJ in na tiste, ki so na ONI strani. Vse to je pisatelj prikazal v igri, ki je predvsem namenjena mladim rodovom. Besedilo nam pove, da igra nima posebne literarne vrednosti, vendar so otroški dialogi: »Stoj, če ne bo joj«, »še ošpic nisi imel...« v tem primeru kot gledališki jezik sprejemljivi tudi za strajše ljubitelje gledališča. Posebno še, ker je na odru POLNO ŽIVE MLADOSTI, polno veselega odrskega vrenja, vesela igra, ki od mladih igralcev zahteva neprekinjeno koncentracijo in odrsko veščino.

Režiserka Vera Smukavec je svojo mlado skupino talentiranih jeseniških igralcev pognala v pravi odrski DIRENDAJ. Na odru se odvijajo zapleteni prizori: prepovedani prehodi čez mejo, ki deli Figole in Fagole. »Diverzije« na oni DRUGI strani (skrivanje in premeščanje lutk in klobukov), ljubezen dveh mladih, ki ju ločuje meja, katero nadzoruje strogi stražmojster Petelin (Irena Varek), poskuski sporazumevanja dveh sprtih strani... Ves ta veseli vrvež pa v dobri in domiselni režijski zamisli Vere Smukavec, na zelo zanimivi in funkcionalni sceni Joža Bedića, povezuje spretni »mešalec marel in klobukov« in ostalih zapletov Šviga Švaga, ki ga igra Klemen Klemenc, Župan in Figolah (Mile Crnovič) in županja v Figolah (Mira Bolte) sta odlična interpretata »borbene in doslednega vladanja v svojih županijah« Figolah in Figolah. Angela marelja (Elizabeta Stefancioza) in Smuk klobuk (Bojan Vister) sta prepričljiva v potrditvah svoje državljanske zvestobe »mareljarjev in klobučarjev«. Vsi so imeli isti cilj: »Ostati sam svoj gospodar, saj sem pametnejši od tebe, pri meni je bolje kot pri tebi«. Pri tem pa sta bila najbolj prizadeta Nežka (Urška Hlebec) in njen dragi Rok (Bojan Pogačnik), ker sta si želela »ljubezen brez meja!« To pa ni šlo lahko, ker sta obe STRANI vstrajali pri svojem, ker je »na oni strani župan teleban«, pa ga županja s te strani noče, »ker še ošpic ni imel«...

Mlada skupina jeseniških igralcev je (v otroškem slogu) zelo dobro izvedla Suhodolčanovo igro. Prizori so se odvijali tekoče, veselo, dinamično, sproščeno. Vsi so bili »z dušo in telesom« na odru, prisrčni, z dobrim obvladanjem odrskega prostora, z odlično naučenim in izgovorjenim besedilom. Skratka s svojo igro so navdušili. Lahko zapišemo, da je bila predstava (18. decembra 1984) potrditev te mlade gledališke skupine, da je sposobna tudi za zahtevnejše odrske naloge in da se v jeseniškem gledališču z vso pozornostjo uspešno vzgajajo mladi kadri.

Za dobro predstavo so skrbeli še: Mičo Oman (inspicient), Draga Švarč (šepetalka), Franček Žnidaršič (odrski mojster), Pavli Torkar, Drago Smolej in Silvo Škulj (razsvetljava) in Ivanka Leskovar (šivilja). Pri izdelavi scene pa je pomagal Vinko Frelj.

Franjo Ropret

25 RAZSTAV IN 16.000 OBISKOVALCEV V RAZSTAVNEM SALONU DOLIK V LETU 1984

V petek, 21. decembra so v razstavnem salonu DOLIK DPD Svoboda Tone Čufar odprli zadnjo, 25. letošnjo razstavo, na kateri se s svojimi slikami predstavlja Dolikovec Marjan Židanek. Ob več kot 70 navzočih so otvoritev popestrili s krajšim koncertom: baritonist, član ljubljanske opere, JAKA JERASA in njegova nečaka PRIMOŽ KERSTANJ — klavir in DOMEN JERASA — pozavna, o slikarju pa je spregovorila umetnostna zgodovinarica Slavica Osterman-Keržan.

Ob zaključku prve celoletne sezone v razstavnem salonu DOLIK je prav, da poudarimo, da je salon povsem upravičil namen in družbeno podporo, ki so jo z ljubiteljske dejavnosti podvojili ali celo potrojili. Letošnji razstveni program petindvajsetih razstav, ki jih je pred letom dni skoraj po dvomesečni razpravi sprejel enajstčlanski programski svet salona, so v celoti uresnili in to popolnoma na ljubiteljski osnovi, z neprecenljivim deležem članov likovnega kluba DOLIK, ki so vsa dela v zvezi s postavljanjem in podiranjem razstav in nemalokrat tudi transport opravili ljubiteljsko. Vključno z aranžmaji, reklamo — propagando in informiranjem, kulturnimi programi ob otvoritvah in predstavitevami razstavljalcev, prevozi slik in podobno, je to ogromen ljubiteljski prispevek jeseniških Svobodašev k stalni in vedno bolj kvalitetni razstveni dejavnosti na Jesenicah.

Dosedanjih 24 razstav si je skupaj ogledalo 15.146 obiskovalcev ali povprečno 631 na eno razstavo. Če upoštevamo, da je vsaka razstava v dvanajstih dneh odprta povprečno 41 ur, to pomeni, da povprečno vsako uro obišče salon 15 obiskovalcev. V tem poprečju je zajetih 299 starejših obiskovalcev, 179 mlajših in 153 učencev šol, ki razstavo obiščejo organizi-

rano. Naj ob tem poprečju v ilustracijo navedemo, da so po statističnih podatkih za lansko leto kranjska razstavišča zabeležila poprečje 574 obiskovalcev.

Najbolj obiskane razstave, ki so presegle navedeno poprečje, so bile: razstava ročnih del — aplikacije, razstava likovnih del učencev osnovnih šol jeseniške občine, samostojni razstavi slik Franca Dolinška in Franceta Kreuzerja, oba člana DOLIK, akad. slikarja Petra Adamiča, Dolikovca Franca Berceta, akad. slikarja Janeza Ravnika in razstava umetniške fotografije INTERFOTO, beljaških (Avstrija) in jeseniških fotomaterjev.

Programski svet, ki si prizadeva, da bi v prihodnje kvaliteto razstav

še stopnjeval in ljubiteljem likovne umetnosti na Jesenicah in v okolici nudil čim bolj kvaliteten in pester program, je za leto 1985 že sprejel program, ki zajema 26 razstav v istem časovnem razmahu kot so potekale letošnje. Otvoritve razstav vsak drugi petek s kulturnim, predvsem glasbenim programom, so presleže v navado mnogim ljubiteljem likovne umetnosti, saj pri otvoritvah sodeluje od 30 do 100 ljudi. Programski svet si tudi prizadeva, da bi v salonu v času razstav imeli tudi različne komorne večere, za kar pa bi potrebovali vsaj 60 stolov, za kar pa ni denarja niti ustreznega prostora za shrambo. Ob tako uspešnem delu mu želimo, da bi tudi v tem uspel.

Ob otvoritvi zadnje letošnje razstave so se še enkrat zahvalili diplomiranemu arhitektu Gregorju Velepecu za brezplačno izdelavo načrtov za preureditev knjižarne v razstavnem salonu, za nadzor nad preureditvijo in številna pota, ki jih je opravil v zvezi s tem in mu izročili umetniško sliko slikarja Toneta Tomazina.

UČENCI OSNOVNIH ŠOL SOAVTORJI UČBENIKA

Ob koncu leta običajno pobrskamo tudi nekoliko nazaj, če se je med letom zgodilo kaj takega, kar bi bilo prav, da bi sporočili našim bralcem pa nam je »ušlo«, kakor pravimo. Tako nam je v roke prišel peti del učbenika v slovenskem jeziku za otroke osnovnošolskega obdobja v tujini MOJA DOMOVINA SFRJ, ki ga je izdal Zavod SR Slovenije za šolstvo junija letos, oblikovala pa profesorica MARIJA JALEN, ki je bila avtorica tudi tretjega in četrtega dela.

Nič nenavadnega boste rekli, pa vendarle je učbenik nekaj posebnega, saj v njem nastopajo učenci slovenskih osnovnih šol kot neke vrste soavtorji, med njimi tudi nekaj učencev osnovnih šol jeseniške in radovljiške občine. Ker so ti učenci v glavnem tudi dopisniki našega Železarja, iz katerega je avtorica uporabila precej prispevkov in bralci našega glasila je tudi prav, da jih predstavimo, čeprav so nekateri že zapustili osnovnošolske klopi in si nabirajo znanje in vednosti v usmerjenem izobraževanju. Navajamo prispevke in avtorje kot so navedeni in si sledijo v učbeniku:

— **Ekskurzija v naše glavno mesto**, Peter, 13 let, osnovna šola Karavanških kurirjev NOB Koroška Bela;

— **Kaj mi pomeni domovina**, Gregor, 15 let, osnovna šola prof. dr. Josipa Plemlja Bled;

— **Koledva v Kropi** (iz Železarja); — **Naša šola — naše delovno in kulturno področje**, mladi zadržniki osnovne šole Gorenjskega odreda Žirovnica;

— **Mladi tehniki v tovarni verig v Lescah**, Branko in Andrej, 14 let, osnovna šola Karavanških kurirjev NOB Koroška Bela;

— **Obrambni dan šole**, Melita in Jože, 14 let, osnovna šola prof. dr. Josipa Plemlja Bled;

— **Kaj bo dobrega**, člani novinarskega krožka osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice;

— **Pa je vendar sreča biti mlad, biti mlad in poln nad**, Maja, 14 let, osnovna šola prof. dr. Josip Plemelj Bled;

— **Praznovali smo dan žena in naših mater**, Maja, 14 let, osnovna šola Gorenjskega odreda Žirovnica;

— **Portret naše Micke**, Manuela, 15 let, literarni krožek osnovne šole 16. december Mojstrana;

— **Kako sem kupal oglje v tihih gozdovih Radovne**, Jure, 13 let, osnovna šola 16. december Mojstrana;

— **Obisk v hladni valjarni**, Bela, člani novinarskega krožka osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice;

— **Zbiralec starega papirja**, Gregor, literarni krožek osnovne šole Karavanških kurirjev NOB Koroška Bela.

Nismo poklicani, da ocenjujemo učbenik, vendar moramo reči, da je zelo kvaliteten in da s skrbno izbranimi besedili in slikami, tudi barvnimi, mladim Slovincem v tujini, osnovnošolcem, predstavlja in približuje našo domovino. Naj izdamo, da je avtorica učbenika prof. Marija Jalen naša domačinka in da je uredniku našega glasila sporočila, da rada prebira Železarja, ki prinaša marsikaj zanimivega in da je iz njega uporabila marsikak prispevek ali idejo pri oblikovanju učbenika. K temu so pripomogli tudi mladi dopisniki Železarja, predvsem učenci osnovnih šol, ki bodo prav gotovo ob spodbudah in pomoči svojih mentorjev tudi v bodoče ostali zvesti Železarju.

ČESTITAMO

TATJANI KOŠIR, delavki v TOZD Remontne delavnice — obrat RTA, iskreno čestitamo za prejeto nagrado sklada Staneta Severja za leto 1985, kakor tudi PAVLETU TORKARJU iz iste TOZD za prejeto največje občinsko priznanje za kulturo — Čufarjevo plaketo.

Komisija za kulturo pri IO konferenci sindikata Železarne Jesenice.

Na slovesnosti ob otvoritvi osme »interclub« razstave fotografij je nastopil instrumentalni trio: Franc Čelesnik — violina, Barbara Mikula — flauta in Maja Komel — klavir. (foto B. Blenkuš)

PRIPRAVE NA XII. MEDNARODNI FESTIVAL AMATERSKEGA FILMA

Pred tednom dni se je že sestel organizacijski odbor za pripravo XII. mednarodnega festivala amaterskega filma, ki bo v letu 1985 potekal v dneh od 15. do 21. aprila, po že ustaljenem programu: 15., 16. in 17. aprila žiriranje filmov, 18. aprila predvajanje izbranih filmov za šolsko mladino in 19., 20. in 21. predvajanje najboljših in nagrajenih filmov za javnost. Festival bo posvečen 40-letnici osvoboditve in 20-letnici delovanja filmske skupine ODEON Jesenice.

Organizacijski odbor, ki že pripravlja razpis v treh jezikih, bo tega že po novem letu razposlal 110 naslovnikov 27 državah in več kot 70 naslovnikom v Jugoslaviji. Glede na to, da je jeseniški festival član IAAFF — International association of amateur film festivals, mednarodnega združenja amaterskih filmskih festivalov, organizacijski odbor pričakuje še pomembno večjo udeležbo, kot je bila v letošnjem letu, ko so iz trinaestih držav prejeli 47 filmov iz 31 klubov, poleg 87 filmov iz 29 klubov iz vseh jugoslovanskih republik.

Tako kot je že v navadi, bo vsak film, ki bo prikazan na festivalu, prejel posebno diplomu, najboljši dokumentarni, igrani, animirani in žanrski pa zlato, srebrno in bronasto plaketo »železar«. Računajo pa tudi, da bo tudi Planinska zveza Slovenije, tako kot doslej, za najboljše planinske filme podelila zlato, srebrno in bronasto plaketo »Triglav«. Zlate plakete »železar« bodo podeljene tudi za najboljše idejo, režijo, kamero in montažo. Najboljši avtor bo dobil prehodno nagrado »Grand prix« — kip livarja, darilo delavcev TOZD Ljvarna, klub z najboljšo selekcijo pa umetniško sliko, ki jo podeljujeta li-

kovni klub DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice in Zveza kulturnih organizacij Jesenice.

Organizacijskemu odboru je že v letošnjem letu uspelo, da so v Cankarjevem domu v Ljubljani izvedli eno predvajanje izbranih filmov festivala, za prihodnje leto pa računajo, da bodo izbranim filmom jeseniškega festivala namenili več večerov oziroma prikazov.

Ta čas si organizacijski odbor prizadeva, da bi glede na vedno večjo mednarodno razsežnost festivala pridobil k sodelovanju tudi eno od turistično gostinskih organizacij v občini za turistične aranžmaje udeležencev in da bi glede na številne mednarodne prireditve v občini (Planica, pokal Vitranc, svetovni pokal, mednarodne hokejske tekme idr.) z združenimi močmi in denarjem nabavili ustrezne zastave drugih držav, za katere je treba ob izposojanju v Ljubljani plačati precejšnjo najemnino.

Vsekakor lahko ugotovimo, da mednarodni festival amaterskega filma na Jesenicah dobiva vedno večje razsežnosti in da poleg velike kulturne manifestacije dobiva vedno večji pomen v turističnem pogledu.

PO POTEH KULTURNE DEDIŠČINE

Učenci petih in šestih razredov osnovne šole bratov Žvan Gorje smo se napotili po »poteh kulturne dediščine«, na kateri sta nas spremljali dve učenci žirovniške osnovne šole. Kaj smo videli in spoznali na tej poti?

Cerkev sv. Martina v Mostah je iz 1430. leta. Okoli cerkve je staroslovanska nekropola, ki je bila odkrita pred prvo svetovno vojno. Ko so leta 1969 gradili novo cesto, so odkrili tri poznoantične grobove in tri delce večje rimske stavbe iz apnenca.

V Mostah je 1. julija 1942. leta padlo 28 talcev, ki jih je nemški okupator pripeljal iz begunjskih zaporov. Devetindvajseti, Karel Perdiš-Zar, je skočil čez škarko in se prebil v jeliške gozdove. V spomin na ta dogodek 1. julija Žirovničani praznujejo svoj krajevni praznik.

Iz doline Završnice se lahko povzpne na osamel vršac v predgorju Stola na Ajdno (1048 m), ki se dviga visoko nad zaselkom Potoki. Tu že nekaj let tečejo sistematična arheološka izkopavanja. Arheološke najdbe z Ajdne nad Potoki so razstavljene v šoli v Žirovnici.

Žirovnica je največje naselje v krajevni skupnosti. Stari del vasi se

naslanja na prve vzpetine nizkega dela Peči-Lipja. V tem delu je obnovljena vaška gostilna pri Trebušniku. Trebušnika, nekdanjega lastnika gostilne in trgovca s konji, je slikovito upodobil Janko Mlakar v delu Gospod Trebušnik. Nasproti te gostilne je rojstna hiša Prešernove matere Marije Svetine. Le nekaj deset metrov naprej je rojstna hiša Prešernovega prijatelja Matija Čopa, ki se je rodil 26. januarja 1797. leta. Bil je velikan učenosti.

Na zelenici pred osnovno šolo je »aleja naših slavnih rojakov«: poprsni kipi Prešerna, Čopa, Finžgarja, Jalna in Janša. Prostor pred Marijino cerkvijo na Breznici krasi spomenik padlim v prvi svetovni vojni, delo arhitekta Jožeta Plečnika.

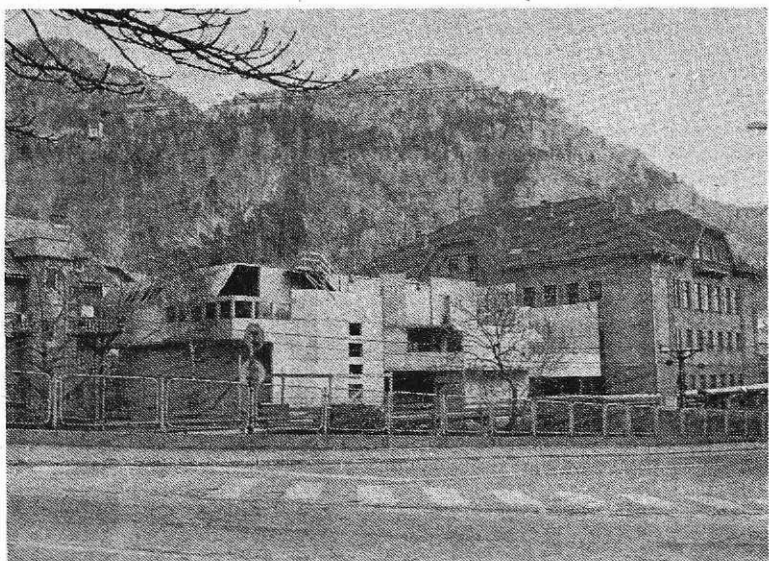
Na Breznici se je 20. maja 1734. leta rodil Anton Janša, prvi učitelj čebelarstva na Dunaju.

Franc Saleški Finžgar se je rodil 9. februarja 1871. leta v vasi Doslovče. Finžgar je bil ljudski pisatelj. Njegova starša sta bila kajzarja in ta kajza, Finžgarjeva rojstna hiša, je danes kulturno-etnografski spomenik.

Janez Jalen se je rodil 26. maja leta 1891 na Rodinah. Bil je slovenski pisatelj. Oče je bil razgledan človek. Njegova pripovedovanja so bila mlademu Jalu prva pisateljska šola. Društvo slovenskih pisateljev je leta 1971 odkrilo spominsko ploščo na njegovi hiši.

Vrba je lep primer gručaste vasi s staro vaško lipo, okoli katere stoji 16 kamnov. Na njih so posedali gospodarji. Na gričku na Prešernovo domačijo stoji cerkev sv. Marka, poslikana je s freskami iz 15. stoletja. Dr. France Prešeren, ki se je rodil v tej vasi 3. decembra 1800. v kmečki družini, je največji pesnik slovenskega naroda.

Odpravite se tudi vi na to pot! Manca Vidic in Mojca Guzelj, 6.r. OŠ bratov Žvan-Gorje

Nov pogled na stavbo amaterskega gledališča Tone Čufar (foto I. Kučina)

TATJANI KOŠIR NAGRADA SKLADA STANETA SEVERJA

Prijatli, obrodile so trte vince nam sladko,
ki nam oživlja žile, srce razjasni in oko...

... mehko in toplo je zazvenel glas pokojnega Staneta Severja v polni dvorani loškega odra v Škofji Loki. Začela se je vsakoletna slavnostna podelitev nagrad sklada Staneta Severja, prireditve, ki je namenjena vsem tistim, ki imajo radi gledališče in v spomin velikega prijatelja, igralca in človeka Staneta Severja, posredno pa tudi tistim, ki njegovo delo nadaljujejo in razdajajo sebe na gledaliških odrih.

Med šestimi nagrajenci je bila letos tudi delavka TOZD Remontne delavnice, igralka gledališča Tone Čufar Jesenice, Tatjana Košir.

Tovarniška sirena ji že dolgo vrsto let oznanja vsako jutro začetek delovnega dne v Železarni, takrat, ko njeni sovrstniki, poklicni igralci, še počivajo, ker so pač prejšnji večer imeli predstavo. Tudi Tatjana Košir je bila prejšnji večer Ofelija, Hermija, Bambo, Kate Delicias ali Nežka na odrskih deskah jeseniškega gledališča. Mogoče pa ni imela predstave, mogoče je bila »samo« štiri ure na vaji z željo, da bo njen delež pri predstavi, ki jo gledališniki pripravljajo, čim boljši. Tudi to drži, da je poleg tega, kar terja od nje delo v Železarni in delo v gledališču, še mati in žena, toda Tatjana je ena tistih redkih, ki to zmore. Težave in problemi, ki spremljajo njo, kot vse ostale, na delu v Železarni in doma,

ostanejo zunaj vrat gledališča. Zanj je gledališče oltar lepe slovenske besede, kamor težave nimajo vstopa.

Nagrada sklada Staneta Severja za leto 1985 za najboljšo amatersko stvaritev in dolgoletno delo je prav gotovo v pravih rokah. Trideset let dela je bilo potrebno za to: To ni nagrada in čast samo Tatjani Košir, to je priznanje jeseniškim gledališčnikom in Jesenicam. To je dokaz, da jeseniški gledališčniki delajo prav in da njihova pot sledi Linhartovi misli: EDEN DRUGEMU OGNJA DAJMO, saj taki ljudje, kot je Tatjana Košir, ne delajo tega zase, ampak za vse, ki vedo, da nam je bila kultura vselej potrebna in da jo bomo vsak dan bolj in bolj potrebovali.

PODELITEV LETOŠNJIH ČUFARJEVIH PLAKET Z RECITALOM PIANISTA ACIJA BERTONCLJA

V petek, 21. decembra, so v gledališki dvorani na Jesenicah z recitalom skladb Ludwiga van Beethovna v izvedbi pianista Acija BERTONCLJA, in sodelovanjem gledališke igralke, članice Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane Lenče Ferencakove, ki je z Beethovnovimi pismi in razmišljanji domiselno dopolnjevala izvedene skladbe, podelili letošnje Čufarjeve plakete, ki so jih prejeli: šolsko kulturno društvo Prešernov rod osnovne šole Gorenjskega odreda Žirovnica, Franc Dolinšek, Benjamin Gracer, Amalija Štern in Pavle Torkar.

Petinštridesetletni pianist, profesor Akademije za glasbo v Ljubljani, Aci Bertoneclj, je s svojim suverenum umetniškim in temperamentnim podajanjem Beethovnovih klavirskih skladb osvojil poslušalce, ki so dokaj solidno zasedli gledališko dvorano kljub nekoliko skromnejši reklami. Glasbo Ludwiga van Beethovna, osrednje osebnosti v glasbi XIX. stoletja, za katero je esejist Robert Haven Schauflyer zapisal, da jo je komponist najprej spremenil in razvil v obče človeško, slednjič pa jo zapustil kot nadčloveško, je pianist Aci Bertoneclj izvajal z velikim spoštovanjem in dostojno velikega skladatelja. Izpod prstov pianista smo dejansko občutili »melodijo kot čutno življenje poezije«, kakor je v svojih razmišljanjih o glasbi zapisal Beethoven sam.

Beethovnova težka glasbena govorica, predvsem iz zadnjega obdobja njegovega življenja, ki dela poslušalcem dosti preglavic, pa nam je postala mnogo bližja ob branju odlomkov iz pisem in razmišljanj skladatelja, ki jih je med posameznimi skladbami občuteno podala gledališka igralca Lenča Ferencakova. Hvaležnost za lep umetniški užitek so poslušalci spontano izražali ob vsaki skladbi iz zaključek »izsilili« še dve ponovitvi.

Ac Bertoneclj, ki je že nekajkrat koncentriral na Jesenicah, je Akademijo za glasbo končal v Ljubljani, s študijem pa nadaljeval na pariškem konzervatoriju in v Rimu. S samostojnimi koncerti ali v različnih komornih zasedbah je nastopal na različnih koncertnih odrih Evrope, Azije in Amerike. Za svojo umetniško dejavnost je dobil nagrado Prešernovega sklada, nagrado mesta Ljubljane in nagrado Društva slovenskih skladateljev. Posnel je tudi že nekaj plošč doma in v tujini.

Tudi Lenča Ferencakova je igralsko akademijo končala v Ljubljani in se kasneje izpopolnjevala v Rimu in Parizu. Dobila je študentsko Prešernovo nagrado in priznanje Viba filma, nagrajena pa je bila tudi v Italiji.

Ob podelitvi letošnjih plaket Tonea Čufarja je spregovoril predsednik skupščine Kulturne skupnosti Jesenice Janko Rabič, ki je skupaj s predsednikom žirije Bratom Škrlem tudi podelil letošnja občinska priznanja, ki so jih prejeli:

ŠOLSKO KULTURNO DRUŠTVO PREŠERNOV ROD OSNOVNE ŠOLE GORENJSKEGA ODREDA ŽIROVNICA

Šolsko kulturno društvo je bilo ustanovljeno leta 1976 kot oblika samoupravne organiziranosti učencev — članov kulturnih skupin v osnovni šoli Gorenjskega odreda Žirovnica. Kot prvo te vrste v jeseniški občini in na Gorenjskem je po začetnih nerazumljivih odporih okoliša do društva, kot najmnogičnejše baze ljubiteljskih dejavnosti, prav žirovniško društvo spodbudilo ustanavljanje podobnih kulturnih organizacij na mnogih šolah.

V okviru društva deluje vrsta uspešnih dejavnosti: trije pevski zbori, tri folklorne skupine, glasbena šola, dva Orffova orkestra, dramski in recitacijski krožek, likovni krožki, izjemno uspešne oblike ročne ustvarjalnosti (tapiserije, makrame, šiviljstvo), učenči izdajajo glasilo Prešernov rod, pripravljajo in vodijo oddaje na šolskem radiu Stol, sodelujejo v programih in tekmovanjih Glasbene mladine in tako naprej. Največje delo so mladi člani društva opravili pri ohranjanju kulturne dediščine v krajevni skupnosti Žirovnica, ki so jo slovenskemu prostoru predstavili s »potjo kulturne dediščine«. Založili so vodnik »po poti kulturne dediščine«, oblikovali zanimiv propagandni program, usposobili vrsto mladih vodičev, ki znajo popeljati po poti vse številnejše ekskurzije. Pred šolo so uredili alejo slavnih rojakov.

Prireditve, ki jih pripravljajo mladi kulturniki iz Žirovnice, so iz leta v leto kvalitetnejše. Vse pogostejše preučajo okvire kraja in se opazno vključujejo celo v republiške programe. Tako je bil program Orffovega orkestra dve leti vključen v ponudbo Glasbene mladine Slovenije, kulturne skupine so s skupnimi močmi pripravile nekaj odličnih programov ob

dnevu republike, dnevu JLA, dnevu žena, poseben kulturni dogodek pa so vsakoletni programi ob koncu šolskega leta z imenitnimi razstavami. Skupine veliko gostujejo v jeseniški in radovljiški občini, predstavile so se na avstrijskem Koroškem med zamejskimi vrstniki, večkrat jih srečamo v TV oddajah (Veseli tobogan, Pisani svet, Pedenžep ipd.).

Kontinuirano delo, ki se vsa ta leta odvija v okviru SKD Prešernov rod, obeta tudi kvalitetno rast ostalih ljubiteljskih kulturnih skupin v kraju, predvsem pa dragocen prispevek k siceršnjemu kulturnemu življenju žirovskega okoliša.

FRANC DOLINŠEK

Prejemnik letošnje Čufarjeve plakete Franc Dolinšek je prišel na Jesenice leta 1937 in se zaposlil v takratni Kranjski industrijski družbi, oziroma današnji Železarni Jesenice, kjer je bil tudi upokojen. Po osvoboditvi se je kmalu po ustanovitvi priključil likovnemu klubu DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar. V njem neprekinjeno deluje prek 35 let. V tem času se je več kot 120 krat predstavil na skupinskih razstavah na Jesenicah in v različnih drugih krajih Slovenije in v zamejstvu. Dolej je imel tudi štiri samostojne razstave, med katerimi je dosegel posebno kvaliteto s svojimi tihotitji. Strokovna žirija je ob tej razstavi zapisala, da Franc Dolinšek sodi med oblikovno najbolj dognane slikarje tihotitij med slovenskimi samorastniki.

Poleg oblikovanja v oljni in akvarelni tehniki se je slikar zelo pogumno lotil tudi grafike in oblikoval serijo barvnih linorezov z motivi jeseniških jeklarjev in plavžarjev.

Uveljavil se je tudi kot oblikovalec panoramskih panojev našega gorskega sveta, ker je zelo dober risar in oblikovalec kompozicije. Tudi sicer je pri delu likovnega kluba DOLIK stalno prisoten. Zelo rad se udeležuje tudi slikarskih kolonij, v katerih izpopolnjuje svoj slikarski izraz.

BENJAMIN GRACER

Prosvetni delavec Benjamin Gracer se je takoj po prihodu v Kranjsko goro vključil v tamkajšnje in občinsko kulturno življenje. Preudarno, trajno in uspešno je njegovo pedagoško delo: vsa leta vodi in pospešuje kulturno dejavnost učencev, vodi literarni in dopisniški krožek, bdi nad zasnovno in urejanjem šolskega glasila Kekec in programa šolskega radia. Je predsednik — mentor lani ustanovljenega SKD Josip Vandot, preko katerega bo šola še uspešnejše kot doslej tvorila vlogo krajevnega kulturnega centra.

Kot recenzent je tovariš Gracer sodeloval pri berilih za 4. in 5. razred, pri delovnem zvezku za 3. razred in pri izboru tekstov za berilo, namenjeno madžarskemu jezikovnemu področju.

Tudi sam se ukvarja z literarnim snovanjem. Njegove prve pesmi so izšle v literarnem glasilu tolminskega učiteljskega Nove brazde. Literarne in strokovne prispevke objavlja v Železarni, v revijah Snovanja, Kaplje, Prostor in čas, Dialogi, Sodobna

pedagogika, Vzgoja in izobraževanje, Otroci in družina, Sodobnost, Nova mladika, Samorastniška beseda, Galeb in Mentor.

V zadnjem času se je posvetil ubujanju in zapisovanju ljudskih pripovedi in zgodb iz Gornjesavske doline. Uredil je Vandotove pesmi in zapise iz dnevnikov.

AMALIJA ŠTERN

Učiteljica Amalija Štern se je po prihodu v Žirovnico (leta 1957) takoj vključila v kulturno življenje kraja in šole. Z mnogimi idejami in prepričano kulturno prizadevnostjo je obogatila malone sleherni kulturni prireditel, s pobudami in predlogi pa dograjevala programske usmeritve v kulturi, izobraževanju in drugih družbenih dejavnostih.

V petindvajsetih letih, kolikor je vodila pevske zbornice na nižji stopnji osnovne šole v Žirovnici, je popeljala v svet glasbe mnoge mlade pevce in jim privzajala ljubezen in potrebo po lepem. Z zbori je bila reden gost občinskih srečanj pevskega zbora, kjer so njeni pevci navduševali s prisrčnostjo in izdelanim programom. Zato ni čudno, da so peli tudi za televizijo (Veseli tobogan, Pisani svet, reklame). Nagrajenka je več let vodila tudi mlade recitatorje in igralce ter zrežirala več krajših dramskih prizorov.

Več mandatnih obdobj je delovala v komisijah Zveze kulturnih organizacij Jesenice.

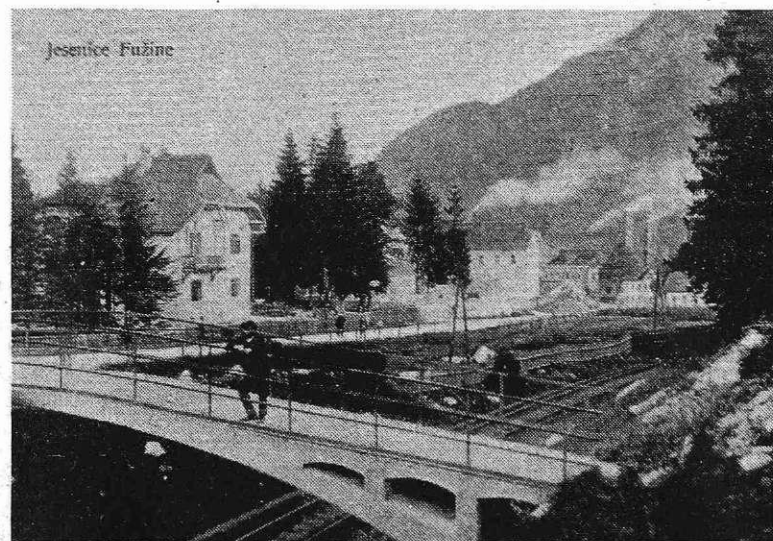
PAVLE TORKAR

Delo Pavla Torkarja sega daleč nazaj v prva povojna leta, ko je celih deset let aktivno delal v dramski skupini in pri lutkovnem odru delavsko prosvetnega društva Svoboda Tone Čufar na Jesenicah. Obe skupini sta v tistem obdobju sodili med najbolj aktivne na Gorenjskem.

Svoj poklic, s katerim si služi kruh v jeseniški Železarni, je združil z delom v gledališču Tone Čufar, kjer je več kot trideset let skrbi za odrsko razsvetljavo. V tem dolgem času je svojo sposobnost dokazoval pri 150 premierah in približno 1700 ponovitvah. S svojim znanjem in sposobnostjo je skrbel in še vedno skrbi za tehnično kar najbolj izdelano odrsko luč, njegov umetniški poslušal za tako delo pa je tisti, ki daje ton vsaki predstavi, saj je vselej skupaj z režiserjem in scenografom soustvarjalec vizuelnega dela vsake predstave. Njegov pristop k postavitvi odrske luči je korekten, z veliko mero razumevanja za dramsko ustvarjanje, kar so že večkrat potrdile nadvse pohvalne kritike na srečanjih gledaliških skupin Slovenije in Jugoslavije.

Pavle Torkar je svojo ustvarjalnost pokazal tudi pri postavitvah luči pri različnih drugih prireditvah, kjer je z natančnim poslušanjem za pravo mero naredil tisto, kar oder sam ni mogel nuditi gledalcu. Svoje izkušnje in bogato gledališko znanje prenaša na mlajše kot mentor in svetovalec.

Poleg vsega dela, ki ga opravlja v gledališču Tone Čufar, pa je Pavel Torkar eden tistih, ki s svojo razsodnostjo pomaga pri umetniškem delu gledališča in je vsem generacijam igralcev in odrskih delavcev vzor resničnega prijatelja, delovnega tovariša in predvsem človeka, ki natančno ve, da nam je kultura vsak dan bolj potrebna.

Jesenice pred drugo svetovno vojno (arhiv tehničnega muzeja Železarne)

JOSIP VANDOT: ROŽA Z MUCNE GORE

Ob zaključku leta, v katerem se spominjamo 100-letnice rojstva in 40-letnice smrti slovenskega pisatelja Josipa VANDOTA, je pri založbi Mladinska knjiga izšel izbor sedmih njegovih pripovedi, katerih besedilo je iz prvih tiskov povzel in napisal uvodno besedo o Vandotu in njegovih zgodbah Stanko Šimenc. Spomin na Josipa Vandota pa v knjigi objavlja Marko Golar, sin slovenskega pisatelja Cvetka Golarja, ki je prijateljaval z Vandotom.

Stanko Šimenc, ki je izboru mladinskih povesti dal skupni naslov po najdaljši objavljeni povesti ROŽA Z MUCNE GORE, je pri izboru posegel po prvih tiskih Vandotovih povesti, pri čemer je opravil le nujne pravopisne spremembe. Dodal pa je razlago manj znanih besed in tistih, ki jih uporabljajo le v okolici Kranjske gore. Knjiga vsebuje naslednje povesti:

- POMLADNA BAJKA (objavljena v Vrtcu 1908, št. 5),
- ROŽA Z MUCNE GORE (Vrtec 1925—26, št. 1—10),
- DRVARČEK JURČEK. Pripovedka (Mladi junak 1929—30, št. 1—10),
- ANŽEK FRLANČEK V ŠOLI (Zvonček 1934—35, št. 1—2),
- TJADA (Mlado jutro 1937, št. 17),
- JERNEJEC IN ZAČARANI GOLOB (Koledar Nabaljalne zadruge uslužbencev državnih železnic 1936),
- POVEST O TREH BOROVCIH (Mlado jutro, št. 3).

Vandotove zgodbe, ki so predvsem namenjene otrokom okrog desetega leta starosti, se odigravajo v svetu okrog Kranjske gore, glavni junaki v zgodbah pa so radoživi in razboriti otroci iz borovških naselij.

Lep prispevek založbe Mladinska knjiga k letošnji 100. letnici Vandotovega rojstva in kvalitetno darilo mladim za novo leto. Knjigo je domiselno ilustrirala in opremila Irena Majcen, grafično pa uredila Vlasta Zagorski. Izšla je v nakladi 7000 izvodov.

Naj omenimo, da se Stanko Šimenc že nekaj časa ukvarja z Vandotovimi literarnimi deli. Leta 1981 je v št. 1—2 Ekrana objavil daljši sestavek pod naslovom Kekec v literaturi, s podnaslovom Vandotove zgodbe o Kekcu in Galetovi filmski Kekci. Ta sestavek pa je uporabil tudi v svoji knjigi Slovensko slovstvo v filmu, ki je izšla leta 1983 v Knjižnici Mestnega gledališča ljubljanskega 91.

IZŠLA JE ŠESTA KNJIGA JOŽETA VIDICA »KRIK V DRAGI«

V tem mesecu je pri založbi Borec v Ljubljani izšla knjiga Jožeta Vidica, našega rojaka iz Žirovnice, KRIK V DRAGI. To je njegova doslej že šesta knjiga. Prva knjiga je izšla pri isti založbi leta 1971 pod naslovom Beg iz morišča, ki je bila kmalu ponatisnjena. Sledile so knjige Zločin pri Lenartu, Po sledovih črne roke, Sedem krst za Ronkarjevo družino in Semen v Bistrici. Vse knjige so bile uspešnice, saj je bila knjiga Po sledovih črne roke natisnjena trikrat v skupni nakladi nad 20.000 izvodov, Sedem krst za Ronkarjevo družino pa v nakladi 15.800 izvodov.

Tako kot v vseh dosedanjih knjigah tudi v tej knjigi, ki obsega 400 strani s številnimi slikami, opisuje izključno samo resnične dogodke iz narodnoosvobodilne borbe, z natančnimi datumi in kraji in osebe s praviimi imeni. Knjiga vsebuje sedem poglavij: v prvem pisec razkriva nekatere doslej neznane dogodke o okupaciji Gorenjske, v drugem govori o prvih aretacijah na Gorenjskem in prvih izgnancih, sledi poglavje, po katerem nosi knjiga naslov in v katerem pisec opisuje ustrelitve vseh talcev na Slovenskem leta 1941, kdo so bile žrtve, kdaj, zakaj, kje in kako so jih ustrelili, kdo in kje jih je pokopal. Sledi poglavje, ki obravnava nekatere izdaje, izdajalce in koliko so bili plačani za svoje umazano delo. V tem poglavju je govora tudi o gestapovcu Druschkeju, o pričah in pričevanju ter o tem, koliko je resnice o Koritnekovih stranpotih.

Šesto poglavje avtor posveča 50 žrtvam, ki so bile februarja leta 1944 ustreljene v Škofji Loki in pri tem ne navaja suhoparnih podatkov, temveč je tragične usode povezal v zanimive pripovedi, kako so žrtve prispele na morišče. V sedmem, zadnjem poglavju pa Jože Vidic opisuje posledice preganjanja nemških priseljencev z Gorenjske.

Prav gotovo je tudi sedma knjiga Jožeta Vidica uspešnica, po kateri bodo bralci radi posegli. Čeprav avtor zase pravi, da ni pisatelj, ampak le zbiralec in zapisovalec spominov ljudi, ki so preživeli vojno vihar, je njegovo pisanje zanimivo in tekoče, ki bralca pritegne, da težko odloži knjigo za naslednji dan. Ob njegovih knjigah lahko le rečemo, da bi marsikaj že utonilo v pozabo, če ne bi bilo zapisano in opisano v njegovih knjigah, kajti prič je vsak dan manj. Dragocena pričevanja, zbrana v knjigi, pa imajo še toliko večjo težo in pomen.

Kot že rečeno, je avtor knjige naš rojak, rojen 20. oktobra 1926 v Žirovnici v enajstčlanski delavski družini. Več let, dokler se ni preselil v Ljubljano, je bil tudi redni sodelavec — dopisnik našega tednika Železar, kamor še vedno rad pošlje kakšen prispevek. Že več let tudi sodeluje z našo lokalno radijsko postajo Triglav, predvsem pri urejanju nedeljske oddaje »Mi pa nismo se uklonili«.

Avtorju iskreno čestitamo ob izidu njegove šeste knjige in mu želimo še veliko uspehov na tem področju, področju ohranjanja spominov iz našega najtežjega, hkrati pa najbolj svetlega obdobja naše zgodovine.

SEMINAR ZA MENTORJE FOTO DEJAVNOSTI

V soboto, 22. decembra, so se v Gorenji vasi nad Škofjo Loko zbrali na seminarju mentorji foto dejavnosti v krožkih v osnovnih šolah in v foto klubih, ki delajo z mladimi. Enodnevni seminar je pripravila komisija za fotografsko dejavnost pri Zvezi kulturnih organizacij Slovenije, seminar pa je vodil znani mednarodni mojster fotografije Vlastja Simončič.

Mentorji iz vse Slovenije so spoznali jugoslovanski model, ki je bolj znan v tujini kot v domovini. V Evropi poznamo dva modela, in sicer frankfurtski model in jugoslovanski model, ki je bil rojen 1972. leta prav v Gorenji vasi.

Mentorji so najprej pod strokovnim vodstvom Vlastje Simončiča teoretično spoznali več načinov modela, ki se tudi izdelujejo v več tehnikah. Tako obstaja tehnika, ki je izvedljiva na popolni svetlobi. To tehniko pa delimo v kemogram, ki se riše z razvijalcem ali fiksirjem, kemogram, ki se riše skupaj z razvijalcem in fiksirjem in starogram, ki se riše z voskom.

Naslednja tehnika je izvedljiva samo v temnici s pomočjo povečevalnika, in sicer je to fotogram, fotogram višje stopnje z dvojno osvetlitvijo ter lunogram, kjer drobne predmete po-

ložimo v negativno masko povečevalnika in s tem povečamo predmet.

Udeleženci seminarja so prvi del tehnike praktično izvedli v osnovni šoli Ivan Tavčar v Gorenji vasi, drugi del pa v temnici foto kluba Gorenja vas. Dogovorili so se tudi, da bodo prihodnje podobne seminarje organizirali po regijah, že naslednje leto pa naj bi pripravili prvo razstavo pionirske eksperimentalne fotografije v Sloveniji.

Analizirali so tudi prvo razstavo Pionirski foto '84 škofjeloške občine, na kateri so se predstavili s svojimi izdelki mladi fotografi iz Žirov, Železnikov, Škofje Loke in Gorenje vasi. Mentorji so se razšli z bogatimi spoznanji, ki jih bodo s pridom uporabljali v šolah in klubih.

A. Kerštan

NOVOLETNA PRODAJNA RAZSTAVA V ŠIVČEVI HIŠI V RADOVLJICI

V Šivčevi hiši bo do konca leta odprta razstava likovnih del trinajstih avtorjev iz radovljiške občine in gostje iz Ljubljane, kitajske slikarke Wang Huiqin.

Tradicionalna novoletna razstava v Radovljici naj bi obiskovalcem galerije omogočila nakup likovnega dela za novoletno darilo. Zato si galerija ves čas prizadeva, da bi vsak obiskovalec med ponujenimi eksponati našel nekaj, kar bi zadovoljevalo njegove potrebe in ustrezalo njegovim možnostim, hkrati pa zadoščalo težnjam po kvaliteti razstavišča samega. V večletnem prirejanju teh razstav so le-te bolj ali manj ustrezale začrtanim težnjam. Lansko leto je bilo celotno razstavno gradivo prvič žirirano, kar je prineslo poleg pomislekov in slabe volje kvalitetni premik. Žirija porabnih in okrasnih predmetov nikakor ni izločila, skušala pa je izbrati izmed njih najboljše. Letos je žirija odбирala dela tako šolanih likovnikov oziroma članov DSLU, kakor tudi študentov likovnih šol in avtorjev, ki so prepričani, da je likovno ustvarjanje njihov pravi poklic. Za izbor za razstavo je bila odločilna kvaliteta dela in ne ime avtorja, kar naj bi ostalo merilo tudi za naprej. Svoja dela na razstavi ponujajo:

ALOJZ ZORMAN — FOJŠ, ki se je že na lanskem razstavi predstavil s Črnim Petrom kot kvaliteten oblikovalec likovnih del za otroke. Ob letošnjem ponatisu je Črna Petra v mesecu decembru Društvo oblikovalcev Slovenije nagradilo kot delo meseca. Z dvojicami sorodnih, ne enakih elementov igralnih kart navaja igra otroka na opazovanje podobnosti med različnimi predmeti in pojavi, živa barvitost pa ga hkrati neprisiljeno uči sestavljanja barve.

Poleg igralnih kart je Alojz Zorman pripravil letos lično oblikovano in živahno poslikano puščico za male šolarje, plastificirano podlogo živih barv za male »slikarje« in tri pobarvanke v sitotisku: polzevo hišico, kokoško in slona. Pobarvanke so zelo primerne za skupinsko delo otrok in lahko služijo vzgojnovarstvenim ustanovam kot učni in vzgojni pripomočki.

BONI ČEH se predstavlja kot umetnik, ki se z enako lahkotnostjo in svežino izraža kot slikar, kipar ali oblikovalec. Platno ali papir, akril ali akvarel, kamen, les ali glina, »čista« umetnost ali poraben predmet, povsod je likovno dorečen in prisoten s svojo vitalno kreativnostjo. Na področju keramike so v letošnjem letu še posebna novost njegove na lončarskem kolovratu oblikovane posode inventivnih, porabnih in dekorativnih oblik.

ČRTOMIR FRELIH, študent na grafični specialki ALU v Ljubljani in nagrajenec letošnjega Prešernovega sklada Akademije, se predstavlja z originalnimi kolografijami, svojim izumom nove grafične tehnike, za katero je prejel nagrado. V Črtomiru Frelihu imamo umetnika, ki se s poglobljeno studioznostjo ukvarja s tehničnimi problemi slikarstva in grafike, nič manj pa se ne pogloblja v vsebinsko izraznost likovnega dela.

Predvsem grafik, se avtor predstavlja tudi s figuralno sliko ekspresionistične barvitosti, ki spominja na znamenitega francoskega slikarja Henrija Matissa, hkrati pa je polna lastnega likovnega iskanja znotraj nove podobe in tehničnih novosti v kombinirani rabi različnih slikarskih tehnik in materialov.

Dve od svojih kolografij nam slikar nudi kot kvalitetni reprezentančni vizitki v sitotisku.

Slikar in grafik **MIHA DALLA VALLE**, domačin, ki že nekaj let živi v Mehiki, se predstavlja le z enim delom, ki prepričljivo dokazuje njegovo izčiščeno likovno govorico in spremljanje sodobnih tokov v likovni umetnosti. Medtem ko je lani presenetil z močno barvitostjo, ki je do tedaj v njegovem delu nismo poznali, je v letošnjem sitotisku barvno spet bolj zadržan.

Mihu Dalla Valleju notranje soroden, vsebinsko celo eruptivnejši, formalno pa za zdaj še manj dognan, je **KLEMEN RODMAN**, študent arhitekture, ki se ukvarja tudi s slikarstvom in še posebej z risbo. Obe razstavljeni sliki v kombinirani tehniki dajejo slutiti resnega in iščočega ustvarjalca znotraj najnovejših likovnih tokov.

ANTON PLEMELJ, slikar samorastnik in član DSLU, razstavlja risbe s tušem na steklo, ki učinkujejo plastično, hkrati ekspresivno in dekorativno. Z zanimivo poslikanimi prodniki, predvsem v obliki rib, ki sledijo obliki kamna in lahko služijo kot obtežniki, nam slikar ponuja

poraben likovno oblikovan predmet.

BRANE MRAK, arhitekt, zaposlen kot oblikovalec v Elanu v Begunjah, je v risbi s tušem fantazijsko razgiban nemiren ustvarjalec, v barvitom Urbanem sladoledu, sliki na platno, išče vzporednice med arhitekturo in slikarstvom, reliefi iz ebonovine pa poudarjajo njegovo realistično risbo in tehnično spretnost rezbarjenja v trdem materialu. Različnost izrazov je bodisi iskanje sebi najustrežnejšega izraza bodisi »testiranje« publike.

Kar pet razstavljalok: svobodna umetnica **Melita Vovk**, absolventka ALU v Ljubljani **Andreja Čufer**, likovna pedagoginja **Metka Vovk-Mausner**, oblikovalka **Ana Marija Kovač**, samorastnica **Irena Lelja** in študentka Filozofske fakultete v Ljubljani **Julijana Bertonec** se na letošnji razstavi predstavljajo z uporabnimi likovnimi predmeti. Melita Vovk razstavlja usnjena znamenja za knjige z risbo blejskih kočijazev v zlatem tisku, Andreja Čufer se predstavlja z obesi in broškami v keramiki, Ana Marija Kovač ima na razstavi plastične broške z zalitimi barvnimi kolaži oziroma jesenskimi listi in vizitke v sitotisku, Metka Vovk-Mausner razstavlja originalne vizitke v akvarelu in pastelu, Irena

Lelja tiskane vizitke z značilnim žensko-ekspresivnim lepim obrazom in skicozno sliko ženskega obraza, Julijana Bertonec pa s cvetličnimi motivi na steklu.

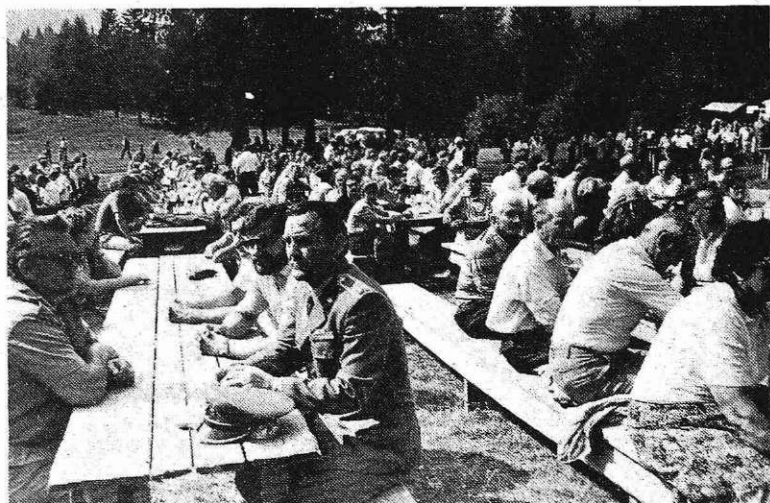
O kitajski slikarki **WANG HUIQIN** smo pisali ob njeni razstavi v Šivčevi hiši letos jeseni. Na novoletni razstavi privlači predvsem s svojim liričnim izrazom in drugačnostjo slikanja, ki je pogojeno v razvoju klasičnega kitajskega slikarstva, zraslega iz kaligrafije.

Ob otvoritvi razstave sta pedagoga Glasbene šole v Radovljici **KLEMEN RAMOVŠ**, ustanovitelj poletne glasbene akademije za staro glasbo v Radovljici, in **MAJA GOGALA**, flautistka, pripravila kvaliteten koncert na kljunasti in prečni flauti, ki je v veliki meri prispeval k polni zasedbi galerije.

Radovljiško občinstvo si koncertov želi. Čeprav kratki koncertni programi ob otvoritvah razstav ne morejo nadomestiti celovečernih koncertov, si galerija in njeni obiskovalci podobnih povezav v prihodnje še želijo.

Ves čas do konca razstave (do 31. decembra do 12. ure) so najmlajši obiskovalci vabljeni, da v galeriji sodelujejo pri barvanju polžka, kokoške in slona in s tem pomagajo pri preizkušanju likovne in vzgojne vrednosti Zormanovih pobarvank.

Maruša Avguštin

Iz letošnjega srečanja delavcev — borcev NOV SOZD Slovenske železarne

ZANIMIVOSTI IZ NAŠIH KRAJEV: MAČEK PROTI TURKOM

V tistih burnih časih, ko so deželo Kranjsko strahovali krvoločni Turki, ni bilo prizaneseno niti vaščanom Rateč v Gornjesavski dolini. Da, tudi v Rateče so rdečehlačniki večkrat prilomastili in gorje tistemu, ki so ga prestregli. Milosti hlapci polmeseca niso poznali.

Da so tudi v Rateče res prihajali Turki, dokazuje tudi obrambni zid, ki še danes obdaja vaško cerkev na nizki vzpetini. V tem taboru so se okoličani skrivali pred turškimi krvoločniki. Žal pa za vse okoličane za varnimi zidovi ni bilo prostora. Zato so se prenekeateri v času nevarnosti zatekali tudi v naravna zaklonišča v dolini Planice. Marsikdo, ki je hodil po tej lepi dolini in se razgledoval po gorskih vršacih, je lahko v skalovju opazil votline. In prav v teh votlinah so se najverjetneje skrivali Ratečani, dokler turška nevarnost ni minila.

In davno tega so vaščani Rateč spet zaslutili, da po Gornjesavski dolini prihajajo Turki. Kolikor so jih noge nesle, so pobegnili v cerkveni tabor, nekateri pa v naravne votline v pečevju. Neka hroma starka iz vasi pa seveda ni bila sposobna za beg in se je s težavo splazila in skrila v kleti domače hiše. S seboj je vzela tudi svojega ljubljence — črnega mačka.

Turki so pridrveli v vas, kjer pa seveda niso našli nobenega človeka. Pričeli so brskati in iskati po hišah. Bili so tako natančni, da niso spregledali niti kleti, v kateri se je skrivala starka. Nekaj rdečehlačnikov pridrvi v klet in začne iskati med ropotijo. Starki, ki se je skrila, kljub temu pa bi jo Turki gotovo odkrili, saj so iskali zelo natančno, se je nadomoma porodila pametna misel. Spustila je svojega mačka proti Turkom. Maček in to še celo črn je prekrizal pot Turkom. Može se se seveda hudo prestrašili, saj so v svoji praznovernosti trdno verovali, da črni mački prinašajo nesrečo. In to še posebno, če ti prekrizajo pot. Nak, so si mislili Turki, prek prekrizane poti pa ne. In urno so jo ubrali iz kleti, da so komaj drug drugega dohajali, zahajali konje in odjezdili.

V veliki paniki in zmedenosti pa so celo pozabili nekaj konj. Priložnost pa je izrabila starka. S težavo se je privlekla iz kleti, se skobacala

na enega od konj in odjezdila proti Planici. Bila je vesela, da vaščanom čimprej pove novico, kako je ugnala hude Turke in kako so jo v strahu pobrisali iz vasi. Že od daleč je začela vpiti in kriliti z rokami. Vaščani v skalovju so se prestrašili in začeli begati po skalah. Prepričani so namreč bili, da jim starka prinaša novico, da v dolino prihajajo Turki, ki so »izvohali« njihova skrivališča. V brezglavem begu po skalovju se je precej vaščanov poškodovalo in tudi brez smrtnih žrtev ni šlo.

Krvoločnih Turkov v Dolino že zdavnaj ni več. Vendar pa med prebivalstvom še vedno živi izročilo, kako je prebrisana starka speljala Turke v »kozji rog«. Žal pa je zaradi vse se le novice, ki jo je hotela čimprej sporočiti vaščanom, mnoge prebivalce Rateč pahnila v nesrečo.

A. Kerštan

Rateška cerkev z obrambnim zidom (foto A. Kerštanj)

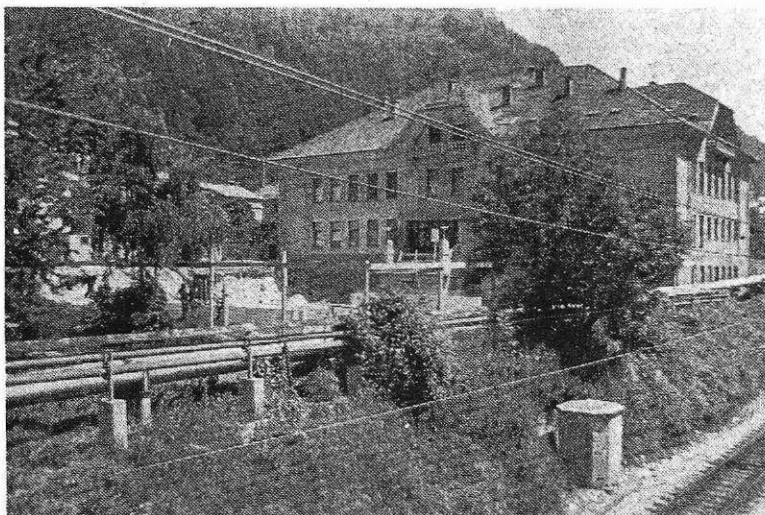
TEČAJI DELAVSKÉ UNIVERZE

VIZ-TOZD Delavska univerza Viktor Stražišar Jesenice, Trg Toneta Čufarja 1, telefon 81-072, vabi delovne ljudi in občane k vpisu v:

- tečaje tujih jezikov**
 - nemščine (začetni in nadaljevalni),
 - angleščine (začetni in nadaljevalni),
 - angleščine za predšolske in šolske otroke (tri stopnje),
 - specializirane jezikovne tečaje nemščine, italijanščine in angleščine za gostinske in trgovske delavce,
 - ruščine (začetni in nadaljevalni),
 - specializirane jezikovne tečaje za potrebe OZD.
- tečaje za prosti čas**
 - krojenja in šivanja (začetni in nadaljevalni), (šivalnica je opremljena z novimi stroji),
 - gospodinjstva in kuhanja.
- tečaje izpopolnjevanja za delo**
 - strojepisje (začetni in nadaljevalni),
 - za skladiščne delavce,
 - za tajnice in druge administrativne delavce,
 - za varstvo pri delu.
- osnovna šola za odrasle**
 - vpis od 1. do 8. razreda osnovne šole za odrasle,
 - pričetek pouka v oddelku od 1.-4. razreda bo 8. januarja 1985, v 5. in 6. razred za odrasle pa 3. januarja 1985,
 - šolanje je brezplačno, razen učbenikov.

Pričetek teh oblik izobraževanja in izpopolnjevanja bo v januarju in februarju 1985. leta.

Prijave sprejemamo osebno, pisno ali po telefonu na Delavski univerzi Viktor Stražišar Jesenice.

Začetek gradnje nove jeseniške kino dvorane (samo še spomin)

Kranjska gora v pričakovanju snega pred dobrim mesecem (foto B. Blenkuš)

ŠOLSKE ŠALE

URA GLASBE: Monika je bila uprašena moške glasove. Vsa prestrašena vstane in začne po razredu »loviti« te moške glasove in jih našteva: »Bas... bariton... te-e-e-e... teran.«

Anka je morala opisati notno črtovje. Tovarš jo vpraša, iz kolikih črt je sestavljeno notno črtovje. Anka ni vedela odgovoriti, ko se kar naenkrat

odrešilno nasmehe (k temu je pripomogla njena soseda Nika) in reče: »Iz toliko črt, kolikor imamo papirja.«

URA SLOVENŠČINE: Obravnavali smo berilo o knjigi. Prišli smo do branja knjig pri kosilu. Pa vpraša tovarišica: »Zakaj ne smemo kositi in zraven brati knjige?« Vsi smo začeli naštevati, zakaj ne, ko se Matej oglasi: »Ker jo lahko pojemo!«

Nekateri fantje na naši šoli se že ponašajo z motorji. Nekega dne so se vozili po šolskem vrtu. Pa vpraša drugi dan tovariš Rada: »Kaj bi ti naredil, če bi se jaz in še nekateri moji prijatelji vozili z motorji po vašem vrtu. Rado se odreže: »Spustil bi psa!«

Mojca Kos, 6. b,
novinarski krožek
OŠ bratov Žvan Gorje

Tovarišica je v drugem razredu spraševala spoznavanje narave in družbe. Pred tablo je prišel Aleš. Tovarišica ga je vprašala, kje dobimo plin za jeklenke. Aleš, ki je navadno vedno kaj neumnega znil, se je ob tem vprašanju zresnil in kot iz topa odgovoril: »Plin dobivamo iz gnojne jame.«

Manca Vidic, 6. b,
novinarski krožek
OŠ bratov Žvan Gorje

UTRINKI OB OSMIH DESETLETJIH TELOVADNE DEJAVNOSTI NA JESENICAH

Razvoj telovadne dejavnosti ima na Jesenicah osemdesetletno tradicijo, v svojem prvem obdobju pa je tesno povezan z ustanovitvijo in delovanjem Sokola. Narodnooslobodilni značaj Sokola je že sredi 19. stoletja nastopil proti nemškemu krogu, ki so ustanavljali svoja »turnerska« telovadna društva. Slovensko sokolsko gibanje je doživelo preporod s prihodom dr. Viktorja Murnika v ljubljanski Sokol, ki je po vzoru Tyrsevega telovadnega gibanja na Češkem začel uveljavljati načela sistematike v telovadbi.

Gorenjskemu Sokolu se je leta 1904 pridružil jeseniški Sokol kot protitež nemškemu kapitalu in njegovemu »turnerskemu« telovadnemu društvu, katerega pobudnik je bila Kranjska industrijska družba. Že kmalu po sokolskem zletu 16. in 17. julija 1904 v Ljubljani je imel oktobra 1904 v Ferjanovi gostilni na Savi ustanovni zbor tudi jeseniški Sokol. Kljub napadom jeseniških »turnerjev« je že konec oktobra društvo štelu 100 članov, od tega 70 telovadcev. Za prvega starosta so člani izvolili Franca Bokala, za načelnika pa Matevža Ravnika.

Matija Sušnik v svojih spominih (1954) omenja dr. Janka Pretnarja, ki da je »vzbudil pri mladih ljudeh zavest, da so telesne vaje temelj sokolskega dela, pri tem pa le sredstvo k vzgoji naroda, da bi bil telesno in duševno zdrav, npravnstveno popoln in krepak«.

Kljub nasprotovanjem klerikalne stranke se je pri Sokolu začel zbirati številni telovadni naraščaj. Svoje prostore so imeli sprva v gostilni Nandeta Ferjana na Savi, vendar pa je telovadnica kmalu postala premajhna za vse številnejše telovadce in naraščaj. Telovadci so vadili trikrat na teden pod vodstvom Bojana Drenika iz Ljubljane, ki je kmalu vzgojil vrsto dobrih telovadcev.

5. avgusta 1906 je imel jeseniški Sokol prvi telovadni nastop na Ferjanovem vrhu. Nastopajoči so prikazali proste vaje in vaje na orodju. V začetku so se kar vrstili izleti od Mojstrane do Begun in Bleda; s tem se je širila ideja Sokola, ki je spodbudila ustanavljanje manjših društev.

Gorenjska sokolska župa je prirejala gorenjske sokolske izlete, ki so se zvrstili leta 1909 v Trzinu, 1910 na Jesenicah, 1911 v Škofji Loki, 1912 na Bledu, 1913 v Radovljici in 1914 v Kranju. Na Jesenicah je bil že leta 1905 tudi zvezni zlet, na katerem je nastopilo kar 300 nastopajočih. Prav ta zlet je zaostril klerikalno-liberalne odnose, saj je imelo prav v času sokolskega zleta občni zbor katoliško strokovno društvo Kranjske industrijske družbe.

Leta 1909 je društvo ostalo brez telovadnice, vendar je posestnik in trgovec Anton Treven podaril društvu zemljišče, poštar in posestnik Anton Schrey pa veliko lopo, ki so jo preuredili v telovadnico. Želja po izgradnji novega doma s telovadnico se je uresničila šele dvajset let pozneje.

Telovadna dejavnost jeseniškega Sokola je dala pred prvo svetovno vojno vrsto odličnih tekmovalcev. Starosta in telovadni vaditelj v Sokolu je v svojih spominih leta 1954 opisal nekaj najboljših telovadcev jeseniškega Sokola. Vinko Rabič je poleg Vinka Pristova sodeloval na mednarodnih tekmah v Luxemburgu, Torinu in Parizu. Miha Artelj, ki je bil eden od ustanoviteljev Sokola, je »izgledal kot zvonic sredi vasi«. V boju s »turnerji« leta 1904 pa si je med njimi nakopal tako sovraštvo, da so se ga lotili v Podrožici, vendar je »on udrihal z dežnikom po njih in ga na enem izmed njih celo zlomil.« Karl Ažman je bil telovadni vaditelj in odlični »na konju na šir z ročaji, na bradlji in na krogih«. Silvester Boštele je bil pet let načelnik, Vinko Pristov pa je bil med prvimi telovadci, ki se je »v nekaj letih razvil v enega najboljših, najbolj drznih in telesno najlepše izoblikovanih telovadcev v Sloveniji«. Nastopal je na mednarodnih tekmah tako doma kot v tujini (Luxemburg, Torino, Pariz, Praga). Janko Pušelj, »čičar na finem vle-

ku, je bil razmeroma majhen, a silno močan mladenič. Z lahkoto je ob vleknem križu in ob napetih rokah dvigal stoje na vseh orodjih, na drevesnih vejah in na dimnikih... Bil je tudi odlični »borilec, ki je s svojimi jeklenimi rokami pritiskal na tla še tako težkega in močnega nasprotnika«. Kot telovadci so izstopali še Janko Ravnik, Branko Stegu, Franjo Vulič in Šimen Zmitnik, ki je bil vsestranski telovadec, pevec in gledališki igralec. Tako kot za vse najboljše je Marjan Sušnik tudi zanj napisal karakteristiko s kratkim življenjepisom. »Ko je bil novembra 1914. leta v Radovljici pregled vojaških obveznikov, je skočil v Kunstljem salonu na mizo, dvignil prst in zakričal: Slava Principu — Slava njegovim krogom!«

Ob desetletnici delovanja jeseniškega Sokola je bila 29. marca 1914 velika akademija s telovadnim, pevskim in tamburaškim nastopom. Že 7. junija so razvili tudi društveni prapor. Prva svetovna vojna in mobilizacija je prekinila delovanje

jeseniškega Sokola, telovadno orodje pa so člani spravili na nek skedenj.

Proti Sokolu pa je že leta 1906 začel s telovadbo tudi jeseniški Orel, ki je že po enem letu imel v svojih vrstah 40 telovadcev in 30 naraščajnikov. Načelnik je bil Maks Zen, vaditelji pa N. Bernard, J. Bertonec, Fr. Bertonec, A. Brezan in J. Klinar. Vadili so predvsem proste vaje in vaje na orodju.

Po razpustu socialdemokratskega kulturnoprosvetnega društva Vzajemnost je bilo leta 1913 ustanovljeno tudi telovadno-kulturno društvo Svoboda, vendar pa je njegova dejavnost prekinila prva svetovna vojna.

Po prvi svetovni vojni so svoja telovadna orodja ponovno postavili tako Svoboda kot Sokoli pa tudi Orli. Iz njihovega različnega svetovno-nazorskega in političnega prepričanja se je rodilo rivalstvo tudi v telovadbi.

(se nadaljuje)
Tone Konobelj

Pogled na Javornik in Koroško Belo (foto I. Kučina)

80 LET TELESNOKULTURNE DEJAVNOSTI NA JESENICAH

Minilo je osemdeset let od ustanovitve prvega slovenskega telovadnega društva na Jesenicah, oziroma od pričetka organizirane telesne vzgoje. Ta dolga doba je za seboj pustila mnoge sledi in imena ljudi, ki so se v tistih začetkih razdajali in garali, da so dosegli tisto ali pa še več, kar so videli pri telovadcih v sosednjih deželah, kjer so s to dejavnostjo pričeli že veliko let prej. A garaštvo in žrtvovanje ni posebnost le začetkov telesne vzgoje v naši dolini, temveč tudi poznejših generacij, ki so s samoodrekanjem, disciplino

in vsakodnevno vadbo ponesli ime železarskih Jesenic po svetu.

Še nekaj let po letu 1960 so bile članice in člani TVD Partizan Jesenice prisotni v državni reprezentanci. Olimpijske igre, svetovna in evropska prvenstva, razni nastopi doma in v tujini niso minili, ne da bi se člani jeseniškega telovadnega društva vrnili z nastopa z medaljo ali z vidnejšo uvrstitvijo.

Po letu šestdeset je zaradi modernejšega pristopa do treninga, večje zahtevnosti, predvsem pa, ker je prišlo do menjave generacije, prišlo do zatona te dejavnosti na Jesenicah. A ne za dolgo. Prizadevni amaterji v društvu, ki so se tudi strokovno izpopolnjevali, so z vztrajnim delom in v potokih znoja zopet postavili na noge gimnastiko, čeprav brez moških oddelkov. Vendar so tudi dekleta vsa kasnejša leta, vse do danes, vedno dostojno zastopale jeseniško gimnastiko v slovenskem in jugoslovanskem merilu.

V letu 1964 ustanovijo v društvu Partizan tudi judo sekcijo. Dvajset let dela fantov in deklet v belih kimoni je prineslo lepe uspehe železarskim Jesenicam. Osvajali so državna in republiška prvenstva, bili člani republiške in državne reprezentance, društvo pa so uspešno predstavljali tudi na turnirjih doma in v tujini.

Zadnja leta, ko se veliko časa namenja rekreaciji, so tudi v društvu Partizan na Jesenicah prisluhnili tem željam. Splošna telesna vzgoja in rekreacija sta privabila v društvo veliko mladih, pa tudi starejših. Razna rekreativna tekmovanja, izleti v naravo so njihovo delo še popestrili in obisk v telovadnici je iz leta v leto večji.

Danes šteje društvo skoraj štiristo članov, od najmlajših do najstarejših. Delo vseh treh sekcij: gimnastične, judo in splošne telesne vzgoje vodi skoraj trideset vodnic, vodnikov in trenerjev in članov uprave, ki skrbijo še za gospodarske in finančne zadeve društva.

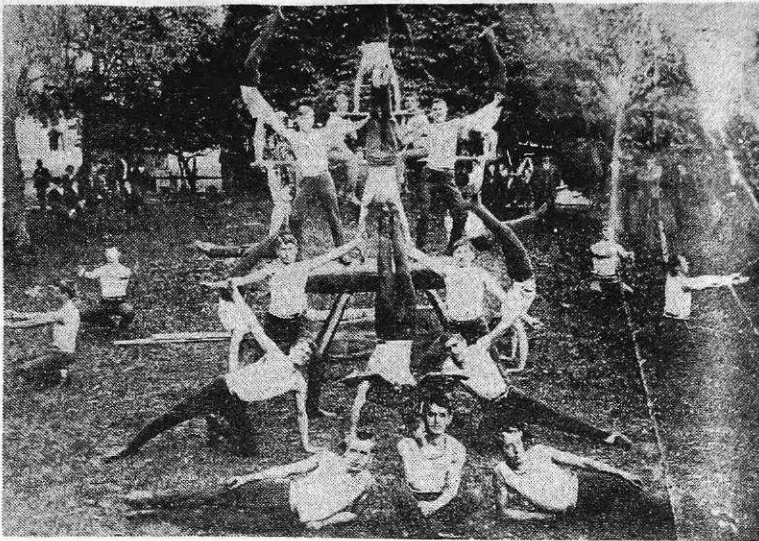
V soboto, 22. decembra, je društvo za telesno vzgojo in športno rekreacijo v domu Staneta Bokala priredilo telovadno akademijo. Z množično prireditvijo so dostojno proslavili osemdesetletnico telesne vzgoje na Jesenicah, dvajsetletnico judo sekcije in dan JLA.

Nastopili so ciberni in cibernice s prikazom svoje dejavnosti, tri skupne pionirke z vajami s kolebnicami, obroči in z osnovami akrobatike, cibernice z vajo s trakovi, pionirji na prožni ponjavi in bradlji, mladinke na dvovišinski bradlji, telovadke z akrobatiko, članice z aerobnim plesom ter judoisti s prikazom moderne samoobrambe.

To je bil lep dokaz dejavnosti društva in obenem vabilo vsem tistim, ki bi se radi vključili v delo društva, da so vedno dobrodošli in da se v domu redno dogaja kaj novega.

Na telovadni akademiji je društvo prejelo tudi spominsko plaketo Partizana Slovenije za dolgoletno delo na telesno-vzgojnem področju. Po končani akademiji pa so se srečali skoraj vsi rodovi telovadcev in telovadk, ki so ponesli ime Jesenic daleč v svet. In spominov, lepih in težkih obremen, ta večer ni manjkalo. Zopet so bili vsi skupaj kot ena sama, velika družina, tako kot včasih.

Društvo za telesno vzgojo in športno rekreacijo Partizan Jesenice se ob tej priložnosti zahvaljuje tehničnemu muzeju Železarne Jesenice za zbrano zgodovinsko gradivo in postavitev razstave v avli društva in BEGESEVI mami z Blejske Dobrave, ki je za pionirke in cibernice brezplačno sešila bluze in krila.

Nastop telovadnega društva Sokol na Ferjanovem vrhu leta 1905

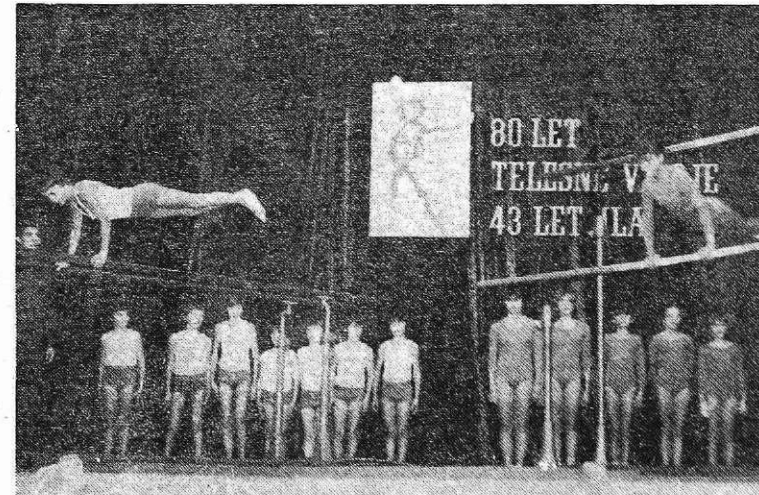
Naraščaj telovadcev Sokola 1914 (v sredi vaditelj Matija Sušnik)

Člani in naraščaj društva Orel pred prvo svetovno vojno

Z akademije DTVŠR Partizan Jesenice ob 80-letnici prvega slovenskega telovadnega društva na Jesenicah in ob dnevu JLA (foto L. Mesarič)

SKROMNO NA PIONIRSKEM POKALU SLOVENIJE

Letošnje tekmovanje za pionirski pokal Slovenije in pokal gimnastike je organiziralo TVD Partizan Ruše. Praznovanja so 65-letnico društva in se izkazali tudi kot dobri organizatorji v športni gimnastiki, kjer so šele vneti začetniki. Prebivalci Ruš so se prizadevno lotili izgradnje velike večnamenske telovadnice z gimnastično jamo, ki je dvakrat večja od jeseniške. Materialne pogoje so si ustvarili, zdaj jih čaka še vztrajno in naporno delo pri vzgoji telovadcev in telovadk.

Jeseniško gimnastiko so na pionirskem pokalu zastopale tri telovadke: Sandra Stefanovski, Borka Krejč in Sandra Možina. Žal zaradi poškodbe ni nastopila Irena Bertonec, ki je letos že lepo napredovala in ne zaostaja za Stefanovsko. Pričakovati je bilo, da bo najboljša Jeseničanka resno posegla v borbo za najvišja mesta in po kolajnah na posameznih orodjih. Žal ni bilo ne prvega ne drugega. Sandra je tekmovala izredno nerazpoložena in delala napake na vseh orodjih. Nekoliko jo opravičuje bolečina v kolenih, vendar to ne bi smel biti vzrok za premajhno borbenost.

V mnogobojni se je Stefanovska uvrstila na sedmo mesto in zaostala za zmagovalko Vesno Stare (LGZ) za cele tri točke, kar je presenetljivo veliko in za Sandro neuspeh. Tudi v finale se ni uvrstila na nobenem orodju. Druga Jeseničanka, Sandra Možina, je tekmovala dobro in se je uvrstila na deveto mesto. Zaradi svoje mladosti, stara je šele osem let, ima še veliko možnosti za lepe uvrstitve prihodnje leto. Bila je edina tekmovalka, ki se je iz druge selekcije uvrstila na izbirni tekmi med 16 najboljših telovadk — mlajših mladink. Najboljša je bila na gredi s peto oceno in na parterju z osmo oceno. Najtežje ji gre zdaj pri preskoku, kjer bo morala še veliko vaditi.

Borka Krejč je tekmovala po svojih

sposebnostih, osvojila na koncu 11. mesto, najbolje pa se je uvrstila na preskoku. Bila je deveta, čeprav je pri izvedbi premeta z vijakom 360 stopinj sedla in izgubila pol točke.

Pred telovadkami je zdaj trimesečni premor. Prvo tekmovanje v letu 1985 bo v Zagrebu za »pokal 8. marca«. Do takrat imajo dovolj časa, da bistveno popravijo slab vtis s pionirskega pokala. Za to pa bo treba veliko bolj vztrajno in prizadevno vaditi.

Med članicami je bila najboljša Ljubljanka Barbara Miklič, pred najboljšo obetajočo 11-letno Tino Matoh iz Zelene Jame. Barbara je osvojila tudi vse štiri zlate kolajne v finalnem tekmovanju.

Med pionirji je bil najboljši Aleš Janežič iz LGZ, ki po tekočem traku zmaguje na vseh tekmovanjih, osvojil pa je tudi štiri zlate kolajne na posameznih orodjih.

Članska konkurenca je bila brez najboljših hrvaških in vojvodinskih telovadcev slabša, kot bi se spodobilo za tako tekmovanje. Zmagal pa je zasluženo Mariborčan Brane Tripkovič, pred Ljubljancema Kuncičem in Kolmanom.

REZULTATI:
Pionirke: 1. Vesna Stare 35,10, 2. Slavica Martinovič 34,90, 3. Maja Ekert (vsi LGZ) 34,80, 7. Sandra Stefanovska 32,10, 9. Sandra Možina 29,35, 11. Borka Krejč (vse Jesenice) 28,20...

Pionirji: 1. Aleš Janežič (LGZ) 55,80, 2. J. Draksler (Mb) 54,55, 3. Matjaž Zobec (LGZ) 53,40...

Članice: 1. Barbara Miklič 36,70, 2. Tina Matoh (obe LGZ) 35,85, 3. Vlatka Puža (Zagreb) 35,50...

Člani: 1. Brane Tripkovič (Mb) 56,35, 2. Milan Kuncič 55,35, 3. Lojze Kolman (oba LGZ) 55,15...

L. M.

-tok

PRED 50. LETI SO V PUSTEM ROVTU IZROČILI NAMENU SMUČARSKI DOM SK BRATSTVO JESENICE

Morda ne bo narobe, če temu jubileju namenimo nekaj vrstic. Hkrati pa se bomo spomnili nekdanjih delovnih športnih delavcev in uspešnih športnikov našega železarskega revirja. Znano je, da je bilo na Jesenicah v obdobju med obema vojnama telesnovzgojno in športno delovanje zelo razgibano in uspešno. Posebno so se izkazali smučarji. Tedaj je bilo hudih in mrzlih zim z debelo snežno odejo kar dovolj.

Delovali so trije močni smučarski kolektivi. V TK Skala in ASK Gorenje so gojili alpske discipline. Iz njihovih vrst se je oblikovala znana in uspešna garda državne reprezentance v alpskem smučanju: Ciril Praček, Hubert Heim, Franci Čop, Emil Žnidar, Jože Bertonec in drugi. Pri SK Bratstvo so gojili vse smučarske discipline, vendar pa so bili uspešnejši v klasičnih disciplinah, smučarskih tekih in skokih. France Smolej, Jože Knific, Tone Razinger, Tone Pogačnik in drugi so bili dolga leta udarna moč naše državne reprezentance. Pri tedanjem Bratstvu tudi mladih talentov ni manjkalo. V alpskem smučanju so mnogo obetali Ivan Ropret, v smučarskih skokih Leon Bukovnik, Joža Langus in Berti Brun, v klasičnem pa so se izkazali: Lojze Razinger, Stanko Kordež, Drago Knific, Tone Strumbej in drugi.

Za razvoj alpskega smučanja imajo za sluge tudi smučarske postojanke v Karavankah. Skalaši so domovali v koči na Rožci, Bratstvarji na Pustem rovtu, »Gorenjci« pa so imeli najkrajšo pot v Črni vrh, v svojo kočjo, ki je edina ostala še do dandanašnjih dni. Na ta oddaljena smučišča je bilo treba pešati. Alpski smučarji so sami pripravljali in urejali smučišče za vadbo. Seveda so jim pri tem pomagali njihovi prijatelji in smučarski delavci. Toda najprej »siht« v tovarni ali drugod, potem pa naporna vadba, vsak dan, mesece in leta. Za take napore je bila včasih tudi železna volja premalo. Toda taka zagnanost je obstajala in se zadrževala v vseh treh jeseniških smučarskih in športnih kolektivih.

Pri SK Bratstvo velja omeniti posebnost glede sprejemanja novih članov. V pravih klubih so zapisali in tudi konkretno izvajali, da član kluba lahko postane vsakdo, ki je pripravljen sodelovati in prispevati k razvoju, napredku in ugledu kluba in je primernega ponašanja. Zato so uvedli šesttedenski kandidatski staž. O sprejemu novih članov so odločali na sejah upravnega odbora kluba.

Zaradi navedenega jubileja nekaj več pozornosti namenimo SK Bratstvo. Julija 1934. leta so praznovali petletnico delovanja kluba. Pripravili so športni dan z bogatim programom. Gostili so državne prve, nogometaše zagrebške Concordie, atlete ASK Primorje iz Ljubljane idr. Svoj jubilej so počastili tudi z delovno zmago: preuredili so nogometno igrišče, ga obrnili za 180 stopinj in uredili prvo atletsko tekališče na Jesenicah.

Komaj so si malo oddahnili, že so snovali nove akcije. Ze nekaj časa so ugotovljali, da je postala smučarska kočja na Pustem rovtu premajhna za številno športno družino Bratstva.

Ožje vodstvo kluba je že sredi leta 1934 natiho razmišljalo o pričetku gradnje smučarskega doma na Pustem rovtu. Ob prazni klubski blagajni je bila to pogumna in tvegana misel. Septembra so na seji upravnega odbora kluba razpravljali in se odločili o tej novogradnji. Pri glasovanju se je vzdržal samo eden, ostali so bili »za«. Treba pa je povedati, da si je glavno breme in odgovornost za to gradnjo naložil predsednik SK Bratstvo Lojze Božič. Najbolj neučakanih upnikov se je otepal z delnim plačilom iz svojega žepa. Drugi

vir financiranja gradnje je bilo notranje brezobrestno posojilo določenega števila članov, tretji, prevladujoči in pomembnejši vir pa je bilo prostovoljno delo članstva, ki je terjalo težke fizične napore. Po krvavih ramenskih odrgninah se je spoznavalo prostovoljce s Pustega rovtu.

Iz zapisnika UO SK Bratstvo iz leta 1934 povzemamo naslednje podatke o gradnji tega objekta:

— v smučarski dom je bilo vgrajenih 113 smrek ali 43 kub. metrov lesa, 13 kub. m smrekovih in drugih desk, 15 kub. m peska, 25 vreč cementa, poleg tega so porabili:

— 1.383 kg železnih izdelkov in 108 kosov stekla,

— opravljene so bile 103 vožnje s konjsko in volovsko vprego do Savskih jam,

— gradnja doma je trajala od 2. septembra do 23. decembra 1934, to je 18 tedaj ali 112 delovnih dni,

— pri gradnji je sodelovalo 41 članov, ki so opravili 1.080 prostovoljnih delovnih ur, za peš pot z Jesenic v Pusti rovt pa so porabili 900 ur.

To je sicer zelo kratek prikaz podatkov, vsak podatek pa je težko izmerljiva veličina, ki so se na zunaj in znotraj izrazile v novozgrajenem smučarskem domu. Njegova funkcionalnost je bila zelo racionalna. V spodnjih prostorih so bile tri sobe s po dvema pogradoma, kuhinja in jedilnica, v zgornjih prostorih pa dve sobi s po dvema pogradoma in skupno ležišče za 30 oseb.

Dom so izročili namenu za božične praznike pred 50. leti, zavarovali so ga tudi proti požaru v vrednosti 75.000 din, proti vplomu pa za 10.000 din.

Ko govorimo o tej novozgrajeni smučarski postojanki v Karavankah, ne mo-

remo mimo nekaterih najbolj požrtvovalnih graditeljev prostovoljcev, od katerih pa že dolgo nekaterih ni več med nami. Naj jih navedemo: Lojze Božič, pobudnik, prvi odgovorni in zaslužni nosilec zahtevne gradnje, njemu ob bok pa lahko prištejemo še: Janka Smoleja, Albina Sušnika, Lojza Benčina, Vinka Kržišnika, Vinka Kozjeka, Janeza Frybila, Tonea Koširja, Konrada Javorskega in druge. Morda sem koga prezrl, pa naj ne bo zamerje za to.

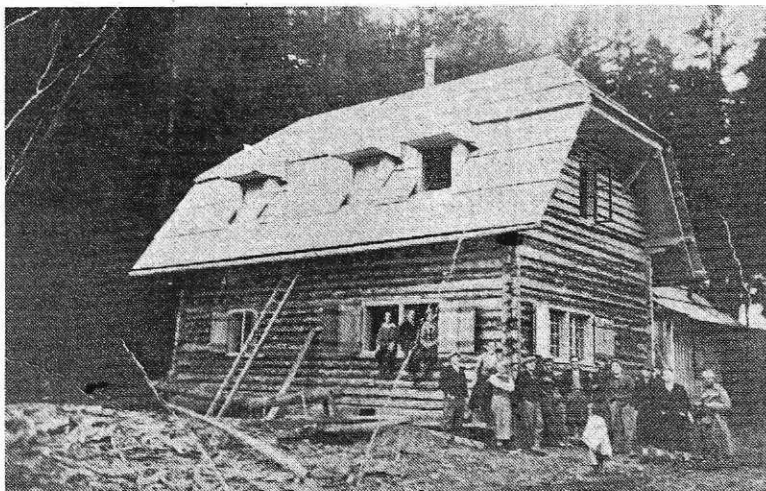
Prva oskrbnica novega smučarskega doma na Pustem rovtu je bila Franja Žmitek.

Dom je povsem opravičil svojo naložbo in izpolnil svoje poslanstvo. Tudi njegovi poslovni rezultati so bili ugodni. Člani kluba so uživali nekatere ugodnosti: pri nočnini so imeli 30, pri vstopnini pa 50 odstotni popust.

Domu »starost« ni bila namenjena. Na Miklavžev večer leta 1940 je pogorel do tal. V dimniku so se menda vnele saje, ki so zanetile požar. Edini spomin na ta priprani smučarski dom na Pustem rovtu je ohranjen betonski tloris in objavljena slika, z udeleženci prostovoljnega dela že pri kraju gradnje.

Iz tega zgoščenega zapisa ni težko ugotoviti, da so bili športniki in športni delavci takrat polni delovnega elana, ki se je izražal v športnih rezultatih in vseplošnem napredku. Nekdo bo verjetno dejal: »Čas in ljudje so se spremenili.« Navkljub temu menimo, da sem in tja ne bi škodilo jeseniškemu telesnovzgojnemu in športnemu delovanju, če bi tudi danes imeli nekaj takega zagona.

Viktor Brun

Nekdanji smučarski dom na Pustem rovtu v letu izgradnje

SANKAČI VAS POZDRAVLJAJO

Bliža se novo leto in vsi gledamo v nebo in ugibamo, z vremenoslovci vred, ali bo snežilo ali ne. Tudi sankarji občutijo pomanjkanje snega, pa vendar puške niso vrgli v koruzo, ampak se temeljito pripravljajo. Med te priprave vsekakor sodi izgradnja komunalnega mostu tik pred ciljno hišico prve naravne mednarodne sankarske proge pri nas in to v Planini pod Golico. Most, sedem metrov dolg in 2,5 m širok, z varovalno ograjo, bo koristil tudi avtomobilistom, ki bodo prihajali na tekmovalna ali na ogled sankarskih tekmovalov pri Savskih jamah. Doslej so parkirali ob sankarskem izteku, kar je bilo nevarno tako za sankarje kot pločevino. Most bodo razen sankarjev uporabljali tudi gozdarji, kmetje in drugi.

Most, ki bo koristil vsem, so dokončali štirje sankarji in to na praznik JLA 22. decembra. Snega je bilo komaj za slabe pol peti, temperatura je bila sedem stopinj pod ničlo, dan je bil lep, Golica pa je bila obdana s soncem. Most čez Črni potok je dobival iz ure v uro lepšo podobo. Za to so si prizadevali: Vinko Lavtižar, Marjan in oče Janez Meglič ter Janez Hrovat. Na tri položne traverze so položili les in most je bil narejen kot pravi vzor dobrega, pridnega in vestnega dela. Prostovoljno so ga zgradili, le material jih je stal precej dinarjev. Pa jim ni žal zanj, saj k prvi naravni sankarski progi v Jugoslaviji sodijo tudi taki objekti, ki koristijo tudi drugim, kadar ni tekmovalj.

Ko je dan že skoraj podaljšal roko večeru je Marjan Meglič zapeljal z avtomobilom na most. Nekajkrat je šel sem in tja in veselo dejal: »Na, pa ga imamo.« Ostali trije so zaploskali.

»Če bi ga pogledal tesarski mojster, ga ne bi grajal...« je dodal Lavtižar.

»Še malo ga okrasimo, da bo na sliki lepši...« se nasmihala Janez.

»Zakaj pa nisi prinesel kamere? Pod sliko bi lahko napisali — prostovoljno

smo ga skup spravili...« pritruje Marjan.

Pa so res »fejst« ti fantje. Eden iz Železarn, drugi iz komunale, tretji iz TV in četrti upokojenec — in kaj je »ratalo« Most!

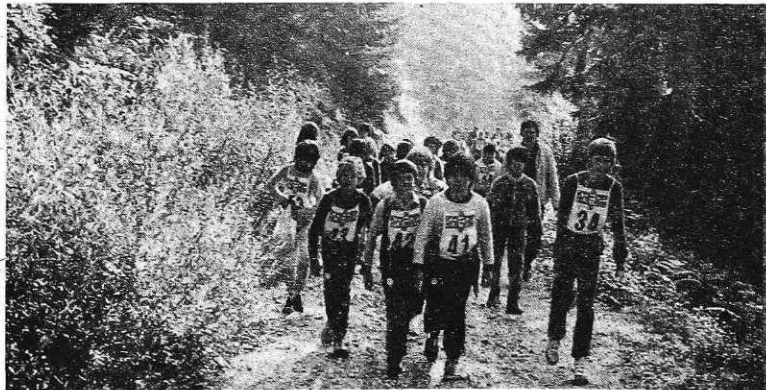
Marjan je že pospravljaj orodje in priganjal: »Pojdimo fantje, pozno je že, otroke moram spraviti spat!«

In tako je minil dan, pa samo štirje so bili! Ko boste prišli, železarji, pa tudi drugi Jeseničani na sankarske tekme k Savskim jamam, bo novi most tudi za vas novost, lahko rečem presenečenje. Da bo sankarskih tekmovalov na naravni sankarski progi pri Savskih jamah v Planini pod Golico kar precej, dokazuje lanska sezona sankarskega kluba Jesenice.

Pripravili in izvedli so sankarske tekme za otroke iz vrtec, tekme šolarjev osnovne šole Prežihov Voranc, prvo občinsko sindikalno prvenstvo, prvo sankarsko tekmovalje za funkcionarje sankarskih klubov in sodnikov, mednarodno tekmovalje in končno speljali prvo povojno sankarsko tekmo na naravnih progah.

V novem letu, ki je na pragu, bodo najpomembnejše sankarske tekme za pokal Koroske in Slovenije. To bodo tekme v Svečah, Trzinu, Železni Kapli in Jesenicah. Ob Avstriji, Italijanih in seveda naših bodo sodelovali še Poljaki. Vabila pa so poslali še v obe Nemčiji, Čehoslovom, Nizozemcem, Švedom in Norvežanom. Ne da bi pisali še o drugih tekmovaljih, ki jih bo ob ugodni snežni zimi kar precej, je delavnost sankarskega kluba Jesenice na dani. Ali s podatkom podkrepljeno: v zadnji sezoni je tekmovalo na sankah 1.100 sankarjev. Da je opravilo vsa dela za tekmovalje le deset vnetih članov sankarskega kluba, pa govori o tem, da so jeseniški sankarji pravi zagnanci, ki jim je treba stisniti roki in želiti, da jim ne bi splahnela volja še za nadaljnji napredek tega športa.

Silvo Matelič

Učenci OŠ 16. december Mojstrana na letošnjem pohodu »po poteh partizanskih kurirjev NOB Dovje-Mojstrana 1984« (foto J. Rabič)

Štiri in petletni Goran in Tedej Meglič se s sankami na kolesčkih pogumno spuščata po asfaltu in se pripravljata na prvi sneg (foto S. Matelič)

NOVOLETNI PRAVLJIČNI SVET NA JESENISKEM IN BLEJSKEM LEDU

Letos pripravljajo mladi jeseniški drsalci nenavadno novoletno revijo. Norčije Pike Nogavičke, mornarja Popaja, Pink Pantherja in čebelice Maje si bodo naši najmlajši lahko 29. decembra ob 17. uri ogledali na drsališču na Bledu, 30. decembra ob isti uri pa na drsališču v Podmežakli.

Mladi drsalci bodo predstavili tudi daljšo pravljico, tokrat precej navadno pravljico o Supermanu, ki prepreči vojno v vesolju.

Med nastopajočimi bo tudi dvakratna mladinska državna prvakinja Violeta Mordej ter veteranika Maja Zupančič in Ksenija Pirš in zmagovalka letošnjega pokala republik in pokrajin Irina Vauhnik. Drsalno revijo so pripravljali štiri mesece, pri tem pa je sodelovalo veliko strokovnjakov, tudi mednarodnih.

V novoletnem programu bodo Srečni Luka in bratje Dalton prikazali divji Zahod. Pike Nogavička, Anica in Tomaž se bodo po brodomolu srečno izvlekli iz lonca lačnih domorodcev; mlade šolarke bodo ob glasbi popevke O ne, Cherie poskušale zapeljati mladega in postavnega učitelja, Pink Panther pa bo v družbi najboljših jeseniških igralcev izvajal svoje norčije.

Po zaključku drsalnega programa bo na led prišel tudi dedek Mrz, ki ima za najmlajše veliko presenečenje.

B. J.

ČLANOM IN BODOČIM ČLANOM AMD JESENICE

S 1. decembrom vsako leto pričenja AMD Jesenice obnavljati članstvo za naslednje 12-mesečno obdobje. Dosedanje člane AMD Jesenice bo naš inkasant obiskal na domu. Vsi, ki bi želeli postati naši novi člani, naj nas obiščejo v našem domu na Javorniku vsak dan od ponedeljka do četrtega popoldne od 15.30 do 18. ure.

Avto moto organizacija v Sloveniji združuje že blizu sto tisoč voznikov motornih vozil, ki v obliki članarine solidarno združujejo sredstva za vse tiste voznike, ki potrebujejo pomoč na cestah v Jugoslaviji. Ker pa je AVTO MOTO ZVEZA JUGOSLAVIJE vključena v vrsto mednarodnih organizacij (FIA, FIM, AIT, OTA), dobijo člani AMZJ pomoč in ugodnosti tudi na cestah v tujini.

Kakšne ugodnosti imajo naši člani?

— brezplačni prevoz v prometni nezgodi poškodovanega vozila do razdalje 500 km,

— brezplačne storitve službe »POMOČ-INFORMACIJE« (član plača le domačestne dele, ki jih mehanik službe SPI vgradi v avto),

— tehnične storitve s članskim popustom v vseh bazah AMZS (nam najbližja je v Kranju),

— storitve s članskim popustom (vlečna služba, tehnični pregledi, testiranje motorja, testiranje podvozja, varnostni test, hitro polnjenje baterije, zamenjava avtoplaščev, testiranje blažilnikov itd.),

— garantno pismo za potovanje v tujino (avtomobilisti in motoristi, člani AMD, lahko dobijo garantno pismo za tujino, ki je v okviru mednarodnega sistema pomoči motoriziranim potnikom AIT in FIA namenjeno za pomoč in zaščito v tujini),

— popust pri zavarovanju (pri sklenitvi kasko zavarovanja osebnih vozil pri zavarovalni skupnosti TRIGLAV in CROATIA imajo člani AMD desetodstotni popust). Vsi člani AMD so na osnovi veljavne članske izkaznice zavarovani za primer smrti ali invalidnosti,

— pravni nasveti (člani AMD imajo pri pogodbenih odvetnikih AMZS pravico do brezplačnih pravnih nasvetov),

— popusti v avto-kampih (ob predložitvi veljavne članske izkaznice priznavajo avtokampi v Jugoslaviji članom AMD od 5 do 20 % popusta pri kampiranju),

— »MOTOREVIJA« glasilo MAZS izhaja enkrat mesečno in prinaša zanimivosti s področja avtomobilizma, motociklizma in avto-moto športa, obvešča o delu AMD in AMZS, svetuje za varnejšo vožnjo in vzdrževanje vozil ter predlaga turistična potovanja. Za člane AMD je revija brezplačna, ker je cena revije vključena v članarino,

— poleg številnih ugodnosti lahko naši člani v domu AMD brezplačno koristijo pralnico za svoje avtomobile, vsako drugo sredo lahko podmažejo mazilna mesta na svojih avtomobilih, zamenjajo olje in opravijo še vrsto manjših posegov na svojih vozilih, pri katerih je potrebno dvigalo ali kanal.

Vabimo vas, da se nam pridružite, saj bomo v večjem številu še močnejši. Če bi radi postali član AMD, nimate pa časa, oziroma ste preveč oddaljeni od našega doma AMD, prosimo, da izpolnite spodnji obrazec in nam ga pošljete na naš naslov: AMD Jesenice, B. Kidriča 26/c, 64270 JESENICE. Na vaš naslov vam bomo poslali članski material za leto 1985, ki ga boste plačali po povzetju.

- Podatki o novem članu:
- PRIMEK IN IME:
- ULICA IN HIŠNA ŠT.
- PTT ŠT. KRAJA:
- Zelim postati član MAD kategorije (ustrezno obkrožite):
 - A — lastniki avtomobilov
 - B — lastniki motociklov
 - C — člani brez vozil
 - E — lastniki traktorjev
3. Članarino bom plačal po povzetju: Podpis:

SPOMINSKI POHOD NA POKLJUKO

Tudi letos smo se mladi planinci jeseniške občine udeležili spominskega pohoda na Pokljuko. Do Nornja smo se peljali s prenatrpanim vlakom, potem pa smo pot nadaljevali peš.

Pot se je na začetku strmo vzpenjala. Pri nekem vikendu smo se ustavili in si malo odpočili. Najhušja strmina je bila za nami. Po ravni stezi smo prišli na Koprivnik. Ker nismo bili prepričani, kje pelje prava pot, smo zanj vprašali nekega domačina, ki nam jo je z veseljem pokazal. Asfaltna cesta je prešla v makadam. Počasi se je dvigala. Nismo odnehal, čeprav smo si pošteno grizli kolena.

Ni nam bilo žal. Že po prvih ovinkih nas je pozdravilo sonce. S posmehom smo zrl v živočrno morje pod nami. Zavili smo v gozd. Velikasten je bil pogled na visoke smreke, ki so bile prekrile z ivjem. Pod nogami je škripal sneg. Pozdravili so nas že prvi vikendi. V daljavi pa smo zagledali hotel in spomenik. Pospešili smo korak. Do začetka proslave je bilo še nekaj časa in posedli smo po klopih. Obrabe smo nastavili toplemu soncu. Zmotil nas je novinar Dnevnik in nas intervjuval.

Pesem je naznanila začetek svečanosti ob obletnici »mrtvega bataljona«. Poslušali smo recitacije in pesmi. Učenka z Bleda je prebrala svoj nagradien spis. Misli so nam uhajale v težke čase med vojno, pogled se nam je ustavljal na spomeniku padlim.

Po končani proslavi smo se skupaj z jeseniškimi borci z avtobusom odpeljali domov.

Barbara Lakota
in Andreja Ramuš
OŠ Tone Čufar

HOKEJ NA LEDU

V naslednjem kolu prve zvezne hokejske lige se bosta v športni dvorani v Podmežakli v petek, 4. januarja 1985, ob 18. uri srečali moštvi

HK KRANJSKA GORA : HK CRVENA ZVEZDA Beograd

KJUB VSEMU NA ČELU

Po sedemnajstih kolih (po tretjem drugega kroga) letošnjega državnega prvenstva so jeseniški hokejisti po dolgi dominaciji Crvene zvezde končno na vrhu razpredelnice.

Po tem, ko je Crvena zvezda doživela svoj prvi poraz v letošnji sezoni v Ljubljani, so Beograjčani morali priznati premoč tudi Jeseničanom na beograjskem ledu.

Zmaga dvajsetkratnih prvakov 5:2 (2:0, 2:1, 1:1) pove, da je uspeh prepričljiv. Bolj kot rezultat je to potrdila igra. Beograjčani so pred svojim bučnim občinstvom začeli prizadevno, ostro in neusmiljeno. Želeli so že v prvih minutah prestrašiti in razbiti jeseniške vrste, kar pa jim ni uspelo. Jeseničani so zaigrali resnično pametno. Brez nivoja, brez strahu, vendar s pravo mero hokejskega znanja.

Ploščica je hitro menjavala svoj položaj, saj so naši zelo natančno in hitro podajali. Povsem so razorožili borbene Beograjčane, ob tem pa so že v prvi tretjini pokazali, da znajo zelo hitro udariti na beograjska vrata.

Že v osmi minuti je bilo 2:0 za Jesenice, po tem vodstvu pa se je pred vrati Ivana Tomića vrstilo še precej lepih priložnosti. Tudi domačini niso spali, vendar so bili njihovi napadi precej medli, pa tudi vratar Cveto Pretnar je bil pravi gospodar pred svojimi vrati.

Na začetku druge tretjine je kazalo, da bo prišlo do preobrata kljub premoči jeseniških hokejistov. Piperskemu so namreč priznali zadetek, ki ga ni bilo. Po njegovem strelu se je ploščica pravzaprav odbila od vratnice Pretnarjevih vrat, sodnik Jakič — ki očitno ni videl, za kaj gre — pa je po daljšem prepričevanju domačih hokejistov, še zlasti linijskih sodnikov, zadetek tudi priznal. Bil je to najbolj usoden trenutek dvoboja med Crveno zvezdo in Jeseničani v beograjski dvorani Pionir. Možno je namreč bilo, da bi ta zadetek jeseniške hokejiste psihično prizadel. Toda nadaljevanje je pokazalo, da so dvajsetkratni prvaki dovolj zreli, psihično trdni in svojih namerah doseči zmago. Nadaljevali so s preudarno, mirno, na trenutke pa tudi bliskovito igro, ki očitno ni ustrezala Beograjčanom. Rezultat je znan. Ob zaključku druge tretjine so vodili kar s 4:1.

Zadnji del pa je bil pravzaprav le rutinsko opravilo. Jeseničani so celo pretiravali v taktično previdni igri, kajti niso želeli prepustiti ničesar naključju, pa čeprav bi ob normalni igri — kajti Beograjčani so bili povsem razgledi — lahko dosegli še izdatneje zmago.

Ob tem velikem uspehu, ki je pripeljal jeseniške hokejiste na čelo razpredelnice, je potrebno povedati, da so ga dosegli precej oslabiljeni. V Beogradu so igrali brez M. Pajiča in Raspeta, pa tudi Ivan

Ščap je igral le nekaj minut, ker je zaradi poškodbe moral na klopi.

Da imajo Jeseničani smolo, se je pokazalo na mednarodnem turnirju, ki ga vsako leto organizira Olimpija. Brez starih igralcev so morali igrati proti Dinamu iz Weiswasserja in srečanje izgubili z 2:3, proti Olimpiji, v srečanje za tretje mesto, pa so zaradi pomanjkanja igralcev zaprosili, da sta zanje nastopila Rudi Hiti in hokejist Kranjske gore Lah. Zaradi težav so tudi to srečanje izgubili s 3:5.

Seveda pa je sedanje vodstvo Jeseničanov na lestvici le trenutno, kajti že po novem letu bodo gostovali v Ljubljani, kjer jih čaka Olimpija, ki se je izvelela iz krize. Ali bodo do tega srečanja jeseniške vrste kolikor toliko okrepljene?

Gre za poškodbe nekaterih igralcev, ki so morali po gostovanju v Beogradu počivati. To so: D. Horvat, I. Ščap, da o Raspetu in M. Pajiču ne govorimo. Vprašanje je tudi, kako bodo v Podmežakli izkoristili premor med tretjim in četrtnim krogom, ki bo na sporedu v četrtek, 3. januarja, torej takoj po novoletnih praznikih? Hokejisti Jesenic bodo gostovali v Ljubljani, Kranjska gora pa bo gostila Crveno zvezdo.

V preteklosti se je večkrat dogajalo, da so daljši premori bolj škodovali jeseniškim hokejistom kot koristili. Upajmo, da tokrat ne bo tako, kajti dvajsetkratni prvaki so šele po sedemnajstih kolih priležili na vrh lestvice in bi bilo škoda, da bi ta položaj neodgovorno zapravili. Ob tem pa se še enkrat postavlja problem izgubljenih točk proti Kranjski gori. Če bi proti Kranjskogorcem zmagali, bi imeli sedaj kar tri točke naskoka pred Olimpijo in bi ob morebitnem porazu 3. januarja v Ljubljani bili še vedno na vrhu. V nasprotnem pa lahko ta položaj prevzamejo Ljubljani. No, to so le ugibanja, resnična škoda pa je, da so si dovolili ta »luk-suz« in v precej izenačenem prvenstvu nespametno izgubili točko, ki je lahko odločilna.

Hokejisti Kranjske gore niso mogli veliko storiti proti boljši Olimpiji. Srečanje so izgubili s 3:9 (1:5, 0:4, 2:0). Žal se je uresničilo tisto, o čemer smo govorili, po neodločenem izidu v dvoboju na jesenicih. Res pa je tudi, da je bil vratar Noč bolan, da je na hitro prejel dva zadetka, da pa je tudi borbena vna hitro splahnela v vrstah Kranjskogorcev. Na trenutke so nas sicer spomnili, da znajo zaigrati dobro, vendar v dvoboju proti Olimpiji niso mogli več storiti.

Lestvica po tretjem kolu drugega kroga:

1. Jesenice	3	2	1	0	17:10	8
2. Olimpija	3	2	0	1	24:18	6
3. C. zvezda	3	1	0	2	22:19	6
4. K. gora	3	0	1	2	10:26	2

II. SOL — ŽENSKO

OK NOVA GORICA : OK JESENICE 3:2

V zadnjem kolu jesenskega dela so odbojkarice OK Jesenice v soboto, 22. decembra, gostovale pri ekipi OK Nova Gorica. Tekma se je odvijala na vročem igrišču v telovadnici osnovne šole IX. korpusa.

V prvem nizu so odbojkarice OK Jesenice začele zelo odločno in povedle. Vendar so domačinke rezultat kmalu izenačile. Prišel se je ogorčen boj za vsako točko. V tem boju so domačinke dobile prvi niz z rezultatom 15:13.

Drugi niz se ni dosti razlikoval od prvega. Domačinke so zmagale z rezultatom 15:13.

Pri stanju 2:0 za OK Nova Gorica so se odbojkarice OK Jesenice zbrale, zaigrale tako, kot znajo, in dobile tretji niz z rezultatom 8:15. Prav tako dobro so igrale v četrtem nizu in ga dobile z rezultatom 10:15.

Igra je postala zelo razburljiva, saj je bil rezultat 2:2. Gledalci so se prebudili in pričeli spodbujati domačinke. To je dalo igralkam OK Nova Gorica poleta. Igra je bila zelo napeta in kvalitetna, saj sta obe ekipi pokazali, kar znata. Jeseničanke so povedle z rezultatom 6:12 in vse je kazalo na zmago. Vendar je odbojkarice OK Jesenice zapustila sreča. Servis jim ni in ni šel čez mrežo, skoraj vsi udarci so bili blokirani. Domačinke so z dobrimi servisi, odličnimi udarci in blokom prevzele igro v svoje roke. Utrujenost in premalo kondicije sta opravili svoje. Odbojkarice OK Jesenice so peti niz izgubile z rezultatom 12:15.

Sodnika sta tekmo sodila zelo dobro in brez napak.

Za OK Jesenice so igrale: Lidija Baloh (1), Milena Pogačar (3), Majda Globočnik (12), Magda Učman (9), Renata Hočevar

(7), Monika Komic (10), Sabina Kisič (4) in Nevenka Sever (11).

KOMMO

OK JESENICE : OK PLAMEN 3:0

V soboto, 15. decembra, je ženska ekipa odbojarskega kluba Jesenice odigrala tekmo predzadnjega kola z ekipo OK Plamen iz Kroke v telovadnici osnovne šole Prežihov Voranc.

V prvem nizu so prepričljivo zmagale domačinke z močnim servisom in dobro igro na mreži z rezultatom 15:6. Igra v drugem nizu se od igre v prvem nizu ni razlikovala. Domačinke so z odličnim servisom, hitrimi in taktičnimi potezami in zelo dobro igro na mreži premagale odbojkarice OK Plamen iz Kroke z rezultatom 15:4.

V tretjem nizu pa je bila igra zelo vroča. Odbojkarice OK Plamen so se odločno uprle domačinkam z odličnim in močnim servisom. Domačinke so v tem nizu malo popustile in odbojkarice OK Plamen so vodile 13:11. Vse je kazalo, da bodo domačinke niso izgubile. Vendar so znale izpolniti trenerjeva navodila in so tudi v tem nizu zmagale z rezultatom 15:13.

Tekmo je brez napak sodil Pavel Smolej.

Za OK Jesenice so igrale: Milana Pogačar (3), Sabina Kisič (4), Nevenka Sever (11), Renata Hočevar (7), Monika Komic (10), Magda Neman (9) in Majda Globočnik (123).

KOMMO

ŽELEZAR : NOVO MESTO 3:1 (7, — 13, 10, 9)

V zadnjem kolu jesenskega dela tekmovali v drugi slovenski odbojarski ligi — zahod moški, je ekipa Železarja iz Zirovnice dosegla v Novem mestu svojo sedmo zmago in deli 2. do 3. mesto z ekipo Triglava iz Kranja.

Tekma je bila odigrana v novomeški dvorani Pionir. Zaradi velikosti dvorane je igralcem Železarja prav orientacija delala veliko težav. Mladi domači igralci so prikazali izredno borbena igro v polju in vračali včasih že prav nemogoče žoge.

Kljub temu se v prvem nizu niso uspeli upirati gostom. V drugem so zaigrali boljše in povedli že s 12:5, toda igralci Železarja so uredili svoje vrste in izenačili na 13:13, potem pa zaradi dveh nerazumljivih odločitev sodnika izgubili niz. V tretjem in četrtem nizu so gostje nadigrali domače in zanesljivo zmagali.

Za ekipo Železarja so nastopili: Legat, Prešeren, Marjanovič, Langus, Kovač, Avenšek in Rajgelj.

I. M.

TEČAJ ALPSKEGA SMUČANJA

Področni zbor ZVUTS Jesenice razpisuje začetni in nadaljevalni tečaj alpskega smučanja.

Tečaj bo potekal v Mojstrani od 4. do 15. februarja 1985 petkrat po dve uri v popoldanskem času.

Cena tečaja je 800 din na osebo. Prijave sprejemamo do 20. januarja na naslov: Danica Benedik, Železarna Jesenice, KO-FI, izvoz.

TEČAJ ZA VADITELJE SMUČANJA

Področni zbor ZVUTS Jesenice razpisuje tečaj za vaditelje smučanja.

Pravico opravljanja tečaja imajo smučarji, ki so izpolnili 17 let.

Tečaj bo predvidoma v drugi polovici januarja in februarja, pretežno ob koncu tedna.

Cena tečaja je 7.500 din na osebo.

Kandidate vabimo, da se do 10. januarja prijavijo na naslov: Danica Benedik, Železarna Jesenice, KO-FI, izvoz.

Nadaljnje informacije lahko dobite pri tovarišu Kavčiču po tel. št. 82-574.

OBVESTILO ŠAHISTOM

Šahovsko društvo Jesenice obvešča vse šahiste, da bo novoletni nagradni turnir 6. januarja 1985 (nedelja) ob 9. uri. Vabljeni so vsi šahisti jeseniške in radovljjske občine. Nečlani šahovskega društva Jesenice plačajo pristopnino 100.00 din. Igralo se bo po švicarskem sistemu devet kol po 15 minut na partijo za razmišljanje.

ZALOKARJEVA PRVAK SRS V MEŠANIH DVOJICAH

Skoraj petnajst let je trajalo, da so si jeseniški igralci namiznega tenisa zopet priborili vsaj pol naslova prvaka SRS. Tokrat je to uspelo mladinki Zori Zalokar, ki je z igralcem Olimpije Gašičem osvojila prvo mesto v mešanih dvojicah na mladinskem prvenstvu SRS, ki je bilo preteklo soboto in nedeljo, 22. in 23. decembra, v Ravnah na Koroškem. Na prvenstvu so, z izjemo Vesne Ojsteršek, nastopili vsi najboljši mladinci in mladinke Slovenije.

Zalokarjeva in Gašič sta v finalu premagala kranjsko dvojico Frelih-Jeraša z 2:1. Ista igralka je tudi v igrah posameznice prišla do polfinala, kjer je izgubila z novo mladinsko prvakinja SRS Pandevovo iz Raven. V skupini ženskih dvojic pa je Zalokarjeva skupaj s Pandevovo prišla v finale, kjer jih je premagala dvojica Frelih-Gašperič iz Kranja.

(S)

USPEŠEN NASTOP LOKOSTRELCEV

Lokostrelska sekcija Tolmin je v nedeljo, 23. decembra, organizirala prvi dvoranski turnir, na katerem so nastopili lokostrelci iz vseh slovenskih klubov, z izjemo Maribora. Turnir je bil hkrati tudi uvod v novo tekmovalno sezono, ki bo izredno naporna, saj čaka tekmovalce v letu 1985 še šest dvoranskih turnirjev in 12 turnirjev v disciplini FITA, kjer se strelja na razdaljo 90, 70, 50 in 30 m, prav toliko pa je tudi turnirjev v disciplini Field in Hunter.

Na turnirju v Tolminu so nastopili tudi člani sekcije Partizan Javornik-Koroška Bela in dosegli izvrstne rezultate.

V konkurenci pionirjev v instinktivnem slogu je prepričljivo zmagal Marko Košir s 372 krogi, kar je tudi nov državni rekord.

V konkurenci pionirjev v prostem slogu je prav tako prvo mesto osvojil Klemen Smolej.

Ta dva velika uspeha sta predvsem priznanje in spodbuda za prizadevno delo predvsem z mlajšimi tekmovalci.

Dobro se je odrezala tudi članska ekipa, ki je v konkurenci vseh slovenskih ekip osvojila drugo mesto.

Da rezultati, predvsem v članski konkurenci, niso bili še boljši, je kriva predvsem izredno hladna dvorana.

Naslednji turnir v dvorani bo 13. januarja 1985 v Ljubljani, streljali pa bodo z razdalje 18 m.

D.

OŠ TONE ČUFAR GOSTITELJICA TEKMOVANJA V ATLETIKI

V torek, 18. decembra, je bilo v osnovni šoli Tone Čufar tekmovanje iz atletike za učence petih in šestih razredov.

Učenci so se pomerili v teku, troskoku in metu težke žoge.

Posebno dobro se je odrezala Saša BUNCIC iz OŠ Tone Čufar, saj je v teku in troskoku zasedla prvo mesto. Pohvaliti moramo vse tekmovalce iz osnovne šole Tone Čufar, saj so se vsi dobro odrezali.

V sredo, 19. decembra, je bilo tekmovanje tudi za učence 7. in 8. razredov.

J. K.

Najboljši športniki TOZD Transport (foto I. Kučina)

POMURJE : JESENICE (ČLANICE) 54:57 (24:22)

Murska Sobota, telovadnica srednješolskega centra, gledalcev 100, sodnika Vahen (Ruše) in Lindič (Ljubljana).

Jesenice: Vuleta 18 (6:3), Deretič, Šmitran, Krznarič 7 (4:1), Bartelj, Lah, Stražisar, Vrdoljak 28 (8:4), Felc, Ulčar 4 (1:0).

Tudi na tekmi proti ekipi Pomurja v Murski Soboti so članice Jesenic z igro pokazale, da so v krizi, saj kljub vloženemu trudu ne morejo zaigrati tako, kot znajo. Res je, da na tej tekmi zaradi poškodbe nista igrali Stražisarjeva in Smolejeva, kar se vsekakor pozna v igri, predvsem so manjkali koši Stražisarjeve v napadu.

Jeseniške igralko so tekmo znova pričele premalo skoncentrirane tako v obrambi kot v napadu. Še posebno v napadu so se napake kar vrstile, posledica tega pa je bilo izredno nizko število doseženih košev v prvem delu igre. Na srečo tudi igralka Pomurja niso ravno blesteli in tako je bila ob koncu polčasa razlika minimalna.

Tudi v začetku drugega polčasa Jeseničanke niso igrale nič bolje, dokler se

to izkoristile in v 26. minuti povedle s 37:26. Pri tem rezultatu so gostje očitno spoznale, da morejo zaigrati odločneje in to se jim je kmalu obrestovalo. Z izredno poštvalno obrambo, v kateri so se izkazale vse igralko, in učinkovitejšim napadom, kjer sta bili Vrdoljakova in Vuleta neustavljivi, so v 34. minuti povedle s 43:42. Zadnjih šest minut so sicer Jeseničanke imele vseskozi prednost treh do petih košev, vendar zaradi prevelike želje v napadu niso bile najbolj zbrane. S prehitro igro, ko to ni bilo potrebno, so delale napake, po nepotrebnem so izgubljale žoge in gostiteljice so vse do zadnje minute imele možnost da obrnejo rezultat. Na srečo se to ni zgodilo in jeseniške košarkarice so se iz Murske Sobotne vrnile z novim pomembnim parom točk.

Včeraj, 26. decembra, so Jeseničanke igrale z ekipo Novega mesta, v soboto, 5. januarja, pa gostujejo v Solkanu pri ekipi Salonit.

JESENICE : ISKRA DELTA JEŽICA (KADETINJE) 50:65 (20:32)

Jesenice: Deretič 6 (6:2), Šmitran 27 (19:15), Beravs, Felc 16 (16:8), Bešič, Zrnič 2.

Jeseniške kadetinke so tokrat izgubile doma z vrstnicami iz Ljubljane. Le šest igralk, kolikor jih je imel trener Valič na voljo, se je dostojno upiralo višjim gostjam, ki so v bistvu perspektivne igralko edinega slovenskega prvoligaša. V igri se je videlo, da domače kadetinke nikakor niso slabše od gostij, nemogoče pa je s šestimi igralkami vso tekmo odigrati enako kvalitetno in z enako intenzivnostjo kot z desetimi.

Ravno zaradi tega vabimo mlade dekleta od desetega do petnajstega leta starosti, ki želijo igrati košarko, da se pridružijo tistim, ki že trenirajo in to v PO-NEDELJEK, 8. januarja, ob 18.45 v telovadnici OŠ Prežihov Voranc.

T.

KOŠARKA V TVD PARTIZAN JAVORNIK-KOROŠKA BELA

TVD Partizan Javornik-Koroška Bela je v soboto, 1. decembra, organiziralo košarkarsko srečanje v počastitev dneva republike, 29. novembra. Med seboj sta se pomerili ekipi: TVD Partizan Javornik-Koroška Bela in ekipa JLA. Zmagala je ekipa JLA z rezultatom 92:72 (48:29).

V nedeljo, 16. decembra, so organizirali turnir, na katerem so sodelovale ekipe: TVD Partizan Javornik-Koroška Bela, JLA-karavla Javorniški rovt, GRADIS Jesenice in ŠSD osnovne šole Karavanskih kurirjev NOB Koroška Bela.

REZULTATI:

TVD Partizan : JLA 86:92 (39:47); ŠSD OŠ Karavanskih kurirjev NOB : GRADIS Jesenice 17:47 (9:15); TVD Partizan : ŠSD OŠ Karavanskih kurirjev NOB 134:38 (52:20) in JLA : GRADIS 85:54 (34:20).

Zmagala je ekipa JLA in prejela pokal v trajno last. Ostale tri ekipe so dobile diplome. Razglasitev in podelitev nagrad je bila v soboto, 22. decembra, dopoldne na karavli v Javorniškem rovtu.

Hilda Golja

MEDNARODNI TURNIR KEGLJAČEV NA LEDU V SPOMIN NA TOMAŽA SVETINA

V nedeljo, 23. decembra, je bil na ledeni ploskvi v Podmežakli četrti turnir v kegljanju na ledu v spomin na nekdanjega tajnika kluba za kegljanje na ledu Jesenice Tomaža Svetino. Skupaj je na turnirju sodelovalo 18 ekip, in sicer iz Avstrije in domače ekipe iz Rateč, Kranjske gore, Bleda in Jesenic.

Prehodni pokal je osvojila jeseniška ekipa Murke v postavi Lado Sodja, Franci Kralj, Rudi Plesničar in Alojz Babič.

Na turnir je lep spominski pokal prinesel tudi Franz Telsing iz Avstrije, ki že več let sodeluje z jeseniškimi kegljači.

REZULTATI TURNIRJA: 1. Murka (Jesenice), 2. ESE Polica (Celovec), 3. Fiber (Bled), 4. ODK (Celovec), 5. Krivec (Jesenice), 6. ODK Celovec II, 7. Vatrostalna (Jesenice), 8. Svetina (Jesenice), 9. St. Martin (Avstrija), 10. Štefanšturm (Avstrija), itd.

J. R.